Wopschijecij.

	Str.
Postrowjenjo Katholskoho Póska	1.
Missionske towarstwo w Lyonje	2.
Katholska cyrkej a jeje zastužba wo wědomosćj a cžłowjecže zbožo	9.
Bratstwo w naschim kraju	17.
Topis z Rakec	19.
Wěczna lampa	25.
Na s. cžas schtyrcyczidnjowskoho posta	27. 33. 51.
Kschižerjo	43.
Wo kschižowanju	49.
Zbóžnoprajeny Berchmans z rjadu jesuitow	57.
Mejska pobožnosćj	65.
Pschipóznaczo katholskich spisowarjow	67.
Swjedzenjo njedzele a jeje wonjeczesczenjo	73.
Lětusche powitanjo serbskoho processiona w Gottleubje	81.
Pschesczěhanja wěriwych we Anamje	89.
Jan Jurij Themler, posleni katholski farař w Hodziju	97.
Wotpustk Portiunkula	105.
Hřeschnicyny son	113.
Swjatoczne wotwjazanjo wot hřěchow we wójnskim cžasu	121.
Z lista pólnoho kapłana k. Herrmanna	123.
Nabožnistwo	129.
Hnadne městno we Wölmsdorfje	130.
Sczěhwki palencpicza	137.
Rózowc abo rózarij najzbóžnischeje knjezny	145. 153.
Köln a joho cyrkwje	161. 169. 177.
Wot bójskoho bycza katholskeje cyrkwje a nahlada: cyrkej reformirowacj	185.
Cyrkwinske nowinki a powjesczе.	Stajne rubriki.
Z Kužicy a Sakskeje.	
Naležnosczе towarstwa.	
Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.	

Mjenowane nastawki napisachu:

k. kooperator P. Ludwik Angermann w Rózencze, k. kapłan H. Duczman w Radworju, k. kapłan J. Luschanski (nětko w Ralbicach), k. wucžeŕ J. Kral w Radworju, k. schtudent Róla, k. gymnasiast Kubasch w Prazy a redakter. — Do „cyrkwinskoho powěstnika“ pschinoschowachu: k. farař Kucžank z Budyschina, k. kapłan Duczman z Radworja, k. farař Wels z Wetrowa a k. farař Bjeńsch z Ralbic.

Čo. 1. 6. januara 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Postrowjenje Katholskoho Pósła.

Lubi cžitarjo! „Hnada budź Wam a pokoj wot Boha, naschoho Wótca, a toho Knjeza Jězusa Khrystusa!“ To pscheju Wam ze swjatym Pawołom (Romsk. 1, 7) k nowomu lětu.

W mjenje Božim a w duchu swjateju Cyrilla a Methoda podawam so schtwórty krócź na lěto trajacy pucź, zo bych swědczenjo Wam a wo Was dawał. Chcu pschede wschim Wam swědczenjo dawacź wo žohnowanju nascheje cyrkwje a wěry w cyłym dalokim swěcze, wschelake powuczenjo pschi tym poskiczujo. Potom pak chcu z powjesczemi z Waschich wosadow wo Was swědczicź, zo su w serbskim ludu hischcze horlime sobustawy katholskeje cyrkwje, kiž wjedža, zo dyrbi kóžda rycž hako dar bozi Boha khwalicź a wěrnosćź rozschěrjowacź. Hdyž je jenož 13,000 Serbow katholskich wostało, dyrbja po mojej myśli cźile cźim bóle we wschěch dobrych wěcach so zjenoczecź a zhromadnje so zakitowacź.

Njech tohodla katholscy Serbja do naschoho hischcze słaboho towarstwa pschistupuja a njech też pschecźelowje serbskoho luda towarstwo kaž jeje Pósła dobroczinwje podpjeraja k wobkruczenju Serbow w katholskim cyrkwinskim zmysłenju!

Njech su knjeża duchowni a wucžerjo dale kaž dotal zwólniwi swo-

jich wosadnych na nasche towarstwo kedzbnych sczinicz, za nas pschinoschki hromadzicz a pschilezhnostnje pschiposczelacz.

Njech su wschitcy lubje pschesposcheni nam nastawki a wosebje cyrkwinske a schulske powjesczo ze swojich wosadow slacz, zo by Posol nam a naschim potomnikam byl chronika abo swědk naschoho czasa.

Lubi czitarjo! Hdyz chcedza mi někotsi moje waschnjo pisanja abo prawopis porokowacz, dha jenoz njech nalozha kusk prócy, a budza mje derje czitacz móc. Schtóz k pschikładej njeje němski czitacz wukuył, tón to tez njemóze. Budzcze pscheswědczeni, zo maja czi, kiz nje do swěta sczelu, wazne winy swojoho zapoczinanja, a dopomúcze so, zo k pschikładej tez w němskej ryczi njesmě kózdy němski ryczacy sobu postajecz, kajke slowo dyrbi so za wěstu wěc pschiwzacz a kak ma so wone pisacz.

Duz mějcze sczerpnosczi, dowolcze mi pschistup do Waschoho domu a prajcze tez susodam a druhim wsam, zo je Katholski Posol hischcze ziwy a zo Was wschitkich we Khrystusu lubuje. Budz khwaleny Jězus Khrystus! Do wěczhnosczе!

Missionske towarstwo w Lyonje.

Posol je hizo husto na missionstwo abo rozschěrjenjo katholskeje wěry spominał, a w naschich cyrkwjach so za missiony wopory hromadzeja; duz budze snadz pschihodne, jónu wo towarstwach, kiz missionstwo wobstaraja, porycczecz. Tola njezadzerzimy so pschi rakuskim (khězorskim) leopoldskim towarstwje, kotrez je 1829 załozene a missionstwo w połnócnej Americh podpjera, ani pschi bajerskim ludwigowym, kotrez bajerskich missionarow w Americh dzerzi, ale wobroczimy so borzy k najwjetschomu z nich, k lyonskomu; pschispomnimy jenoz, zo wschě tsi z hłownym towarstwom za rozschěrjenjo wěry — z propagandu w Romje — w najblischim zjenoczenju steja.

Towarstwo k rozschěrjenju wěry w Lyonje (we Francózskej), tajke je joho mjeno, załozi so 1822 a ma wotpohladanjo, katholskich missionarow, kotsiz so k prědowanju evangelija do dalokich krajow we wschěch pjecz dzělach swěta sczelu, z modlitwami a jalmoznu podpjeracz. Wuproschenjo Bozeje pomocy dzě je prěnje trěbne k zapoczatkej wazneho skutka a człowjecze zasłużbne sobuskutkowanjo je we prawym naloženju czasnych srědkow. Schtóz chce sobustaw tohole towarstwa bycz, dyrbi kózdy dzeń wótczenasch a strowa-sy-Mariju spěwacz a k tomu zdychnjenjo: Swjaty Franco Xaverski, prosch za nas! Jalmozny pak ma dacz do towarstwa (pola fararjow) kózdy tydzeń (francózski) sous t. j. 4 nowych pjenjezkow. Schtoz so wjacy da, pschiwozmje so z dzakom. Wschitke zhromadzene pschinoschki pschińdu do pokładnich dweju najwyschscheju

radow, kotrejuž jena w Parizu a druha w Lyonje bydli; wonej matej rozdźělenjo pjenjez wuradźicz a jich wotpósłanjo do missionow wobstaracz. W lětniku abo cžasopisu „annale rozschěrjenja wěry", kotrychž za lěto 6 zeschiwkow we wjacy ryczach (w francózskej, italskej, jendźelskej, němskej, flamskej, bretagniskej, portugalskej, schpanskej, hollandskej a pólskej) wukhadźa, podawa so kóžde lěto pschehlad zhromadźenych a rozpósłanych missionskich jałmožnow. Widźomny wjerch cyrkwje je sobustawam towarstwa, hdźež te same z biskopstej dowolnosczu wobsteji, wotpuski wudźělik, kotrež móža so po waschaju zastupneje próstwy khudym duscham pschiwobroczicz. 1. Dospołny wotpusk na dźeń namakanja s. kschiża (3. meje, załoženski dźeń), dźeń s. Franca Xaverskoho (3. decembra) hako zakitarja a patrona towarstwa; potom jedyn krócz kóždy měsac na dnju, kotryž móže sej sobustaw sam postajicz, jeli wón mjenujcy njezakomdźi pschikazane modlitwy. Schtóž chce tónle wotpusk dostacz, dyrbi pak prjedy dostojnje sakrament pokuty a woltarja dostacz, potom pobožnje cyrkej wophytacz a pschi tym nutrnje za lěpsche katholskeje cyrkwje po měnjenju swjatoho wótca so modlicz. Khore sobustawy wězo njejsu k wophytanju cyrkwje zwjazane, jeli druhe wuměnjenja dopjelnja po rozpokazanju spowjednika. 2. Wotpusk 100 dnow dostanjesch, hdyžkuli pschikazanu kóždodźeńsku modlitwu żelnosczjiwje dokonjesch, k lěpschomu missionow jałmožnu dasch abo druhi skutk luboscze a milosczje wopokazasch.

Wotpokoženjo zliczbowanja na lěta 1864 zapoczina z tajkimi słowami: „Něktoryžkuli sobustaw drje je, hdyž swój mały pjenjez złoži, sej praschenjo stajił, kotrež něhdy z pohladanjom na te něktore khlěby a tu mnohoscz hłódnych, prajachu: Schto je to za tak mnohich? Ale tón, kotryž khlěby w puscžinje rozmnoži, nima mjenje mocy nad duschemi: wón doktapa so pola nizkich a małych, kaž pola tych, kotrymž su kubła tohole swěta dowěrjene; wón rozmnoži pjenjezk khudoho pschez zasłužbu wopora, dary bohatych pschez dobrowólne wotrjeknjenjo, a z tychle potajnych žórtow žórła so wody, kotrež wożiwjene pschez hłós japoschtołow, žiwjenjo hnady po cyłej zemi wuliwaju. Zawěrno spodźiwna je tale płódnoscz, kotrejež potajnoscz je we Bohu, a za kotruž so jenož jomu dźakujemy. Dokhody lěta 1864 pschewyschuja lěto prjedy wo 80,411 toleri. Skutkowna kscheszczanska luboscz je so pschi wjele pschiczinach, kotrež móżachu nas ze staroscžu napjelnicz, na swojej wysokosczi zdźerżała, haj je swoje woporv hischcze rozmnożiła. Haczrunje pak je wunoschk nahladny, su potrjebnosczże hischcze wjetsche. Liczba missionow so stajnje pschisporja, pósłoje evangelija khwataja wschudźom, hdźež so jich horliwosczi nowe polo wotewrja. Duž prosymy kaž pschecy swoje swěrne sobustawy nutrnje, swoju luboscz też w swojej wokolnosczi wubudźecz a wożiwjecz. Njezabudźmy ženje, zo nasch skutk njemóże zastacz; joho byczo sobu pschinjese, zo dyrbi rosczz postupjenjom evangelija; pschetož wschudźom dyrbi tele dalische postupjenjo pschihotowacz, rozczahnycz a zdźerżecz."

Pschinoschkow na lěta 1864 bě, kaž smy hižo we Pósle spomnili,

1,357,344 toleri, z kotrychž je Francózska sama 927,810 nawdaka; Italska pak 114,264, Belgiska 80,274, Němska 67,782 atd. Wudawkow bě 1,316,377 toleri.

Dokelž wěc sama za so rycži, njetrjebamy naschich czitarjow hakle napominacz, zo bychu k missionskomu towaistwu pschistupili abo z najmjenscha na kóždolětnym woporje w naschich cyrkwjach so wobdželili. Tež hižo wunoschki tychle woporow samych dawaja dobre swědczenjo za nasche serbske a němske wosady.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Czěska. Schczedriwy khěžor Ferdinand je městaczku Reichstadt (hdzež ma hród) k Božomu dźěsczu 5000 schěsnakow k twarjenju noweje radneje khěže darił. — Dźeń 27. decembra wotpokožischtej w Budějowicach (Budweis) baronej Susanna a Marija v. Leonhardi z Platza do rukow biskopa Jirsika katholske wěrywuznaczo. Hnadny k. biskop dźerżesche rycz a božu mschu a wudzěli jimaj s. sakramentaj woktarja a firmowanja. (Politik.)

Francózska. Najwažnischa politiska nowinka je tu kóždy krócz, hdyž khěžor na zbožopscheczo, jomu k nowomu lětej wot cuzych póskancow w Parizu pschinjesene, wotmołwja. So dźakujo prajesche wón bjez druhim: „Dźerżmy so wosebje za zbožownych, hdyž móžemy po nazhonjenju ze zańdźenych podawkow dołhi rjad dnow měra a dobrobycza wocżakowacz.“ Potajkim Napoleon měr wěschczi. Móže bycz, zo luboho měra dla a k woli francózskoho ludu lětsa swojich wojakow z Mexika domoj powoła, a potom by wot njoho stajeny tamnischi khěžor Max tež zasy domoj hicz dyrbjał, z wotkelž je pschischoł.

Belgiska. Po wotemrjeczu lubowanoho krala Leopolda I. knježi nětko joho syn Leopold II. Wón je katholski (schtož běchu sej Belgiczenjo z protestantskim kralom Leopoldom I. wuczinili) a je tež bamža z listom wo žohnowanjo k nastupjenju knježerstwa prosył.

Z Roma. Pschi nowolětnym pscheczu francózskich wyschkow dźakowasche so bamž francózskomu wojsku w Romje a pschistaji: zo wón w tymle lěcze swój dźak wosebje wupraja, dokelž snadź budże posleni, w kotrymž sině jich z tajkej swjatoczńosczu žohnowacz; po jich wotkhodże pschiňdu snadź njepscheczelojo cyrkwje a swjatoho stoła do Roma. Kaž Khrystus w zahrodże, budże so wón potom modlicz za francózske wójsko, khěžorsku swójbu, cyłu Francózsku, haj tež za wbohu Italsku, kiž je z tejko złym doma pytana.

Pólska. General Kauffmann pak je zas krute słowo poryczał, kotrež drje je wojerske a tola pokne njeprawdy a njesprawnosczе. Hdyž so jomu mjenujcy Žmudzski biskop Wołonczewski ze swojim duchownstwom w Kownje (hdzež je mjenujcy z mocu a bjez prawa pschewjezeny, joho sydło je hewak Worne) pschedstaji, porokowasche jomu general, zo je duchownstwo na prědku knježerstwu njepscheczelskeje strony, a njehańbowasche so zjawnu kžu prajicz, zo mjenujcy tam

katholſke nabožniſtwo njeje pſcheſcěhane było. Wězo budże duchownſtwo tež dale wſchudżom tam pſchecźiwo knježerſtwu, hdyž dyrbi z japoſchtołami Boha bóle poſłuchacź dyžli cźłowjekow, t. r. ſchtož cyrkwi a wěrje ſchkodźi, njebudża duchowni cźinicź, byrnje hiſchcże wjacy „Kauffmannow“ pſchiſchło.

Z Kölna. Założer towarſtwow rjemjeſniſkich, daloko znaty vikar Adolf Kolping je 4. decembra z. l. zemrjeł. Wón narodźi ſo 1813 w Kerpenje pola Kölna. Wón nawukny najprjedy ſchewſtwo a bě hacž do 23. léta pſchi tym. Luboſcź k wědomnoſczam a kniham wjedżeſche joho k tomu, zo wobzamkny theologiu ſchtudowacź. Pſchez duchownych pſchihotowany pſcheńdże wón gymnaſium w Kölnje za połſchtwórta léta; theologiu pak ſchtudowaſche w Mnichowje a Bonnje, a bu 14. haprhla 1844 ſwjeczeny. Nětk pſchińdże za kapłana a wuczerja do Elberfelda. Tu hromadżachu ſo młodźi rjemjeſniſcy (handwarſcy) w Rongeowych czaſach (1845—46) wjeczory wokoło njoho k rozrycźenju a powuczenju, ſchtoż ſo „Geſellen-Caſino“ a pozdźiſcho „Geſellenverein“ pomjenowa. Za dwě léczje bě ſo 257 ſobuſtawow pſchinamakało a nětk wuda wón ſwoje namjety k tajkim towarſtwam w knižcy „Die Geſellenvereine“ w l. 1847. Na to założowachu we wjele městach tajke towarſtwa. Archybiſkop powoła Kolpinga za vikara do Kölna, zo by wot tuchy za ſwoju a božu wěc ſkutkował. Najlěpſchi wopomnik za njoho ſu te wobſtejace 400 towarſtwow we wſchelakich krajach z 60,000 rjemjeſniſkimi. Kolping piſaſche wjele a wudawaſche tež nowiny „Rheiniſche Volksblätter“ a protyku „Kalender f. d. kathol. Volk“. — Joho pohrjeb bě wulkotny.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Po pſcheproſchenju w Póſle a Serbſkich Nowinach běſche 27. decembra hłowna zhromadźizna naſchoho towarſtwa, kotrež je nětko hižo tſecze léto dokonjało. Pſchedſyda k. farar Kucźank wotewri zhromadźiznu z powitanſkimi ſłowami. Na to dawaſche ſekretar a redaktor rozprawu wo tym, ſchto je towarſtwo wudało a kak je pokroczito; woſebje bu z dżakom wuzběhnjene, zo je jedyn pſchecźel katholſkoho ſerbſkoho piſmowſtwa 400 toleri kaucije požcził, tak zo móżeſche Katholſki Poſoł w druhim połlěcze dwójcy za měſac wukhadźecź. Cźaſopiſy, z kotrymiž ſo Poſoł wuměnja, běchu létſa: a) cźěſke: 1) Blahowěſt, hlasy katolické, z Prahi; 2) Hlas, časopis církevní, z Brna; b) pólſke: 1) Tygodnik katolicki, z Grodźiſka w Póznańſkej; 2) Gwiazdka Cieszyńska, z Cieſzyna w Schlezyſkej; 3) Oświata, z Poznanja; c) thorwatſke: Zagrebački katolički list, ze Zagrjeba (Agram). Z tutych a druhich ſłowjanſkich cźaſopiſow podawa Poſoł zajimawe powjeſcze z ſłowjanſkich krajow cźaſto prjedy dyžli němſke nowiny, do kotrychž wone hakle pozdźiſcho najbóle z francózſkich pſchełożkow wubrane pſchińdu. Duž móże ſo Poſoł tež tajkim cźitarjam poruczecź, kiž jene abo druhe němſke nowiny cźitaju! Pſchi Póſle je ſo ſobuſtawam na lèto 1864 prěni

zeschiwk wjetschich knihow: Žiwjenja Swjatych" wot Handrija Ducžmana spisanych, dak; nětko pak dóstanu sobustawy na l. 1865 druhi zeschiwk. Po rozprawje sekretarja pschedpoloži k. schulski direktor Schokta hako pokładnik zličžbowanjo z lěta 1864, kotrež bu wot k. vikara Herrmanna, k. kapłana Ducžmana a k. wučerja Kochty pruhowane a za prawe spóznate. Ważnische ze zličžbowanskoho pschehlada bě tajke: Zbytk z danju z prěnjoho lěta bě 47 tol. 17 nsl. 6 np.; dokhody z pschinoschkow, dobrowólnych darow a pschedawanja towarstwowych spisow 129 tol. 3 nsl.; do hromady po tajkim 176 tol. 20 nsl. 6 np. dokhodow. Wudawkow bě 70 toleri a 25 nsl. Duž bě 105 tol. 25 nsl. 6 np. zbytka na kóncu lěta 1864. K tomu ma so pschispomnicz, zo bu prěni zeschiwk „Žiwjenja Swjatych" na l. 1864 hakle lětsa płaczeny, tak zo je hornischi zbytk za l. 1865 po prawym něhdže 50 toleri mjenschi. Duž njemóžemy z danje wulkoho dobytka měcz. W lěcze 1865 budze wysche toho zbytk hischcze nižschi, dokelž je a druhim pokléczje dwójcy wukhadzacy Posoł wjele wjacy pjenjez žadał. Duž praji k. pokładnik, dyrbimy so prócowacz, zo bychu sobustawy pschibjerałe a tež dobroczinwi podpjerarjo, kaž tež czi, kiž nam darmo pisaja. Bjez namjetami, kotrež nětk na rjad pschińdzechu, bu tón pschijaty, zo maja so w Pósle krótke cyrkwinske powjescze ze serbskich wosadow a Serbow nastupace na kóncu wozjewjecz, jeli je knjeza fararjo na naschu próstwu dobroczinwje pschipóscżeku. To bě za někotrohožkuli interessantna chronika była, a myslimy z tym wjacy czitarjow dobycz. Tež wo druhe dopisy w cyrkwinskich a tež schulskich należnoscżach bu w zhromadźiznje proschene. Po dowuradźenju wschěch trěbnych pschedpołożenjow skónczi so zhromadźizna.

Z Budyschina. Lipskowska katholska protyka „St. Benno-Kalender" je tež lětsa wuschła a móžemy ju derje poruczecz wschitkim, kiž sej němsku protyku žadaja; wona płaczi 5 nowych sleborných. W powjescżach z łužiskeje abo budyskeje diöcesy ma so pschistajicz, zo so missionske boże stužby dżerża tež w Reichenawje (hdżež klóschtyr rjanu cyrkej twari), kotrež ma kapłan ze Seitendorfa wobstaracz. Dale je njedospołny nastawk „die katholischen Vereine in Sachsen," jeli chce spisar toho samoho pod „Sachsen" tež naschu Łužicy sobu zrozymicz. Czitarjej mohło so zdacz, hako bychmy my łužiscy katholikowje w pschirunanju z herbskokrajnymi niczo njeskutkowali za te wěcy, kotrež „katholische Vereine in Sachsen" spěchuja. Wězo w najwjetschej staroscżi a z wulkomyslnymi darami katholsku wěc podpjera staroslawne tachantstwo (kapitel) hižo pschez 600 lět, bóle hacž k pschikładej „Vincentiusvereiny;" wone ma asylam podobny institut pod sobu na tachantstwje a we „kommunikandskim wustawje" (kotrohož wjedżicżer je k. farar Kuczank) atd. Ale tež towarstwa mamy; jich „Frauenverein" je tež pschi tachantskej schuli a stara so podobnje wo rozwucżenjo holczkow w žónskich dźěłach a wo podpjeranjo khudschich bjez nimi; jich „Leseverein" (czitarske towarstwo tež mamy pschi tachantskej schuli (knihownik je k. schulski direktor Schokta) a dostawamy tež dary do njeje z Borromäusvereina w Bonnje. Skónczenje je tam

wuwostajene nětko hižo tśi lěta wobstawace „towarstwo śś. Cyrilla a Methoda.“ Porok njedospołnoscze pak, hischcze junu to praju, płaczi spomnjenomu nastawkej jenož, jeli wón pod „Sachsen“ tež Łužicu měni. Pschipódla spomnju, zo nasch němski kollega-redaktor w Lipsku wo tśilětnej existency Katholskoho Póstа dotal niczo njewě, hačrunje je mjeno toho samoho wjacy krócz w Dresdner Journalu a druhich pschistupnych nowinach stako. My pak smy bórzy w swojim prěnim cźisle wo wudawanju lipskowskoho katholskoho cźasopisa powjescź dali.

Z Budyschina. Pschehlad cyrkwinskich powjesczow, kajkež tež z druhich wosadow rady wozjewimy, je z łońschoho lěta tudy tajki. We woběmaj cyrkwjomaj bě k swjatomu woprajenju 4011 wosobow, a potajkim 343 wjacy dyžli lěto prjedy. Narodzenych bu w serbskej a němskej wosadze zhromadnje 95 dźěczi (56 hólczkow a 39 holczkow), potajkim 18 mjenje dyžli lěto prjedy. Bjez tuthymi běsche 18 njemandzelskich a 1 morworodźene. (Wot narodzenych wosadnych dźěczi bu pola nas kschczenych jenož 72, druhe 23 wot lutherskich starschich buchu pak w lutherskich cyrkwjach kschczene, dokelž je wot łońschoho „Pfarrzwang“ zběhnjeny.) Wěrowanych bu pola nas 13 mandzelstwow, bjez nimi 7 po wěrywuznaczu měschanych. Wumrjeli su 82, pjeczo mjenje dyžli lěto prjedy. Bjez nimi běsche wysche morwonowodzenoho 40 dźěczi do 14. lěta, 2 hacž do 20., 3 do 30., 4 do 40., 5 do 50., 8 do 60., 9 do 70., 6 do 80., 4 do 90. W tym je 10 mandelskich muži, 8 mandzelskich hosposow, 3 wudowcowje a 8 wudowow. Na Mikławschu bu hrjebanych 61, na filialne pohrjebnischcze w Mnischoncu 14 a 7 na susodne lutherske.

Z Budyschina. Kaž druhe lěta běsche tež lětsa w tachantskej schuli swjedźeńske wobradźenjo Božoho dźěsczа a bu wjetschi dźěl dźěczi ze wschelakimi pschihódnymi darami wobdźělenych.

Z Budyschina. Njedawno je nascha kralowska krajska direkcija nowozałoženu fabrikowu schulu we Pisanym Dole pola Dubrjenka, w kotrejž so dźěczi dźěłaczerjow (rodzenych z Czech a Schlezynskeje) z tamnischeje schkleńczerńje skhadźuja, zakońcy pschipóznała. Hako wucźer khodźi tam k. kantor Schömmel a hako katecheta k. kapłan Wowczerk z Kulowa; schulski inspektor pak je k. farar Bjeńsch w Ralbicach, dokelž Pisany Dok leži w sakskim dźěle Łužicy. Kaž tudy tak budze snadź tež w druhich městnach poboczna abo fabrikowa schula trěbna, na pschikład w Rakecach a Biskopicach abo Zemicach, hdźež je nowa schkleńczerńja natwarjena. Nascha duchowna wyschnosczź so wschudźom jara za katholskich stara a wopruje jara wjele. Tak je w loni tež nabožnisku schulu (Religionsschule) w Sebnitzach załožiła, kotruž duchowny z blizkich Czech wophytuje. Najwjacy woporow pak budze cyrkej z faru a schulu w Žitawje zadacz. Bóh žohnuj wschitke pśocowanja nascheje wyschnosczе k spokojenju duchownych potrjebnosczow rozpjerschenych wuzwawari nascheje swjateje cyrkwje, zo njebychu sami wolowknyli a zo njebychu wotpadnycź dali swojim dźěczom!

Z Budyschina. Z lětuschoho direktorija podawanych tónle pschehlad duchownstwa we Łužicy a Sakskej na kóncu léta 1865. We Łužicach je 30 swětnych (14 němskich a 16 serbskich) duchownych, z kotrychž su 9 serbscy a 3 němscy fararjo. (Ale farow je jenož 6 cžiscze serbskich). We němskich herbskich krajach su 26 swětni (4 serbscy a 22 němscy) duchowni, mjez fararjemi su 3 Serbjo a 7 Němcy. Wysche toho su we Łužicy 9 klóschtyrscy duchowni z cisterciskoho rjada, mjez nimi 2 Serbaj a 1 Němc, kotryž tež serbscy prědуje. We Dreždžanach su 3 wusłużeni duchowni, mjez nimi 1 Serb. Z cyła je we Sakskej 69 duchownych (23 serbskich a 46 němskich). Wot 22 fararjow su 12 Serbjo a 10 Němcy. Mjez 39 němskimi swětnymi duchownymi su 19 z wukraja. We tuthym lěcze wumrjechu 4 duchowni, mjez nimi 2 Serbaj; za to jeno dwaj wuswjeczenaj. D.

Z Ostritza. Dżeń 27. wotdżeržachu tu schulske dźěczi pod nawjedowanjom knjezow wucžerjow spěwny a deklamatoriski koncert k powschitkownomu spodobanju. Poskuchari běsche jara wjele a czisty wunoschk 48 toleri da so k lěpschomu wutwarjenja abo porjedżenja farskeje cyrkwje.

Z Pirny. Pjatk psched hodami bu tudy zakładny kamjeń noweje farskeje cyrkwje a fary swjatoczńje położeny.

Z Lipska. Hilżbjeczine towarstwo (kiž so za khore a khude žónskoho splaha stara) měješche za lěto 442 toleri dokhodow a 410 tol. wudawkow. Wone ma wosebitu khěžu, asyl (wucžek abo wukhowarnja) mjenowanu, pod wjedżenjom dweju knježnow ze schlezyskoho Hilżbjeczinoho zjenoczenstwa (kotrež tež mikoscziwe sotry rěkaja, ale zasy wustupicz móža); tsecza sotra abo knježna wothladuje khorych w asylu a tež w privatnych domach. Tež w Dreždżanach su tajke knježny.

Naležnoscze towarstwa.

Sobustawy na l. 1866: kk. 1. kapłan Fr. Riedel w Duppawje w Czechach; 2. kubleŕ Pětr Ducžman z Bozankec, 3. kapucin frater Jurij z Rumburga; 4. kapitular kantor Józef Hoffmann z Budyschina, 5. farař J. Kucžank z B. (t. j. Budyschina, kaž wschudżom w zapisku skrótschimy); 6. kubleŕ Michał Kucžank z Lejna; 7. Marija Pjetaschowa z B.; 8. Jurij Kózleŕ z Nowoslic; 9. spěwaŕ Michał Maj z B.; 10. Jan Koplanski z B.; 11. Jan Bětka z B.; 12. Jakub Schpan z B.; 13. Khata Ducžmanec z B.; 14. Marija Ducžmanec z B.; 15. farař J. Wjels z Wotrowa; 16. kubleŕ Jakub Krawczik z Jawory; 17. Pětr Bryl z Jawory; 18. Mikławsch Wawrich z Jawory; 19. Pětr Stodeńk z Jawory; 20. Mikławsch Krawc z Jawory; 21. Michał Rjeńcž z Jawory; 22. Michał Czórlich z Jawory; 23. Michał Rjeńcž z Mitoczic; 24. kubleŕ Jakub Kuscjanski z Wotrowa; 25. kubleŕ Zarjeńk z Jawory; 26. korczmaŕ Michał Biesold z Jawory; 27. kubleŕ Jakub Smoła z Kaschec; 28. kapitular senior Pjech z B.; 29. kapłan Hórnik; 30. J. Hascha ze Zajdowa.

Dobrowólne dary dachu: kk. kubleŕ Pětr Ducžman z Bozankec 10 nsl.; kapitular kantor Hoffmann 15 nsl.; Marija Pjetaschowa 10 nsl.; farař J. Wjels w Wotrowje 1 toleŕ; Jakub Krawczik 5 nsl.; P. B. z J. 5 nsl.

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 2. 20. januara 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Katholska cyrkej a jeje zastužba wo wědomosć a cłowjecze zbožo.

Skoro w kóždym czasu běchu ludźo, kiž wudawachu, zo je nascha cyrkej njepschecželnica wědomosćow a wustojnosćow, zo swojich wěriwych kaž poczmje njewědomosćze sedźo wostaji, dokładne rozwuczenjo swojich stawow zanierodźi a pschez to wudospołnjenjo ducha we wschelakich cłowjeskich wustojnosćach zadźerźuje. Tónle porok je pak po stawiznach staroho a nowoho czasa tak njewěrny, zo móže jón jenoż zasakły pschecziwnik nascheje cyrkwje abo chyle njewuczeny cłowjek wuprajicz. Nascha cyrkej njeje we žanym czasu wěrnomu wjedzenju zadźewki stajała, ale je pschecy wscho cziniła, schtoż wěrnu a dokładnu wědomosć pschinjesć mohło. Haj hischcze wjacy, wona je samalutka pschiczina wschoho, schtoż nětk wot cłowjeskich wědomosćow a wustojnosćow (kumschtow) mamy.

Hdyž bu cyrkej załožena, stejesche pohanska wědomosć we swětnych wěcach a kumschtach na najwyschschim schkodźenku. Kak zadźerži pak so tehdom hižo cyrkej? Runje kaž kschesczanscy nkodźencowje pola wulkich swjatych wótcow, wuczownikow swjatych japoschtołow, wědomosć praweje wěry pytachu*), tak pytachu

*) Najprěnische załožki k rozwuczenju druhich we wěrje kaž we schuli cziniesche hižom swjaty japoschtoł Jan, pschetoż wón dźerżesche we měsce Ephesu, tak dołho hacž tam pschebywasche, zhromadźizny, kiž wot wschěch tych wopytane buchu, kotsiž wjetsche spóznacjo kschesczanskeje wuczby žadachu.

woni, byrnje kſcheſczenjo, też wědomoſcź grichiſkeje a romſkeje rycže a wudoſpoknjenjo ſwojoho ducha we cžaſnym) zo njebychu wot wucženych mudrych pohanow we žanym wjedženju pſchetrecheni byli. Tak wophtowaſchtaj cyrkwinſkaj wótcaj a biſkopaj Baſilius Wulki a Hrjehoŕ Nazianſki we ſwojej młodoſczi ſydło wſchěch mudrych pohanow a ſchulu wědomoſczow w měſcže Athen, zo byſchtaj ſo tam wudoſpołnikoj. Młodžencowje, kaž wonaj, njejſu pak wyſoke pohanſke ſchule tuteje winy dla wophtowali, zo bychu wot pohanſkich wucženych nowe dobre nawukнyli, ale też tohodla, zo bychu njeprawe a wopacžne wucžby pohanſtwa póznali a z toho wuſchiknoſcź a móc nadobywali, tele wucžby hako njeprawe powalicź a pohanam móc a wěrnoſcź Khryſtuſoweje wěry zjewicź. Hižom zahe tohodla ſo też ſta, zo ſu najmudriſchi tuthch pohanſkich wucžerjow wot božeje hnady hnucži do katholſkeje cyrkwje ſtupili a ſo po ſwojim pſchewobroczenju rozwucženju najprěniſchich kſcheſczanow chle podali, kaž ſwjaty Juſtin, Klimant a Origenes, najmudriſchi mužowje ſwojoho cžaſa. Juſtin bě prjedy pohanſki mudrowc a měješche wjele wucžownikow też po ſwojim pſchewobroczenju z pohanſtwa do kſcheſczanſtwa; wón wumrje hako martraŕ 167. Klimant a Origenes wucžeſchtaj we Alexandriji a ta ſchula, kiž bě tam załožena, bu pſchez wobeju mužow tak wuwołana zo ſo tam pohanjo a kſcheſczenjo ze wſchěch krajow ſkhadžowachu, zo bychu ſo we wěrje a też we mudroſczi tamnoho cžaſa rozwucžowacź dali. Dokelž pak mało kajkich wucženych ſchulow bě a młodžencowje, kotſiž pohanſkich wucžerjow ſkyſchachu, lochko do ſtracha pſchińdžechu, z dobyczom ſwětneje wědomoſcze, tón hiſchcze wjele dróžſchi pokład ſwojeje wěry zhubicź, zapocžachu biſkopowje wſchudžom wosebite kſcheſczanſke ſchule załožecź a to najbóle tam, hdžež ſwoje biſkopſke ſydła mějachu, pſchi biſkopſkich cyrkwjach, zo bychu ſobu wot nich wobkedžbowane byłe. Wſchè tele kſcheſczanſke ſchule, na kotrychž ſo wěra runje kaž ſwětna wědomoſcź wucžeſche, dołho we romſkim khěžorſtwje njewobſtachu; tón wot wěry wotpadnjeny khěžor Julian, najhórſchi pſchecźiwnik wěry a cyrkwje daſche je zběhnycź, zo by z nimi kſcheſczanſku wěru a cyrkej wutupił. Julianowe wotpohładanjo bě, kaž ſtawizny pokazuja, jenož k lěpſchomu potłoczeneje cyrkwje, pſchetož tale běždžeſche z pohanſtwom, a pſchidobu ſebi z pomocu ſwojoho załožerja bórzy po ſmjerczi tutoho pohanſkoho khěžora († 363) tak wjele prawa a nahladnoſcze, zo biſkopowje nic jenož zběhnjene ſchule a wuſtawy k rozwucženju ludu zaſy znowa załožichu, ale je tak derje z wucžerjemi zaſtarachu zo ſu hłowne měſta něhduſchoho romſkoho khěžorſtwa hacž do dženſniſchoho dnja najprěniſche ſydła wſcheje wědomoſcze woſtałe. Tak do měſta Roma dżens hiſchcze mužowje wſchěch wědomoſczow a kumſchtow pucźuja, kaž n. pſch. zo bychu ſo tam we wjedženju wudoſpołnili. — Kaž cyrkej we romſkim khěžorſtwje za rozwucženjo cyłoho cžłowjeſtwa ſo ſtaraſche, tak cžinjeſche wona to wſchudžom, hdžež pſchiſtup namaka, we wſchěch krajach pola wſchěch ludow. Schtó njeje hiſchcze nicžo ſłyſchał wo naſchich pohanſkich prjedownikach, wo jich dźiwich waſchnjach,

jich pschibójstwje a stajnych wójnach, kiž z druhimi abo sami bjez sobu wjedžechu, wosobnje pak wo jich wulkej njewědomosczi nic jenož we wěcach wěry, ale też we naturskich wěcach, kiž nětk dawno nizki lud znaje? Schtó je jich džiwje poczinki mirsche czinik, schtó te njerozomne pschibójstwo wotstronik, schtó němskim kaž slowjanskim ludam mysl a spodobanjo k měrnomu žiwjenju dak a jich skoro we wschěch wědomosczach rozwuczik? To žani swětni wosobni knježa a wuczerjo njeběchu, žani kralowje, ale jenož nascha katholska cyrkej a jeje wupóstani póskoje wěry. Czile za božu czesczž zahorjeni mužowje pytachu džiwje pohanske ludy, wotwuczachu jich pschez móc božoho słowa (druhdy też pschez džiwy) pschibójstwo. Z pschibójstwom padachu pak też džiwje pohanske poczinki, pschinidžechu też ta prjedy hischcze njeznata luboscz, wysokowaženjo bližschoho žiwjenja a z tym měrnische czasy, kiž wupóstanym missionaram k tomu słužachu, tutych pschewobroczenych nawodžecz k wužiwanju měrnoho domjacoho zboža, k wobdžěłanju pustych krajom a lěsow, a k wuknjenju wschelakich wužitnych džěłow a kunschtow. Wosobnje widžimy to we 7.—12. lětstotka czinicz horliwych stawow nabožnych cyrkwinskich rjadow kaž swjatoho Benedikta. Wschitcy mnischa, kotsiž regulu tutoho swjatoho mějachu (a džens hischcze maja) su njeskónczinje wjele k zbožu cłoho człowjestwa pschinoschowali Woni rozschěrichu we dalokich džiwich pohanskich krajach, kaž we cyłej Němskej, nětczischej Rakuskej, Irlandskej a Jendželskej, prawu wěru, a z wěru też pěkne porjadne žiwjenjo, ratarstwo, wustojnoscz we twarjenju rjanych a kruthych wobydleni a cyrkwjow, rjanych swjeczatow a stołpow, hudžbu (musiku) atd. Najwažnischi twarscy mischtrojo běchu zastarsku we murjach klóschtrow; tak měješche klóschtyr Fulda něhdy najwubjernischich kamjenjerubarjow, Sankt Gallen najlěpschich mosaznikow, druhe klóschtry zasy wuwołanych moleri; skoro wschitke pak załožichu we džiwich lěsach, kiž zespuschczachu, wsy a města. Klóschtry běchu też pschez wjele lětstotkow sydła wschěch wědomosczow. Jich pilni wobydlerjo zhromadžichu ze staroho czasa wschě wažne knihi a pisma, a dokelž bě kumscht knihiczischczenja hacž do pjatnatoho lětstotka njeznaty, dha skoro wschě najstarsche tutych pismow jenož tohodla hischcze mamy, dokelž su wone wot pilnych rukow tutych mnichow husto wjacy krócz wotpisane byle. We klóschtrach so najprjedy pisacz wuczesche, we nich běchu grichiske a łaczanske pisma husto z njesměrnej prócu a wobstajnosczu pschełożene, a tak buchu wschě pokłady starych wědomosczi nam zakhowane. Jara wažne za tamny czas běchu klóschtyrske schule, kiž so we wschěch klóschtrach namakachu. Tajke schule pschi klóschtyrskich kaž biskopskich cyrkwjach buchu wot synow wysokich kaž nizkich starschich wopytane, a czasto z nich mkodžencowje wukhadžachu, kotsiž najwyschsche dostojnosczje we statu a cyrkwi dosahnychu: biskopowje, archybiskopowje, haj też bamžowje, kaž Alexander V. a Sixtus V. Wosobnje dyrbi so to cyrkwi pschipisacz, zo je khěžor Karl Wulki, najmócnischi wjerch swojoho czasa, po žadanju bamža a swojich biskopow we wschěch krajach swojoho wulkoho khěžorstwa schule, cyrkwje

a wustawy k rozwuczenju luda założik, zo by nizki lud nic jenoż we wěrje ale też we druhich wědomosczach rozwuczeny byk. Założenjo wschěch tych schulow a zdżerżenjo khmanych wuczerjow za mnohosć rozwuczenjapotrěbnych wukhadżesche pschecy wot cyrkwje, tak zo lud so też jenoż cyrkwi swoju wědomosć dżakowasche. Tak pschikaza Orleanski biskop Theodulf wokoło l. 800, zo dyrbja nječschnicy wschudżom, hdżeż su postajeni, schule dżerżecz a wschě dżěczi bjez wuwzacza do nich bracz; też njesmědżachu za swoje rozwuczenjo niczo dostacz, khiba to, schtoż su starschi jim za jich prócu samolwólnje wotedali. Wosobnje dżerżesche cyrkej na rozwuczenjo khudych, derje wjedżewschi, zo bě tymle dokładne wjedżenjo hischcże potrěbnische dyżli zamożenjo a bohatstwo. Tohodla pschikaza prěni lateranski koncil 1180, zo ma wosobnje za khudu młodosć starane byc a trientski koncil, 1545—1563 (seß. 5, 1.) tosamo wschěm duchownym hischcże krucżischo pschiporucża. Po wunamakanju knihiczischerstwa stupachu na město duchownych wuczerjow we czasnych wjedomosczach drje swětni ludżo hako wuczerjo, ale wschitcy czile wuczerjo dyrbjachu so hakle na biskopskich abo klóschtrskich schulach k wuczenju pschihotowacz a duż żadyn dżiw njeje, zo cyrkej też hacz do dżensnischoho dnja najwyschsche wobkedżbowanjo nad wschěmi tymi schulemi ma, hdyż bě wona jich zakożerka każ najprěnischa a woprawdżita najwyschscha wuczerka. Z klóschtyrskich schulow wukhadżachu pak nimale we 12. lětstotku też najwyschsche schule za wuczenych, universitety; najstarsche wot nich su Bologna, Paris, Salerno; po nich buchu założene Padua 1222, Neapel 1224, Ferrara 1264, Rom 1303, Pisa 1344, Palermo 1394, Florenc a wschě druhe we Italskej a z nich każ najprěnschich cyrkwinskich wurosczechu wschě druhe we Francózskej, Jendżelskej Spaniskej, Němskej a druhich europiskich krajach. Wschè nasche wjedżenjo we wěrje każ we wschěch druhich wěcach je płód, kotrohoż symjeschko nascha katholska cyrkej syjesche, kiż wona wothlada a hajesche hacz do dżensnischoho dnja, hdżeż njewuczeni wustupuja a jej porokuja, zo wona swoje stawy w njewjedomosczi wostaja.

P. L.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Prahi. Tu stara so wosebite towarstwo za wuporjedżenjo a dotwarjenjo hłowneje arcybiskopskeje cyrkwje. Wschelake srědki so k tomu końcej nałożuja. Tak bě w decembru bazar k lěpschomu cyrkwje t. r. wschelacy dobroczerjo nawdachu wosobne dary a wěcy, kotrež buchu we wulkim salu wustajene a potom wot wubjerka zemjanskich a měschczanskich knjeni za drohe pjenjezy pschedawane. Do tejele wustajenicy pschinidże wjele ludźi a też wjele kupcow, tak zo bu za tři dny pschez 8800 schěsnakow wunrikowanych, a wysche toho darichu hischcże khěžer Ferdinand 300, khěžerowa Marija Hana 200, wjerch Jan Schwarzenberg 100, wjerchowa Hana z Lobkowic 100, hrabja Franc Thun (pschedsyda towarstwa) 125 schěsnakow atd.

Cžěſka. Ciſterciſki rjad liczi w Czechach we dwěmaj klóſchtromaj 130 ſobuſtawow. Z toho ſu 46 duchownych, 13 klerikarjow, 2 nowicaj a 3 bratſja laikowje w Oſſeggu; 51 duchownych, 8 klerikarjow, 6 nowicow a 1 bratr we Wyſokim Brodże (Hohenfurth). K cžěſkomu generalnomu vikariatej tohole rjada ſluſchataj tež Marijny Doł a Marijna Hwězda we Luzicy. Prěniſchi ma 35 chorſkich knjeznow a 9 ſotrow laiſkich, z kotrychž ſu z abtyſu (hnadnej knjenju) 27 z Czech. Poſleniſchi ma 46 ſobuſtawow, z kotrychž je tež abtyſa a priorka, a potom 30 knjeznow w Czechach rodzenych. Tak piſche prazſka „Politik“.

Stara Pruſka. Dzeń 10. ſeptembra z. l. bu w městaczku Gilgenburgu nowa katholſka cyrkej wot biſkopa ſwjeczena. Wona bu wot jenoho njemjenowanoho dobroczerja za 13,000 toleri natwarjena a je jena najrjenſchich cyrkwi tuteje wokolnoſcze. Prědowanja běchu w němſkej a w pólſkej ryczi, a 900 firmandow bu firmowanych. 20 duchownych z blizka a daloka bě pſchitomnych. Pſched 10 létami njebě hiſchcze w cykej narańſchej Pruſkej ani katholſka cyrkej, ani wuczernja. Wot toho czaſa je to hižon ſchtwórta cyrkej, kiž je ſo natwarika. Prěnja bě w Oſterode, druha w Neidenburgu, a tſeczja w Soldawje. Podla bu tež 5 wuczernjow załoženych a to wſcho najbóle pſchez towarſtwo ſwjatoho Bonifacija. K.

Z Harburga napſcheczjwo Hamburgej. Tudy bu tež nowa cyrkej wot biſkopa z Hildesheima ſwjeczena. Tale woſada bu hakle w lěcze 1858 z 180 duſchemi założena, a liczi nětk hižon 450 duſchow, a wuczernja je wot 70 dźěczi wopytana. K.

Z Póznanja. Knjeżerſtwo je tu twarjenjo kupiło za nowy wuſtaw diakoniſſow (lutherſkich miłoſczjwych ſotrow), a z tym je w naſchim měſcze nowa podpjera proteſtantisma a z nim Němcowſtwa. W Póznańſkej mjenujcy je ſłowo Němc to ſchtož proteſtant, druhdże pak njeje tomu tak.

Z Póznanja. Dzeń 16. decembra bu w Gnieznje per acclamationem (pſchez wuwołanjo) wuzwoleny k. Ledóchowſki, bamžowy nuncius w Brüſſelu, za archybiſkopa w Gnieznje a Poznanju. Wón je wězo tajke wuzwolenjo rady pſchijał. (Tygodnik kat.)

Z Kaſchubſkeje. W měſcze Koſcierzynje pſchi narańſchim merju w krajinje pólſkich Kaſchubow (jich wokrjeſy ſu Wejherowſki, Kartuzſki a Koſcierzynſki) ſkutkuja jara zbožownje miłoſczjwe ſotry rjadu ſ. Vincenca ze ſwojej wyſchſchej pólſkej ſchulu za holczki. Wuſtaw ma ważny nadawk, dokelž w tych ſamych krajinach pobocžne towarſtwo „Guſtavadolfſkoho towarſtwa“ w Gdanſku (Danzig) proteſtantſku wěru w Nawjeczornej Pruſkej rozſchěrjecz pyta.

Z Litwy. Stajnje nowe powjeſcze wo poczjiſchczowanju czitamy. Tak dyrbjeſche jedyn farar w Trockim 200 rubli khoſtanja zapłaczicz, dokelž bě cyrkej z nowa krycz dał; pſchetož knjeżerſtwo chce, zo bychu katholſke cyrkwje rozpadnyte abo pſcheſtate. Tachant wokrjeſa, kiž bě krycžo dowolił, zapłaczi 300 rubli.

Mniſcha karmelitowje we Wilnje zapłaczichu 100 rubli za to, zo po zdaczu policije koże ſłużby pſchebołho trajachu!

Wuherſka. W Peſchczje je 6. t. m. archbiſkop z Kalocsa k. Kunſzt, 76 lět ſtary, zemrjeł.

Francózſka. Bratr wjerćha de Belluno je do pariſkoho ſeminara zaſtupił a chce ſo duchownſtwu poſwjeczicz.

Z Roma. Nowolětna rycz ſwjatoho Wótca k francózſkim wyſchkam běſche tajkale. „Wjele lět hižon doſtawam na tymle dnju wuprajenje waſchich pſcheczow, a ja na to wotmołwjam z požohnowanjom. Ale dzenſa czuju ſo pohnutoho, požohnowanjo behatſcho a wjele bóle wótcowſcy podacz. Wjacy kroczy bu mi waſch wotkhad wozjewjeny. Tohodla dam wam požohnowanjo we bohatej nadobnoſczi a we pſchipóznaczu wſchoho, ſchtoż ſcze za mnje a za ſwjaty ſtoł czinili. Ja wěm a chcu tudy na ſłowo wulkoho japoſchtoła pokazacz, kotryż praji: „Ja wěm, zo po mojim wotkhadze pſchińdzeja torhace wjelki.“ A ja wěm, zo po waſchim wotkhadze, torhace zwěrjata pſchińdzeja a ſtadło pſchelutowacz njebudzeja. Ale ja budu ſo poſylnjecz pſchez ſpominanjo na to, ſchtoż je ſo we zahrodze Gethſemane ſtało. Jandzel boži pſchinjeſe naſchomu Knjezej poſylnjenjo. Hdyż ja, joho hubjeny ſłużownik, we ſwojej ſłaboſczi tajku pomoc wocżakowacz njeſměm, budu ſo tola prócowacz, we próſtwje a modlitwje ſo naſchomu Knjezej porunoſczicz. Haj, ja budu ſo modlicz za wſchitke waſche ſwójby, a cyłe francózſke wójſko, za francózſki kraj, za waſchu kněžorſku ſwójbu, za wſchěch katholikow na cyłym ſwěcze, kotſiż mi we mojim czerpjenju z luboſczu a modlitwu pomhaja. Woſebje budu njebjeſa proſyczz za njezbožownu Italſku, kotraż je do hłubiny bjezbóżnoſcze a njeknicżomnoſcze zawjedzena. Tola ja ſo njecham jeno rudzicz; ja chcu tule wěc wopuſchczicz, zo bych wam boże žohnowanjo wudzělił. Nowe italſke kraleſtwo pokracżuje we njeſprawnoſczach. Wone je naſtało pſchez wotehnaczo wjerćhow z jich herbowanoho wobſedzenſtwa, potajkim pſchez to, ſchtoż we ſedmej kazni kranjenjo rěka. Zo wjedzicżerjo tohole kraleſtwa na zbytne bamżowe wobſedzenſtwo łakaja, każ zawutlene wjelki, to je znate. Runje tak wědome je, zo ſu z njeſprawnej ruku ſo na cyrkwinym zamoženju pſchepſchimnyli, a wjele klóſchtyrſkich wobydlerjow z jich ſydła wuhnali. Nětko dowola też tym, kotſiż ſu ſo Bohu pſchez ſwjate klóſchtyrſke ſlubjenja na czas žiwjenja zawjazali, žeńtwu, a bjerjeja tak Bohu, ſchtoż Bohu ſłuſcha. Cyrkwinſke wěrowanjo ſu zacżiſnyli a měſto toho ſu poſtajili ſlub pſched ſwětnym knjejſtwom. Nětko pohorſchuje jich czeſcz, kotraż ſo najſwjeczíſchomu ſakramentej pſchi njeſenjn k khorym wopokazuje. Tohodla zakazuja klinkanjo ze zwónczkom a pſchewodzenjo ze zaſwěczenymi ſwěczkami. Czim bóle ſo njeſprawnoſcz rozſchěrja, czim prjedy budze jeje měra pſchepjelnjena a pſchińdze wot božeje ſprawnoſcze khoſtanjo. Požohnuj was Bóh a t. d.“

Z Roma. Dzeń 8. januara je bamż bjez druhimi tychle biſkopow wob-

twjerdżił: dotalnoho biſkopa w Osnabrücku k. Melchersa za arcbiſkopa w Kölnje a fararja Wahalu za biſkopa w Litoměricach.

Amerika. We Philadelphii bu jena proteſtantſka cyrkej na pſcheſadżowanjo pſchedawana a biſkop Wood ju za 15000 dollarow kupi. — Pſchi miſſiji, kotruż jeſuitowje w Nowym Yorku dżerżachu, wobroczi ſo pſchez 100 proteſtantow do katholſkeje cyrkwje.

Amerika. Poſtup katholſkeje cyrkwje je woſebje widżecź we nawjeczornych krajinach, hdżež ſo Němcy a Irlandżenjo zaſydleja. Pſchecy wjach ludźi k nam pſchestupuje. Biſkop w Newark je wjacy nowych cyrkwi a ſchulow poſwjecził. Duchowny Gervais je tam gothiſku cyrkej ze zhromadżenych darow natwarił.

Chineſiſka. W Sut-chuenu bu wucżeny a pobożny katholſki miſſionar Mabilleau, rodżeny z Nantesa we Francózſkej, kiż bě za pſchichodnoho proviſkara poſtajeny, zamordowany. Khěżorſcy zaſtojnicy běchu lud pſchecźiwo kſcheſczanam naſchcźuwali, tak zo kſcheſczanſke woſady napadny, wurubi a paleſche.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Wotrowa. Zańdżene lěto narodźi ſo w naſchej woſadże 11 dźěczi (žane njemandżelſke); wěrowanych bu 7 mandżelſtwow (žane měſchane); wumrjeli běchu 10 (5 mjenje dyžli lěto prjedy; bjez nimi 1 dźěczo); k woprawjenju bě 1318 woſobow (345 wjacy).

Z Marijneje Hwězdy. K doſpołnoſczi powjeſcże z naſchoho klóſchtra pſchiſtajam, zo běſchtej bjez pjeczimi knježnami, kotrež klóſchtyrſke ſluby 21. novembra z. l. wotpołožichu, tež dwě ſerbſkej, knježna Wórſchula Hanſki (Neuman) a knježna Khata Weclich; prěniſcha pſchihotuje ſo k wucżerſtwu w tudomnej ſerbſkej holczej wucżerni. Wotpołoženjo ſlubow (profeß) ſta ſo tón krócź w cyrkwi, ſchtoż wjele lět było njeje.

Z Piſanoho Doła. K wudoſpołnjenju powjeſcże wo tudomnej fabrikowej ſchuli pſchidawamy, zo je wona woſebje pſchez prócu wobſedżerja ſchkleńcżernje k. Hildebranda założena. Rozwucżuje ſo tam 3 abo 4 krócź tydżeńſcy po tſi hodżinach. W tu khwilu je w ſchuli 12 katholſkich dźěczi, bjez nimi pak 5 cžěſkich, 1 pólſke a 1 ſerbſke. Po jutrach budże liczba dźěczi wjetſcha, dokelž něktore dotal zakońſku ſchulſku ſtarobu njemějachu. Tež proteſtantſke dźěczi ſměja tule ſchulu wopytowacź pod wuměnjenjom zakonja t. r. ſakſke dźěczi ſměja tam khodźicź do 10. lěta. Dokelž ſu we Wóſlinku a joho ſakſkej a pruſkej wokolnoſczi něktore katholſke ſwójby, budża drje tež ſerbſke dźěczi w tej ſchuli pſchibjeracź. Hdy by hiſchcze Lubhoſcź, kiž ſwoje dźěczi do Sulſchec ſczele, do Piſanoho Doła zaſchulowanu był, by ſnadź w dalſchej pſchichodnoſczi z fabrikoweje ſchule wobſtajna naſtacź mohła. Tola my njemóżemy profecźicź! — Dokelž je Piſany Doł kaž cyła lutherſka woſada Wóſlink, ſchtoż katholſkich naſtupa, do Ralbic pſchipo-

kazany ale 3 hodźiny wot farskeje wsy zdaleny, je ralbiczański k. farař z dowolnosczu konsistorija kulowskomu fararjej delegaciju dał, zo może tón wschě cyrkwinske zastaranja katholskich na so wzacz; tola dyrbja so kschczenja, wěrowanja a pohrjeby też do ralbiczanskich cyrkwinskich knihow zapisowacz. Li.

Z Radworja. W naschej wosadze, kotraž ma 1562 duschi, narodźi so 66 dźěczi w zańdźenym lěcze, bjez nimi 1 morworodźene. Zemrjeło bě 44 cłowjekow, bjez nimi 26 dźěczi. Pschipowjedanjow bě 27, ale jenož 8 wěrowanjow.

Należnosce towarstwa.

Hako sobustawy su swój pschinoschk na to lěto zapłaczili: kk. 31. Natuschowa z Czemjeric; 32. Jakub Wjenk z B.; 33. hejtman Michał Schneider z B.; 34. pohonca Mikławsch Kilank z B.; 35. Hana Haderkowa ze Židowa; 36. Jan Krasa z Bělczec; 37. Handrij Najcz z Bělczec; 38. kubleŕ J. Rězak z Bělczec; 39. żiwnoscer Jakub Bit Kral z Małsec; 40. kubleŕ Mikł. Nek z Ralbic; 41. kubleŕ M. Błažik z Ralbic; 42. kubleŕ Pětr Smoła z Wotrowa; 43. Mikławsch Bejnak z Wotrowa; 44. Jakub Schołta z Kaschec; 45. pschekupc Mikławsch Schołta z Wotrowa; 46. Röthig z Kanec; 47. kubleŕ Kocor z Kanec; 48. Jurij Schwejda z Panczic; 49. rendant Michał Besser w klóschtrje Marijnej Hwězdze; 50. młynk Jurij Wawrik z Kanec; 51. zankaŕ Jan Schołta z Panczic; 52. kubleŕ J. Duczman z Mikoczic; 53. Madlena Ryczerjowa z Mikoczic; 54. pjekaŕ P. Zelnak z Kukowa; 55. kubleŕ J. Pjech z Baczonja; 56. kubleŕ M. Pjech ze Swinjarnje; 57. kapłan Tadej Natusch z Marijneje Hwězdy; 58. faraŕ Nowak z Radworja; 59. kapłan Duczman z Radworja; 60. kubleŕ Mikławsch Mróz w Kamjenej; 61. faraŕ Franc Schneider z Kulowa; 62. wuczeŕ Jakub Schołta z Koczinje; 63. schulski direktor Schołta z Budyschina; 64. k. kubleŕ J. Kral z Czemjeric.

Na lěto 1865 su płaczili: kk. kubleŕ Błažik z R., Michał Lukasch z Radworja, Marija Smolic z Bronja, Jurij Grólmus z Radworja, Pětr Knobloch z Worklec, cześla Jakub Wincaŕ z Worklec (kotrohoż mjeno je z pschehladanjom wloni w cźischczanym zapisku wuwostajene).

Dobrowólne dary: k. kapitular senior Pjech z B. 15 nsl., kubleŕ Kral z Czemjeric 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z budyskeje wosady: Narodźeni: Hana Marija, Jana Weclicha, khěžkarja na Holcy; Marija Hana, Jana Rychtarja, khěžkarja w Nowych Bobolcach; Ernst Józef, Jakuba Pjetascha, krawca a khěžkarja w Němscecach; Marta Marija Michała Ryncžki, měschczana, khěžnika a policaja z Budyschina. — Wěrowani: Theodor Bernhard Pursche z Kunewałda a Katha Bjarschec. Konstantin Julius Hermann, železnicaŕ, a Hana Christina Mrózec z Budyschina. — Zemrjecźi: Pawoł, Gotthelfa Alberta, kowarja pod hrodom, s., 7 dnow.

Prosymy wo powjesce z druhich wosadow!

Smilne dary, kotrež redakcija konsistoriu woteda. Za swjatoho wótca: K. 1 toleŕ (pschez k. kapłana Wernera); někotsi druzy 1 tol. 2 nsl. 5 np. (pschez k. kapłana Nowaka).

Cźischczał K. A. Dennerhak w Budyschinje.

Čo. 3. 3. februara 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Bratstwo w naschim kraju.

Jene z najrjenischich bratstwow, kiž we naschej wokolnoszi hischcze prawje znate njeje, je „bratstwo k wěczhnomu czeszczenju najswieczischoho sakramenta woltarja a k podpjeranju khudych cyrkwjow pod zakitom swjatoho Benno“ we Drežďżanach. Wotpohladanjo tutoho bratstwa je, kaž hižom joho mjeno pokazuje, tele: najswieczischomu sakramentej pschisłuschnu czeszcz wopokazowacz, kiž je jomu wot wjele liwkich kscheszczanow wotczehnjena, potom tež zwonkownje czeszcz k tomule najswieczischomu sakramentej powjetschicz a pschisporjecz pschez podpjeranjo khudych cyrkwjow we Sakskej z pschistojnymi cyrkwinskimi paramentami t. j. drastami a schatami. Poslenjeje wěcy dla wjedže bratstwo tež mjeno paramentowe zjenoczenstwo pod zakitom swjatoho Benno. Bratstwo, kajkež nětko je, hischcze dołho njewobsteji. Zakožki k njomu buchu czinjene wot njeboh prynczesny Sidonije, tola měješche wone tehdom pschi założenju jenitke powołanjo, khudym cyrkwjam pomhacz a je z pschistojnymi paramentami zastaracz. Hakle na kóncu lěta 1862 bu bratstwo, kaž nětk e, zawjedżene. We novembru tutoho lěta wobroczichu so prěni sobustawy Bennowoho bratstwa na „arcbratstwo k wěczhnomu modlenju psched najswieczischim sakramentom a k podpjeranju khudych cyrkwjow we Mnichowje“ z tej próstwu, do bratrowskoho lista tamnischoho arcbratstwa zapisani bycz, zo bychu tež wschě duchowne hnady (wotpuski) dostali, kiž wjerch cyrkwje wschěm sobustawam tutoho bratstwa poskiczi. Jich próstwa bu tež wusłyschana a nic jenož to, Mnichowske arcbratstwo k najswieczischomu sakra-

mentej pschiwza z dowolnoſczu wyſokodoſtojnoho k. biſkopa Drežďanſke bratſtwo do rjada filialnych (podſtejachych) bratſtwow tutoho mjena 12. haprhla 1863, hdyž bě hnadny biſkop měſac prjedy (1. měrca 1863) bratſtwowe ſtatuty pruhował a pschipóznał. Pſchedſtojeŕſtwo bratſtwa je nětk po tſjoch lětach wobſtacža hiſchcze teſame kaž pſchi joho załoženju. Duchowny prědkſtojeŕ je k. dwórſki prědaŕ Ludwik Wahl. Prěnja prědkſtojeŕka hrabina P. Nayhauſz-Cormons, prěnja a druha pokładnicža ſtej baronka von Oppen a knjeni Pfaffowa; piſmawjedžeŕcy zemjanſka knježna von Miltitz a knjeni Erdtel, a pomocnicy pſchi wſchěch pſchiſkuſchacych cyrkwinſkich dźěłach abo pſchi jich wobkedźbowanju: knježna Thereſia von Hauſen, hrabina Sophia zu Stollberg a knjeni Würſler. Skutkowanjo bratſtwa a wosebje wſchěch joho wyſokich pſchedſtojeŕkow dyrbi we wſchěm jenož khwalene byćź. Hižom we prěnim lěcže ſwojoho wobſtacža běchu (po prěnjolětnym wobliczenju) 199 wſchelake wjetſche a mjeńſche cyrkwinſke draſty a wěcy z nowa zeſchite a wobſtarane. Lětne dokhody běchu 403 toleri a lětne wudawki 402 tlr. W druhim lěcže bě hižo 252 ſobuſtawow, lětne dokhody běchu 707 tlr. a wudawki 458 tlr., a wudźělene buchu khudym cyrkwjam Sakſkeje a wukraja nimale 240 cyrkwinſkich wěcow, najbóle z nowa zeſchite a dźěłane. Po tſeczim lětnym wobliczenju, kiž je njedawno wuſchło, bě nimale 280 ſobuſtawow, lětne dokhody běchu 1138 tlr. a wudawki 447 tlr., zbytk tohodla 690 tlr.*). Wudźěłane bu tele lěto wſchelakim cyrkwjam Sakſkeje jara wjele wěcow a njeje też zabyte było na ſerbſke woſady: Njebjelczicy, Wotrow a Radwoŕ. Njebelczanſka cyrkej dóſta 1 cziſcze nowu kemſchacu draſtu kaž druhu wobnowjanu, 1 czorny nyſchporny mantl, 1 albu, 2 wuſchitej palli, 2 rochettaj; Wotrowſka 1 nowu kemſchacu draſtu, 1 wuſchitu pallu, 2 albje, 2 humerale, 4 korporalije, 6 purifikatoriji a 6 lavabow; Radwoŕſka cyrkej dóſta 1 nowu kemſchacu draſtu, 1 cingulum, 1 albu, 1 humerale, 1 pallu. Wěſcze rjane dary, kiž dyrbja ſo wot katholſkich Serbow z dźakownoſczu pſchijecź. Najlěpſchi dźak pak budże pſchecy tón, zo czi, kotſiž z tymle naſtawkom wědomoſcź wot tutoho wužitnoho bratſtwa doſtanu a joho wuſtawki dźerżecź móża, ſo też do njoho zapiſacź dawaja. We ralbiczanſkej woſadze namakaja ſo, kaž wjele wěm, hakle 20 ſobuſtawow. A tola je wumènjenjow tak mało, zo je ſkoro kóżdy, kiž dobru wolu ma, dopjelnicź może: — jena lětna jamołżna, a kóżdy měſac ſchtundu (hodźinu) trajaca pobożnoſcź k najſwjeczíſchomu ſakramentej we cyrkwi (zwonka božich ſłużbow, kaž ſo drje rozymi) je wſcho, ſchtoż je krucze pſchikazane. Duż by wěſcze hódne było, zo by ſo prawje wjele ludźi do bratſtwa zapiſacź dało, kiž chcedźa tak nic jenož winojtu czeſcź k najſwjeczíſchomu ſakramentej rozſchěrokoſczicź a powjetſchicź, ale też mały

---

*) Prěnje zamoženjo bratſtwa, z wjetſcha wot njeboh prynceſny Sidonije zapołożene, je 4500 tlr., wot kotrychž ſo lětna dań kóżde lěto po wotpohladanju pſchedſtojeŕſtwa ſobu k lěpſchomu khudych cyrkwjow nałożuje.

wopor pschinjeschż za woltarˊ, za pschistojne rjane cyrkwinske drasty, a z tym za zwonkowne pschekrasnjenjo bożich służbow. L. A.

Dopis z Rakec.

Z wjesokoschżu smy wóndy powjeschż cżitali, zo je w Pisanym Dole nowa katholska schula zakoženа. Wjele wjetsche wjeselo pak bychmy měli, hdy bychmy z naschеje strony podobny podawk wozjewicż móhli. Stajnje nam na myslach leży zdychnjenjo: „Schkoda, zo pola nas żana katholska wnczerńja njeje". Dyrbimy swoje dżěczi daloki pucż skacż a wschěm stracham, wosebje w zymje wustajicż; póczmje hižom dyrbja wone hicż, a póczmje pschińdu domoj, hdyż dyrbja najbliżschu wuczerńju w Ralbicach, pschez 1½ hodżiny zdalenu, wophtacż. Pucż tam je jara wobczeżny; dokelż najbóle pschez holu wjedże. Kak wjele staroschżow za starschich! — K najmjeńschonu poslednje 4 schulske lěta nas tola potrjechi tale cżeża. Kak wjele lěpje bychmy so měli, hdy bychmy pak schulu blizko měli! — Tale dalokoschż je zrudne nuzowanjo za starschich měschanoho mandżelstwa. Każ je znate, schżěhuja po sakskim zakonju dżěczi z měschanych mandżelstow, nanowu wěru. Tola dowoli zakoń kontrakt t. r. wuczinjenjo psched sudnistwom (Gerichtsamt), abo z pismom wobkruczene wuprajenjo wobeju mandżelskeju, zo maja dżěczi maczerńu wěru měcż.*) Někotry nan schżini kontrakt k woli lutherskeje mandżelskeje, dokelż maja dżěczi do lutherskeje wuczerńje blizko, do katholskeje pak jara daloko. Z teje sameje winy katholska macż njedostanje wot lutherskoho muża kontrakt k katholskomu woczehnjenju dżěczi. Zakoń dawa swobodu, ale k naschej schkodże, hdyż zwonkowne wobstejenja swobodu wjazaja: nam zadżěwa dalokoschż schule. Hdyż změjemy tudy katholsku wuczerńju, potom hakle budże dospołna swobodnoschż data.

K wołożenju směmy tež my swoje katholske dżěczi (njeměschanych mandżelstwow, abo hdyż su po zakonju abo kontrakcże katholske), do lutherskej wuczerńje hacż do skónczenoho 10. lěta skacż. Wołożenjo na swoje strachi. Njespominam na to, zo dobytk njeje, hdyż rozwuczenjo wo wěrje w lutherskej wuczerni dostanu. Ale na to was kedżbnych cżinju, hdyż so pschi tym cżas pschecżaka. Hdyż mjenujcy dżěczo pschez dżesate lěto (nic schtwórte schulske,) bjez dowolnoschże kralowskoho ministerstwa, kiż pak hakle so po wulkim dopisowanju dostanje, luthersku schulu wophtuje, dyrbi potom lutherske bycż. Z toho so sudżicż da, zo je katholska wěra pola nas pschez to jara wjele schkodowała, zo nimamy schulu. Wjele dżěczi bu za te lěta, tych horjeka spomnjenych wobcżeżnoschżi dla, za katholsku wěru zhu-

---

*) Tola płacżi to jeno wot tych dżěczi, kiż w cżasu kontrakta hischcże schěschż lět stare njeju. Za kontrakt płacżi so něschto mało a sudnisti (amtmann abo aktuar) nima prawo, wot kontrakta wotradżecż.

bjenych*). A to njebyrbjeli schkodu mjenowacź? Schtoż je nimo, so wróczicź njemóże; ale za pschichod so hodźi postaracź. Ale je pak hódne, schulu założicź? Je pola nas a we wokolnoschczi tejko katholskich starschich? Po statistiskich zapiskach wot lěta 1864 (hlad. lońschi Posoł) je w naschim sudniskim wokrjesu 792 katholskich duschow, kotrež w Rakeczanskej, Njeswaczidlskej a Minakalskej wosadze rozpjerschene bydla. Sobu njejsu hischcze liczeni rozpjerscheni katholscy z pruskich wsow, do Rakec zafarowanych: Schczeńca, Wysoka, Hermanecy a Koblica, kaž tež katholscy w susodnych wsach pruskeje Zdźarowskeje a Łazowskeje wosady, kiž so z dźěla do Kulowa dźerža. Hdy by so tudy katholska wuczerńja założiła, by tež tuthm pruskim katholskim sobu k wužitkej pschischła. Czile 792 katholscy w sakskich wsach, kaž tež czi w susodnej Pruskej, nimaja ani schulu, ani chyrkej a nichtó so wo nich njestara. Jedyn dźěl dźerži so do Khróscźanskeje, druhi do Radworskeje, tsecźi do Ralbiczanskeje wosady, někotsi khodźa do Kulowa, někotsi do Rožanta kemschi. Wulki dźěl pak wot nich njekhodźi do žaneje chyrkwje a dźěczi scźeku so do lutherskich schulow. W lěcze 1861 buchu pschez tehdomnischoho amtmanna, kiž bě sam tež katholski, tudomne katholske dźěczi, z Rakec a bližscheje sakskeje wokolnoscze liczene, a běsche jich tehdom 30, kiž dyrbjachu so katholscy wocźahuycź, wězo tež te sobuliczene, kiž běchu z měschanych mandjelstwow, ale po zakonju katholske bycź dyrbjachu. Wjele wjac by hischcze jich tež tajkich, kiž hižom so k lutherskej wěrje pschiliczachu, katholskich bycź mohło, hdy by tudy katholska wuczerńja była. Ale tež wot tych horjeka spomnjenych 30 je wulki dźěl pozdźischo zas za katholsku wěru zhubjeny byk! Kak so tudy tež za nas katholskich, dokelž tudy schulu nimamy, njeprawda stanje, widźimy ze scźěhowacoho podawka. W susodnych Psowjach běchu někotre dźěczi, kiž dyrbjachu po zakonju katholske bycź, dokelž běchu nanowje katholscy. Mějachu so tež tohodla na žadanjo Minakalskoho fararja z Psowjanskej schule wupokazacź, a do katholskeje schule do Radworja pschipokazacź. Ale na žadoscź tamnischich starschich, kotrymž so jich dźěczi do dwě hodźinje zdaleneje schule w Radworju skacź njechasche, scźini tudomne kralowske sudnistwo kontrakty, hacž runje běchu te dźěczi hižom pschez 10 lět stare. Sudnistwo chyle pschecźiwo zakonjej czinjesche! Tajka njezakońska wěc so njeby stacź směła, hdy by pola nas katholska schula była!

Pschi załoženju wuczerńje bychu wosebicze Rakecy a najbliżscha wokolnoscź k wobkedźbowanju była, hako najpotrjebnischa. Duž dowolamy sebi, tak daloko hacž smy nazhonicź móhli, zapis tutych katholskich sobudźělicź. Wot tych nimale 800 katholskich Rakeczanskoho sudnistwa bydli nimale połojca, 300—400 duschow w Rakecach a bližschej wokolnoscźi, a su katholscy:

---

*) Něhdźe psched 6 lětami bě tu w samych Rakecach 22 dźěczi z měschanych mandźelstwow žiwych, kiž běchu tehdom w schulskej starobje, te z njeměschanych njeběchu sobu liczene. Wot tych buschtej jenož 2 katholskej, a to, dokelž do kommunikandskoho wustawa w Budyschinje pschińdźeschtaj.

1) W Rakecach na 100 duschow
2) W Nižej Wsy 1 swójba a 2 jednotliwej wosobje
3) W Jitku 7 swójbow a 4 " "
4) W Trupinje 6 " a 5 " "
5) W Kačej korčmje 2 swójbje — — — —
6) W Komorowje 1 swójba a 2
7) W Njeswačidle 1 " a 6 jednotliwych wosobow
8) W Holeschowje 1 " a 2 " wosobje.
9) W Psowjach — — — 15 jednotliwych wosobow.

Wysche toho je, tak wjele hač je nam wědome, w pruskich tudy zasarowanych wsach 6 jednotliwych katholskich wosobow, w Sdžarach pak 1 swójba, a w Bukojnje (Zdžarowskeje wosady) 5 kath. swójbow. Hewak pak su někotre jednotliwe katholske wosoby we wschitkich wsach tuteje, kaž tež Lazowskeje wosady rozpjerschene. Tohodla hischcje junu: Schkoda, zo pola nas katholsku wučernju, ani missionske bože služby nimamy, kotrež bychu so potom tež w wučerni wotdžeržecž hodźike, kaž to we wjele městach widžimy, hdžež žaneje wosebiteje cyrkwje a duchownoho nimaja. Tudy hischcje chcemy pschispomnicž, zo drje tež wsy Koslow a Dobroschicy, kiž stej z wjecžschoho dźěla katholskej (we poslenischej je tež knjejstwo katholske), tudy do sudnistwa sluschatej; dokelž stej pschez hodžinu wot nas zdalenej, drje so jow pschizanknycž njebyschtaj hodźikej. Hač dotal khodža tute dźěczi do Rožanta do schule, hdžež pak maja tež pschez hodžinu hicž. Za tej wsy samej by wosebita katholska wučernja tež potrjebna wěc była, wězo mjenje dyžli pola nas. Dokelž pak załoženjo tajkeje wučernje a missionskeje stacije tójschto pjenjez žada, chcemy tež rady woporv pschinjesc. Tola spuschcjamy so pschi tym wosebje tež na naschich zamožitych bratrow w katholskich serbskich wosadach, a na wysokodostojne tachantstwo w Budyschinje a hnadnaj klóschtraj w sakskej Lužicy, kiž budža, kaž so nadžijemy, w prawym czasu nas pschi tym z radu a skutkom podpjerac. Naschi wěrysusodža su za swojich rozpjerschenych wěrybratrow w Czechach, kaž w Rumburgu, Reichenbergu, Egeru, Bodenbachu, Khomotawje a samej Prazy, wulke dary zhromadžili, a Gustav-Adolfske zjenoczenstwo je k tomu pomnjecza hódne pjenježne dary pschipokožiko, tak zo mózachu so tam nowe wosady załožicž, a cyrkwje a schule natwaricž, hač runje tam wjele protestantow njebě. Tež w naschej Sakskej su so we katholskich městnach, kaž w Ostricu, Seitendorfje (a nětko Schěrachowje) protestantske wučernje za rozpjerschenych jich wěrybratrow we wokolnoscji załožiłe, a k tomu tež w Serbach so pjenjezy nawdake.*) A to je wěscze sczěhowanja hódne! Ale schtož bě naschim susodam mózno, njedyrbjało to tež katholskim naschoho serbskoho kraja mózno bycž. Bychu-li czi w naschich serbskich wosadach, kotrychž je Bóh z

*) Pschi jich zběrkach dom wot domu su, kaž słyschachmy, tež někotsi katholscy drje pschez zabyczliwosc na protestantske cyrkwje w Czechach dar dali. To je njepschistuschne, kaž by wot nas było, hdy bychmy protestantow wo pschinosch k naschim cyrkwjam žadali. Něschto druhe su dary za khudych, khorych, kamjenski spital atd.

cžaſnymi kubkami žohnowak, jakmožnu za nas nawdali, by to dobry zapoczatk byk. A Bóh, tón bohaty dawacžeŕ wſchoho dobroho, budže jich za tajki dobry ſkutk wěſcže žohnowacž. Na tymle podkožku nadžijamy ſo, zo budžetej nas potom khwalobnej towarſtwje, te ſwjatoho Bonifacia a Lyonſke, kiž ſo za rospjerſchenych katholſkich ſtaratej a za kotrejuž tež ſerbſke woſady kožde lěto wopruja, na próſtwu duchowneje wyſchnoſcže z pſchinoſchkami podpjerac. Duž poruczamy załoženjo ſchule a miſſionſkeje ſtacije naſchej duchownej wyſchnoſczi a potom tež darniwym Serbam, kotrymž ze ſwjatym piſmom (Gal. 6, 10) pſchiwołamy: „Tohodla, doniž mamy cžas, cžińmy dobro wſchitkim, woſebje pak tym, kotſiž ſu naſcheje wěry.“ —l.

Pſchiſpomnjenjo redaktora. Džakujemy ſo k. dopiſowarjej, zo je duchownu nuzu ſwojeje wokolnoſcže tak wotkryk a ſo naſchoho ſerbſkoho pſchiſkowa dżerżak: Prawda wocži kole! W někotrychžkuli němſkich krajinach njeje tak zlě (nimaja dźěcži tak daloko do ſchule, a njeje cyrkej tak zdalena atd.) kaž w ſpominanej ſerbſkej krajinje, a Němcy wobroczeja ſo na duchownu wyſchnoſcž a na wopomnjenej towarſtwje; duž njeſmědža tež katholſcy Serbja wjacy tak bojazni bycž a dyrbja wſchudžom zhromadnje za ſwoje naležnoſcže ſkutkowacž. Tohodla wozjewjamy rady tule njebojaznu próſtwu a podamy ju pſchekoženu dale. Hdyž je w Pósle, widža na prawym měſcze, zo je to hłós z kraja ſamoho! Pſchi ſkładnoſczi dopomnjamy tych, kotrymž ſo Posoł jara njewažny zda, kak trěbny je zjawny hłós katholſkich Serbow! Horniſchu abo druhu podobnu wěc njebychmy móhli wozjewicž ani w knježerſkich (amtsblattach) „Budiſſiner Nachrichten,“ „Kamenzer Wochenblatt,“ „Hoyerswerdaer Wochenblatt“ (ſchtož kulowſku woſadu naſtupa), ani w njehamtſkich Serbſkich Nowinach, hacžrunje ſu tute poſleniſche hewak njeſtroniſke. Tute nowiny njemóža pſchecžiwo ſwojej naturje katholſku politiku měcž! A tola je runje ſtacija w Rakecach za katholſkich ważna! My katholſcy hako mjeńſchina džemy pſchez pſchemoc cuzoho kapitala a intelligency (rozwucženoſcže) ſtajnje bóle do kule a zhubimy (z pſchedawanjom) zemju pod nohomaj, kotruž lutherſcy wobſadža. Njech ſo tola Rakecy za katholſtwo njezhubja! Hdy by tam z Božej pomocu katholſka ſchula była a miſſionſka boža ſtužba, njeby ſo prajiło: Tu njewostanu, mam daloko kemſchi a moje dźěcži njemóžu katholſke wocžahnycž atd. Hdžež je za katholikow ſtarane, tam tež ſkerje ſo zaſydla, a zaſydleni njezhubja ſo za katholſku wěru. Duž katholikowje w rakecžanſkej wokolnoſczi! woſtańcže ſwěrni a dajcže druhdy něſchto wo ſebi ſkyſchecž. Schtóž (ſam wobſtajnje) žada, tomu budže date!

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Z Rumburga. Tudomne wot němſkoho proteſtanta redigirowane a wudawane němſke nowiny podawaja tajkile dopis z blizkeje Georgswaldy wo dźiwje, kotryž je ſo w tutej woſadže ſtał. „Njewudata Madlena Kade, rodžena 1835 we Philippsdorfje georgswaldſkeje woſady, kiž w domje ſwojoho ženjenoho bratra bydli, běſche wot ſwojoho 19. lěta cžaſto khora a měješche nimale 11 měſacow bolozne cžerpjenjo, kotreż jeje lěkaŕ hako zku, macžatu a jědmjatu pucherkowu liſchej (Bläschenflechte) poznamjeni. Z toho naſtachu na cyłym liwym boku jeje žiwota jědmjate, z hniiacym mjaſom napjelnjene a njeznjeſliwu wóń rozſchěrjace rany (potajkim kaž rak), kotreż buchu w poſlenich dnach hacž do 12. januara wot domjacych, kiž móža to wobſwědcžicž, widžane. Slaboſcž khoreje bě tak wulka,

zo wjacy ſama kožo wopuſchczicz njemóżeſche, ale dyrbjeſche zběhana bycz, po czimž bu ſkoro kóždy krócz bjezmócna do koža njeſena. Tak zka běſche jeje za njewuhójnu wuprajena khoroſcz hiſchcze pjatk 12. januara, kotryž bě za nju, kaž wona wobkrucza a ſwědcy wobſwědczeja, najhórſchi, najbolozniſchi dzeń cykeje khoroſcze. Najhórſche boloſcze trajachu cyku nóc hacz do raniſcheje 4. hodziny 13. januara, hdyž ſo jej pſchi doſpołnej ſebjewědomoſczi (kaž chce wona wopſchiſahnycz) we kožu ležacej a nutrnje k ſwjatej Mariji ſo wołacej ta ſama we kraſnje wobſwětlenej a pſchezcykńje błyſchczacej podobje („ſtwa bě ſwětka kaž wodnjo“) zjewi a rjekny: „Moje dźěczo, wot nětka žije!“ A zdobom běchu wſchě jeje rany zažite, zamorſchczene a z czerſtwej kóžku poczehnjene, boloſcz a hrozna wóń běſchtej prjecz kaž tež ſłaboſcz a wſcha druha khoroſcz. Prjedy czežcy khora khodźi wot tamneje nocy, kaž ſu ſo ſta ludźi hižo 13. a 14. januara pſchepokazali, za ſwojim domjacym wobſtaranjom, je czerſtwa, mócna a ſtrowa, kaž ženje prjedy. Wona chcyſche hižo njedźelu 14. do farſkeje cyrkwje, poł hodziny zdaleneje, hicz: tola pſchińdże hakle ſobotu 20. hako na oktavu jeje dźiwapołnoho zahojenja, k ſwjatocznej dźakownej Božej mſchi, pſchi kotrejž bě cyrkej z pobožnymi pſchepjelnjena. Wo wěrnoſczi jeje prjedawſcheje złeje khoroſcze a nětcziſcheje doſpołneje ſtrowoty móże ſo tu kóždy ſam pſchepokazacz.“ Prjedawſchej lěkarjej, kiž njemóżeſchtaj pomhacz, ſtaj k. Gröhlig z blizkoho Gersdorfa a k. Ulbrich z Georgswalde. Druhi krócz ſnadź hiſchcze wjac podamy.

(Pſchehlad ſtatiſtiſki.) Liczba ſwětſkich katholſkichduchownych na cyłym ſwěcze wunoſcha 320,000—325,000; z tych je w Europje 260,000 a w ſamej Italſkej 115,000, Francózſka ma 50,000, Schpanſka 31,000, Němſka 30,000, Jendźelſka 4000. Mużſkich klóſchtrow je 8000; a nich namaka ſo 112,000 mnichow, bjez kotrymiž je 50,000 franciſkanow, 8000 jeſuitow, 6000 ze ſchpitalnych kongregacijow, 5000 benediktinow a 4000 dominikanow. Žónſke klóſchtry liczja z cyła 190,000 ſobuſtawow; z tych ma Europa 162,000, bjez kotrymiž je 28,000 miłoſcziwych ſotrow, 100,000 ſotrow du Sacre coeur (ſwjateje wutroby), 7000 wórſchulinkow, 5000 ſotrow ſ. Karla Borromejſkoho.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Tudomne lutherſke knihowne towarſtwo mějeſche zańdźene lěto 1008 toleri 8 nſl. dokhodow a 895 tol. 3 nſl. 4 np. wudawkow. Zamoženjo towarſtwa w pjenjezach a knihach wuczinja 945 tol. 17 nſl. 9 np. Z toho je widźecz, zo ſo lutherſcy Serbja za ſwoju wěc derje ſtaraja, a my móżemy jenož pſchecz, zo bychu naſchi w liczbje wjele mjeńſchi katholſcy Serbja tež dale kaž dotal abo hiſchcze lěpje k naſchomu towarſtwu dźerżeli! My katholſcy Serbja nochcemy w niczim dobrym dozady woſtacz.

Ze Sebnitz. Wo potrjebnoſczi załoženja hižo ſpomnjeneje nabožniſkeje ſchule ſmy tole zhonili. Dokelž bě ſchula w czěſkim Einſiedelu, do kotrejž

30—40 ſakſkich dźěczi z naſcheje wokolnoſcze po 10. lěcze khodźeſche, pſchemaka a woſada ſakſkich hoſczi dla nowu wjetſchu ſchulu twaricź njechaſche, dyrbjachu ſakſke dźěczi zaſy do proteſtantſkeje ſchule hicź. Tohodla wudźěla jim nětk duchowny z Einſiedelakdwójcy za tydźeń kſcheſczanſku wucźbu. Tak ſtawa ſo to też w Plauenje a Potſchapplu pola Dreźdźan a w Strawaldze.

Z Njebjelczic. W naſchej woſadze narodźi ſo zańdźene lěto 13 dźěczi (8 hólczatow), běchu ſchtyri wěrowanja, zemrje 20 woſobow a 1826 doſtachu ſwjate woprawjenjo.

Z Bělczec. Schtwórtk 25. januara bě tudy ſwjedźeń, kotryź drje je druhdźe huſto, pola nas pak jara žadny, mjenujcy poſwjeczenjo nowoho rjanoho železnoho ſwjatoho kſchiža na jara pſchiſtojnym kamjeńtnym podſtawku. Tónle kſchiž ſteji na rózku korczmarjec leżownoſcze pſchi drozy, hdźež wjele ludźi nimo khodźi. Wón je wobſtarany na namjet a pſchez woſebite prócowanjo kublerja Jakuba Nězaka (kotryź je kamjeńtny podſtawk ſam wobdźěłał) wot katholſkich wobydlerjow Bělczec z mócnej podpjeru hnadnoho tachantſkoho knjejſtwa. Poſwjeczenjo dokonja naſch wyſokodoſtojny k. farař Kucźank, z kotrymž běſchtaj hiſchcze dwaj duchownaj pſchiſchkoj. Najprjedy ſpěwachu pſchitomni pokojcu khěrluſcha na powyſchenjo ſ. kſchiža, potom dźerźeſche k. farař rycź wo ſwjatym kſchižu hako woprawdźe kſcheſczanſkim znamjenju a poruczi pſched katholſkimi a też pſchitomnymi lutherſkimi kſcheſczanami tónle kſchiž k njezranjenomu a žohnowanomu cześczenju, w kajkimž je pódla ſtejacy ſtary ſwjaty kſchiž pola Bělczanow ſtał. Na to ſcźěhowaſche cyrkwinſke poſwjeczenjo a pjecź wótczenaſchow, kaž też doſpěwanjo khěrluſcha. Skónczinje pſchida ſo hiſchcze khěrluſch: So Bohu dźakujmy! Duž njech ſteji tele kſcheſczanſke znamjo k czeſczi Bożej a k wužitnomu wopominanju za Bělczanow a wſchěch tam nimokhodźacych dołhe lěta!

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Ralbic. Wot 1.—27. januara. Narodźeny: Jurij, kublerja Michała Cźornaka z Ralbic, ſ. Zemrjeła: Hana, kublerja Pětra Żura (Konechta) z Ralbic, dź.

Z Radworja. 1.—31. januara. Narodźeni: Michał, Hany Rychtarjec z Radworja; Marija Helena, Jana Hendricha z Kupeje; Marija, Pětra Liſchki z Radworja; Hańža, Marije Wjerſchec z Brjemjenja; Hana Franciska, wucźerja J. Krala z Radworja; Hana, Jurija Kunata z Kupjanſkeje Dubrawy. — Zemrjecźi: Jan Schenk z Bronja, 71 lět 3 měſacy; Jan Bohuwěr, Handrija Zyndy z Kupeje, 5 měſ.; Jan Möhn z Radworja, 1 lěto; Karl Jurij, Jurija Haſche z Kamjeneje, 4 lěta 9 měſ. — Wěrowanaj: Bohuwěr Fritſchler z podhroda w Budyſchinje a Madlena Kilanec z Radworſkoho Haja.

Z Budyſchina. Narodźeni: Felix Alois, fourira Jana Bandy z B; Hana Madlena, khěžkarja Jakuba Riedela ze Stoneje Borſchcźe; Hańža Franciska, dźěłaczerja Jakuba Pětranca z B. — Zemrjeta: Khata Kindermannowa z Dźěchorec, 79 lět.

Smilne dary (k dalſchomu wobſtaranju): za bamža 5 nſl. pſchez k. kapk. W.

Wot redaktora. Druhi krócź wjac cyrkwinſkich nowinkow; njebě města.

Cźiſchczak L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 4. 17. februara 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w kniharni 12½ nsl. lětnje.

Wěčžna lampa.

Jena z rjanych debjenſtwow naſchich katholſkich cyrkwjow je lampa, kotraž ſo ſwěczi pſched woltarjom, hdźež ſo Boże Cźěło khowa. Wona ſo mjenuje Božа lampa, dokelž ſo k cźeſczi Božoho Cźěła ſwěczi; tež rěka wěčžna lampa, dokelž njedyrbi wuhaſnyć, doniž ſo we tabernaklu najſwjeczišchi ſakrament khowa, ale dyrbi ſo wodnjo a w nocy ſwěczicź. Stare a pſchecy płacźace cyrkwine poſtajenja w naſtupanju tuteje lampy ſu ſcźěhowace: „Pſched tabernaklom najſwjeczíſcheje ſwjatoſcze dyrbja ſo někotre abo tola jena lampa wodnjo a w nocy ſtajnje ſwěczicź (Rit. Rom.); a je wjedźiežerjam cyrkwje poručźene, za tym hladacź. Jeje měſtno je naſrjedźa pſched tabernaklom, nic něhdźe po ſtronje. (S. Congr. Rit. 22. aug. 1699, Nro. 3376). — Tale lampa ma ſo jeno jutrownu ſobotu wuhaſnyć, zo by ſo zdobom zaſy wot ſwjeczenoho ſwětła jutrowneje ſwěcy zaſwěczíła a potom cyłe lěto tónle ſwjeczeny woheń bjez wuhaſnjenja ſo khował a wot njoho ſo ſwěcy na woltarjach zaſwěczałe.“

Hižom we ſtarym zakonju namaka ſo po božej poručźnoſczi lampa, kiž ſtejeſche pſched kaſchczom ſluba (2 Mójz. 25, 31.) a ſwěczeſche na ſtronu k blidej wuſtajenych khlěbow (4 Mójz. 8, 2.), a ta dyrbjeſche ſo we hěcze ſwědczenja pſchecy ſwěczicź (2 Mójz. 27, 20.). Tónle ſwěczenk běſche po wazy něhdźe 4397 dukatow winojty a w nim ſo najlěpſchi najczíſczíſchi wolij ſwěczeſche. Naſcha wěčžna lampa je ſpomnjenjo na lampy, kotreż ſo pſchi poſlednjej wjeczeri, pſchi zakoženju najſwjeczíſchoho ſakramenta ſwěczachu. Tajke lampy trjebachu tež ſwje-

czi japoſchtołojo pſchi bożich ſłużbach (Jap. ſtaw. 20, 8.). Waſchnjo, lampu pſched ſkhowom bożoho Cžeła ſwěczicz, je tak ſtare, zo ſo joho zapoczątk wuphtacz njehodži; a ſwěczenjo je hižom tehdom powſchitkowne było, hdyž běſche kſcheſczanſtwo měr dostało. Swjaty Paulinus (w 4. ſtotytku) powjeda, zo je paduch w cyrkwi lampu haſnył, kotraž ſo wodnjo a w noch ſwěczi.

Tola, ſchto dyrbi tajka lampa we bożim domje? Zo by we cžěmnoſczi ſwěczika a cyrkej rozſwětlika — k tomu wěſcze njeje, wſchak ſo tež na jaſnym bełym dnju ſwěczi. Ně, jeje ſłużba je ważniſcha. Wěczna lampa je ſłużownica najſwjeczišchoho ſakramenta a tohodla ſo jeno we tych cyrkwjach abo khapalach ſwěczi, hdzež ſo Boże Cžełko we tabernaklu khowa. A ſchto je jeje ſłużba?

Najprjedy ma wona wozjewjecz, zo a hdze je najſwjeczišchi ſakrament. Kaž něhdy hwězda kralam pucz k bethlehemſkej hródži pokazowaſche a nad njej zaſtawſchi ſwěczeſche, — tak pokazuje lampa kſcheſczanam bydleńczko toho, kotryž pod ſchtaktnoſczu khlěba ſpodžiwnje mjez nami pſchebywa. Haczrunje by tež kóžde druhe znamjo pſchitomnoſcz najſwjeczišchoho ſakramenta wozjewjecz mohło, dha je mjeze wſchitkimi ſwěca najpſchihodniſcha pokazowarka, kiž nas ſobu na to dopomnja, zo tón ſamy Jězus je „wěrne ſwětło, kotrež rozſwětla kóždoho cžłowjeka," hako „ſwětło k rozſwětlenju pohanow." Wona dopomnja nas na horjacu luboſcz Jězuſowu, kotrejež pruhi z tuteje ſwjatoſcze bohacze wukhadżeja do naſchich wutrobow.

Tale lampa ſłuži tež k poczeſczenju Jězuſa. Wona wuznawa katholſku wěru do pſchitomnoſcze Jězuſoweje we najſwjeczišchim ſakramencze. Swětnym kralam ſo k znamjenju poczeſczenja ſwěcy zaſwěczeja, krala njebjes a zemje cžeſczuje wěczna lampa ze ſwojim njewuhaſowacym swětłom. A wona kſcheſczana napomina k modlenju. Stajnje nam wona ze ſwojim swětłom praji: „Pójcze ſo modlicz a padajcze na kolena pſched Bohom." „Ze zaſwěczenymi lampami, (ſchtož je pobożnoſcz), pójcze nawoženjej cžiſtych duſchow napſchecžo." O zo by pobożnoſcz kſchecżanow k tutej ſwjatoſczi tajka była, zo mohło ſo wo njej prajicz: „Jeje lampa w noch njewuhaſnje (Pſchiſł. 31, 18.)."

Skónczńje je wěczna lampa ſtajny wopor naſcheje dżakownoſcze napſchecžo Jězuſej za joho wulke hnady, kotrež wón nam pſchez ſwjatoſcz woltarja dawa. Byrnje tutón naſch dar mały a ſnadny był — wěſcze jón Jězus ze ſpodobanjom wozmje, runje kaž wón něhdy Madlenine żałbowanjo hako dobry ſkutk khwaleſche.

Zrudny je napohlad, hdyž do katholſkoho bożoho domu zaſtupiwſchi wuhaſnjenu lampu wuhladaſch. To dopomnja na tamne njemudre knježny, kotrymž lampy haſnychu. Wěſcze njeje żana woſada tak khuda, zo njemohła wudawk k ſtajnomu ſwěczenju tuteje lampy nawdacz. Hdyž cyrkwine dokhody a zamoženjo k tomu doſahacz njechadża, njech ſo jałmożna k tomu hromadżi. Tež hodżi ſo bratrſtwo k cžeſczenju najſwjeczišchoho ſakramenta założicz a wot joho pſchinoſchkow

ſo wěczna lampa ſwěczicz. Fundacija (wotkazanjo) za wèczu lampu by też za pſchichod ſo poſtaraka. Abo chcyło někomu tohole wudawka żel byczż a ſo prajicz: „K czomu tajke pſchecżinjenjo?“ Tajke ſłowa je Judaſch pſchi podobnej pſchileżnoſczi wuprajił. A na tym něſchto wulutowacz, kotryż je wſchitko za nas dał, to by był ſchpatny dżak, a tajke wulutowanjo by bjez bożoho żohnowanja woſtało. Dha njech ſo ſwěczi tale wěczna lampa a njech wokoło ſo zhromadżuje, kotſiż chcedża ſo z nawożenjom duſche rozryczowacz; njech ſwěczi też we cżěmnej nocy, hdyż we wobydlenjach ſwěcy wuhaſujeja, njech ſwěczi pſched nim, kotryż njeſpi a njedrěma. — n.

Na ſwjaty czas ſchtyrcyczidnjowſkoho poſta.

Swjaty póſtny czas je ſo ſpoczał; njech dha kóżdy jón też derje pſchecżini, zo by jón Bóh połny żohnowanja za nas cżinił a za czas naſchoho ſpomożenja. Swjaty Hawſchtyn pſchedpołoży nam we ſwojich piſmach za tutón czas nairjenſche myſle a hódne by było, na tutoho wulkoho ſwjatoho poſłuchacz, zo bychmy ſo we tymle czaſu k pſchihódnym zaczuczam zbudżili a krute póſtne żiwjenjo zapſchimnyli. Swjaty Hawſchtyn rozdżěła we bożich ſtworjenjach tſoje żiwjenjo. Jene, praji wón, pſchiſłuſcha zwěrjatam, druhe cżłowjekam, tſecże jandżelam. Żiwjenjo zwěrjatow wjele njetrjeba, pſchetoż joho jenitke żadanjo wobſteji we ſpokojenju a dopjelnjenju zwěrjacych nakhilnoſczow. Żiwjenjo cżłowjeka ſteji ſrjedża wobeju, ſrjedża jandżela a zwěrjecża. Cżłowjek je cżěło a duch: joho cżěło ma zwěrjace ſamotnoſcże, zwěrjace potrjebnoſcże a żadoſcże, a pſchiſłuſcha każ tamne zemi; joho duch pak ma po ſwojim byczu ſamotnoſcże jandżelow, ma duchowne potrjebnoſcże a złożenjo na njebjo a njebjeſke żadoſcże jandżelow. Potajkim ma cżłowjek też ſwobodu, zo móże ſo k zwěrjatam a jich zmyſłejtemu żiwjenju ponižowacz abo ſo pſchibliżowacz we naſtupanju ſwojoho żiwjenja a ſwojich żadoſczow bożim jandżelam. Wón cżuje we ſebi dwoji zakoń, zakoń ſwojoho cżěła a zakoń ſwojoho ducha, a wot njeho ſamoho wotwiſuje, po tym abo tamnym khodżicz a żiwy byczż, każ ſo jomu lubi. Khodżi-li wón po zakonju zmyſłejtoho cżěła, dha budże wón, każ wſchědne nazhonjenjo wucżi, każ zwěrjo, haj huſto hiſchcże hórſchi (w naſtupanju ſwojich njewobknjeżenych nakhilnoſczow) dyżli zwěrjo. Khodżi-li pak po zakonju ſwojoho ducha, a złożuje wón ſwojoho ducha jeniczey na njebjo a njebjeſke, dha ſtupi wón, ſchtoż zadżerżenjo naſtupa, do blizkoſcże njebjeſtich duchow a jandżelow, haj móże ſame ſwoje zmyſłejte cżěło ſobu k tajkemu żiwjenju pozběhnycz, każ my we żiwjenju wſchitkich bożich ſwjatych tak rjenje widżimy. Swjecżi boży bèchu jandżelojo we ſmjertnym mjaſu, runje każ buchu wſchitcy cżi cżłowjekowje, kotſiż jenoż ſwojim nakhilnoſczam poſłuchachu (każ na pſchikład hněwej, njepoměrnoſczi, njecżiſtocże atd.), njerozomne zwěrjata we cżłowjecżej ſchtaltnoſczi. Po lěpſchim rozſudżenju rozoma dyrbjało ſo wě-zo myſlicz, zo cżłowjek, kiż ſwobodu ma, dołho njewuběra, hacż chce na

zwěrjo abo na jandżela podobny bycź, a zo poſlenje prěnjomu prědkczehnje; ale ſtawizny cyłych ludow kaž jednotliwych cźłowjekow pokazuju, zo zakoń cźěła wot ſpoczatka ſwěta ſem we kóždym cźaſu wulku móc na nich měješche. Cźłowjek kaž je, je wot pada Hadamowoho ſem we tajkim wobſtejenju, zo chce pſchecy ſkerje te cźěłne (zwěrjace) dyźli te duchowne a njebjeſke a jandżelſke, tak zo ſo woprawdże ſtanje, ſchtoź ſwjaty Pawoł praji: „Cźěło požada pſchecźiwo duchej a duch pſchecźiwo cźěłu, wonaj ſtaj ſebi napſchecźnaj, (Galat. 5, 17); ja widżu, praji wón dale (k Romſkim 7, 23) druhi zakoń we mojich ſtawach, kotryź ſo pſchecźiwi zakonjej we mojej myſli a jima mje pod zakoń hrěchow (cźěłnych nakhilnoſcźow), kotryź je we mojich ſtawach. Ja hubjeny cźłowjek, ſchtó chce mje wumóc z toho cźěła ſmjercźe?“ To ſchtoź tu ſwjaty Pawoł na ſebi pytny, to pytnje kóždy ſam na ſebi, to pytnjemy na cyłym cźłowjecźim ſplahu, tak zo tutón wot ſpoczatka najbóle po zakonju mjaſa khodżeſche a do najwjetſchich zabłudżenjow a njekhmanſtwow padaſche. Te mjaſne, zemjace nakhilnoſcźe ſu za mnohoſcź pſchemócny zakoń, kiž jich cźas żiwjenja po wſchěch njekhmanſtwach wokoło wlecźe hacź do rowa. A tola je jich jara mało tutoho tyranſtwa ſwojoho cźěła prawje wědomych. Hdy by dźiwje njerozomne zwěrjo cźłowjeka za wuzdu wokoło wodźiło, by to wěſcźe jara ſpodźiwna wěc była, praji zbóżny wótc Avila, a tola je tajkich jara wjele, ſkoro we kóždym powołanju, kotſiž ſo cźas żiwjenja takle wot ſwojich złych nakhilnoſcźow wodźicź dawaja; — nichtó pak na nich njekedźbuje, dokelź jich mnohoſcź je hižom tajka, zo ſo to żanomu hako ſpodźiwne wjacy njezda. Haj tak jara je dźenſniſchi ſwět ſej tutón pohlad pſchiwucźił, zo ſo wſchitkim tym jenoź wuſměje a klubu rycźi, kotſiž pſched ſwojimi ſobucźłowjekami ſo prócowachu, duchej wobknjeżenjo a regirowanjo mjaſa a joho zemjacych nakhilnoſcźow wobſtaracź. Stare je powjedancźko wot pohanſkoho mudroho Diogena, kiž wjele kſcheſcźanow w tej wěcy wohańbuje. Powjeda ſo, zo je tutón mudry junu na běłym dnju we měſcźe Athenje ze zaſwěcźenej latarnju wokołoſchoł a tak cźinił, hako by něſchto zhubjene pytał. Jedyn joho pſchecźelow, kiž joho pſchi tym zetka, praſchеſche ſo, ſchto wón pyta. A na to Diogenes wotmkowi: „Ja pytam cźłowjekow.“ Ale njewidźiſch ty, znapſchecźiwi tutón, runje tu cyłe torhoſchcźo z cźłowjekami napjelnjene? Na to Diogenes zaſy: „Ty ſo myliſch, to njejſu cźłowjekowje, pſchetoź woni żiwi njejſu kaž cźłowjekowje a ſteja wſchitcy pod ſwojimi nizkimi żadoſcźemi a zwěrinſkimi nakhilnoſcźemi.“ Tak wucźeſche hižom Diogenes bjez kſcheſcźanſtwa a bożoho wozjewjenja wucźbu: Zo dyrbi to wyſchſche we cźłowjeku, joho duch, nad tym niżſchim, nad cźěłom a zmyſłoj toſcźu knjeżicź a regirowacź. Po nim cźinjeſche toſamo we Athenje mudrowc Sokrates a Zeno, kiž napſchecźo wólniwej wucźbje Epikura (zo cźłowjek żane druhe powołanjo na zemi nima dyźli żiwjenjo a wſchě joho wjeſołoſcźe wużicź) wuſtupi a ſebjezapřěcźo a poměrne, zdźerżliwe żiwjenjo wucźeſche. Te najwjetſche

běhdženjo napschecžo zmyslkojtomu mjasu a joho zakonjej spocžina z wustupjenjom naschoho Zbóžnika na zemi, z Jěžusom Khrystusom. Zakoń „mjasa a mjasnych nakhilnoscžow“ bě w tymle cžasu, hacž nasch wumožnik wustupi, swoju najwyschschu móc dosahnył a poczinki tamnoho swěta běchu tak skažene, zo woprawdže wumožnik pschincž dyrbjesche, njedyrbjesche-li cyły cžłowjecži splah, kaž we cžasu nabožnoho Noea, hubjeny kónc wzacž. Tutomu wulkomu skaženju napschecžo mějesche bójski wumožnik swoje hłowne dźěło we tym, cžłowjekow nic jenož pschez swoju smjercž wot hrěchow wumožicž, ale jich tež wucžicž — te wopjerace mjaso a joho nakhilnoscže zasy pod zakoń ducha pschinjescž, we wschitkich cžłowjekach žadanjo bójskich a njebjeskich wěcow zasy zbudžicž, jich wot zemje k njebju, wot zwěrjecža k božomu jandželej wjescž a pozběhnycž. Kaž bójski wumožnik, tak cžinjesche a cžini to tež we naschim cžasu hacž do kónca swěta ta wot njoho założena a postajena cyrkej.

(Pschichodnje dale.)

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Cžech. Nowy biskop k. Wahala za Litoměricy, kotryž budže we Wokomucu swjecženy, budže druhu njedželu po jutrach do swojoho sydła zapokazany. — W Prazy zemrje 27. januara kanonik a scholastik k. Jan Mařan, prjedawschi professor na universicže.

Bajerska. W Nymphenburgu pola Mnichowa bu 23. januara we klóschtrje jendželskich knježnow 62 kandidatkow woblekanych. Tutón klóschtyrski rjad je we Bajerskej jara rozschěrjeny. Wón ma swój załožk wot Jendželcžanki Marije Waad, kotraž dyrbjesche pod knježenjom kralowny Hilžbjety swojeje wěry dla z kraja cžeknycž. Wona załoži wot lěta 1609 we wschelakich krajach klóschtyrske stowarschenja wosebje k rozwucžowanju młodosce a k wothladanju khorych. W lěcže 1703 bu tutón rjad wot bamža Klimanta XI. pschipóznaty. Tute knježny cžinja tsoje jednore slubjenja jeno na tsi lěta, a móža po tutym cžasu zasy wustupicž, jeli sluby wobnowjecž njechadža.

Pruska. W cyłym kralestwje je 56 wucžerskich seminarow, z kotrychž je jenož 16 katholskich a 1 simultanski za wucžerki wobeju wěrywuznaczow.

Pólska. Wschě cyrkwinske kubła su za statowe (krajne) wuprajene a maja pschedate bycž a duchowni dostanu mału zdu wot stata. To je z krótkimi słowami wulka kschiwda za cyrkej w Pólskej. Hischcze wjetscha je w něhdy k Pólskej słuschachych a nětko nawjecžornych ruskich krajach pschihotowana. Katholscy pólscy wobsedžerjo kubłow, tež njewinowacži, maja za dwě lěcže swoju wěc pschedacž a to jenož schismatikej ako protestantej. Jelizo sami njemóža pschedacž w tym cžasu, scžini to knježerstwo! To je žałosne! To je krótki proceß, ale do njebjes wołace tyranstwo.

Z Roma. Ruskowski póstanc Meyendorff běsche bamžej k nowomu lětu

drje z dowolnoſczu ſwojoho knjeżerſtwa bjez druhim tu hruboſcz prajik, zo ſtej kathólſtwo a pólſka narodnoſcz rúnja revoluciji. Nětko ſo ſkyſchi, zo je póſkanc z Roma wotwokany. — Pólſcy duchowni w Romje ſu proteſt wozjewili pſcheczíwo nowej ſurowoſczi ruſkoho knjeżerſtwa, kotrež wſchitke katholſke duchownſke kubka w Pólſkej konfiſciruje (rubi) a duchownych, kotrymž chce maku zdu dawacz, do wjetſcheje wotwiſnoſcze mocuje. Wězo wſcho niczo njepomha, hdyž móc pſchez prawo dże a hdyž nětk pſchecżiwo podczíſchczowarjam cyrkwje żadyn ſuſodny wjerch na pomoc njeczehnje!

Jendżelſka. Wulka je mnohoſcz tych, kotſiž k katholſkej cyrkwi pſchiſtupuja. Jene nowiny z Londona pſchinjeſechu mjena 867 najſławniſchich we poſlednich lětach pſchewobroczenych, z najwyſchich zaſtojnſtwow cyłoho kraleſtwa. Najprěnja bjez nimi je: wójwodżina z Kent, macz kralowny Viktorije. Za njej pſchindu mjena wjele hrabjow, wójwodow, baronow, ryczerjow a krajnych zaſtojnikow; k pſchikładej: M. Nab, prěni miniſter w Kanada, Anstey, gouverneur w Ceylon. Tež jendżelſki biſkop z Rocheſtera je ſwoje dżěczi widżak k ſpóznaczu a pſchiwzaczu katholſkeje wěry pſchincz. Wot jendżelſkich duchownych ma zapiſk 213 mjenow; bjez tutymi je archidiakonus Manning, nětczíſchi katholſki arcbiſkop z Weſtminſtera (London), Dr. Newman, archidiakon Wilberforce a t. d. Bohu budź dżak a khwalba za tajke hnadne wjedżenja! Kk.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Naſche hnadne tachantſtwo je 50 toleri za dom katholſkich rjemjeſniſkich w Lipſku dariko.

Z Kulowa. We zańdżenym lěcze 1865 je ſo w Kulowſkej woſadze narodżiło: 127 dżěczi (68 muſkoho 59 żónſkoho ſplahu, tſoji dwójnicy, 10 njemandżelſkich); wumrjeli ſu: 101 parſchonow (52 muſkoho, 49 żónſkoho ſplahu); pſchipowjedanych bě 49 a wěrowanych 36 mandżelſtwow.

Z Dreżdżan. Baronka ze Seebach, mandżelſka ſakſonſkoho póſtanca w Parizu a knjeza nad Wujerjom pola Ketlic, je wot grichiſkeje do katholſkeje wěry pſcheſtupika. Wona je dżowka hrabje Neſſelrode z Ruſowſkej. Loni bu jeje dżowka z hrabju Moltke z Danſkeje w hrodowej khapałcy w Wujerju wot jenoho katholſkoho duchownoho z Budyſchina wěrowana. Taſama je katholſka, jeje nawożenja pak bě lutherſki z danſkeje krajneje cyrkwje. K.

Z Lipſka. Herbowje njeboh pſchekupca Hermanna Samſona, kotſiž ſu po joho woli a myſli wſchelake dary rozdżělili, wotedachu też tudomnomu żónſkomu towarſtwu 100 toleri, towarſtwu ſ. Vincenca 400, a Hilżbjeczinomu towarſtwu 200 toleri. Tu ſo rjane wotkazanja!

Z Budyſchina. Tudy bě pſched 4 njedżelemi dotal lutherſki muż ze Zidowa wuſtupjenjo z lutherſkoho wěrywuznacża wozjewił. Sczěhowacu njedżelu

wozjewi k. paſtor Wetzke w Michalſkej cyrkwi na klětcy joho doſpołne mjeno a powołanjo a woznamjeni joho pſchiwobroczenjo k katholſkej cyrkwi toho dla za tak hrózby połne, dokelž je tónle muž hižo ſtary a ſmjercži blizki! Tajki dže dyrbi runje za wěrnoſczu a pſcheſwědczenjom pytacž! Abo ſu ſtari, dokelž ſu ſtari, wuzankњeni wot wěrnoſcže a cyrkwje? Z tym cyłym wozjewjenjom njeje k. paſtor ani njewucženym ludžom imponirował. Abo je k. paſtor ſnadž někoho wottraſchicž chcył, kiž je wo wěrnoſczi katholſkeje cyrkwje tež pſchepokazany, pſchez tajke wozjewjenjo na klětcy? Hdyž chce něchtó w Sakſkej k druhomu wěrywuznaczu pſcheńcž, ma joho dotalny duchowny jenož prawo joho doma napominacž a rozwucžicž, ale tak zjawne rycže a modlitwy, kajkež je k. paſtor Wetzke měł, móža ſo za ſchczuwanjo (wosebje hdyž ma něchtó ſłužbu , kaž ſpomnjeny muž) ſpóznacž a ſu tohodla pſchecžiwo krajnym zakonjam! Tak wjele tudy.

Z Bělcžec. K naſchej powjeſczi wo ſwjatym kſchižu, kotryž ſu katholſcy wobſedžerjo w Bělcžecach ſtajili, mamy hiſchcže pſchiſpomnicž, zo je tež jedyn dobroczeŕ z Hrubocžic pjenježny pſchinoſchk k tomu dał.

Z Róžanta. W naſchej cyrkwi je ſtajnje wjele ludži. Duž by jara derje było, hdy bychmy tudy tež póſtne prědowanja měli abo tola prědowanja na ſwjatocžniſchich nyſchporach, kaž je to w prjedawſchich cžaſach było, zo bychu tež czi druhdy prědowanjo ſłyſcheli, kotſiž dopołdnja kemſchi hicž njemóža. W mjenje wjacy wophytowarjow Božoho domu w Róžencže wobroczamy ſo tohodla na wyſokodoſtojnoho knjeza adminiſtratora P. Benna z najponižniſchej próſtwu, zo chcył naſche žadanjo z dowolnoſczu ſwojeje a naſcheje wyſchnoſcže po móžnoſczi dopjelnicž. Skónczњje proſymy wyſokodoſtojnoho k. P. Ludwika, wón chcył, jeli móžno, ſwoje prědowanjo na Septuagesima a Sexagesima k daliſchomu pokubłanju woczíſchczecž dacž.

Z Dreždžan. Cžuchanjo a ſlědženjo za jeſuitami je ſo tudy z nowa zapocžało. Dreždžanſki „proteſtantenverein“, kaž z někotrych nowinow widžimy, prócuje ſo wo prämiju za wunamakanjo; w nim je mjenujcy k. Dr. Krenkel w pſchednoſchku wo jeſuitiſkoduchownych hnucžach nowiſchoho cžaſa prajił, zo pſchecžiwo § 56 ſakſkeje wuſtawy tola lěta dołho w Dreždžanach jeſuita pſchebywa a zo je (praja) nětk hiſchcže druhi pſchiſchoł. Ale wón ſo moli; měnjenaj duchownaj njejſtaj z rjadu jeſuitow, ale ſwětnaj duchownaj, kaž miniſterium wě. Kaž ſo zda, je Dr. Krenkelej katholſki duchowny to ſamo, ſchtož jeſuita t. r. něſchto hrózbne a ſtraſchne! Tón ſamy doktor huntorjeſche ſo tež na zjenocženſtwo (pſchetož klóſchtyrſki rjad to njeje!) „ſchěrych ſotrow“, kotrež ſu w khorej khěži we Friedrichſtadtu a w „Joſefinenſtiftu“ a Wilsdruffſkim pſchedměſchczu; ale wón je zabył, zo tute katholſke knjeżny, kotryž jenož po joho myſlach pod jeſuitami ſteja, niczo ſtraſchniſche za naſch kraj njejſu dyžli lutherſke knjeżny diakoniſſy w Dreždžanach a druhdže! Jenož rune prawo wſchěm krajanam! Z druhich bladow k. doktora ſpomnimy hiſchcže, zo ſo jomu dźije wo „Bekehrungsverſuchach“ pſchez wudate

(w Dreždžanach) papjerki: Unserer lieben Frauen Traum" a „Die 7 heiligen Himmelsschüssel." To je směschne! Njewě k. doktor, zo so cžischcžerjo njeprascheja za cyrkwinskej dowolnoscžu pschi tajkich wěcach, hdyž je ani dostali njebychu? Pola nas dźěcži wjedža, zo je pschiwěra hrěch a naschi ludžo njejsu tak hłupi, zo bychu tajkim pschiwěrkam wěrili, kaž k. doktor. A to je „Bekehrungsversuch?"

Z Radeberga. Pschez natwarjenjo schkleńczernje su so tudy katholikowje pschisporili. Tak běchu tu psched někotrym cžasom tsi kschcženja a dwoje wěrowanjo. Nětko je nadžija, zo budže dotalne rozwucžowanjo dźěcži w kscheścžanskej wucžbje hischcže zarjadowanjo missionskeje božeje słužby scžěhowacž.

Naležnoscze towarstwa.

Hako sobustawy su swój pschinoschk na lěto 1866 zapłacžili: kk. 65. dopołdnischi prědar J. Herrmann, z B.; 66. kubler Mikł. Domsch z Hórkow; 67. žiwnoscžer Mich. Haschka w Hórkow; 68. žiwnoscžer J. Zynda z Jaseńcy; 69. kublerski syn P. Wolenk ze Zyjic; 70. khěžkar Mich. Bětka ze Smjeczkec; 71. kapłan P. Scholta z Kulowa; 72. kubler M. Kochta z Kulowca; 73. žiwnoscžer Mikł. Cyž ze Žuric; 74. kubler Jan A. Ducžman z Bozankec; 75. Mikł. Koch z Krěpjec; 76. Boscžij Weelich ze Žuric; 77. Pětr Cžumpjela z Wotrowa; 78. kubler Jan Guda z Dźěžnikec; 79. Hana Žurkowa z Nowoslic; 80. khěžnik Mich. Delenk z B.; 81. žiwnoscžer P. Hascha ze Zajdowa; 82. Christiana Donatec z Khelna; 83. Michał Delan z Lutowcža; 84. pschekupc J. Hornig z Worklec; 85. N. N. z Khróscžic; 86. administrator P. Benno Kral z Rožanta; 87. młynk Mich. Kummer z Łazka; 88. kubler Mich. Zarjenk z Konjec; 89. Bjedrich Mjechel ze Smjerdžaceje; 90. P. Marian Suchi z Rožanta; 91. R. V. subpriorka Paula Miethec z klóschtra Marijnoho Doka; 92. žiwnoscžer Mikł. Ducžmann z Dźěžnikec; 93. žiwnoscžer J. August Kokla ze Zajdowa; 94. Jan Pětr Měrcžink z Hrubjelcžic; 95. Marija Cžemjerina z Cžemjeric; 96. Mich. Bryl z Wudworja; 97. kubler Jurij Wowcžerk z Wudworja; 98. kubler Jak. Schokta z Wudworja; 99. Hańža Ducžmanowa z Wudworja; 100. Madlena Zenichowa z Wudworja; 101. Madlena Kmjecžowa z Kozaric; 102. spisowar Józef Chociszewski z Gdańska (Danzig); 103. Jan Almert ze Zdžerje; 104. kubler Mich. Cyž z Něwsec; 105. Jakub Herrmann z Radworja; 106. Madlena Wawrikowa z Radworja; 107. K. z Radworja; 108. kand. bohoslowstwa Cyrill Zidek z radu prämonstratow w Innsbrucku.

Dobrowólne dary: k. kubler Jakub Smoła z Kaschec 15 nsl.; k. P. Marian Suchi z Rožanta 5 nsl.; k. Bjedrich ze S. 5 nsl.; Hana Haderkowa ze Židowa 10 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Narodženaj: Jurij Anton Julius, s. Jurija Bandy, tachantskoho registratora; Jan August, s. Bernharda Pursche, dźěkacžerja. Wěrowanaj: Ernst Julius Kloß, młynk w Bjarnacžicach a Karolina Theresia Kaplerec z Budyschina. Zemrjety: Jakub Filip Franc, khěžkar z Něwsec, 68 lět.

Z Khróscžic. W januaru buchu kschcžene 4 dźěcži, wěrowanjow bě 10 a 5 wosobow zemrje.

Smilne dary: Za swjatoho wótca: z Radworja 5 nsl.

Cžischcžak L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 5. 3. měrca 1866. Lětnik 14.

Katholski Posoł,

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa
prěnju a třeću
sobotu
w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći
w redakcii 10 nsl.,
na pósće a w knihaŕni
12½ nsl. lětnje.

Na swjaty czas schtyrcoczidnjowskoho posta.

Pokraczowanjo.

Cyrkej wobrocza kedźbnosć na toho sylnoho pschecźiwnika, kotrohoż kóždy sam na sebi we wschèm duchownym ma, na wopjerace czěło a mjaso, zo by kóždy joho we prawym czasu pod spschah swojoho ducha pschinjesł a wschě joho njeprawe žadanja poczischczał. K tomule kóncej je nascha cyrkej swjaty póstny czas a póstnu kaznju postajiła. Wona chce nam kóžde lěto we tymle czasu pschez póstnu kaznju k wjedźenju dacź, zo duch wěrnoho kschescźana regirowanjo nad joho mjasom dostacź dyrbi, zo człowjek sam njeje jědźe a picźa dla na swěcźe, ale ważnischich wěcow dla: sebjezaprěczo a wotdźerźenjo we wschěm czasnym wuskutkowacź a sebi tak zbóžnosć zaskužicź. Tohodla chce wona we póstnym czasu pschez swoju póstnu kaznju nic jenoż wjele hrěchow wotstronicź, kiž ze wožrałstwom a wopilstwom so najbóle wobcúdu, ale chce wschitkim, wosobnje bohatym a zamožitym pschileżnosć posticźicź, swoje mjasne żadosćze podczischczecź, so zaprěcź a so takrjec schtyrcyczi dnjow dołho we bědźenju napschecźo mjasnym żadanjam a nakhilnosćam derje dosć zwucźowacź. Z tuteje strony wobhladane je posćenjo jedyn najpotrěbnischich srědkow nutskownoho polěpschenja człowjeka a nichtó njebudźe, kiž by pschi tajkim wobstejenju joho wulki wužitk za kóždoho kschescźana zapřěł. Nascha cyrkej dawa pschez póstnu kaznju wěriwym nic jenoż pschileżnosć k poslušchnosći a k sebjezaprěczu, ale posćenjo je tak wužitne a myta polne, zo dyrbi je samón najlochkozmyslenischi lubowacź. Wone pschinjese hako

naturſki ſczěhwk czichotu a zhromadżenjo ducha do naſcheje duſche, mjaſo a joho dźiwje żadoſcze zhubjeja ſwoju móc, duch budże ſwobodniſchi a khmaniſchi a nutrniſchi k modlenju, k rozpominanju, k wobkhadżenju z Bohom a k wopſchimnjenju njebjeſkich wěcow. Naſcha cyła myſl budże pokorniſcha a miliſcha, doſtojniſcha božeje hnady a nutskownych bójſkich nutsdawani. Poſczenjo, ſpěwa cyrkej na božej mſchi (præfatio póſtnoho czaſa), potłoczża njekhmanſtwa, pozběhuje duſchu, poſkiczża póczimoſczż a myto. Hdyż je zmyſłojte mjaſne żiwjenjo pſchedobyte, czini nas poſczenjo k wſchitkim póczżiwoſczam zwólniſchich: k ponižnoſczi, k pokornoſczi, k cziſtocze, k luboſczi njepſchecżelow atd. Cyroba póczżiwoſcże, wupraji ſwjaty Leo, bě w kóżdym czaſu poſczenjo. Każ wjele je ſwjatych, praji ſwj. Cyprian, tola żanoho z nich njeznajemy, kiż je ſwoju ſwjatoſcż bjez poſczenja doſtał. Wone je pſchez měru wużitne, praji ſwj. Bernard, pſchetoż wobſtara nam nic jenoż wodaczo hrěchow, ale też hnadu pola Boha (każ to zhonjachu we ſtarym zakonju Ninivitowje), wutrěje hrěchi a wobwarnuje nas też pſched zapadowanjom do pſchichodnych. Poſczenjo, praji ſwj. Hawſchtyn, pozběhuje naſchu myſl, podczżiſnje mjaſo duchej, czini wutrobu żelnoſczżiwu a ponižnu, rozpjerſchi inróczżele mjaſnych żadoſczow a nakhilnoſczow, wuhaſnje woheń lóſchtaŕſtwa a zaſwěczi ſwětło czżiſtoty. Wyſche toho da póſtna kaznja pſchileżnoſcż kóżdy dżeń wopor ponižneje poſkuſchnoſcże (nutskownje) a ſebjezaprěcża (zwonkownje) pokazacż. Tohodla je wuprajenjo cyrkwje, zo poſczenjo myto poſkiczi, woprawdże wěrne. A njebychu-li nam też ſwjate piſma a hłoſy ſwjatych wótcow to prajiłe, dyrbjało nam to hižom zjewicż ſpokojace, změrowace wuprajenjo naſchoho ſwědomja. Pſchetoż je wuczinjene pola kóżdoho, zo kóżde najmjeńſche pſchewinjenjo a ſebjezaprěczo, kiż Boha dla na ſo bjerjemy, Bohu jara ſo ſpodoba; a je-li tomu tak po ſwědomju kóżdoho, kak dobre a zaſłużbne dyrbi poſczenjo byczż, kiż tak wjele pſchewinjenja ſamotnoho mjaſa nakładuje? Żadyn dżiw tohodla, zo ſu tule wěrnoſcż hižom pohanjo ſpóznawali a zo ſkoro pola wſchitkich pohanſkich ludow ſlědy poſczenja namakamy, kiż woni k czeſczenju ſwojich pſchibohow a k změrowanju jich hněwa na ſo bjerjechu. Kak mudrje naſcha cyrkej czinjeſche, zo poſczenjo hako kaznju poſtaji a woſobnje we póſtnym czaſu ſchtyrchczi dnow dżerżenjo tejele kaznje wot ſwojich wěriwych żada, njetrjeba drje dale wukładowane byczż. Nic bjez ważneje winy, praji ſwj. Hawſchtyn, ſu w póſtnym czaſu runje ſchtyrchczi dnjow k tomu poſtajene, pſchetoż tak dołho poſczachu ſo Mójzes, Elias a Syn boži ſam; a wot města Ninive ſteji we piſmje, zo ſo za ſchtyrchczi dnjow město zahubi, zo bychmy my ſebi k wutrobje brali, zo Ninivitowje we runje tak wjele dnjach ſwojeho rozkacża a ponižowanja pokutu czinjachu, ſwoje hrěchi wopłakowachu a ſmilnoſcż doſtachu*). Tola nic kóżde poſczenjo je Bohu hižom ſpodobne; ſchtóż-

*) Podobne wotpohladanje, każ cyrkej měješche pſchi poſtajenju póſtneje kaznje we póſtnym czaſu, ma wona też pſchi tym, zo we tymle czaſu wſchitke harowace wjeſela zakazuje. Tele wjeſołoſcże lubja ſo derje mjaſu a zmyſłam, wobdżerżuja

kuli to měcz chce, tón dyrbi z nim też wěrne nutskowne pschewobroczenjo swojich poczinkow zjenoszczicz t. j. nutskowne poszczenjo a zdżerżenjo wot hrěchow, modlenjo a jamokżnudawanjo. We nastupanju poslenjeju wěcow wupraja so wschitcy swjeczi zjawnje doszcz. „We tym wobsteji najrozomnische a najdospołnische poszczenjo, praji swjaty Isidor, zo kschesczan nutskownje so modli, hdyż so zwonkownje poszczi.“ Tamne poszczenjo, pisa swj. Hrjehor, je Bohu spodobne, pschi kotrymż to, schtoż sebi wotczehnjesch, swojomu bliżschomu sobudżělisch, tak zo swoje mjaso schtrafujesch, bliżschoho mjaso pak (z jamokżnu) wokschewjesch. „To wuczini, praji skónczżnje swj. Hawschtyn, sprawnoszcz wěrnoho kschesczana we tymle żiwjenju: poszczenjo, jamokżnudawanjo a modlenjo. Chceschli, zo twoja modlitwa so k Bohu pozběhuje, szżiń jej dwě kschidle, pschidaj jej poszczenjo a jamokżnu.“ Hischczeważnische dyżli modlenjo a jałmożnudawanjo pschi poszczenju je pak pschewobroczenjo a wobknjeżenjo naschich hrěchow a złych nakhilnoszczow, duchowne poszczenjo. Njemóże-li tak někotryżkuli czělny póst dżerżecz, te duchowne t. j. te poszczenjo na swojim duchu dyrbi wón dżerżecz; a kożdy bjez wschoho wuwzacza móże jón dopjelnicz, jelizo jenoż dobru wolu ma a jomu na zbóżnoszczi zależy. Duchowne poszczenjo t. r. zdżerżenjo, sebjezaprěczo, móże kschesczan na jara wschelake waschnjo wuskutkowacz. Joho najprěnischi skhodżenk wobsteji, każ ze żiwjenja swjatych bożich widżimy, we sebjezaprěczu zwonkownych pjecż zmyslow. Zwonkowne zmysła su, każ swjaty Hawschtyn praji, takrjec wrota, pschez kotrez ma hrěch k duschi swój nutskhód. Dyrbi-li pak město wobwarnowane byczż psched njepschecżelom, dyrbja też wrota derje wobkedżbowane byczż. Tale wěc t. j. wobwarnowanjo a wobkedżbowanjo zwonkownych zmyslow njeje tak lochke, każ sebi někotryżkuli pschedstaja. Prjedyhacż mamy woczi, wuschi, hort, jazyk, ruce a nozy, zkrótka cyłe zwonkowne czełko zakonjej naschoho ducha podczisnjene, dyrbimy dołhe, krute a stajnje trajace bědżenjo zapoczżecz a dokonjecz. Bjez tutoho bědżenja wostanjemy pschechy pod zakonjom mjasa, we stajnym strasche jomu posluchacz a zbóżnoszcz pschisadżicz. Tak móże jednitke pohladnjenjo wot woczow czinjene, cyłu duschu zaczěmnicz, jednitke słowo, kiż z wuschomaj słyschisch, cyłu duschu bjez tróschta czinicz a ju pscheměnicz, jednitke z hortom wuprajene słowo móże żałosnu schkodu czinicz, a jednitka krocżel wot pucża póczciwoszcze do njekhmanstwow wjesczż. Davidowy pschikład je derje za kożdoho tak znaty, zo trěbne njebudże, to dale dopokazacz. Chcesch-li tohodla zakonjej ducha najwyschsche knjejstwo we sebi wobstaracz, wukni słyschecz ale też swojej wuschi we wěstym czasu zatykacz, wukni wulku wustojnoszcz prawje rycżecz a prawje mjelczżecz. Wosobnje je poslenische tak ważne a trěbne, zo wot njeho husto skutkowanjo cyłoho człowjeka wotwisuje. Jednitke pschimnjenjo wjesłowarja na

---

pak we sebi wschelake strachi za póczciwe żiwjenjo, zadżěwaja pobożnoszcz a pozběhnjenjo naschoho ducha na njebjeske a bójske, a tohodła su wone hako hako krutomu póstnomu, sebjezaprějacomu żiwjenju we tymle czasu pschecżiwne a wot cyrkwje zakazane.

wjeſko (Steuerruder) pſchemocuje cyku wulku łódź; tak pſchemocuje też cźłowjek ſwoje cyłe cźěło, kiž ſwój jazyk prawje regiruje. Schtóž ze žanym ſłowom njewuſtupi, praji ſwjaty Jakub, tón je dospołny muž. A ſłowa we prawym cźaſu wuprajene ſu, kaž we knihach mudroſcze cźitamy, złote jabłuczka na ſlěbornych ſchalkach. Bychmy-li tohodla za póſtny cźas, we kotrymž hižom ſtejimy, někajke ſebjezaprěczo we naſtupanju jazyka pſchikazowali, dha bychmy kóždemu prajili: Njepowjedaj nicźo złe — njepowjedaj nicźo njetrjebawſchi, njepowjedaj wot druhich, njepowjedaj wot ſebje ſamoho.“ Někotrym bychmy radźili, ſwojej wocźi derje wobwachowacź, woſobnje we božim domje a na nicźo njepohladacź, ſchtož k božim ſłužbam njeſłuſcha. Druhim bychmy za póſtny cźas rad kedźbnoſcź pſchikazali we naſtupanju wuſchi woſobnje to: zo bychu je we tymle cźaſu ſtajnje wotcźinjenc měli pſchi wozjewjenju božoho ſłowa a zo njebychu je złoženе měli na prózne ſwětne wěcy. Zaſy druhim bychmy k jich ſpomoženju radu dali ſwoje cźuchanjo a ſłodźenjo derje wobwachowacź a ſo we tymle cźaſu wot wſchěch ſylnych picźow (kaž na pſchikład palenca) zdźerźowacź; ſkónczuje hiſchcze druhim ſwoje cyłe cźěło w tymle cźaſu na pſchiſtojne a kſcheſczanſke waſchnjo wodźewacź a woblekacź, pſchetož wſchě draſty maju za wěrnoho kſcheſczana jednitki konc, nahotu pſchikrycź a cźopłotu dźerźecź; ſchtož wyſche je, bywa lochko k hrěchej. — (Skónczenjo pſchichodnje.)

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Z Cźech. We farſkej cyrkwi w Kerbicach pola Kaadena wotpołoži njedźelu Septuagesima prjedawſchi lutherſki paſtor, nětko wobſedźer kubła w Malkowje, k. Ant. Martius, zjawnje wuznacźo katholſkeje wěry. Narodźeny w Aſchu na ſakſkich mjezach 1794 bu wón wot ſwojoho nana, lutherſkoho paſtora, zahe do ſchtudijow daty, kotreż na univerſicze w Jenje dokonczi. We francózſkej wójnje ſtupi Martius do pruſkich huſarow, pſchi kotrychž hako wyſchk wojowaſche 1812—14 w bitwach pola Kulma, Trezdźan, Lipſka a Waterloo. Po wobzankjenym měrje l. 1814 wuſtupi z wójſka a cźinjeſche na pohnuwanjo ſławnoho pſchirodoſpytnika Alexandra Humboldta wědomnoſtne puczowanja po Francózſkej, Němſkej, Pólſkej a Ruſowſkej; na cźoż bu wot univerſity w Jenje z diplomom doktora filoſofije wuznamjenjeny. Sławny Göthe běſche joho pſcheczel. W lěcze 1816 bu k. Martius za lutherſkoho paſtora w Schönbergu w Sakſkej powołany, kotreż zaſtojnſtwo do l. 1842, potajkim 26 lět wjedźeſche, na cźoż je ſam złoži. Wot toho cźaſa pſchebywaſche w Cźechach a poſlenje 13 lět we wſy Malkowje, hdźeż ſej kubło kupi. Dawno pſchejeſche ſej hižo w ſwojej wutrobje, zo by k katholſkej cyrkwi pſchiſtuſchał, běſche ze ſwojimi katholſkimi ſuſodami w pokoju žiwy, njewupraji ſo ženje njepſcheczelnje wo katholſkej cyrkwi a wopytowaſche też cźaſto katholſke boże ſłużby. Jeniczki joho ſyn, kubler w Recźicy wobroczi ſo w leni w cźeżkej khoroſcźi k katholſkej wěrje, ſchtoż też joho pohnu

ſwoje žadanjo dopelnicz. Po trěbnych pſchihotowanjach bu wón ſkónczńje njedzelu Septuagesima we pſchitomnoſczi wulkeje mnohoſcze ludu do katholſkeje cyrkwje pſchiwzaty. Hdyž k. farař Schröpl w ſwojej rycži wo prawoſczi a wyſokej hódnoſczi katholſkeje wěry na njoho ſo wobroczíwſchi praji: „Tež Was woła Bóh dzens do ſwojeje winicy“ bu hłuboko hnuty wón a cyła zhromadzizna. Z krutym, daloko zrozymliwym hłoſom prajeſche potom trientſke wěrywuznaczo a doſta z wulkej pobožnoſczu ſwjataj ſakramentaj. Hnada boža woſtań z nim! Wjele wucženych z wukraja wopytuje tohole ſtaroho muža w makej wſy a cžeſczi joho jako jara wucženoho pſchirodoſpytnika, kotryž ma tež rjane zběrki pſchirodzinych wěcow. Schto dha budze k tomu prajicz něchtó, kotromuž ſo dzije, zo ſtary muž k wěrnoſczi z pſchepokazanjom pſcheſtupicz njeſmě? Boža hnada je mócna. My mamy jara ſławnych wucženych ludzi (ze wſchelakich narodow), kotſiž ſu k nam z pſchepokazanjom, nic cžaſnych dla, pſcheſtupili!

Z Cžech. W Joachimsthalu zemrje 15. februara tachant Klimant Hammer, prjedawſchi miſſionar a generalny vikar archbiſkopa w Cincinnati w Americy, rodzeny w Joachimsthalu 1809.

Poznańſka. Nowy archbiſkop k. Ledóchowſki pſchebywa hiſchcze w Romje a dzěła bjez druhim na zeſtajenju proteſta pſchecziwo pſcheſczěhanjam cyrkwje w Ruſowſkej, kotryž chce potom bamž wozjewicz. -- Pſched někotrymi njedzelemi zemrje w Szymborzach pola Inowracława wuměnkarka Michalſka, kotraž bě 123 lět ſtara. Do poſleniſchoho cžaſa dzěłaſche wona a khodzeſche hodzinu daloko kemſchi.

Němſka. „Wěrywucžerja“ Jana Rongu pak ſu zaſy wotſudzili, tón krócz w Mainzu joho nowinow dla (freie religiöſe Blätter) k 9 měſacznomu jaſtwej w polěpſcherni (korrektionowni) a k 200 ſchěſnakam khoſtanja.

Schleswig. Nowa katholſka cyrkej we Flensburgu dyrbjeſche wóndanjo poſwjeczena byczˊ; ale pruſki naměſtnik Manteuffel to njedowoli prajo, zo by to dowolił, hdy by Schleswig pruſki był, a zo maju to prjedy krajne ſtawy Schleswiga dowolicz. Wón ſo hewak po woli ſtawow njezłožuje a widzi jenož rady, hdyž ludzo wo pſchizanknjenjo k Pruſkej žadaja!

Wuherſka. Biſkop w Nitrje k. A. Rozkowany dari njedawno 50,000 ſchěſnakow k podpjeranju duchownych ſwojoho biſkopſtwa.

Z Wina. Tudy je ſo „jednota ſwjatoho Methoda“ założiła k podpjeranju nabožniſkoho zmyſlenja a zdžěłanoſcze bjez Cžechami we Winje a wokolnoſczi. Pſchedſyda je dwórſki farař k. Dr. Schwec.

Rakuſka. Khěžor je 2000 ſchěſnakow k nowej archbiſkopſkej cyrkwi w Londonje darił. — We Winje pſchebywacy lord Campden, jendzelſki konvertit (wobroczenc), je k tomu kóncej 10,000 toleri dał. — Po francózſkich konferencach (prědowanjach) k. Bauera w ſchótſkej cyrkwi we Winje ſu ſo někotſi proteſtantowje a někotſi zidza wozjewili, zo chcedza dale w katholſkej wěrje rozwucženi byczˊ.

Rumunſka. W tuthym pſched něſchto lětami zeſtajenym kraju, kiž we

wěſtej wotwiſnoſczi pod turkowſkim ſultanom ſteji a też „dunajſkej wjerchowſtwje“ rěka, ſu pſched tydżenjom ſwojoho prěnjoho wjercha Jana Kuſu wotſadżili. Woſobni knjezojo wuſtupichu, kotrymż ſo wjerch wjac njelubjeſche, ſami hako nakhwilne knjeżerſtwo, zajachu wjercha a joho pſcheczelow, dobuchu wójſko za ſo, póſkachu wjercha do Rakuſkeje a wuwołachu nowoho — belgiſkoho prynca, kotryż pak wólbu njemóże pſchijecż bjez pſchizwolenja wulkomocow, tak mjenowanych pſcheczelow khoroho muża (Turki). Duż pak budże zas europiſka zhromadżizna w naležnoſczi Rumunow.

Z Roma. Pſchi cyrkwi barnabitow San Karolo ai Catinari je ſo towarſtwo k rozſchěrjenju dobrych knihow założiło, kotromuż je bamż něſotre wotpuſki wudżělił. — W Francózſkej a też w Savojſkej zapiſuje ſo wjele wojakow do bamżoweje ſłużby.

Belgiſka. Belgiſcy katholikojo wopruja bohacże pjenjezy za ſwjatoho wótca, ale ſczeku też ſwojich ſynow hako dobrowólnikow do bamżowoho wójſka. We februaru tutoho lěta je 204 tajkich młodżencow (zemjanſkich, měſchczanſkich, burſkich) z Brüßela do Roma woteſchło. Z kajkej luboſczu k ſwjatomu wótcej ſtarſchi tónle wulki wopor pſchinjeſu, widżi ſo ze ſczěhowacoho podawka. Nan pſchewodżeſche dweju ſynow na pucż do Roma; ſobu dżěſche jeju njedoroſczeny bratr. Pſchi dżělenju wot ſtarſcheju ſynow rjekny nan: „Hdy bych wjedżał, zo móże wótc waju małoho bratra za bubnarja trjebacż, bych jomu rady ſobu hicż dał.

Francózſka. Nowiny tu powjedaja, zo bamż w konſiſtoriu 19. měrca jenoho z biſkopow w Americy za kardinala wuzwoli. Dotal njemějeſche Amerika żanoho kardinala. — Stary hród ſwjatoho Franca ze Sales w měſcże Annecy bu za 95,000 frankow wot wudowy Dunaud kupjeny.

Z Pariża. Pycharſtwo tu żałoſnje pſchibjera. Wjerch de Mouchy ma ſłużobnikow, kotrychż draſta wjele ſtow frankow płaczi; pohonczowy kſchud płaczeſche 1000 frankow. Hrajki za dżěczi kupuja ſo tudy po 400 a 500 frankach.

Amerika. W Philadelphii bu w loni 65 wotroſczenych wobroczencow kſchczenych. Pſchi miſſionje, kotryż dwaj redemtoriſtaj w Natchesu (w Miſſiſſipi) dżerżeſchtaj, pſcheſtupi 35 njekatholikow k naſchej wěrje. Za połdra lěta bu w biſkopſtwje Baltimore 20 nowych cyrkwjow twarjenych. K założenju wuſtawa za zanjerodżenych hólczatow bu 6000 dollarow nawdatych, ſchtoż bě połojca tamniſchoho jubilejſkoho wopora.

Japanſka. Wottudy doſta bamż njedawno 600 frankow pětrowſkoho pjenjeżka z rjanym liſtom, kotryż bě zwjeſelacy. W nutskownym tohole kraja ſu ſo, każ wóndy piſachu, wukhowałe wulke wokrjeſy połne katholikow, kotſiż wot poſlenjoho wulkoho pſcheſcżěhanja pſched 260 lětami żanoho duchownoho wjac njemějachu. Starſchi měſta abo wſy zaſta měſtno duchownoho, kſchczijeſche a cżitaſche na njedżelach modlitwy, druzy mużojo a żony rozwucżowachu wo kſcheſczańſkej wěrje. Tſjo tychle ſwěrnych kſcheſczanow pſchedſtajichu ſo mjelczo duchownomu,

kótryž francózſke kódźſtwo (flottu) pſchewodźa, wuznachu ſwoju wěru a proſchachu wo pomoc. Spodźiwne je, zo ſo to na tym ſamym dnju l. 1862 ſta, na kotrymž buchu w Romje japanſcy martrarjo za ſwjatych ſwjatoczńje wuprajeni. Dotal njejſu w Romje tu wěc wozjewili, dokelž njechachu tymle wěriwym ſchkodźicz; nětko pak ſo wo tym zjawnje ryczi, dokelž maja ſo pod francózſkim zakitom miſſionarojo tam póſłacz.

(Miſſionarowje.) Rjad jeſuitow ma 1393 miſſionarow; a to 51 we Europje, 184 w Aſii, 205 w Africy, 721 w połnócnej a 166 w južnej Americy, 40 w Auſtralii, 26 ſu na puczowanju.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Tamón tydzeń pobu tu duchowny z Londona, kotryž po ſwěcze pjenjezy hromadźi (kaž 6 druhich londonſkich) za cyrkej, kiž ma ſo hako wopomnik njeboh kardinala archybiſkopa Mikławſcha Wiſemana tam za nimale 2 milijonaj toleri natwaricz.

Z Budyſchina. Njedowolena wěc, na kotruž ſmy ſo w zańdźenym cziſle wobczežowali, je ſo w Michałſkej cyrkwi, kaž ſmy zhonili, tſi krócz (nic jenož junu) ſtała. To ſo ſamo rozymi, zo ſo ſpomnjeny ſtary muž pſchez tajke zjawne pomjenowanjo a modlenjo na klětcy ani pſchez ryczе druhich wot ſwojoho pſcheſwědczenja wottraſchicz njeda; wón je wotpuſchczenſke pismo z lutherſkeje cyrkwje hižo doſtał a pſchihotuje ſo k wotpołożenju katholſkoho wěrywuznacza. Haj myſlimy, zo ze wſchěm tym k. paſtor Wetzke ani ſwojej woſadze njeje wužitnje poſłużił. W joho mocy ſteji, zo ſo na druhe waſchnjo ſwojim wužitny ſežini a pódla też nam kſcheſczanſku luboſcz wopokaže. Tak by mohł wón, kiž běſche wjacy krócz korrektor (nětk je wyſchſchi wobkedźbowar „korrektury“?) lutherſkich ſpěwarſkich knihow „Duchowne Kyrluſchowe Knihi Bohu kczeſzi a Sserbam kwužitku wohn date. — S kralowſkej ſakſonſkej frejotu,“ najpoſledy l. 1860 a 1861, na to dźěłacz, zo bychu ſo pſchiměrjene reformy pſchewjedle, kotrež ſu dawno na czaſu. Tajke nas ranjace wěcy, kiž bychu na namjet a autoritu k. paſtora ſo lochcy trochu pſcheměnicz hodźiłe, ſu na pſchikład: 1. w khěrluſchu 161: Zdźerž, Knježe, twoje ſłowo nam, a poſtorcz bamža z Turku ſam, kiž twojoh' Syna Khryſtuſa nětk chcedźa ſtorczicz ze ſtoła! 2. w litaniji 396 (pſchi „gmen“ krajnych nuzach): A nas pſched teho Turki a bamža ſurowym mordarſtwom a leſtrowanjom, hněwanjom a zkobjenjom wótcowſcy zwarnowacz (wuſłyſch nas, lubh Knježe Bože)! 3. w khěrluſchu 503, ſchtuczka 15: Njewěrcze wſchak miſcham (t. r. mſcham) żenje, kotrež morwym laſuju, morwi „budźa zabhdźeni“, kaž ſchtom panje, leži tu, zaſtarajcze wy waſch dom z pokutu a z modlenjom, po ſmjerczi w tym cžěmnym kraju cuze próſtwy njepomhaju! Hdy by tola něchtó „chał“ (503., ſchtuczka 11.) tajke a podobne wěcki porjedźicz!

Z Khróſczic. Kraſne a drohe wottarne ſwjeczo „Boże ſpèczo“ wot

professora Ehrhardta, kotrež je z krajneje kassy zapłaczene a wo kotrymž smy nazymu pisali, bu psched njedzelu Quinquagesima na swoje město postajene a cyrkwinscy poswjeczene.

Z Drježdżan. Někotre tudomne nowiny běchu a su hischcze polne nastawkow pschecziwo k. Seulej, dwórskomu kapłanej a domjacomu duchownomu zwudowjeneje kralowny Marije, rodż. z Koblenza, w kotrymž chcedża jesuitu spóznacz, pschecziwo k. fararjej Stolle, kotryž je joho w pismach zakitował (k. Seul je sam tež krucze wotmołwjał), a pschecziwo „schěrym sotram" (knježnam) w Drježdżanach. Z najmjeńscha je spóznacz, zo chce wěsta strona k. Seula a mjenowane knježny z kraja wupokazane měcz; pschetož bjez sakskimi krajnymi zaposłancami dawa wona, kaž słyschimy, peticiju na krala w tym nastupanju podpisowacz; schtož pak te knježny wosebje nastupa, wěschcza jene nowiny, zo budża w kraju wostacz směcz, jeli maja k tomu prawo (po jich wukładowanju). Budżemy widżecz! Kralowna Marija pak poda so na dlěschi czas z cyłym pschewodnistwom do Italskeje.

Należnoscze towarstwa.

Jako sobustawy su swój pschinoschk na l. 1866 dale zapłaczili: kk. 109. żiwnoszczer Jakub Bur z Jaseńcy; 110. kubler Jakub Wiczaz z Prawoczic; 111. kublerka Marija Ryczerjowa z Nuknicy; 112. khěžkar Jakub Schócka z Hórkow; 113. burski syn Mikławsch Robel z Baczonja; 114. kublerka Marija Julkowa z Khróscżic; 115. burski syn Jakub Kokla z Khróscżic. 116. burski syn Michał Kokla z Khróscżic; 117. murjer Nowak z Kanec; 118. khěžkar Hauski z Panczic; 119. farar Jakub Bjensch z Ralbic; 120. kubler Jakub Libsch z Hunjowa; 121. khěžkar Jakub Bräuer z Budyschina.

Na lěto 1865 su hischeże płaczili: kk. J. A. Duczman z Bozankec; Michał Běrk z R.; M. Kummer z Łazka; Jak. Czornak z Konjec; wuczer Franc Kleiber ze Schunowa; kowar Jan Rachel ze Schunowa; Mich. Frencel z Nóżanta; J. H. z W.; Józef Chociszewski z Gdańska; Jan Kubasch ze Zdżerje; Michał Wjerab z Khelna, Jan Lehmann z Boranec.

Dobrowólne dary: k. kapłan Duczman z Radworja 1 toler.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Narodżena: Hana Khata, Bohuwěra Jurija Zarjeńka, wojnarja na Żidowje. — Zemrjeta: Marija rodż. Sieberec, mandżelska wobydlerja Jurija Bětki z Budyschina, 48 lět.

Z Ralbic. Narodżeny: Jurij, Michała Kinka, khěžkarja z Ralbic. — Zemrjeczi: Madlena, dżowka njeboh Jurija Ryczerja, wobydlerja z Ralbic, 54 lět; Jurij, syn Michała Kinka z Ralbic; Jurij, dwójniski syn Pětra Żura (Konechta), kublerja z Ralbic, 11 měsacow. — Wěrowanaj (1. febr.): Julius A. F. Haase cyrkwinc we Friedrichstadtu (Drježdżanach) a Marija, pschirodna dżowka Mikławscha Kletty z Debric.

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 6. 17. měrca 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Na swjaty czas schtyrcyczidnjowskoho posta.

Skónczenjo.

K duchownomu poscženju pschiſłuscha dale wobkněženjo a porjedženjo wěſtych kóždomu pschiwiſowacych nakhilnoczow, pſchestupjenja temperamenta (Temperamentsfehler) pomjenowanych. Tak ſu někotſi, kaž ſwj. Franc ze Sales praji, kaž wot natury lochkomyſlni, někotſi wopjerach a napschecžo bližschomu morkotacy, někotſi w lěnjoſczi a pſchecžinjerſkoho žiwjenja. Pſchez kedžliwoſcž, ſebjezapřeczo a ſtajne pſchewinjenjo je kóždomu lochko móžno, tele wopacžnoſcže na ſebi porjedžecž, haj ſo cyle tychſamych wotrjec a zwijecž. Zamóžimy wſchak, kaž ſwjaty Franc dale praji, dźiwje ſchtomiki do dobrych jara płódnych pſcheměnicž, tak zo ſo jich mjenje dobra mjeza wotdžerži a ſo z mocu na ſchczěpjenych hałžkach do lěpſchich pſchewobrocža: czohodla njedyrbjeli my tež naſche nakhilnoſcže zadžeržowacž móc a je k lěpſchomu wobrocžicž, zo bychmy hódne płody póczinoſcže pſchinjeſli? Swjaty Franc ſam, kiž je tele ſłowa wuprajił, móže kóždomu dobry pſchikład bycž; wot natury jara nahły a lochko hněwej wſchiſtupny bě tola we wobkhodženju z druhimi tak pokorny, zo dyrbjeſche ſej jedyn jenož joho prědkſtajicž, chcyſche-li ſej pokornoho a ſcžerpnoho wumožnika prědkſtajicž. Wyſche swojich nakhilnoſczow dyrbi kſcheſczan, kiž nutrny je, tež ſtajnje wojowacž ze wſchitkimi njeprawymi zacžuczemi (affektami) woſobnje z ſchtyrjomi: z wjeſokoſcžu a z boloſcžu, z nadžiju a z bojoſcžu. Schtóž ſo njepoměrnje bórzy wjeſeli a bórzy ſo zaſy zrudźi, bórzy nadžiji ſo cžiſcže poda abo bórzy nje-

měrnej bojoſczi, tón je podobny ſtajnje mucżenej wodże, kiž żenje k wotpoczinkej a ſwětkoſczi njepſchińdże; njechali ſo tohodla kſcheſczan wot ſwojoho wottyknjenoho kónca: Boha a ſwojeje zbóżnoſcże wotwjeſcź dacź a do duchownoho njeměra a ſtracha k hrěchej padacź, dha dyrbi wón też Knjez bycź nad wſchitke tele mócne nutskowne zaczżucża a we wſchěch pſchipadnoſczach tohole żiwjenja też najzrudniſchich wěſtu ſtajnomyſlnoſcź pokazacź a nutskownje wobkhowacź. A we tymle naſtupanju je kóżdomu trěbne, ſkowa ſwjatojo Jana wot kſchiża dopjelnicź, kiž praji: „Prócuj ſo, ſwoju myſl ſtajnje na zrudne wěch tohole żiwjenja pſchihotowanu měcź, zo njeby zamyleny był, jelizo cże zrudoba a njezbożo domaphta; njezkożuj ju na wěch, kiž tebi derje ſłodża, ale na tajke, kiž twojomu żadanju napſcheczo ſtupaja, njehladaj na to, ſchtož měr a wjeſokoſcź, ale na to, ſchtož dźěło a pſchewinjenjo koſchtuje, njeżadaj to ſchtož błyſkota a wjele płaczi pſched ſwětom, ale na to, ſchtož we woczomaj cźłowjekow zacpjete je a najwjetſche ponižowanjo! — hladaj na Khrystuſa a na njoho hladajo pſchedobudżeſch.“

Najważniſche pſchi tymle běđżenju woſtawa pak pſchech dobre zarjadowanjo a zhromadżenjo mocow naſcheje duſche (Seelenvermögen). My mamy wſchelake mochy w naſchej duſchi, kiž ſu wſchitke Hadamowoho hrěcha dla zacźěmnjene abo poſłabjene byłe a tuteje winy dla we ſtajnej njepſchezjenoſczi a njeſměrnje wjele njezboża na cźłowjeka pſchinjeſu. Tu wobknjeżi cźłowjeka nutskownje ſtajnje wo cźaſnym a ſwětnym myſlace pſchedſtajenjo (fantaſia), tam zabłudżeny rozom, tam zaſy ſłaba abo wopjeraca, pſchijěđojcżena wola, tak zo wšohi cźłowjek bórzy tej abo tamnej mochy poſłucha, zatymhacź jomu wot tuteje abo tamneje mochy ſo derje napſcheczo ſtupi. Wſchě tele duchowne mochy njeſměđża pak po ſwojej luboſczi chłoho cźłowjeka regirowacź; ale w tajkim rjedże, kaž bě jim Bóh pſchi ſtworjenju cźłowjeka prědkpiſak. Chle horjeka we cźłowjeku, praji ſwjaty Franc, dyrbi hako rozkazowar a kral wſchitkich druhich mocow ſtacź „wola“, kiž wot bożeje hnady ſtajena chłoho cźłowjeka wobknjeżicź a (zo by ſo derje ſtało) pod bożej wolu ſtacź dyrbi. Pod wolu, kiž jenoż te prawe a bójſke żada, dyrbi potom ſtacź „rozom“, kotrohoż nutskowne myſle wot wole ſo zwonkownje wuwjeſcź a dokonjecź dyrbja. A pod rozomom ſkónczńje dyrbi ſtacź fantaſia, zo ſej njeby niczo nutskownje pſchedſtajiła, ſchtož ſo wot wole a rozoma za dobre njepſchipóznaje. Tak zarjadowane dyrbi bycź chle nutskowne żiwjenjo kſcheſczana a jenoż tehdom, hdyž tajke je, zamóżi kſcheſczan ſwoje ważne powołanjo, kiž je „joho ſwjatoſczenjo“ doſahnycź.

Runje tuteje winy dla dyrbi kſcheſczan, kiž póſtny cźas k ſwojomu połěpſchenju nałożuje, derje pſchephytacź, hacź ſo prědkpiſany porjad we joho duchownych mocach namaka abo, hacź je tutón ſponinjeny porjad we nim ſnadź dawno powaleny, tak zo wón njewě, komu a cźohodla wón poſłucha. Dołho wě-zo běđżenjo traje, prjedyhacź cźłowjek ſwoje nutskowne a zwonkowne zadżerżenjo po prajenym zarjaduje, ale cźim wjetſcha budże joho wjeſokoſcź, jelizo wón po tymle

dokhim běhženju ze Salomonom wuwokacz móže: Ja sym dobru duschu wobstarak. Pschi wschěm tym wostanje, kaž je hižom prajene, winowatosczu, stajnje kehžbowacz na swoju hłownu złu nakhilnosczu; tohole njepschecżela dyrbisch, kaž sw. Ignacius praji, stajnje pytacz a pschesczěhacz, doňž njeje chle pschewinjeny a zahubjeny. K tomu je pak za pschech a wschudżom trěbne so samoho prawje spóznacz a sej słowa we póstnym czasu stajnje prědkdżerżecz: Wukni so samoho spóznacz. To je, kaž Klemens z Alexandrije praji „najwjetscha a najrjeńscha wědomosczu", ta wědomosczu, kaž pohanski Thales a Chilon prajitaj, kiž je bjez wschitkimi druhimi najczežscha a najwažnischo. Pschida kschesczan horjeka spomnjenomu duchownomu zwuczowanju we póstnym czasu wopytanjo božich służbow, huscziische czitanjo nabožnych knihow, wosobnje rozpominanjo hórkoho czerpjenja a wumrjeczа Khrystusowoho a wschitkomu tomu krute za kóždy dżeń postajene rozdżělenjo czasa a na posledku dostojne wužiwanjo swjateju sakramentow pokuty a woltarja, tak dyrbi tutón czas woprawdże za njoho jara wužitny a spomóžny byczu, tón czas, w kotrymž wón so k duchownomu horjestaczu z Khrystusom pschihotuje a k spěwanju wjesołoho halleluja; schtož chcyk Bóh nam kschesczanam wschitkim we swojej smilnosczi dacz! — P. L.

Kschižerjo.

Póst so k swojomu kóncej bliži; jutry ze radoscziwym wopominanjom Khrystusowoho horjestacza pschińdu w krótkim. Tu a tam sej hižom wucżinjeja, schtó jutrownicżku „za kschižerjemi porajtuje (pojědże)." Něktromužkuli so zda, hako by so to za njoho wjacy njehodżiło, druhi zasy wě sej kschižerjow wysoko wažicz; haj samo naschim protestantskim krajanam so woni lubja. Nihdże so wo kschižerjach njepisa, duž njech Katholski Posoł swoje měnjenjo praji.

Kschižerstwo je nam wscheje czescze hódne hako něschto zastarske a hako něschto khwalby hódne samo na sebi.

Hdy je so spoczało „za kschižerjemi jěchacz" (njeprajmy „rajtowacz", zo so nam cuzy njewusměja!), njehodżi so prajicz, dokelž to nihdże njeje spomnjene. Tola je kschižerstwo stare a psched Lutherowej tak mjenowanej reformaciu w Łužicy (tež w Czechach) rozschěrjene było; pschetož wot tohole czasa sem (pschez 300 lět) njebychu taike waschnjo processiona naschi katholscy Serbja wot zdalenych katholskich Němcow ani Němcy wot Serbow pschiwzali. Najskerje je kschižerstwo nastało w tym czasu, hdyž so rycerstwo na slawnych turnirach (rycerskich hrach a wojowanjach na konju) wosebje po kschižowych wójnach wjeselesche; tehdom snadź dowoli so poddanej (kotromuž hewak luxus zakazowachu), zo směł so tež na rjenje wosedłanym a wupyschenym konju pokazacz, drje nic pschi hrach, ale pschi processionje. Zdżeržało pak je so kschižerstwo dotal we němskich wosadach wokoło Ostritza a w naschich serbskich. Wosady Ostritz, Grunau, Königshain a Seitendorf wotdżerża kschižerski procession kóżda wosebje wokoło swojich polow jutrownicżku

abo, jeli deſchczikojte, na Boże ſpěczo; w Oſtritzu jědże abo jěcha też duchowny ſobu. Tam zaſtawaja pſchi ſchtyri ſwjatych kſchižach na wosadnych ležomnoſczach a duchowny czita ſczenja a pſchiſkuſchne modlitwy, kajkež ſu hewak na Boże czěło abo druhdże pſchi pröſtnych proceſſiach wokoło polow (Bittgänge, Deſchproceſſionen) poſtajene. Hižom w ſtarych czaſach je ſpominane (Vita S. Porphyr. ep. Sur. 26. febr.), zo bu pſchi proceſſionach pódla kſchiža też ſczeńſka kniha ſobu noſchena. W němſkich wosadach ma kſchižerſtwo potajkim pſchede wſchim tón ſamy wuznam, kaž pěſche proceſſiony wokoło polow, kajkež pola nas też jutrownu nóc kóžda wjes ſama zaſo džerži, hdyž tele khwalobne waſchnjo wobſteji. We ſerbſkich katholſkich wosadach je ſo kſchižerſtwo zdžeržało, jeno z wuwzaczom Budyſchina a Radworja; pſchetož w tuthmaj wosadomaj (kotrejž tajki proceſſion hromadže džerženſchtaj) je pſched wjacy dyžli 100 lětami zaſchło, ſnadź dokelž je po czaſu kublerjow z konimi pſchemało było; też ſo powjeda, zo je ſo w ſwojim czaſu pſchi tym pſchekora ſtała z radworſkim zemjanſkim kublerjom. Dotal jěchaja jutrowniczku (jenož pſchi jara wulkim ſněhu na Boże ſpěczo) za kſchižerjow khróſczanſcy wosadni do klóſchtra Marijneje Hwězdy, wotrowſcy do Njebjelczic, njebjelczanſcy do Wotrowa, ralbiczanſcy do Kulowa a kulowſcy do Ralbic.

Tola nic jenož czeſczomne je kſchižerſtwo hako něſchto zaſtarſke; wone je khwalby hódne ſamo na ſebi. Pſchetož najprjedy je to jutrowny proceſſion, kaž je widžecz; kſchižerjo maja khorhowje, ſwjaty kſchiž a znamjo horjeſtanjenoho (Boże ſpěczo) ſobu. Wón je wuwjedženy k czeſczi toho dobyczerja nad ſmjerczu a helu, pſchez kotrohož mamy pſchiſtup k Wótcej! Proceſſion to je, dokelž wot cyrkwje k cyrkwi ſo wjedže, pod zynkom zwonow, a khěrluſche, litanije a modlitwy ſo ſpěwaja. Hdyž chce wam něchtó porokowacz, zo na konju pobožni bycz njemóžecze, prajcze jomu, zo dyrbjak potom też pſchecziwo pěſchim proceſſiam rycžecz, dokelž ſnadź tón a druhi ſprócnoſcze a mucžnoſcze dla to njemóže; a njeje z dobrym wotmyſlenjom czinjeny pucz něſchto dobre? — Potom je kſchižerſtwo pſchiſprawny wobkhad wokoło polow. Hdyž Bóh bura abo kotrohožkuli rólnika woſebje bohacze žohnuje, tam chce ſo jomu džakowacz a dowěrnje wo nowe žohnowanjo proſyczz. A k tomu wuzwoli wón te ſtworjenjo, kotrež joho pſchi rólnej próchy najlěpje podpjera pſchi ſhwach a žnjach, ſwojoho poſluſchnoho pomocnika, najdróžſche domjace ſkoczo, kraſnoho konja. Wo tym dyrbi kóždy něſchto jara pſchiſprawne ſpóznacz. — Dale je kſchižerſtwo wuznawanjo zwjazka jeneje wěry a nadžije naſchich ſerbſkich katholſkich wosadow. Jenož czrjódka je nas katholſkich woſtała w czaſu němſkeje „reformacije“; tola ſměmy pod naſchej wyſchnoſczu zjawnje wuznawacz ſwoju katholſku wěru a ſo wjeſelicz jeneje nadžije! Kaž proceſſiony pěſchi du wot jeneje cyrkwje k druhej, na pſchikład do Róžanta, do klóſchtra, do Kulowa atd., tak njech też te ſwjatoczne wopytanjo cyrkwje druheje wosady (k nyſchporu) na konju dale ſwědczi wo mjenowanym zwjazku. To je kaž ſtare cyrkwinſke zetkowanjo abo „oc-

currere“, wo kotrymž hižom bamž Leo III. (795—816) pische, zo je tajke processiony z cuzeje wosady duchowny chrkwinsch postrowjak. Wschě chrkwje, z kotrychž processiony pschińdu a hdjež du, su k czesczi toho samoho Boha twarjene. Tola su z wjetscha tež pod zakit a zastupnu próstwu swjatoho abo swjateje abo swjatych wot prjedownikow stajene. Duž by pschisprawne było, hdy by tež kschižerski procession kóždy krócz pschi jěchanju do farskeje wsy abo pscheb farskej chrkwje patrona abo patronku abo patronow, kotrymž je wophytana chrkej poswjeczena, z pschihodnym khěrluschom postrowik. Móžno tež, zo so to hižo tak stawa.

Tuto wschitko Wam, lubi serbscy katholikowje! z krótka rozprajicz, hnuje mje luboscz k wěch, kotraž je czesczje hódna po swojej starobje a znutskownej khwalbnoszi. Je-li ma nèchtó něschto pschispomnicz, njech to do Pósta pószele, kotryž by lětsa rady tež rozprawy měł wo lětuschich kschižerjach z kóždeje wosady.

Wy pak, serbscy burjo, burscy synojo a druzy wobsedzerjo polow, dzerżcze sej kschižerstwo w czesczi! Pschistojne wuwjedzenjo toho samoho czesczi Was samych, wostanje skutk k czesczi toho Horjestanjenoho, swjatoczny wobkhad na waschich honach a wopokazanjo zwjazka katholskeje wěry ze susodnymi wosadami! M. H.

Cyrkwinske nowinki a powjesczje.

Z Barlina. Na město biskopa Pelldrama je za wojerskoho probsta pomjenowany k. farar Ramszanowski z Kralowca (Königsberg).

Ze Stralsunda. Psched někotrymi njedzelemi pschewzachu mikosziwe sotry tudy holczu wuczbu a wothladanjo khorych a pschiczežechu z tymi samymi wrotami nuts, pschez kotrež buchu pscheb 300 lětami druhe katholske knježny wuhnate byte.

Z Warschawy. Kanonik Szczygielski, kotryž dyrbjesche po bamžowej woli administratorstwo po Rzewuskim na so wzacz, bu tohodla do cidatelle (twjerdzizny) wotwjedzeny a njedawno su joho hłuboko do Rusowskeje zawjezli. Knježerstwo chce pschecziwo prawej druhoho administratora stajicz, a to tajkoho, kotryž by knježerstwu pomhał Pólsku do schismy pschewjesczz. Ale duchownstwo budze so toho wobaracz a so stajecz, byrnje wot njerozomnych we wukraju za rebellow wuwołane było! Swojeje swěrnoszcze dla je hižo wjele biskopow martrarscy wumrjeło w Sibirskej; wjele duchownych je zahinyło w uralskich podkopkach! Pólske duchownstwo wostanje tež dale chrkwi swěrne! Apostatow (wotpadnikow) je tam mało.

Pólska. Z Roma wotwołany rusowski póstanc Meyendorff poda so do Litwy, zo by tam kubła zasydlił, kotrež je jomu khěžor dał za hrube wustupjenjo (my pschi prěnjej powjeszczi prajachmy, zo drje je so to z dowolnoszczu knježerstwa stało). Rusowska chcyssche pschetorhnjenjo pschecželstwa z bamžom, zo njeby w Pólskej nikak zadžěwana była, hdyž chce tam schisma (wotschczěpjenjo wot bamža) pschihotowacz, kajkež je 1839 w Litwje z pomocu njeswěrnoho Siemaszki doko-

njaka. Baron Meyendorff je sotsiny syn ministra zwonkownych należnosczow, wjercha Gorczakowa, jenoho najhórschich njepschecželow katholskeje cyrkwje.

Z Paderborna. Z wotkazanja njeboh archwójwody Maximiliana z Este k lěpschomu Bonifacijowoho towarstwa, kotrež je so nětk na 115,000 schěsnakow w statnych papjerach pschisporiko, je so 89 missionskim stacijam, kotrež je tute towarstwo zakožiko, po 1300 schěsnakach dariko.

Tyrolska. Dżeń 1. februara wumrje w Zirlu duchowny Moriggl, kotryž je tam 9. augusta 1854 naschoho prjedawschoho krala Bjedricha Augusta II. psched smjerczu wobstarak, hdyž tónsamy njezbožownje z woza padny. Njeboh duchowny je tež stawizny swojeje krajiny wopisak a wudak. Tež je w swojim czasu w Dreždżanach pobyk.

Z Roma. Tu je nadżija, zo so skoro z Mexiko koncordat (zjenoczenjo w cyrkwinskich należnosczach) wobzamknje. — Kaž so Pariz pschihotuje k swětowej wustajency, tak czini Rom pschihotowanja k dnju 29. junija 1867, na kotrymž budże so 1800 létne wopomnjeczo martrarstwa swjatoho Pětra swjeczicz.

Z Roma. Dary za swjatoho wótca pschikhadżeja tež z redakcijow wschelakich nowinow. Tak su w Hollandskej nowiny „de Tyd“ zhromadżike 65,000 frankow, w Belgiskej „Journal de Bruxelles“ 70,000, „Bien public“ 36,000, „Gazette de Liège 18,000 atd. W kóždej farskej cyrkwi w Parizu je so wokoło nowoho léta wokoło 10,000 frankow nawdako. — Tudy je dżowka wjeleskawnoho hwězdarja Wilhelma Herschela k katholskej cyrkwi pschestupika.

Francózska. Adressy wobeju komorow wuprajataj so psched khěžorom za wobkhowanjo czasnoho knjejstwa bamžowoho; Rom a kraj (kak wulki, to njepraja) ma jomu wostacz.

Francózska. Wzmimy sej pschikkad, je-li móžno! Z Pariza pisa „Monde“: W 19. wotdželenju města je za 200 protestantow pjecz schulow; wjele je jich tež w khudżischich wotdželenjach. To je horliwosez. Bjez tym zo w Parizu z cyka na 1260 wobydleri hakle 1 schula pschindże, je na protestantskej stronje (jich je tam 23,495 duschi) hižo na 300 wobydleri. Schula je pschichod! — W Parizu so jara nad tym spodżiwaja, zo je bratrowy syn hrabje Karla Montalemberta do duchownstwa zastupik. Hrabja Karl (z hrabinu rodż. Merode) nima żanoho syna, ale jenož dżowki, kotrež su wschě do klóschtrow schle.

Jendżelska. Katholska protyka z Londona na léto 1866 podawa bjez druhim tajke powjesczo. W Jendżelskej je nětko 13 biskopstwow, 1381 duchownych 987 cyrkwjow a khapakow, 58 mužskich a 196 žónskich klóschtrow a 10 kollegiow. Tsi vikariaty w Schótskej maja 188 duchownych, 184 cyrkwjow, 15 žónskich klóschtrow. W jenicžkim lěcze 1865 nasta w Jendżelskej 131 newych cyrkwi; to je žohnowanjo pschi wschěch zadżěwkach!

Z Konstantinopola. Swjeczenjo bołharskoho biskopa Rafaela, wot bamża na Sokolskoho město wuzwolenoho, sta so pschez arcbiskopa Sembrato-

wicza w pschitomnoscji japoschtolskoho vikara Brunonia. Tež běschtaj pschitomnaj njedawno k katholskej cyrkwi pschistupjenaj kk. Meletios a Benjamin, a tež k. Hassoun, primas zjenoczenych Armenow.

Amerika. Kak daleko so nowomódne nabožnistwa (wěrywuznacja) zabkuđa, je z tohole widjecź. We Massachusetts bu žónska Olympia Brown hako pastorka a prědarka do skužby wzata a dosta tež wot wyschnoscje poknomóc. Hdyž móža tam druzy měschczenjo na radnicy civilne mandjelstwa wobkruczicź, czohodla njedyrbjała jich potom jich žona abo djowka móc zastupicź?! Žony budja tam mužow hischcze wschudjom wotczischczowacź!

Egiptska. Tudy su někotre nowe katholske cyrkwje nastałe a druhe so twarja. Srjedź puscziny pschi nowym kanalu, kiž ma srjedjokrajne a czerwjene morjo zjenoczicź, su tsi nowe města Port Said, Ismaelia a Gerci z katholskimi cyrkwjemi a franciskanskimi klóschtrami. Na namjet slawnoho francózskoho wjedjiczerja pschi pokoženju kanala k. Lesseps pscheměnichu wobholerjo města Gerci tele mjeno do El Mariam (město Marije) k pobožnomu wopomnjeczu czěkanja swjateje swójby do Egiptowskeje. Tež druhdje twarja so cyrkwje. W měscze Kahiro bu w loni cyrkej k czescji s. Józefa swjeczena. Knježerstwo vicekrala dawa druhdy ležownosczź k cyrkwjam a klóschtram a podpjera tajke twarby z pjenjezami.

Rjany pschikład. We městaczku Wittenberge hromadźi duchowny pjenjezy k natwarjenju tórmika za cyrkwiczku. Zańdjene lěto na kóncu posta pschinjeseschtaj jomu dwě djěsczi pokdra tolerja. Farař so jej woprascha: „Ale hdje stai telko pjenjez nabrakoj?“ Starsche wotmolwi: „Smój so tež poszitkoj!“ „Ale to wój hischcze njetrjebataj.“ — „To niczo wo to njeje; mój chchchmoj tež něschto k tórmikej dacź. Pjenjezy njemějachmoj. Toho dla smoj macź prosykoj, zo namaj k snědanju žanu caktu a popokonju žanu swaczíń daka njeby, ale město toho pjenjezy. Te smój hromadźikoj a nětko wam pschinjeskoj.“ Njewohańbitaj tejle djěsczi wjele dorosczenych?

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Wotrowa, 6. měrca. Djensa je lěto, zo Bóh naschoho lubowanoho fararja k. kanonika Wornacza ze swěta wotwoła. Tohodla bě so djens pschi prěnim lětnym wopomnjeczu jara wjele sobustawow djakowneje wosady w cyrkwi zhromadźiło. Po spěwanym officium defunctorum (po morwych) bu requiem ze spěwom libera a pschisłuschacymi modlitwami djerżane.

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Do tudy załoženoho towarstwa „djěczatstwa Jězusowoho“ je so nimale djewjeczdjesat djěczi zapisacź dało. Tež bratrstwo abo zjenoczenjo „japoschtolstwo modlenja“ tu pschibjera.

Z Budyschina. Kaž słyschachmy, podawa „Kamenzer Wochenblatt“

hischcje pschecy z cžasami wěcy, kiž katholskich cžitarjow ranja. Dokelž su to nowiny sudnistwa, kotrež katholske gmejny (tež serbske) dzerzecz dyrbja, njetrjebaja sebi tajke wěcy lubicz dacz; njech so, hdyž něschto pschińdże, gmejnscy prědkstejerjo wobcžežuja na sudnistwje samym. Z cyła by jara pschisprawne było, hdy by w sudnistwje Kamjencu katholski aktuar abo lěpje assessor za nasche cyrkwinske a schulske należnoscze był; je to po Drežđjanach (z nimale 9000 katholikami) a Ostritzu (ze 7506) te sudnistwo, hdzež je najwjacy katholikow pschipokazanych, mjenujcy nimale 6000. W Drežđjanach je w tu khwilu katholski amtmann (druhdy bě tam z najmjeńscha katholski aktuar, nětcžischi amtmann nima pak wěžo ani cyrkwinske a schulske należnoscze protestantow pod sobu), w Ostritzu je toho runja katholski amtmann; haj wjele mjenje z katholikami napjelnjene sudnistwo Schěrachow (ze 2711 katholikami) ma katholskoho amtmanna. Dokelž w Sakskej někotrych katholskich kralowskich aktuarow mamy, je drje jenicžka wina pobrachowanja katholskoho aktuara w Kamjencu ta, zo su spomnjene 6000 katholikow wjesni ludzo a Serbja, kotsiž rady peticije njeseželu! Za pschichodnoscz by najlěpje było, hdy by tu a tam jedyn bohaty katholski kubler tež jenoho syna prawa (jura) schtudowacz dał, kiž mohł w swojim cžasu hako kralowski zastojnik abo hako rychtnik swojim krajanam jara wužitny bycz!

Ze Schěrachowa. Dotwarjenjo wobeju cyrkwineju wěžow (tórmow) ma so bórzy zapocžecz, dokelž su pjenježne należnoscze nětk wurunane a wuzwolene twarski plan je za dobry spóznaty. Tej wěži budzetej cyku krajinu debicz.

Należnoscze towarstwa.

Hako sobustawy towarstwa su swój pschinoschk na lěto 1866 dale zapłacžili: K. 122. wuczeŕ Jakub Kral z Radworja; 123. kubleŕ Jakub Cyž ze Strózischcža; 124. kubleŕ Jan Wtósti ze Strózischcža; 125. Hańža Lehmannowa z Radworja; 126. Madlena Bjarschowa z Khelna; 127. Jakub Hrab ze Žuric; 128. Michał Bulank z Wotrowa; 129. Michał Bobik z Wotrowa; 130. Karl Nowak z. W; 131. Michał Wjenk z Neuhofa; 132. kapłan Jakub Wornaŕ z Khróscžic; 132. žiwnoscjeŕ Franc Měrczink z Bělczec; 134. kubleŕ Michał Domsch z Kozaric; 135. herbski rychtaŕ Mikławsch Wałda z Ralbic; 136. korczmaŕ Mikławsch Schołta z Różanta: 137. kubleŕ Michał Błažik z Różanta; 138. młynkowa Khata Serbinowa z Nowoslic; 139. kubleŕ Mikławsch Wólman z Łuha.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Narodzenaj: Hana Marija, dź. njeboh korczmarja Jakuba Schustera w Bělczecach. A. Wylem, s. Hany Schäferec z Hrubocžic. Zemrjeta: Hańža Franciska, dź. Jakuba Pětranca, 6 njedzeli st.

Z Wotrowa. Narodzena: Hańža, dź. Michała Wjenki z Neuhofa.

Prosymy należnje wo krótke powjescze, Serbow nastupace, hischcze z Khróscžic, Njebjelczic a z Kulowa; wjele cžitarjow Póstka wo to pschecželnje prosy.

Cžischczał L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Čo. 7. 7. hapryla 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Wo kschižowanju.

(Zapozdźene.)

Z romskimi legionami bu do Židowskeje tež kschižowanjo zawjedźene. Wone bě najhroznischa smjercź, kotruž jenož njewólnich, rubježnich (Matej. 27, 38), mordarjo a zběžkarjo (Luk. 23, 1—5) czerpjecź mějachu. Za nas kschesczanow je wone wosebje rozpominanja hódne, pschetož na kschižu je nasch Knjez a Zbóžnik człowjeczi splah z poddanstwa hrěcha wukupił a z nowa z njebjeskim Wótcom zjednał. Psched kschižowanjom schwikachu najprjedy wotsudźenoho, schtož bě tež jara surowe a hanjace pokhostanjo. To stawasche so z czeńkimi wjazowymi kijeschkami a bu z tajkej surowosczu wukonjane, zo bity czasto pod razami skónczi. Jězusa dasche Pilatus schwikacź, zo by Zidow k sobuželnosczi pohnuł. Czista samopaschnosczź romskich wojakow pak bě, zo po schwikanju Jězusa z czernjemi krónowachu. Kaž je znate, bě Khrystus so wuznał, zo je z kralom; dokelž pak romscy khěžorowje a wojerscy nawjedowarjo wokoło skrónjow wawrinowe wěncy noschachu, stajichu tež Jězusej k hanjenju czernjowy wěnc na hłowu.

Po schwikanju zjewi sudnik wobskorženomu wusudk: „Pójdźesch na kschiž", a jomu bu kschiž, tute „njezbožowne a njeczestne drjewo", napokoženy, zo by jón sam na wotprawischczo njesł. Kschiž podobasche so jenomu z tuthych znamjenjow: X abo T abo ✝. Wosrjedźa runopadneje hrjady běsche někajki suk, na kotryž so wotsudźeny synycź dyrbjesche, zo by czěło kschižej lěpje pschiléhało. Wot czasa Hrjehorja Tourskoho (de laude s. Martyr. c. 6) su někotsi tónle suk do stupadła pschewobroczili, ale starodawnosczź jim njepschiswědsi.

Hdyž na wotprawischczo won dżěchu, njesesche psched wotsudżenym wojak běłu taflu, na kotruž bě mjeno, wótczina a njeskutk napisany. Wonka pak bu najprjedy kschiž wuzběhnjeny a do zemje zasadżeny. Tohodla je ta myśl wopaczna, zo bu Jězus kschižej hischcze na zemi ležacomu pschibity. Na to wuslěkachu wotsudżenoho, a tajkim podawachu Židża po swojim waschnju (Pschisł. 31, 6) wino, ze wschelakimi opiatami (wopojidłami) měschane, zo bychu joho bolosczo někak poduśyli. Tónle napoj skiczachu też Jězusej (Mark. 15, 23), kiž pak jón njepschiwza, dokelž z jasnym rozomom wumrjecz chcyschе. Wot tutoho napoja ma so kisało rozeznawacz, kotrež z krótka do swojoho skónczenja dósta (Matth. 27, 48). To bě romske kisałe wojerske wino, kaczanski posca mjenowane. Potom wuzběhnychu wotsudżenoho na kschiž a sadżichu joho na tón suk, zo bychu joho kschižej pschibili.

Prjedy pak joho z powjazami (schtrykami) kschižej pschiwjazachu, zo bychu cżěko, ruch a nozy we wěstym położenju wostałe. Tele powjazy běchu pschiczżina, zo někotsi wobeju złóstnikow pschi boku Jězusowym sebi nic pschibiteju, ale pschiwjazaneju myślachu, kaž też to czasto na wobrazach widżisch. Skónczńje buschtej ruch a nozy z hozdżemi kschižej pschibitej.

Kschižowany zwosta nic jeno hacž do swojoho skónczenja, ale też hacž do swojoho pschetłacza na kschižu wisach, njesmědżesche so pohrjebacz a bu po tajkim žratwa za dźiwju zwěrinu. Jenož druhdy so pohrjebanjo dowoli. Židża pak mějachu po swojim zakonju (5. Mójz. 21, 22. 23) nimo toho dowolnosez, kschižowanych do słónca khowanja z kschiża dele wzacz. Czisami běchu w tym czasu najbóle hischcze żiwi a tohodla jim kschižowarjo pak kosczе rozczepachu pak jich zakkochu. Poslednje sczinichu naschomu Knjezu a Zbóžnikej. Wojak kłó jomu z hlebiju do strony, bjez dwěła do lěweje, zo by wutrobu pschekłok, schtož też z toho wukhadża, zo po kłóczu krej a woda czeczesche, schtož po wuprajenju wustojnych lěkarjow jeno z lěweje strony, z wutroby a pschedwutroby pschińcz może. Njebyk-li Khrystus hižom prjedy wumrjeł, by po pschirodżinych zakonjach tute zranjenjo joho smjercz była.

Kschižowanjo běsche jara surowa smjercz. Joho martry běchu njewuprajne a lěkař Richter (dissert. med. pag. 37) wopisuje je takle:

1. Njepschirodżene wisanjo cżěła z wupschěstrjenymaj rukomaj běsche njepscheměrna cżwila, wosebje dokelž so kschižowany ani z najmjeńscha pohnucz njemóżesche bjez toho, zo by na cyłym cżěle a pschede wschěm na pschebitych stawach njewurjeknite bolosczе zacżuwał.

2. Hozdże běchu runje na tych městach pschez stawy pschebite, hdyž so wjele cżuwow (nerwow) a suchich żiłow zeńdże, a tute běchu z dżěła hroznje stłóczene.

3. Zranjene stawy, wobstajnje na powětrje, dyrbjachu so zajětsicz a pomału do zhmnoho wohenja pschenicz.

4. Krej, kotraž z wutroby po żiłach do wschitkich stawow rozběhuje, nje-

měješche w kónczných zranjenych dźělach dosć města, dyrbješche tohodla k hłowje běžecz, žitki wokoło sſtrónjow jara napjelnicz a rozpinacz, stłóczicz a stajnje pschiběrace hłowybolenjo cźinicz. Tutoho zadźěwanja dla njemóžeſche wutroba wschu krej puschczicz a pschiwzacz, pschе cźož wona wulku wuzkotu a styſknoſcz zacźuwaſche.

5. Pschi tutych stajnje roſczacych cźwilach běſche kschižowany najbóle tſi dny żiwy, a ſu pschikłady, zo tajke żiwjenjo hacz do ſedmoho dnja trajeſche, cźohoždla Pilatus powjeſczi, zo je Jězus tak bórzy wumrjeł, njewěrjeſche a wo tym ſtotnika (hejtmana) pola kschiża stražu mějacoho ſo woprascha. (Mark. 15, 44.) Tola Jězuſowu ſmjercz ſpěchowaſche to, zo měješche wón pſched kschižowanjom wjac cźerpjecz hacz żadyn druhi. Hižom na pſchedwjeczoru poczeſche ſo krwawy pót. Cyku nóc bu cźwilowany z dźěla pſched ſudom z dźěla wot wukrutnych wotroczkow wyſchſchoho měſchnika, kiž joho hacz do ranja jatoho dźerżachu. Rano wodżachu joho po měſcze, wot Kajfaſa k Pilatej, k Herodeſej, a k Pilatej wróczo, wón dyrbješche ſchwikanjo podſtupicz, pſchi kotrymž wjele krewje pſchela. To wſchitko joho tak zeſkabi, zo ani swój kschiž na wotprawiſchczo njeſcz njemóžeſche. K tomu pſchiwda ſo ſurowe kschižowanjo ze ſwojimi njewurjeknitymi boloſczemi, tohodla je bjez dźiwa, zo Jězus po tſoch hodźinach ſwoju duſchu wudychny. Nicmjenje pak běſche tale zażna ſmjercz bóle ſczěhwk joho dobreje wole, hacz nuznoſcz pſchirody, pſchetož my zabycz njeſmjemy, zo bě Khryſtus Bóh cźłowjek a tajki móžeſche ſwoje cźěło ſmjercźi wutorhnycz. Wyſche toho zawoła wón z krótka do ſmjercze z wulkim hłoſom, ſchtož żadyn mrějacy njezamóže. M. R.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Kaž je znate, je bjez Rakuſkej a Pruſkej wulka pſchekora naſtała, dokelž chce Pruſka Schleswig-Holſtein ſama měcz a Rakuſkej za wotſtupjenjo wobſadźenoho kraja pjenjezy dacz. Tež hewak by Pruſka rady ſama najwyſchſche knjejſtwo w Němcach měła a nochce je wjacy z Rakuſkej dźělicz. Wobě ſtronje ſo wobrounjatej, tola je nadźija, zo ſo wěc bjez wójny wucźini. Najnowiſche je, zo je ſo Rakuſka na „bundestag“ (połnomócnikow wſchěch němſkich ſtatow) we Frankfurcze wobroczíła; tola je do prědka widźecz, zo ſo Pruſka njezechce z wuſudźenjom ſwojich ſłabſchich towarſchow w Němcach ſpokojicz. Wobě ſtronje ſtej tež druhe kraje na swój bok pſchiwjeſcz pytałoj; tola njeje wunoſchk wo tym zjawny doſcz. Daj Bóh, zo by měr wostał a zo njebychu jenoho cźłowjeka dla milijony njezbożowne byłe!

Němſka. Za twarjenjo druheje katholſkeje cyrkwje we Stuttgartu je ſo wyſche 30,000 ſchěſnakow krajneje podpjery 43,000 nawdało. Kral je měſtno za cyrkej darił. — Lotteria k dotwarjenju wěžow (tórmow) kólnſkoho doma (cyrkwje) je tež na lětuſche dowolena. — Wjerch biſkop we Wrótſławju je za ſwoje pjenjezy khapałku ſwjatoho Cźeſława, wuſtojnje pſchi tamniſchej cyrkwi ſwjatoho Adalberta twarjenu, doſpołnje ponowicz dał.

Z Mnichowa. Z bołmonczńej njedźelu bu dwěnjedźelski missjon jesuitow tudy skónczeny. Wjele tysacow (tawzyntow) ludźi bě na jich prědowanjach; jara wjele ludźi bě k swjatej spowjedźi. Missionarowje prajachu, zo bě tónle missjon we Mnichowje najwjetschi po wobdźělenju a wuskutkowanju. Wopomnjenjo tamnych dźewjecź duchownych wostanje w tymle měsczе njezapomnite.

Z Czech. Konsistorium w Prazy a Budweisu je duchownym poruczyło, pscheczіwo kschiwdam prědowacź, kotrež su njerozomni bjez ludźimi židam czinili.

Z Rumburga. Kaž „Rumburger Zeitung“ pisa, je w Philippsdorfje a Georgswaldze kommissia z Litoměric była a wot 8.—14. měrca podawk spodźiwnoho wustrowjenja khoreje holcy Kade pschepytowała. Pschedsyda kommissije bě k. senior Jan Řehak, kotryž tež prěni dźeń po sczenju na božej mschi rycź k wosadnym dźerżesche; wón rozestaji pschiczinu (winu) swojoho pschikhada a napominasche k wěrnym swědczenjam wo tej wěcy pschistajo, zo Bóh tež wěrnosczi móc da na swětło pschińcź, jeli běsche joho wola, tudy swoju móc wopokazacź. Bratr a druzy swědkow je dyrbjachu kommissiji, kotraž mějesche nimale cyły dźeń posedźenja, wobschěrnje swoje zhonjenjo wo khorosczi a wuhojenju prajicź a tež wopschisahacź; nimale na posledku žadasche so to wot wustrowjeneje. Katholscy kaž lutherscy wokolni wobydlerjo su wo spodźiwnym hojenju pschepokazani; samo lutherske gersdorfske nowiny rycźa druhdy za to. Tola skónczne wusudźenjo poda po zhromadźenych protokollach a po wupraschowanju lěkarskich wysokich schulow hakle nowy k. biskop w Litoměricach.

Z Poznanja. Z dostojnosczu archybiskopa w Gniezne bě w starym czasu tež dostojnosćź primasa pólskoho kralestwa zjenoczena; bamž chce nětk nowowuzwolenomu archybiskopej drje nic politiske, ale tola cyrkwinske prawa wudźělicź, kiž polskomu primasej słuschachu a kiž w prawje dohladowanja nad cyłej pólskej cyrkwju wobstejachu. Primas ma tež prawo kardinalske wobleczenjo trjebacź z wuwzaczom kłobuka. Archybiskop Ledochowski zestajuje nětk w Romje spis wo nětczischim położenju katholskeje cyrkwje w prjedy pólskich krajach, kotryž chce bamž swětej wozjewicź.

Z Pólskeje. Wobydlerstwo zjenoczenych grichisko-katholskich, kotrychž so w pólskim kralestwje na 300,000 duschow liczi, ma we Warschawje, hdźež je jich mało, mału cyrkej basilianow. Njedawno dosta pschedstajeny cyrkwje k. provincial Bonieski wot knježerstwa rozkaz, zo by stary kschiž na cyrkwi dele wzał a druhi kschiž po ruskim waschnju sczinjeny tam stajicź dał. Provincial rjekny, zo k tomu prawo nima a zo swědomjo jomu njedowola (zo by so zdało, hako by chcył zjenoczenu cyrkej do schismatiskeje pschewobroczicź). Za to bu Bonieski w nocy zajaty a do nutskowneje Rusowskeje wotwjezeny, a stary kschiž bu w tej samej nocy z rusowskim pscheměnjeny.

Pólska. Wjele katholskich zastojnikow pólskeje narodnosczе knježerstwo ze służby puschcza. Prědkstejicźer powoła katholskich zastojnikow a radźi kóždomu,

zo by pak k ſchismatiſkej cyrkwi pſcheſtupił, pak zo by próſtwu podał wo puſchczenjo ze ſłužby. Khudy zaſtojnik zda ſo tola radſcho ſłužby. Potom Ruſowje pſched cyłej Europu wuwołaja, zo je njeluboſcz Polakow k Ruſam tak wulka, zo z nimi wjacy ſłužicz nochcedza a ſłužby ſo zdawaja. — Fararjam je zakazane katholſke cyrkwje porjedzecz. — General Kaufmann we Wilnje wuſtupuje pſchecziwo židam podobnje kaž pſchecziwo katholikam. Wón žadaſche wot prědkſtejicžeri židowſkich woſadow, zo dyrbja na ſabat zapiſk rekrutow dokončicz. Hdyž woni njechachu kazniu ſwojeje wěry pſcheſtupicz, daſche jich 12 do jaſtwa cžiſnycz a potom wſchitkich jich ſynow a pſchecželow do wójſka wzacz.

Z Wina. Wučžer Kruſpel tudy ſwjecžeſche 12. měrca ſwój 60lětny wučžerſki jubileum.

Z Wina. Staw ſtaroſławneje wuherſkeje ſwójby, hrabja Dominik Bethlen je pſched ſmjercžu katholſke wěrywuznacžó tudy wotpokožił.

Z Roma. Pſched někotrym cžaſom měješche wjelewučeny proffeſſor Tiſchendorf z Lipſka audiencu pola bamža, kotryž joho luboſcziwje powita a ſo cyku hodžinu wo joho ſpiſowarſkich dźěłach rozryžowaſche.

Z Roma. Bamž je jutrownicžku ſwjatocžne žohnowanjo urbi et orbi (měſtej a ſwětej) wudźělił. Bjez pſchitomnymi běješche tež naſcha zwudowjena kralowna Marija ze ſwojim pſchewodniſtwom a wotehnataj kralowſkaj mandželſkaj z Neapela. — Kardinal Toſti, knihownik romſkeje cyrkwje, je zemrjeł.

Italſka. Pſchi nětko zapocžatym zběhanju klóſchtrow rycža ſamo jene jendželſke nowiny mócnje za wobkhowanjo klóſchtra Monte Caſſino, kotryž na połojcy pucža bjez Romom a Neapelom na horje leži a rjany wuhlad na najrjeniſchu italſku krajinu poſkicža. Tónle klóſchtyr je wot lěta 1350 ſrjedžizna pobožnoſcze a zdźěłanoſcze za ſrjedžnu Italſku. Joho knihownja a archiv ſłuſchatej k najbohatſchim na ſwěcze. Załoženy je wot ſwjatoho Benedikta ſamoho w lěcze 529 a je prěni benediktinſki klóſchtyr.

Belgiſka. Zakoń, po kotrymž ſo paſtyrſke liſty biſkopow njeſmědžachu na klětcy cžitacz, je nětko ſkónczńje zběhnjeny.

Z Parizu. Sem pſchińdźeſchtaj w loni dwaj rabbinarjej (židowſkej duchownaj) z Turkowſkeje, zo byſchtaj radu doſtatkoj w njewěſtoſczach wo prawej wěrje, kotrež běchu jimaj pſchi ſchtudowanju ſtaroho zakonja pſchipadnyte. Jeju njewěſtoſcze ſo zhubichu z póznacžom kſcheſcžanſkeje wučžby a wonaj buſchtaj kſchcženaj. Jedyn z njeju, kotryž běſche tſi džěcži doma zawoſtajił, pucžowaſche domoj, hdyž zhoni, zo bě w joho krajinje cholera wudyriła. Dwě ſwojej džěſcži nadeńdže wón mrějacej; duž khwataſche jimaj ſwjatu kſchcžencu wudźělicz. Hdyž běſchtej zemrjełoj, nadpany tež joho cholera. Joho pobožne podacžo a te ſłowa: „Nětk, Knježe, daj twojomu ſłužobnikej we měrje woteńcz, pſchetož mojej wocži ſtej widźałoj Zbóžnika ſwěta,“ kotrež wón wjacy krócz prajeſche, hnujachu dweju druheju rabbinarjow, kotrajž pſchi joho ſmjertnym łožu ſtejeſchtaj, tak mócnje,

zo tež wonaj do Pariza dźěschtaj, zo byschtaj so wo kscheszczanskej katholskej cyrkwi rozwuczicz dakoj.

Amerika. Stary missionar Fr. Pirc pische z Krow-Winga do Zgodnjeje Danicy: Hdyž sym na swojim missionskim puczu pola Indianow do města Leech-Lake pschischoł, z kotrohož chcych so nazajtra domoj podacz, pschińdże ke mni Indian z powjeszczu, zo je joho nan na smjercz khory a zo sej mje żada. „Agava bemad isid“ (Jenoż mało je hischcze żiwy) praji wón. Duž dźěch z nim po hubjenych schczeżkach a cźěmnych lěsach. Srjedź puczowanja zawrje so namaj na dobo pucz ze schěrokim a do kolen hłubokim thmjenischczom, kiž bě pschimjerzło. Zo bych w hłubokim błócze cźrije a nohajcy (schtrympy) njezhubił, wuzuch so je a dźěch bosy. Ale hdyž na zmjerzłe thmjeschczo stupich, złama so mi lód pod nohomaj a mojej krawjacej nozy so pschepadowaschtaj. A spomnich sej na kschiżowny pucz naschoho Zbóżnika, a tak lohko wschitko znjesech. Hdyž zas nas suche pschińdżechmoj, běschtaj mojej nozy cyle pschemjerzłej a prostej. A namoczich jej a trějach ze suknom, tak zo so zasy zhrěschtej. Potom puczowach dale a běch hischcze strowy. Tak pschińdżechmoj do makeje a z kolikow zestajeneje khěżczicżki staroho Indiana, kotraż w krasnym kraju stejesche mjez zahrodu a rjanym jězorom. Khory so njemało dźiwasche, mje wuhladajo, dokelž so mje nadżał njebě; poda mi zeslabjenu prawicu a ronjesche sylzy radosczе. Pokaza mi straschnu ranu na wutrobje, kiž bě schthrilětny rak pschihotował, a proschesche wo powuczenjo, kak mohł so z Bohom zjednacz a zbożownje wumrjecz. Pschilubich jomu to wschitko a wostach dźeń pola njoho. Dokoncziwschi swoje duchowne dźěło, rozżohnowach so z nim w nadżiji na zasthwidżenjo w njebjesach.

Amerika. Bostonski biskop k. Fitzpatrik, jedyn z najslawnischich połnócnoamerikanskich biskopow je zemrjeł. Wón narodźi so 1811 a bě wot 1844 biskop.

Połnócna Amerika. Tudy by mohła katholska cyrkej hischcze wjele wjacy wuznawarjow měcz, hdy by jej móżno było, za katholskich pschiczahowarjow so bóle staracz, zo bychu psched wotpadnjenjom wobkhowani byli. K tomu kóncej budże w New-Yorku hospoda za katholskich pschiczahowari założena, kotruż změja duchowni a miłoscziwe sotry wjesz. Tež je za rozmnożenjo cyrkwjow, schulow, missionskich stacijow a klóschtrow tudy hischcze njesměrnje wiele cźinicz, zo dyrbjake srědki missionskoho towarstwa w Europje z najmjeńscha dźesaczkrócz sylnische bycz, zo by so nuznym potrjebnosczam trochu spomhało.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. W spoczatku decembra konschoho lěta běsche tudy, kaž je Posoł tehdom pisał, polski mnich Telesfor Nowiński z kapucinskoho rjadu na puczu do Roma. Dokelž wón jenoż polski ryczesche a žanych pjenjez so njedótkasche, możecze sej myslicz, zo to lochke puczowanjo njeje. Duž bě redaktor kaž druzy duchowni w Schlezynskej jomu poruczenjo napisał wschěm pschecželam

cžłowjeſkoſcže, zo bychu wbohomu wupokazanomu ſnadnu jědź a hoſpodu dali, kaž też joho někotre ſtacije po železnicy wjezcź dali atd. Wóndanje doſta nětko redaktor liſt, kiž bě 25. februara zapoczaty a 10. měrca wotpóſłany, z kapucinſkoho klóſchtra w Romje wot bratra Telesfora, w kotrymž bjez druhim takle piſche: „Wozjewjam, zo ſym z miłoſczu najlubowaniſchoho njebjeſkoho Wótca najzbožowniſcho do Roma pſchiſchoł hakle 8. februara, dokelž ſym pſchez cyłu Italſku pěſchi ſchoł — dlěſchi cžas, ale ze ſpodobanjom, pſchetož žaneje zhmy njepyt-nych . . . .; na puczu njejſym z cyła pjenjezy trjebał, wſchitko ſym z Božeje luboſcže pſchez pokorne próſtwy doſtał. Waſche porucženjo je mi jara pomhało, bóle dyžli złoto; haj jedyn direktor železnicy daſche mi — pſchecžitawſchi ſpomnjene porucženjo — dowolnoſcź, zo mózach po tej železnicy jěcź, hdyž žadach, w druhej klaſſy. Po woli naſchoho wótca generała mam w Romje woſtacź pſchi cyrkwi ſwjatoho Lawrjenca k pomocy w ſakriſtii (khapali). Sym ſpokojeny, dokelž za božu wolu ſpóznawam, zo bych w Romje woſtał, hdyž je mój pſchedſtajeny tak porucžił. Skónczńje pak daj Bóh doczakacź, zo ſo w njebjeſach zaſy wohladamoj; nětk ſym wotmyſleny nikomu wjacy njepiſacź, ale njepoznaty wot nikoho ſpokojnje w cžichoſczi woſtawacź a we potajnoſczi za njebjeſa ſkutkowacź, kotrež nic jeno ſebi pſcheju, ale też wſchitkim žiwym atd. — Redaktora je tajki liſt woprawdže ponižnoho a nabožnoho muża wutrobnje zwjeſelił a wón myſli, zo je tute ſobudźělenjo też cžitarjam Póſła lube.

Z Budyſchina. Tónle tydźeń wotpołožichu w tudomnym wucžerſkim ſeminaru cžile kandidatowje abiturientne pruhowanjo kk.: Pawoł Bergmann z Königshainy, Ernſt Künzel z Połcžnicy, Guſtav Müller z Neuleutersdorfa, Karl Schiefner ze Steinſchönau; dale wotpołožichu pruhowanjo wólbokhmanoſcže kk.: Adolf Bräuer z Wotrowa, pomocny wucžer w Lipſku, Klemens Konradi, z Budyſchina, wucžer w Pirnje, Oskar Fünfſtück z Budyſchina, wucžer w Drežđanach, Ernſt Meuſel ze Žitawy, nětk wucžer w Grimmje.

Z Budyſchina. Stipendium njeboh kanonika Dr. Mahra je wobſadźene.

Z Radworja. Naſcha cyrkej je pſchez dobrocźiwoſcź wſchelake rjane dary doſtała: we zańdźenym lěcze dwě rjanej nowej khorhowi, lětſa 6 wulkich pozłoczenych ſwěcźenkow a 2 tajkej mjeńſchej. Też bu boži rowcžk pſchez tyſcherja Picžmana z Radworja rjenje ponowjeny; wſchelake mjeńſche dary njemjenuju woſebje. Bóh žohnuj dobrocźerjow, kotſiž lubuju a pſchiſporjeja a rjanoſcź božoho domu.

Ze Žuric. Jutrowniczku w noc̣y ſu w naſchej wſy nětkotſi ſuſodni Němcy, kiž běchu we Wotrowje na kſchižerjow hladali, na dompuczu rjanu božu martru Mikławſcha Cyža cyle ſkóncowali; woni ſu železny kſchiž złamali a pozłoczane znamjo Khryſtuſa ſobu wzali. Wobſedźer Cyž je w biſkopſkich nowinach 10 toleri myta tomu wuſtajił, kiž mohł tych złóſtnikow, kotrymž je znamjo wumoženja k pohorſchkej było, ſudniſtwu pſcheradźicź, zo bychu zaſłużene khoſtanjo doſtali. Pſchejemy, zo bychu ſo złóſtnicy doſahnyli, hacžrunje chcemy ſej myſlicź,

ſo „njewjedźa, ſchto cźinja!“ Rozomni ſuſodźa, kiž znamſo Khrystuſa w měſchanych wſach njewobſchkodźene woſtaja, njech ſu tym hłupym ſamopaſchnikam wot nětka lěpſchi pſchikład.

Z Khróſcźic. Pſchi jutrownym proceſſionje bě lětſa nimale 120 kſchiżerjow. Pſchi rjeniſchim wjedrje by jich hiſchcźe wjacy było.

Z Wotrowca (Oſtritza). Wot nowoho lěta je tudy njedźelſka ſchula, wopytowana wot 38 hólcow, kiž ſu hižom ze ſchule. Wucźbu wudźěleja tſjo tamniſchi wucźerjo a jedyn murjerſki miſchtyr.

Z Lipſka. Pſchekupc Becker je towarſtwu rjemjeſniſkich na dnju ſ. Józefa rjanu židźanu khorhoj darił.

Z Budyſchina 27. měrca. We tachantſkej cyrkwi wotpokoji Jan B. Schmidt, khěžeŕ na Židowje, katholſke wěrywuznaczo.

Z Budyſchina. Dźenſa dóſtanje naſch luby krajan k. Jurij Luſcźanſki z Wotrowa, w tu khwilu we arcybiſkopſkim ſeminaru w Kölnje pſchebywacy, tam druhu wyſchſchu ſwjecźiznu abo diakonat; tſecźu abo poſlenju (presbyterat, měſchniſtwo) dóſtanje dali Bóh za nětre měſacy w Budyſchinje. Bohu budź dźak!

Naležnoſcze towarſtwa.

Na lěto 1866 ſu dale ſwój pſchinoſchk zapłacźili kk.: 140. Jan Cźornak z Trupina; 141. Hana Bukowa ze Zyjic; 142. Jakub Jawork we Wtelnje; 143. kubleŕ Michał Jawork w Mitoczicach; 144. Pětr Lukaſch z Khaſowa; 145. Jan Cźorlich ze Zdźerje; 146. farał Jakub Mróz z Grunawy.

Na końſche lěto ſu hiſchcźe zapłacźili: kk. Jan Kubaſch ze Zdźerje; Michał Wjerab z Khelna; Jan Lehmann z Boranec; Jurij Schokta z Dobroſchic; Boſcźij Schuſter z Rózanta; Mikławſch Wałda, herbſki rychtaŕ z Ralbic; Mikławſch Böhmer, ſkałaŕ z Kamjenej.

Dobrowólne dary: kk. Kraſa z Bělcźec 5 nſl., Boſcźij Schuſter z Rózanta 5 nſl., Jan Cźorlich ze Zdźerje 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Ralbic. Narodźeni wot 1.—19. měrca: Jurij, ſyn Pětra Dučźmana, žiwnoſcźerja w Smjerdźacej; Madlena, dźowka Petra Kurjecźa, žiwnoſcźerja w Schunowje; Jurij, ſ. Michała Kórjenka, ſ. khěžkarja z Koſlowa; Pětr, ſ. Pětra Bětki, wobydlerja w Rózencze; Marija, dź. Madleny Bräuerec z Ralbic. — Zemrjeta: Wórſcha Lebzyna, wudowa z Rózanta, 75 lět ſtara.

Z Wotrowa. Zemrjecźi: Jakub Cyž, kubleŕ w Jědlicy; Hana, mandźelſka Jakuba Kubaſcha we Wotrowje. Jakub Jurſch, wobydleŕ we Wotrowje.

Z Budyſchina. Kſchcźeni: Hana Marſcha, dź. Jakuba Graſa, měſchcźana a khěžerja tudy; Jan Oskar, Marije Madleny Wenkec tudy. Zemrjecźi: Hana M. Grafic; Marja Rychtarjowa z Dźěžnikec, 71 lět; Michał Rjehork ze Židowa, 64 lět.

Za ſwjatoho wótca darichu: pſchez k. kapłana Nowaka z Khroſcźic něchtó 20 nſl., druhi 15 nſl; pſchez k. dopołdniſchoho prědarja Herrmanna 1 toleŕ.

Cźiſchcźał K. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 8. 21. hapryla 1866. Lětnik 4.

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Zbóžnoprajeny Jan Berchmans z rjadu jesuitow.

Jan Berchmans narodźi so 13. měrca 1599 wot starscheju drje nic bohateju, ale jara bohabojazneju w Diestu, měscze w nětczischej Belgiskej. Joho pobožne zmysslenjo pokaza so hižom zahe. Hako symdomlětny hólczk stawasche wón rano z czasom, zo by pschi dwěmaj abo tsjoch božich mschach słužicz a z tym boże požohnowanjo k swojim schulskim dźěłam sej dobycz mohł. A woprawdźe pokraczowasche tež w schuli jara derje. Starschej, widźicy joho zwjeselace wuknjenjo, daschtaj joho do schtudijow a wobstaraschtaj jomu město w rozwuczeńskim wustawje w Diestu samym. Tu wuznamjeni so Jan pschez pobožnosczj a pilnosczj psched swojimi sobuwuczomcami. Pschewzaty ze žadosczu za rozwuczenjom zdalowasche so czasto hry a towarstwa swojich sobuschuleri, zo by wjacy czasa k wuknjenju měł. Joho pschedstejerjo so bojachu, zo mohł sej z pschezměrnym napinanjom swojoho ducha na strowosczi schkodźicz a nuzowachu joho tohodla czasto, zo by so na zhromadnych wjeselach wobdźělił. Ze žadosczu za wuknjenjom zjenoczesche Jan tež wosebitu pobožnosczj. Hižo w młodych lětach czitasche wón rady žiwjenjo Jězusa Khrystusa a joho Swjatych, a czinjesche tež pobožne rozpominanja. Wón mějesche tež nutrnu pobožnosczj k swjatej Mariji a wuńdże pschez jeje zakitanjo wschelakim strachnosczam. W swojim schtyrnatym lěcze pschińdże Jan do města Mecheln do schulow jesuitskoho rjadu, w kotrychž so zasy z wosebitej horliwosczu wuznamjeni. Tola nic jeno we wědomosczach, ale tež we dobrych poczinkach wón stajnje pokraczowasche. Kóždu khwilku, kotraž jomu po dokonjenju schulskich dźěłow

wosta, nałoži k modlitwam a k rozpominanju. Kóždy pjatk wječor wopytowasche wón stacijony kschižowoho pucża, a zo by na cjerpjenju Zbóžnika tola trochu dźěl bracj mohł, dokonjesche kschižowy pucź z bosy nohomaj. Njechajo pak, zo bychu druzy wo tym wjedźeli, wobuwasche so cźrije, z kotrychž bě prjedy pódduschwje wotrěznył. Po swjatym woprawjenju pschecźini kóždy krócz dwě abo tśi hodźiny w nutrnych modlitwach. Sam horliwy sobustaw marianskeje kongregacije, doby někotrohožkuli młodźenca za tele bratrstwo. Kóždy dźeń modlesche so psalmy, kiž su wot swjatoho Bonaventury k cźesczi najzbóžnischeje Knjeźny złożene; k jeje cźesczenju poscźesche so tež kóždu sobotu a kóždy swjaty wječor psched jeje swjedźenjemi. Pschez cźistotu swojoho wobkhadźenja a woprawdźitu pobožnosćź bu Jan Bohu a ludźom luby. Hako na dopokazanjo swojeje wosebiteje luboscźe powoła joho Bóh, lubowar cźistych duschi, k stawej kschesczańskeje dospołnoscźe. Wón pokaza jomu na jenej stronje próznosćź a hinitosćź kubłow a wjeselow na zemi, kaž tež jich straschnosćź za wumoženjo dusche; a na druhej stronje wosebitoscźe a wužitk klóschtyrskoho stawa a zaschcźěri tak do joho wutroby nutrnu žadosćź za tajkim žiwjenjom, we kotrymž móže cźłowjek, zdaleny wot straschnoscźow swěta, swojomu Bohu kóždy dźeń we wohenju swjateje luboscźe hako zapalny wopor so podawacź.

Zo pak by we tak wažnej wěcy, kaž wuzwolenjo powołanja je, nikak njezmylił, proschesche pobožny młodźenc Boha wo rozswětlenjo, wudźělesche z tym wotpohladanjom jałmožnu, dasche boże mschě dźerźecź a składowasche wo tym cźasczischo radu ze swojim spowjednikom. Na tajke waschnjo pózna wón, zo joho Bóh do towarstwa Jězusowoho (t. r. rjadu jesuitow) woła. Duž bjez komdźenja pschi sebi wobzamkny, zo chce tajkomu wołanju poslužkacź; hnydom wozjewi swoje wotmyslenjo starschimaj a proschesche jej jara, zo byschtaj to dowolikoj. Starschej ryczeschtaj pschecźiwo tomu a pruhowaschtaj z tym krutosćź joho wotmyslenja. Ale młodźenc wobsta z božej pomocu we wschitkich pruhowanjach a zastupi 24. septembra 1616 do noviciata (pschihotowanskoho wucźenja) jesuitow w Mechelnje. Joho wobkhadźenjo w noviciacze běsche tak bjez poroka, zo ani joho pschedstajeny ani joho towarschowje, kotrychž bě tam něhdźe sto, na nim najmjeńschi brach pytnycź njemóžachu. „Sam sym na nim widźał njewinowatosćź, pschistojnosćź, luboznosćź we wobkhadźenju a woprawdźitu pobožnosćź; wón bě polny pokornoscźe k pschedstajenym, wutrajacy w kóždym podewzaczu, podaty modlitwje, z kotrejž je wjele hnadow dostał; stajnje pytasche jenož cźesćź Božu.“ Tajke wobswědčenjo da wo nim mischtyr (wucźeŕ) novicow.

Po skónczenju noviciata bu Berchmans wot swojich pschedstajenych do Roma póslany, hdźež mějesche filosofiske schtudije cźinicź. Haczrunje so ze wschej horliwoscźu schtudijam podawasche, njezakomdźi pschi tym dokonjenjo wschelakich pobožnoscźi, a tak pschibjerasche we wědomoscźach a póccźiwoscźach.

Wón wuznamjenjesche so z nutrnej pobožnoscźu k najswjecźischomu sakra-

mentej, z cžeſczowanjom ſwjateje Marije, z pilnym wobkhowanjom janbzelſkeje cžiſtoty, z boſpoknym bopjelnjenjom wſchitkich klóſchtyrſkich zakonjow a z wutrobnej luboſczu k wſchitkim bratram ſwojoho rjadu. Hacžrunje tehbom wucžba wo njewoblakowanym ßobjeczu ſwjateje Marije wot cyrkwje njebě hiſchcže hako ſtawcžk wěry wuprajena, běſche Berchmans tola nutrny cžeſczowar tejele potajnoſcže a ſcžini pſched woktarjom woſebity ſlub, zo chce ju pſchecy wobkruczecž a zakitowacž. Liſt, na kotrymž je wón tónle ſlub napiſak, khowa ſo botal. Wón rěka takle: „Ja Jan Berchmans, najnjebоſtojniſchi syn towarſtwa Jězuſowoho, ſlubju tebi a twojomu Synej, kotromuž ſo tu w najſwjeczíſchim ſakramencže kłonju, zo budu twoje njewoblakowane pobjeczo pſchecy wobkruczecž a zakitowacž, khiba zo by ſwjata cyrkej hinak poſtajiła.

Dokelž chchyſche njewinowatoſcž wobkhowacž, kedžbowaſche z wulkej ſtaroſczu nad ſwojimaj wocžomaj, pomorjeſche ſwoje cžěło na wſchelake waſchnjo, a modleſche ſo cžaſto k njewoblakowanej knjeżnje, zo by joho zakitała pſched napadami helſkoho njepſcheczela.

Tajkich a druhich póczžiwoſczow dla lubjeſche ſo joho duſcha Bohu, kotryž ju drje tohobla tak zahe z hrěſchnoho ſwěta k ſebi wotwoła. Prjedy hacž bě tſecže lěto w Romje pſcheżiwił a hdyž bě runje filoſofiſke ſchtudije wubjernje dokonczik, wozjewi jomu Bóh, kiž bě w joho duſchi wulku žadoſcž za njebjeſkim kraleſtwom wubudžik, zo ſo joho ſmjertna hodžina bliži. Hdyž ſo mjenujcy po waſchnju w rjedže zawjedženym z kónc julija 1621 wobrazki tych Swjatych rozdawachu, kotrež klóſchtyrſcy bratſja pſchichodny měſac hako ſwojich zakitarjow cžeſczicž mějachu, doſta Jan wobrazk z podpiſmom: „Kedžbujcže, dokelž njewěſcže, kotru hodžinu waſch Knjez pſchińdže.“ Tule wobſtejnoſcž wukładowaſche ſej wón za znamjo blizkeje ſmjercže. Pjaty dżeń na to tež woprawdże ſkhori; běſche to dżeń ſwjateje Marije Snježneje (ad Nives). W ſpoczatku wozjewi ſo jenož ſłaba zymnica, kotraž pak ſo w krótkim jara pohórſchi. Hdyž wothladar khoroho na ſtraſchnoſcž joho khoroſcže kedžbneho ſcžini, padže jomu tón wokoło ſchije a praji: „Lěpſchu powjeſcž a wjetſchu radoſcž njemóżach ani doſtacž, dyžli ta je!“ A kſchiž do ruki wzawſchi wołaſche nětk: „Knjeże Jězuſo, njewopuſchcžej mje!“ Bórzy proſcheſche wo ſwjate ſakramenty mrějacych. Hdyž jomu duchowny Boże Cžěło podawaſche, zawoła połny żiweje wěry a nutrneje luboſcže: „Wuznawam, zo je tu pſchitomny prawy Syn Boha Wótca wſchohomócnoho a najzbóżniſcheje knjeżny Marije. Wobſwědczam, zo chcu hako wěrny syn ſwjateje romſkeje cyrkwje, naſcheje macžerje, żiwy bycž a wumrjecž. Wobſwědczam, zo hako wěrny syn towarſtwa Jězuſowoho żiwy bycž a wumrjecž żadam!“ Potom doſta pobożnoſczu Boże Cžěło a bórzy na to tež poſlenje wolijowanjo. Na joho żadoſcž podachu jomu pſchitomni joho kſchiž a rózarije, kaž tež knižku, w kotrejž běchu zakonje rjadu wopſchijate; Jan wza tele tſi wěcy do wobeju rukow, wokoſcheſche je a praji: „Tele tſi wěcy ſu mój najdrózſchi pokład; z tuthymi rady mrěju!“ Potom

wokaſche ſo k ſwjatej Mariji a po dokonjenju modlitwow, kotrež ſo za mrějacych ſpěwaja, zaſpěwa khěrluſch: „Witaj morja hwězda“ a wospjetowaſche cžaſcžiſcho ſkowa: „Wopokaž ſo macžeŕ!“ A woprawdže zhoni kaž w žiwjenju tak pſchi ſmjercži mócne zakitanjo knježny Marije. Joho ſmjercz bě zbóžna. Wocži na wobraz kſchižowanoho Zbóžnika zkoženej mějo a z cžicha najſwjecžiſchej mjenje Jězuſa a Marije wuprajejo woteda ſwoju cžiſtu duſchu do rukow njebjeſkoho Wótca w ſtarobje 22 lět. Běſche to džeń 13. auguſta 1621.

Lědma bě ſo po měſcže powjeſcž roznjeſła, zo je w jeſuitſkim klóſchtrje mkody rjadnik zemrjeł, kotryž mějeſche mjeno ſwjatoho, dźěchu ſyły ludu k jeſuitſkej cyrkwi, zo bychu joho cžěło wohladali abo ſo joho ſnadź tež dótknycž móhli. Bóh woſławi ſwojoho wěrnoho ſłužownika bórzy po joho ſmjercži z wjele dźiwami. Tele dźiwy buchu hižo za bamža Hrjehorja XV. pſchepytane, dokelž ſo hižo tehdom z wjele ſtronow žadoſcž wozjewi, zo by Jan Berchmans za zbóžnoho wuprajeny był. Tele wuprajenjo pak, kaž ſmy hižo tudy piſali, ſta ſo hakle 28. meje lěta 1865.

Z tymle zbóžnoprajenjom je ſwjaty wótc chcył wěriwych k cžeſczenju tohole zbóžnoho wubudźecž, a wosebje tež kſcheſczanſkej mkodoſczi pſchikład cžiſtoty pſched wocži ſtajicž a ju k ſcžěhowanju napominacž. My pak chcychmy pſched ſpocžatkom mejſtoho měſaca naſchim cžitarjam jenoho ze milijonow zbóžnych naſpomnicž, kotſiž ſu ſwjatu Mariju cžeſczili a wo jeje zaſtupnu próſtwu proſyli k ſwojomu zbožu a k ſwojej zbóžnoſczi. (Po Hlasu.)

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Cžěſka. Zańdźenu njedźelu bu nowy biſkop k. Auguſtin Pawoł Wahala na ſwoje ſydło w Litoměricach ſwjedźeńſcy dowjedźeny. Wón bu njedźelu prjedy (běłu njedźelu) we Wołomucu wot tamniſchoho archybiſkopa poſwjecženy; pſchi cžimž bě tam 80 duchownych pſchitomnych. Zańdźenu njedźelu bu we wſchěch wosadach cyłoho biſkopſtwa paſtyŕſki liſt nowoho biſkopa z klětkow wozjewjany. — W Prazy je 15. t. m. znaty jeſuita Klinkowſtröm konferency abo duchowne rozpominanja za ſwětnych muſkich zapocžał. — W ſchpitalu miłoſcžiwych bratrow w Prazy bu wloni 3,402 khorych wothladanych.

Němſka. Z pruſkej kralowſkej ſwójbu ſpſchecželenej prynceſnje Hilžbjeta, dźowka wjerćha Wylema Radziwiłła (rodźena 1841), a Hedwiga, dźowka wjerćha Boguſława Radziwiłła (rodźena 1842) ſtej do klóſchtra zaſtupiłoj. Dwaj ſynaj wjerćha Boguſława doſtanjetaj w krótkim měſchniſku ſwjecžiznu; jedyn ſchtuduje w jeſuitſkim kollegiju w Münſterje a druhi w Bonnje.

Němſka. Cžěło generalnoho pſchedſydy towarſtwow rjemjeſniſkich k. Kolpinga budźe w krótkim z pohrjebniſchcža w Melatenje pola Kölna do cyrkwje minoritow w Kölnje ſamym pſchenjeſene. — Dźeń 14. t. m. wotpołožiſchtaj no-

waj archbiſkopaj za Köln a Poznań krajnu pſchiſahu w Barlinje w pſchitomnoſczi krala a nětkrych miniſtrow.

Schleswigſka. Schtož pruſki naměſtnik Manteuffel dowolicz nochcyſche, je nětk w Barlinje ſkónczńje ſo dowoliło; katholſka cyrkej we Flensburgu smě poſwjeczena byczʒ.

Pruſka Schlezynſka. W Ratiborju bu njedawno ſchěſczlětna holczka kſchczena. Něchtóžkuli mohł ſo ſpodźiwacz, kak je ſo tu ſwjata kſchczeńca tak wotſtorkowała, hdyž bě tola dźěſczowa macz kſcheſczanka; ale chły podawk pokazuje z jeneje ſtrony zaklecźo hrěcha a z druheje bożu ſmilnoſcz. Macz běſche prjedy židowka a porodźi tele dźěczo hrěcha, kotrohož nan njebě w žanym dowolenym mandźelſtwje, na pucźowanju, ſtaraſche ſo mało za nje a pſchińdże ſkónczńje do jaſtwa. Sudniſtwo, kiž ma ſo za wocźehnjenjo dźěſcźa ſtaracz, běſche nětko wunamakało, zo hiſchcźe kſchczene njeje; duž bu po najnuzniſchim rozwucźenju wo Bohu a wo ſwjatej kſchczeńcy kſchczene. Pſchitomni katholſcy ſo wjeſelachu, hdyž wopominachu, tak ſpodźiwnje ſo Bóh za wopuſchczenych ſtara. Zo bě tale holczka nuznoſcz a ſkutkowanjo ſwjateje kſchczeńcy drje ſpóznała, widźi ſo z tohole. Hdyž bu z pokazanjom na nowe k tomu poſtajene draſty praſchana, hacž chce, jeli te draſty doſtanje, ſwjatu kſchczeńcu parowacz, wotmołwi z wěſtoſczu: „Ja chcu radſcho kſchczena byczʒ, pſchetož potom je mi Bóh dobry a dari mi tež draſtu.“

Pólſka. K dopokazanju, zo ma ruſowſke knježerſtwo hiſchcźe pſchecy wukorjenjenjo katholſkeje cyrkwje (a nic jeno potłocźenjo pólſkeje narodnoſcźe w nawjeczornych ruſkich provincach na ſwojim programmje, ſłuži tónle podawk. Němc Schaff z Rakuſkeje běſche w ſubhaſtaciji małe kubło we wokrjesu Kamieniec kupił. Hdyž ſo pſchi zapiſku wupokaza, zo je wón katholſki, prajachu w gubernialnym ſudniſtwje, zo wón hako katholik po wukazu 22. decembra žane kubło tam kupicz njesmě. Haczrunje k. Schaff dopokazowaſche, zo je po zakońſkim wucźinjenju kóždomu rakuſkomu poddanej dowolene w cyłej Ruſowſkej kubła kupowacz, móžeſche nowokupjene kubło tola jenož na mjeno jeneje ſchismatiſkeje ruſkeje czety k. Schaffa zapiſane byczʒ. — Knježerſtwo dawa ruſkim popam 100 rublow za kóždu katholſku ſwójbu, wot kotrejež ſo hodźi dopokazacz, zo je něchtó po nanowej abo maczernej ſtronje (tež dźěd atd.) ſchiſmatiſki byk. Tajke familije nuzuja potom z pjenježnym khoſtanjom, konfiskaciju, haj z wuwjezenjom do Sibirſkeje k pſcheſtupjenju do ruſkeje cyrkwje. To je ſurowoſcz! Hdy pſchińdże khěžor, kiž budże lěpſche zakonje a porucźnoſcze dawacz?

Pólſka. Biſkopſtwo Chełm za zjenocźenych grichiſkokatholſkich ma jara wjele cźerpicz. Wjeſni ludźo po wuſwobodźenju z njewólniſtwa a roboty njedoſtanu žane pola, jelizo k ſchismatiſkej ruſkej cyrkwi njepſchiſtupja. Dokelž wuzwoleny biſkop Kalińſki katholſkej cyrkwi ſwěrny woſtawa, cźaka hižo tſecźe lěto po ſwojim wobkrucźenju pſchez bamža na dowolnoſcz, zo směł ſo ſwjeczicz dacz. Hdyž ſo pola knježerſtwa w cyrkwinſkich naležnoſczach wobcźežuje, njedoſtawa wotmoł-

wjenjo abo skutkuje so runje jomu napscheczíwo; tak su jomu pschinuczili schismatiscy zmyslenoho wuczerja nabožiny za ghymnasium w Chełmje. Hižo lěto njedostawa biskop žaneje zdy a dzerži so jenož z jakmožnu. Kapitel ma město 12 jeno 3 kanonikow. Do seminara powoła knježerstwo schismatiskich professorow. Schto so dale stanje, pische Tygodnik katolicki, ze zienoczenej cyrkwju w tutej diöcesy, je Bohu samomu wědomo a joho zakitanju poruczeja wěriwi tute straschne pschescěhanjo, pschetož knježerstwo nima z nimi žaneje smilnoscze.

Wuherska. Njeboh biskop Michał Haas ze Szathmara, kiž je 27. měrca zemrjeł, je 30,000 schěsnakow k dobrym skutkam wotkazał. Wón je sej za živjenjo wulku zaskužbu dobył wosebje ze zakoženjom wjele schulow na wuherskich „pustach.“ — We wsy Apa-Naghfalu we Sedmihrodskej je so 17 protestantskich swójbow k katholskej cyrkwi wobroczilo.

Z Roma. Dzeń 17. měrca wotedachu, kaž so to hižo wjacy lět stawa, w Romje bydlacy cuzownicy adressu podatosczo. Po 12. hodzinje dzěsche deputacia wjacy hacž 100 muži do Vatikana (bamžowoho hrodu); běchu to Francózowje, Belgiczenjo, Němcy, Jendželczenjo, Amerikanowje, Schpanjenjo a Portugalczenjo; bamž pschija jich w trónskim salu, hrabja Scotti z Milana czitasche adressu (wotewrjeny list), na czož wschitcy poklaknywschi na bamžowe požohnowanjo czakachu. Ale bamž kazasche jim najprjedy pschecželnje, zo bychu hischcze stanyli, a dzerzesche jim z hnutej wutrobu rycz, kotruž z požohnowanjom skónczi.

Z Roma. Zańdzeny měsac proschesche francózski wojerski hejtman Boquet, kotryž bě w lěcze 1864 na bamžowych dragunarjow pola Castell-Gandolfa tsělecz dał, bamža wo swjeczatko z joho samorucznym podpismom k wopomnjeczu za někoho z pschecželstwa. Bamž pózna we nim bórzy njepschecželscy zmyslenoho wyschka, wza jene swjeczatko a napisa kaczansch na nje Khrystusowe słowa k Judaschej: „Pschecželo, k czomu sy pschischoł?“ a poda je tajke. — W jenej poslenischich audiencow poklaknyschtej dwě wosobnje zhotowanej holczy płaczicy k nohomaj swjatoho wótca. „Swjaty wótcže, mój smoj protestantskej a chcemoj rady katholskej bycz.“ „Schtó wamaj zadžěwa?“ „Nascha macz.“ Ta stejesche zamyslena nazdala, a Pius IX., hnuty kaž něhdy Khrystus pschi Lazarowym rowje, prajesche k njej z majestetiskim hłosom: „W mjenje Jězusowym, kotrohož zastupnik sym, žadam wot was tutej dzowcy, kiž bóle Jomu skuschatej dyžli wam. Wonej stej wěrne swětło spóznałoj, njebojicze so wy sama tohole swětła, hdyž so bjez nimaj a tym swětłom zadžěwajo postajicze?“ Nětko hižo pschihotuje so macz ze swojimaj dzowkomaj, zo by z nimaj swjatoczńje do katholskeje cyrkwje zastupiła.

Jendželska. Znaty Dr. Pusey, kotrohož wuczownikow je wjele k naschej cyrkwi pschestupiło, je knihu „Eirenikon“ wudał, w kotrejž namjety k zjenoczenju wschelakich wěrywuznaczow czini a tež žada, zo by katholska cyrkej w tym a druhim we wuczbje popuschcziła. Ale joho pschecżel a prjedawschi kollega professor Dr. Newmann, kotryž je dawno k katholskej cyrkwi pschestupił, da jomu

prawe wotmołwjenjo: zo sej tež wón wutrobnje žadane zjenoscjenjo pscheje, ale zo druhoho pucża k tomu njeznaje, khiba tón, zo bychu wotpadnjeni (protestantowje) so wróczili po joho pschikładze k katholskej cyrkwi a so podczisnyli swjatomu wótcaj, nastupnikej s. Pětra.

Amerika. We wjeczornych stronach połnócneje Ameriki je spodziwna sekta Mormonow. Jich wjedźiczer abo, kaž so sam mjenuje, jich „swjaty", Brigham Young, ma wjele žonow a 223 živych dźěczi. Najwjacy wuznawarjow tejele sekty je z połnócnych krajow Europy. Na prěnim měscze su to Schwejdowje, potom Danowje, na to Schotiscy, Norwegscy, Schwajcarjo, Němcy a Amerikanowje. Bjez druhimi staj tam jenož dwaj Francózaj a tsjo Italscy. Wjetschina žónskich (kiž su tam hischcze žadne!) su zasy z połnócneje Europy, potom Schwajcarki, Němcowki, Mexikanki; italskich je wosom, schpanisej dwě, grichiska jena, francózska žana.

Amerika. Biskopstwo Portland, założene 1855, ma nětko hižo 45,000 katholskich, kotsiž maja 45 cyrkwjow a khapalow, ale jenož 29 duchownych.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. W nowym schulskim lěcze ma nasch katholski wuczerski seminar 9 wuczomcow, kotsiž su: Teichmann z Ostritza, Fiedler z Budyschina (Serb), Gäbler z Rusdorfa a Wünsche z Königshainy w tsjeczim lěcze; dale Jencž z Kamjenca, Brendler z Ostritza, Kožuszek z Drježdžan, Scholta z Wotrowa (Serb), a Schěrach z Kamjenca w prěnim lěcze. W präparandze, ze seminarom zjenoczenej, je 20 wuczomcow, z kotrychž něhdze wosmjo hako gymnasialni präparandowje (bjez nimi tsjo Serbja) w swojim czasu do Prahi hicž chcedža na dalische schtudije; druzy pschihotuja so za seminar hako pschichodni wuczerjo abo wopytuja hewak k swojomu rozwuczenju tule jeniczku katholsku srjedźnu schulu we Łužicy. Za tajkich je katholska präparanda (kaž tež katholske progymnasium w Drježdžanach) jara wužitny wustaw, dokelž su gymnasije (wulke schule) w Sakskej czistolutherske schule, a to tak, zo pschez zakoń katholscy gymnasiastowje njejsu ani k słyschenju nabožiny (kscheszczanskeje wuczby) wjazani a njedostawaja z tutoho žadyn attest ani w běhu gymnasialnych schtudijow ani pschi woteńoženju. Gymnasialna wyschnosczˊ abo knježerstwo njepostaja ani w Budyschinje ani w Drježdžanach a druhich městach katholskoho wuczerja nabožiny; jenož cyrkwinska wyschnosczˊ so wo to dobrowólnje stara. Tudy mohka Sakska něschto wot Rakuskeje nawuknyczˊ, na kotruž tak czasto so swari, hako by protestantam dosczˊ prawow njedawała. Tam mjenujcy wyschnosczˊ za protestantow a židow na katholskich gymnasiach wuczerja nabožiny postaja a schulerjam wuczbu toho samoho słyschecz a z njeje pruhowanjo wotpołożicz porucża. Tak so słuscha, tak žada rune prawo, byrnje pisane njebyło!

Z Budyschina. Za thdzeń wundze tudy druhi dźěl knižki: „Mejska pobožnoscj", zestajeny wot njemjenowanoho a pschehladany (a rozmnoženy) wot redaktora. Prěni dźěl wopschijesche „pschihotowanjo" a jědnacze rozpominanjow wo swjatej Mariji, kaž: Marija, macžeŕ wschěch wěriwych; Marija, słužownica toho Knjeza; Marija, wucžek hrěschnikow; Marija, tróschtarnica zrudnych; Marija, bolosczziwa macžeŕ atd. Nowy druhi dźěl podawa „Modlitwy." Je tam: rańscha a wjeczorna pobožnoscz, pobožnoscz pschi woporje Božeje mschě, spowjedna a woprawjeńska pobožnoscz. Wotdźělenjo „wschelake modlitwy" poskicza „próstwy k swjatej Mariji na kóždy dzeń thdzenja wot swjatoho Alphonsa Liguori" a někotre modlitwy k nałožowanju pschi wschelakich pschileżnoszach. Wobschěrna je tež nyschporna pobožnoscz, w kotrejž so namaka pobožnoscz k najswjeczischej wutrobje s. Marije, pjecz psalmow k s. Mariji wot s. Bonaventury a 7 litanijow wo swjatej Mariji, k rozdźělenju na 7 dnow kóždoho mejskoho thdzenja abo tež na swjate dny s. Marije. Poslenje wotdźělenjo podawa „někotre modlitwy k swjatej Mariji wot wschelakich Swjatych," kaž: wot s. Hawschtyna, s. Pětra Damiana, s. Efrema, Aloisia atd. Z tajkoho wopschijecza knižki je widzecz, zo budze czeszowarjam swjateje Marije wosebje witana.

Z Budyschina. Wulkotne nowe pischczele w naschej tachantskej cyrkwi so pilnje stajeja a budza z najmjeńscha k swjedzenju s. Pětra, patrona tejele cyrkwje, dospołnje hotowe.

Z Ralbic. Pschi kschižerskim processionje běsche lětsa 74 kschižerjow z ralbiczanskeje wosady, kulowskich pak běsche 150.

Z Lipska. „Privatna pensionska pokładnica za wudowy a syroty katholskich wucžerjow w Sakskej" kaž z njej zjenoczena „pomocna pokładnica w khoroszczi" je wobkrucżena a zastupuje nětk do žiwjenja.

Naležnoscze towarstwa.

Do pokładnicy su dale na l. 1866 swój pschinoschk zapłaczili kk. 147. młynk Michał Hejdan z Wotrowa; 148. schewc Mikławsch Hennig ze Smjeczkec; 149. tyscheŕ Mikławsch Kral z Khrószczic; 150. kubleŕ Mikławsch Kokla z Pozdec; 151. kublerka Marija Domschowa ze Smjeczkec; 152. krawc Michał Schwejda z Khrószczic; 153. Jakub Nowak ze Stareje Cyhelnicy; 154. registrator Banda z Budyschina; 155. wucžeŕ M. Hicka z Ralbic.

Na lěto 1865 zapłaczi: k. skałaŕ Mikławsch Böhmer z Kamjeneje.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina: Kschczeny: Pětr Pawoł, s. Pětra Luszczanskoho z Budyschina. — Zemrjeczi: Jan Karl Ducžman, murjeŕ z Budyschina, 34 lět 10 měsacow; Michał Dießner, wuměnkaŕ z Stoneje Borschcze, 54 lět 7 měsacow; Jan August, s. Pětru Kalicha w Bělczecach, 1 lěto.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 9. 5. meje 1866. **Lětnik 4.**

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Mejska pobožnosćz.

Pschischko je zasy naležćo, najrjeńschi poczas lèta, a zwjeselaca meja je so zapoczała. Boża dobroczźiwa ruka je zemju zasy zelenu drastu, posadżanu z tysacami barbitych, wonjatych kwětkow woblekła. We powětse pod njebjom spěwaja ptaczki wjeselscho swój nalětni spěw a po swojim waschnju a zamożnosczi khwalbu schczedroho stworiczerja. Człowjeko, njewjeseli so tež twoja wutroba, hdyž stejisch srjedź rjaneje božeje zahrody? njecha tež twój duch so z njewidźomnym kschidleschkom k módrej wyschinje pozběhnycz, hdźež je rjeńschi raj wot luboho Wótca tež za tebje pschihotowany? Czas rjanoho naležća, kscheszczanej swjatoszeny pschez dopomnjeczo na hordozne wot smjercze staczo wumożnika Jězusa Khrystusa, porjeńscheny pschez nadźiju tež na nasche pschichodne horjestaczo, njedyrbjał wón nas k nutrnischej pobožnosczi, k wjetschej khwalbje, k wutrobnischomu dźakej zbudźowacz? Tule khwalbu twojoho Boha, tónle dźak napscheczo twojomu Zbóžnikej pomha spěchowacz pobožnoscz, kotruž kscheszczenjo we meji dokonjeja a tohodla „mejsku pobožnoscz" mjenuja. Woni czeszczuja we tymle najrjeńschim měsacu wschědnje tu, kotruž je njebjeski Wótc mjeze wschitkimi stworjenymi najbóle poczeszcził, tu, kotruž Syn boži najbóle lubuje, tu, kotruž je swjaty Duch z najwosobnischimi darami a hnadami wuhotował.

Chcecze zhonicz khwalobny kraj, hdźež je so tale pobožnoscz zapoczała, dha wobroczcze so do Italskeje. Wona dosaha hacz do czasow swjatoho Filipa z Neri (wumr. 26. meje 1595), kotryž młodomu ludej radżesche, zo bychu najzbóž-

niſchu knjeżnu woſebje we nalětnim měſacu pſchez cżaſcżiſche pobożnoſcże, pſchez doſtacżo ſwjathch ſakramentow, pſchez polěpſchenjo żiwjenja cżeſcżowali a ſo jej woprowali. We zańdżenym lětſtotku bu tale rada ſwjatoho muża z nowa zapſchijata a tale wot njoho radżena pobożnoſcż z dowolnoſcżu duchownеje wyſchnoſcże zjawnje wukonjana.

Swjaty wótc Pius VII. wobkrucżi we piſmje wot 21. měrca 1815 tule pobożnoſcż hako dobru, dowoli ju wſchitkim wěriwym a wobdari ju na próſtwy towarſtwa wotpuſkow 18. junija 1822 z hnadami cyrkwinſkoho wotpuſka. — Wot toho cżaſa ſo wona ſylniſcho rozſchěrjeſche, nic jeno po Italſkej, ale pſchecy dale a dale, tak zo drje nětko na cyłej zemi żadyn katholſki kraj njeje, hdżež by tale luboźna pobożnoſcż tu a tam ſwoje měſto njeměła. Też pola naſchich lubych Serbow je ſo pſched nic wjele lětami zapocżała.

Kak dżerżi ſo tale pobożnoſcż? Cyły měſac zhromadża ſo pobożni wſchědnje pſched wjecżorom we poſtajenym cżaſu we bożim domje. Duchowny wuſtaji Boże Cżěło na wołtarju. Po powitanju najſwjecżiſcheje ſwjatoſcże a po poſtrowjenju najzbożniſcheje knjeżny ſpěwa zhromadżeny lud lauretanſku litaniju; na tu ſcżěhuje próſtwa k Bohu a poczeſcżowanjo najſwjecżiſcheje wutroby ſwjateje Marije a próſtwy wo jeje zaſtup. Po hrónczku „pod twój zakit cżěkamy“ z pſchiſłuſchacej modlitwu ſpěwa ſo khěrluſch „O ſłódka knjeżna wſchěch knjeżnow.“ Na to ſcżěhuje proſchenjo za cyrkej a duchownu a ſwětnu wyſchnoſcż, za njewěriwych, błudnowérnych a njepokutnych hrěſchnikow, za wſchěch cżeſcżerjow najſwjecżiſcheje wutroby ſwjateje Marije, za wſchěch do modlitwy porucżenych, a za wotemrjetych z bratſtwa najſwjecżiſcheje wutroby ſwjateje Marije. Potom ſo ſpěwa „ſwjaty, ſwjaty, ſwjaty“ a ze ſwjatym požohnowanjom ſkónczi ſo wſchědnje tale pobożnoſcż we cyrkwi. Dżiwno njetrjeba ſo zdacż, zo ſo tale pobożnoſcż we wſchelakich krajach z woſebitej ſwjatocżnoſcżu wobeńdże. Cyrkwje ſu wudebjene, wołtar ze ſwěcżkami bohacże rozſwětleny, wſchědnje ſo tu a tam krótke prědowanjo dżerżi a maja ſo cyrkwinſke wobkhady, a poſlednju meju ſkónczi ſo pobożnoſcż z „Te Deum.“

Schtóż cżas abo pſchileżnoſcż nima, na tejle zhromadnej pobożnoſcżi we cyrkwi ſo wobdżělicż, wukonjej ju doma ſam za ſo we pſchihodnym cżaſu. Rozpominaj něſchto ze żiwjenja najzbóżniſcheje knjeżny, wzmi z toho wucżbu za ſo, a modl ſo litaniju, abo rózarije abo druhe modlitwy k cżeſcżi ſwjateje Marije.

Ale nichtó njeſpokoj ſo z tymle cżeſcżenjom we mejſkej pobożnoſcżi, ale cżeſcżuj ſwjatu Mariju też prawje ze ſwojim żiwjenjom. Wopruj wſchědnje rano cyłe ſwoje cżinjenjo macżeri bożej a pſchez jeje ruce Synej bożomu. Prócuj ſo cyły dżeń, dżěła ſwojoho powołanja derje a doſpołnje dżěłacż a ſo wſchoho hrěcha zdalowacż. Hladaj na to, zo tu abo druhu hrěſchnu nakhilnoſcż we ſebi pſchewinjeſch a něcżomu dobromu, Bohu ſpodobnomu ſo pſchiwucżiſch. Zakitaj woſebje cżiſtoſcż ſwojeje wutroby. Jenoż tak móżeſch ſo ſwjatej Mariji ſpodobacż.

Wurjedź też we tuthym mèsacu swoju wutrobu pschez dostojne dostaczo pokuty, posylń so pschez wužiwanjo „khlěba Jandželow.“ Tak możesch na kóncu swoju wot hrěchow wuczišczenu, we hnadze wobkruczenu, z dobrymi poczinkami wudebjenu wutrobu swojej njebjeskej maczeri woprowacź we wjesokej nadziji, zo wona tónle dar njewotpokaza, ale ze swojimaj swjatymaj rukomaj jón tomu poda, kotryž zapisuje do knihow žiwjenja.

Zawěscze so nichtó kacź njetrjeba, kiž tule pobožnosćź derje dokonja. Myto dobroho skutka so jomu njezhubi, bohate hnady a boże žohnowanjo joho njezmineja. Wón dobywa wysche toho wotpuski, kotrež je swjaty wótc Pius VII. wschitkim wudzělił, kotsiž we meji tule pobožnosćź zjawnje (we cyrkwi) abo za so (doma) dokonjeja: mjenujcy pschez cyły měsac wschědnje wotpusk 300 dnow, a wysche toho dospołny wotpusk na jenym dnju meje, hdyž sakramentaj pokuty a woltarja dostojnje dostanu a so na měnjenjo swjatoho wótca dla potrěbnosćźow cyrkwje modla. Też hodźa so tele wotpuski khudym duscham we czišczu pschiwobroczićź.

Njech dha pschiběra a nadobywa też mjez nami Serbami tale rjana pobožnosćź k czesczi „potajneje róže“. Njech serbski lud stajnje wobkhowa a zasłuži staru khwalbu pobožnoho luda. Njech maczer kschesczanow też nasch serbski lud pod zakitom swojeje zastupneje prózstwy wobkhowa. Njech wschitcy pobožni czesczerjo knježny wschitkich knježnow so něhdy zhromadźa pod lilijowym scepterjom kralowny wschitkich swjatych. H. D.

Pschipóznaczo katholskich spisowarjow.

Swjaty Wótc je z pismom wot 12. februara 1866 we Romje nowe towarstwo załožił, kotrohož sobustawy maja wschón swój czas a moch na spisanjo a wudaczo wjetschich abo mjeńschich spisow a na podpjeru dobrych czasopisow nałożecź. Tak ma so ze zhromadnymi mocami napscheczo njepscheczelam swjateje cyrkwje wojowacź. Wón praji we tuthym pismje: „Czežkowažna winowatosćź nascheje najwyschscheje japoschtolskeje słužby žada, zo z napjatej prócu so wo dokonjenjo toho staramy, schtož k zakitanju należnosćźow katholskeje cyrkwje a zbóžnosczje nam wot knjeza Khrystusa samoho dowěrjenych duschow za słužowne spóznawamy.“ Wón wobžaruje schkodu, kotruž njepscheczelske pisma a czasopisy pschez rozsywanjo błudom z djabolskimi złobami rozschěrjeja. Dale wón praji:

„Tohodla mjez druhim njejsmy zakomdźili mužow, kotsiž maja pobožnosćź, wucźenosćź a strowu wuczbu, zasy a zasy zbudźowacź, zo bychu pod wjedźenjom swojoho biskopa z pismom naschu wěru zakitali, jeje napscheczńikow pschedobywali, ducha a mysle njepschedhladnych człowjekow a njenazhonjeneje młodosczje ze swětłom wěrnosczje rozswětleli. A zawěrno z nic snadnej radosczu smy napjelnjeni, dokelž je hdźežkuli jara wjele mužow postanyło, kotsiž k czesczi swojoho mjena z luboscźu

k katholſkej cyrkwi a k tomule ſwjatomu ſtołej zahorjeni njepſcheſtawaja, z pſchihodnymi piſmami hrozny nawał błudow rozehnacź, a wěrnoſcź a ſprawnoſcź zakitacź." Zo pak bychu tajcy mužojo pſchecy byli, žada wyſchſchi duſchow paſtyř, zo by ſo we Romje towarſtwo ſpiſowarjow wosebje z jeſuitſkoho rjada załožiło, „kotſiž bychu z pſchihodnymi piſmami naſtate wopacžne wucžby pſchepokazali, a za katholſku wěru a jeje wucžbu a prawa ze wſchěmi mocami wojowali." Schtóž tónle wupis ſwjatoho Wótca derje pſchehlada a pſchemyſli, njebudže drje přěcź, zo tež naſche towarſtwo SS. Cyrilla a Methoda k wudawanju katholſkoho cžaſopiſa a wužitnych knihow je dobre, wužitne a trěbne. Tajke towarſtwa ſu potrěbnoſcź naſchoho cžaſa: to je wuprajenjo tych, kiž cžas a joho žadanja znaja a kotſiž njechadža we kucže drěmajo wobſchkodźenju ſwjateje cyrkwje, kiž ſo pſchez wſchelakich ſpiſowarjow ſtanje, polěkowacź. Naſch „Poſoł" je ſo we cžaſu ſwojoho wobſtacža pſchecy prócował, cžěmnoſcże rozſwětlicź, liwkoſcź zahoricź, katholſke zmyſlenjo a žiwjenjo zbudžowacź a podpjeracź.*) A dokelž w towarſtwje njedžěłamy za ſo a za ſwój dobytk, ale za božu cžeſcź, za wěc naſcheje cyrkwje a duſchow zbožnoſcź, dha ſměmy drje cžim zjawniſcho tu žadoſcź wuprajicź, zo by ſo pſchecy wjacy pſchecželow namakało, kiž bychu towarſtwo hako ſobuſtawy a wosebje tež hako ſpiſowarjo a dopiſowarjo podpjerali. D.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Z Rumburga. Tudomne nowiny „Rumburger Zeitung" wot 25. hapryla podawaja tajkile dopis z Philippsdorfa: Njewudata, nimale 30 lět ſtara dźowka tkalca Rudolpha we Philippsdorfje, kotraž bě wot lěta 1853 na pſchezcyłne wokhromjenjo khora, měješche pſchecy te pſchecžo, zo by mohła ſwoju něhduſchu towarſchku w cžerpjenju, Mariju Madlenu Kade wopytacź a na pobožnoſcži, kotraž ſo we wobydlenju teje ſameje dwójcy za tydźeń wjecžor dźerži, ſobu dźěl bracź. Tele jeje ſtajnje horce pſchecžo dopjelnichu ſkónczńje jeje ſwójbni, a dokelž wboha khora žanu nohu naſtajicź njemóžeſche, požcžichu ſej woni w georgswaldſkej khorowni pſchihodny ſtólcžk z koleſkami a wjezechu ju k wobydlenju Kadec a donjeſechu ju nuts. Wona wobdźěli ſo na zhromadnych modlitwach pſchitomnych. Běſche to ſrjedu 18. hapryla. Sobotu na to, 21. hapryla, k ſcžěhowacej modleńſkej hodźinje, proſcheſche wona z nowa ſwojich ſwójbnych jara wo wobnowjenjo wopokazaneje luboſcże a woni cžinjachu zaſy po jeje pſchecžu; khora bu zaſy kaž prěni krócź do Kadec wobydlenja pſchinjeſena. Tu ſta ſo po wuprajenju ſwědkow na dobo hnujach podawk; po ſkónczenju ſpěwanja Magnificat (Moja duſcha wulkoſcži), kotrež bě wokhromjena ſo modlika, zacžu ſo wona zdobom ſtrowa, możeſche ſo hnydom ze ſwojoho ſtólcžka pozběhnycź, a ſchtož tej

---

*) Džakujemy ſo pſchiſtuſchnje za tajke pſchecželſke wuprajenja!
Redakcia.

wbohej 13 lět njebě popschate było, mózesche runje stacz a — khodzicz. Tónle dziwapołny podawk skutkowasche mócnje na pschitomnych a wschitch z wiesokoszu zapłakachu, hdyż wustrowjena, z radoszu napjelnjena, pójstwje khodzesche. Toho runja możesche pěschi swój dompucz nastupicz, na kotrymż bu wot wjele zhromadzenych a swědkow tohole podawka pschi spěwanju khěrluscha „Tebje my Boha khwalimy" hacz k swojomu wobydlenju pschewodzana.

Pruska. K wuporjedzenju biskopskeje cyrkwje w Paderbornje je kral 3000 toleri darił.

Bajerska. We Würzburgu pschistupichu psched krótkim tsi protestantske zónske k katholskej wěrje.

Z Triera. Tudy so jara wo rozschěrjenjo protestantstwa prócuja. Psched někotrym czasom rozdawachu tu wosobnje zwoblekani knjezojo a knjenje a tez jedyn — „feldwebel" (ale bjez tesaka?) protestantske biblije a traktatki (knižki). Směschne je, zo bu nětko pschi kontrollnych zhromadziznach krajneje woboty (Landwehr) skónczinje wozjewjene, zo su pola — „feldwebla" biblije za tsi nowe slěborne na pschedań. Tak dha mohło so hischcze z wójnu czinicz, hdy bychu wojacy jenoż tunje biblije pschedawali!

Wuherska. W Somorinje na kupje Schütt pohani martrowny tydzeń tsichczilětny syn swoju macz we hněwje z hroznymi słowami, a hdyż wona joho na schtwórtu kaznju dopomni, poswari wón hroznje na Boha. Ale na měsczе trechi boża ruka tohole bohahanjerja; wón bě te bohahanjace słowa wurykzał a potom woněmi. Wón je hewak strowy a słyschi, ale rykzecz wot toho czasa wjacy njemóże.

(Zagrebački kat. list.)

Italska. Psched někotrymi njedzelemi nasta w měsczе Barletta w nowym italskim kralestwje hara pschecziwo protestantam, a tsjo z nich buchu w pukach z rozzłobjenym ludom zaraženi. Hacz runje so tajke skutki nikak zamołwjecz njedadza, hodza so tola derje wukkascz; katholski lud bu wot protestantskich prědarjow jara schczuwany. Tak bě bjez druhim protestantski „duchowny" Giannini, po prawym tyscherski, z jenym pschedawarjom biblijow do katholskeje Barletty pschischoł; tón wobczahny budu na torhoschczu a Giannini stejesche pschi nim a pschiwołasche kupcow. Nastork k harje da, kaž prjedy pisachu, jene protestantske prědowanjo. Po nowischich powjesczach neapelskich nowin „Conciliatore" běschtaj pak dwaj protestantaj do katholskeje cyrkwje pschischłoj a wusměchowaschtaj duchownoho na klětey a tsecźi protestant rykzesche na torhoschczu k zhromadzenomu ludej. Pschez to bu lud rozzłobjeny a k surowoszczam honjeny, kotrez wězo nichtó njezamołwja. Wysche toho běchu tajke podawki w Barletta a druhich městach bóle politiske dyżli cyrkwinske rokoczenja, dokelż z jeneje strony mucza ludzi Mazzinistojo (republikanarjo) a z druheje Bourbonistojo (pschiwisnicy zahnatoho krala). — W Hornjej Italskej so na wójnu jara pschihotuja a chcedza rady rakuskemu khěžorej joho posleni kusk Italskeje wutorhnycz.

Z Roma. Powjeda so, zo budże pschichodne lěto k 1800-lětnomu jubileju martrarskeje smjercże s. Pětra w Romje powschitkowna cyrkwinska zhromadźizna abo koncilium. Poslenja tajka zhromadźizna bě psched 300 lětami w Triencże.

Z Roma. Romske nowiny pisaja, zo je lětsa k jutrownym swjatym dnam na 40,000 cuzych pschipuczowało. — Dżeń 12. haprila běsche k wopomnjeczu domojwróczenja swjatoho wótca w lěcze 1850 wulkotne woswětlenjo cyłoho města. Wjecżor jědżesche bamž do cyrkwje swjateje Hańże za wrotami (extra muros) a bu wschudżom swjedżeńscy a horliwje witany; hudźba hrajesche a na torhoscżach buchu spěwy k joho cżescżi spěwane. Mnohoscż ludu bě jara wulka a tola bě wschudżom dobry porjad.

Z Londona. Kommissia k tomu postajena je wupytała, zo dwě tsecżinje katholskich dźěcżi w Londonje hinjetej we hrěchach, dokelž jim wopilstwo starschich schkodźi a dokelž njejsu do schulow słane. Nětk je towarstwo wustupiło, kiž chce za wukorjenjenjo wopilstwa bjez ludom słutkowacż.

Rusowska. We Wołyńskej stej dwě katholskej biskopstwje, 240 cyrkwjow a 360 duchownych, z kotrychž 120 wschelakim klóschtyrskim rjadam słuscha. Nětko jedna so wo to, zo by so liczba (mnohoscż) duchownych wo połojcu pomjeńschiła. — W Rusowskej zakładuje so nowe grichiske missionske towarstwo. Duchowny Beljusthn, tajke wotpohladanjo podpjerach, wuznawa w ruskim cżasopisu „Gołos (Hłós),“ zo so njeda prěcż, kak je nabożnistwo (wěra) w Rusowskej spadnyła, a kak mohamedanska wěra w asiatich ruskich krajinach mócnje pschibjera. Potajkim by lěpje było, hdy by so mócne rusowske knjeżerstwo radscho starało wo wożiwjenjo wěry w Rusowskej samej a pozdźischo hakle na missionstwo myslilo, wosebje pak, zo by katholsku cyrkej tak njepodcżischcżowało.

Z Jeruzalema. Wottudy su pjecżo duchowni z jenym biskopom do Abissynije woteschli, zo bychu tam nowy mission zakładźili.

(Schita jehła hako njebjeski klucż.) Pobożny jesuitski frater, kiž w klóschtrje krawcowasche, cżakasche na swoju smjercż a joho sobubratsja wobstupichu joho łożo. Nadobo zdasche so wón ze sonow wubudżeny, pokazowasche na swój pucawk, kiž na scżěnje wisasche, a proschesche, zo bychu jomu joho schitu jehłu podali, a hdyż ju mějesche, praji wón: „Hlejcże, to je klucż, kiž mi njebjo wotankuje.“ Na to wumrje wón. Swjaty Pětr njeje wěscże tónle klucż zacżisnył, pschetoż pobożny bratr bě swoju jehłu pschez stajne dobre měnjenjo, z kotrymż Bohu k cżescżi dźełasche, hako njebjeski klucż poswjecżił.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Radworja. We cżisle 6. Kath. Pósła bě na to spomnjene, zo je so w swojim cżasu něhdże psched 100 lětami tudy też, kaž so nětk hischcże w tych druhich serbskich katholskich wosadach dżerži, kschižerski procession wotdżeržał. Powjeda so, zo je tohodla pschestał, dokelž je jedyn kschižer z Budyschinskeje wosady,

kiž so tudy pschizankuychu, do njezboža pschischoł, ale wosobnje pschez samotnu njedohladnosćz. Na to bu wot Radworskoho zemjana, kiž drje bě protestant, ale hako sudniski knjez wěste prawo k tomu měješche, tajki processjon zakazany. Tak je wostało hacž do dżensnischoho dnja. Hačrunje je so wjacy krócz wo tym ryczało, zo by so tajki processjon tudy zas zawjedł, njeje tola hischcże k wuwjedżenju pschischło. Ale njedyrbjało to mózno bycz, hdy by prawa wola k temu była? W naschej wosadże je wysche knjeżich dworow pschez 20 wobsedżerjow, kiž maja konje, a w Budyschinskej wosadże je 18 katholskich kublerjow, kiž konje dżerża, wysche jednotliwych mjeńschich wobsedżerjow. Bychu-li cżile hromadu stupili, bychu po tajkim rjany processjon pschez 30 porow wjedli. Wězo by so duchownej wyschnosczi prjedy wozjewicz mělo. Tež katholscy kublerjo z Banec a Wětrowa bychu traž so tu pschizankuyli. Tohodla, katholscy kublerjo tuteju dweju wosadow, rozsudżcże tu wěc, a potom wozjewcże wasche mysle wyschnoschczi z pismom. Hdyž so najprjedy jenoż někotsi podpisaja, cżi druzy so potom pschizankuu, hdyž by zapoczatk tu był. Zo so ta wěc lochcy wuwjesc̀ hodzi, pokaza nutswjedżenjo tudomnoho knjeza fararja. K.

Z Radworja. W zańdżenym schulskim lěcże wopuschczi naschu wucżerniju 23 dźěczi, bjez nimi 1 zemrjete. Pschiwzatych bu 20. Liczba wschitkich dźěczi, kiž so w 4 rjadownjach rozwucżuja, je 190, a to 101 hólcow a 89 holcow. Wot tutych dźěczi dźěchu lětsa prěni krócz k bożomu blidu 11 hólcow a 8 holcow. Po wsach so takle rozdźěla: Z Radworja z młynskimi khěżemi je jich 81, z Kamjeneje 24, z Cżornoho hodlerja 5, z Mikkec 1, z Khasowa 11, z Luha z Nowym Luhom 3, z Holeschowa 1, z Khelna ze Schibjencu 19, z Boranec z Nowymi Boranecami 13, z Lutowcża 5, z Měrkowa 13, z Haja 1, z Lupoje 4, z Minakała 2, z Bronja z Nowym Bronjom 7. Bjez tym je 23 dźěczi z měschanych mandżelstwow.

Z Różanta. Dżeń 26. hapryla swjeczesche k. Michał Jencz w Cżornecach swój 25lětny wucżerski jubilej. K tomu buchu jomu ze wschelakich stronow zbożopschecża a dary pschipósłane; sobustawy khróscżanskeje wucżerskeje konferency pschepodachu jomu pschez deputaciju swoje pschecża a pschisprawne dary.

Z Lipska. Tsecżu njedżelu po jutrach bu na pjatym założeńskim dnju wosebity dom tudomnoho towarstwa katholskich rjemjesniskich swjatocżnje poswjecżeny. Kupny pjenjez (10,550 toleri) je wězo jenoż z małoho dźěła zapłacżeny a wocżakuja so k tomu dalische smilne dary.

Należnosćze towarstwa.

Do pokładnicy wotedachu dale swój lětuschi pschinoschk kk. 156. żiwnosćzer Michał Pózer z Kusća; 157. kubler Jakub Łukasch z Kozaric; 158. kubler Jakub Cżésla z Khróscżic; 159. kowar Jakub Wawrik z Khroscżic; 160. N. N. z Khróscżic; 161. żiwnosćzer Pětr Just z Jasećcy; 162. klamar Jakub Glawsch z Różanta; 163 d.

Khata Schczěpanowa z Dobroschic; 164. Jakub Leschawa z Pěstec; 165. murjeŕ Jakub Wjenk z Rózanta; 166. Madlena Kralowa z Rózanta; 167. mtynk Michak Lipicz ze Sernjan; 168. wuczeŕ Handrij Bräuer z Radworja; 169. Marija Wjerabec z Radworja; 170. Michak Libsch z Kamjeneje; 171. Mikkawsch Kubica z Budyschina; 172. khěžerka H. Fulkowa ze Zidowa; 173. gymnasiast Pětr Klimant w Prazy; 174. kubleŕ Jakub Lebza z Pěstec.

Na konsche lěto su hischcże zapkaczili kk.: wuczeŕ H. Bräuer z Radworja; gymnasiast P. Klimant w Prazy.

Dobrowólne dary: k. Burski syn Pětr Wolenk ze Zyjic 5 nsl.

Zemrjety sobustaw: Michak Libsch, kubleŕ w Kamjenej, zemrje 10. hapryla.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Hana Marija, dź. Jana Mětowskoho w Skonej Borschczi. Wěrowanaj: Michak M. Wels z Hrubjelczic a Marija Madlena Cyžec z Němsec. Zemrjeczi: Felix Alois, fourira Jana Bandy, 3 měsacy. Khrystof Gruhl, prjedy kubleŕ, † w Drezdzanach a na s. Mikkawsch khowany, 57 l. 11 m.

Z Radworja, 28. januara — 27. hapryla. Kschczeni. Hańža, Michaka Czunki w Khelnje; Marja Madl., Mich. Hicki w Radworju; Jan Aug., Karla Petermanna w Zdzeri; Jan, Hańže Mjenjec z Radworja; Hana Ernestina, Jana Dubskoho w Khelnje; Jan, Mich. Winarja w Kamjenej; Mikkawsch, Hanže Khilanec z Radworskoho Haja; Hana Marja, njeboh Mich. Koppera w Radworju; Marja Madl., Jana Lehmanna w Boranecach; Hana, Mich. Kocže we Kupjanskej Dubrawje; Hańža, Jak. Jenki w Radworju; Mikk., Mich. Ledzbory w Radworju; Karl A., Hany Borschec z Kupjanskeje Dubrawy; Hana a Marija, dwójnikaj Karla Jurka we Kamjenej; Hańža, Jana Pjetascha we Radworju; Marija Mikk. Delana we Boranecach; Marija, Ernsta Cymera w Khelnje; Madlena, Mikk. Lukascha we Radworju. — Hrjebani. Jakub, syn Jana Lorenca, khěžkarja we Radworju, 1 lěto, 1 mějac. Hana, wudowa njeboh Jurija Hasche, khěžkarja w Radworju, 75 l., Bjedrich Keßler, potkubleŕ we Radworju, 63 l. 9 m.; Jan Schneider, zahrodnik wo Kupjanskej Dubrawje, 65 l.; Jan, S. Mich. Winarja, khěžkarja w Kamjenej; Hańža, mandź. Michała Schoenka we Radworju, 40 l. 10 m.; Jan s. Hany Frenclec z Lutowcža, 7. m. 8 d.; Madlena Schäferec z Brjenjenja, 53 l. 11 m.; Mich. Kopper w Radworju, 28 l. 11 m.; Mikk. Běrk w Radworju, 32 l. 2 m.; Hańža, mandź. Handrija Kaplerja we Khelnje, 71 l.; Jakub Schramm z Radworja, 75 l. 1 m.; Jan Herrmann, wumětkaŕ w Radworju, 66 l. 11 m. 24 d.; Hana, dźowka Pětra Buka w Radworju, 11 l. 5 m.; Michał Libsch, kubleŕ we Kamjenej, 50 l. 7 m. 1 d.; Marja, dź. Pětra Lischki w Radworju, 3 m.; Hana, dź. Jana Hendricha we Lupoj, 3 l.; Madlena, dź. Marije Lorencec z Radworja, 7 m.; Mikkawsch s. Mich. Ledzbory we Radworju 4 njedź. — Wěrowani. Michał Kokla, mtynk we Serkowicach pola Drezdzan, z Hanu Jerschec z Lutowcža. Michał Brankaczk z Dobroschic, z Hańžu, zwudowjenej Hermanowej z Radworja. Michał Kmjecź we Lutowczu, z Hanu Frenclec z Lutowcža.

Z Ralbic w haprylu. Kschczeni. Jurij, s. Pětra Mróza z Ralbic; Marija, dź. Mikkawscha Bjarscha z Koslowa; Jurij, s. Mikkawscha Langi z Nowoslic; Khata, dź. Michała Czemjery z Ralbic; Jakub, s. Mikkawscha Zura ze Sernjan; Mikkawsch, s. Jakuba Rocha ze Schunowa; Jurij, s. Michała Schipczika ze Schunowa; Jurij Mark, s. Jurija Wiczaza z Ralbic. — Wumrjeła: Madlena, mandźelska Jakuba Tschaska z Ralbic. — Wěrowanaj: Michał Bjedrich ze Smjerdźaceje a Khata Lubkec z Ralbic.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 10. 19. meje 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Swjeczenjo njedźele a jeje wonjeczeszczenjo.

„Schtóžkuli cyły zakoń dopjelni, ale jenoż jenu kaznju pschestupi", praji swjaty japoschtoł Jakub, „pschehrěschi so na wschitkich." Pschetoż tónsamy, kiž je pschikazał: „Ty njesměsch cuzych bohow pódla mje měcz," tón je też pschikazał: „Spominaj na sabat, zo by jón swjecził." Tuta kaznja je tak stara, kaž człowjeczi splah. Wona je kaž wschitke druhe boże kaznje jenoż k samotnomu zbožu człowjekow data, tohodla za kóždoho ważna a kóždoho swědomjo wjazaca.

Tysacy lět dołho bu wona hako bójska a swjata wobhladana a dźerżana wot židow a kscheszczanow, a hakle w nowischim czasu je so zapoczało, na tule kaznju zabywacz, ju mjenje ważicz, haj chyle na bok stajicz. Zrudne sczěhwki tajkoho njeswjeczenja swjatych dnjow su tak widżomne, zo nichtó njebudże, kiž njeby za krute swjeczenjo njedźelskich a swjatych dnjow wustupił. Njedźela dyrbi być dźeń wotpoczinka a dźeń toho Knjeza.

Człowjek je drje po postajenju stworiczerja k dźełu stworjeny a dyrbi sebi we pocze swojoho wobliczja swój khlěb wobstaracz, ale wón dyrbi też wotpoczowacz a swojoho tudybhcza so wjeselicz, to je boże wola a tohodla bu tón sydmy dźeń wot Boha k wotpoczinkej wot dźěła postajeny. Zo Bóh luby Knjez to bjez ważneje winy njeczinjesche, to kóżdy widźi; wón wjedźesche, kak nuzne za naschu naturu druhdy wotpoczowanjo je, a kak schkódne, stajnje dźěłacz a żenje wotpoczowacz. Stajne dźěłanjo naschoho ducha każ naschoho cźěła, wuczehnje naschim stawam wschitku móc, posłabi ducha a cźěło a czini człowjeka k dalschomu

skutkowanju njekhmanoho. To wucži nazhonjenjo. Statistiske dopokazma wobswědczeja, zo ludžo, kiž wot swojeje młodosce sem wodnjo a we noch stajnje dźěłaja (kaž we tajkich fabrikach, hdźež žadyn njedźelski wotpočink njeje) hižom zahe hinjeja a wumrjeja, najwjacy z nich hižom prjedy dokonjanoho 35.—40. léta. Naturske pschikaznje, kaž te wot Boha nam postajene, njedawaja so bjez schtrafy pschestupicz wot jich zacpějerjow. Jedyn wotpočžowanski dźeń po schěsčz dźěławych dnjach je tohodla trěbny a je tež dosahacy, zo bychmy poslabjenu móc zasy posylnili. Po kóždym schtwórtym, pjatym abo schestym dnju dźěła njedźelu (wotpočink) dźerżecz, njeje trěbne (wothladane wot toho, zo to khude wobstejenja najwiacy cžłowjekow njedowoluja), ale po kóždym dźewjatym abo dźesatym dnju dźěła hakle dźeń wotpočinka dźerżecz (kaž su to Francózowje we cžasu wulkeje revolucije cžinili), je wot cžłowjecžoho cžěła pschewjele žadane a njehodźi so postajicz. Zo je tohodla napschecžo naturje cžłowjeka a jara njesmilne žadanjo, hdyž wulka mnohosčz dźěławych ludźi wschitke dny bjez wuwzacža a tež njedźelu we fabrikach abo dźěłarnjach pschecžini — to móža jenož njesmilni wobsedźerjo fabrikow abo njesměrnje do cžasneje zasłužby zalubowani prěcz. Schtóž schěsčz dnjow dźěła, dyrbi sebi za swoje dźěło tola tak wjele zasłužicz móc, zo móže sedmy dźeń bjez dźěła so zežiwicz. Njedźelske dźěło njepschinjese nikomu žane žohnowanjo, to je stare prawidło, kiž so hischcže dźens za wěrne wupokazuje. Schtož nahramnosčz njedźelu zasłuži, to so lochcy zhubi na hinajschim puczu, pschetož to je njesprawnje zasłužene kubło (dla wonjecžeščenja toho wot Boha postajenoho swjatoho dnja), kiž njeje nikomu wuschne. Cyle khwalobne tohodla je, hdyž swětna wyschnosčz swjecženjo njedźele zakituje a za wbohich dźěłacžerjow wustupuje, jelizo jich njesmilni dźěłodawarjo tež njedźelu a swjate dny dźěło žadaja.*) Nahramnosčz a njesměrna žadosčz po cžasnej zasłužbje stwerdźujetej cžłowjecžu wutrobu a surowy knjez (khlěbposkicžer) wutrjeba móc khudoho dźěłacžerja, kaž dołho so to někak hodźi; je-li pak joho móc prjecz, wopuschczi joho dotalny zastarać a tón wopuschczeny wozmje zrudny kónc. Tajki dźěłacžer je, kaž dołho je strowy, njewólnik bohazabycziwoho pjenježnoho cžłowjeka, a nima ani jedyn dźeń cyłoho léta, zo by so kaž druzy wot cžežkich zwjazkow swojoho powołanja na khwilku wumohł a swojoho žiwjenja so wjeselił. Tele nowopo-

---

We tymle nastupanju dyrbimy nětežischim kscheščanskim wjerćham horliwosčz a krutosčz pschecz, kajkuž najprěnischi kscheščanscy wjerchowje mějachu. Khěžor Konstantin poruczi swjecženjo njedźele ze swětnym zakonjom we swojim khěžorstwje. Khěžor Valentin I. zakaza, njedźelu kscheščanow psched sudnistwo powołacz, haj postaji, zo dyrbja sudniske pschepytanja privatnych parschonow hižom sobotu pschestacz; khěžor Theodosius Wulki wobnowi hižom prjedy njoho daty zakoń, zo njedźelu njesmědźa dźiwadła a kellerstwa bycz a dasche wschitkich zakondźeri njedźelskich božich słužbow do puscziny wuhnacz. Khěžor Karl Wulki khostasche wschitkich z pjenježnej schtrafu, kiž njedźele a swjate dny swětne zhromadzenstwa sebi dowolichu; we Jendźelskej njesměděsche w zastarsku njedźelu nichtó wujěchacz abo na wozu wujěcz.

hanſke zakhadźenjo z cźłowjekom je wulka hańba za naſch cźas, kiž tak wjele wo ſwobodźe, runoſcźi a bratrowſtwje rycźi a piſa.

Njedźela dyrbi dale bycź dźeń toho Knjeza. Tón njedźelſki wotpocźink njeſměſch ſebi mjenujcy myſlicź hako prózne pſchecźinjenjo tohole dnja, pſchetoż próznoſcź je wſchudźom a pſchecy wohidna a lěnjoſcź wucźi wjele złoho. Cźłowjek hižom wotpocźuje, hdyž ſo wot ſwojoho wſchědnoho dźěła wotrjeknje a ſebi druhe lóžſche wuzwoli. Tajke dźěło je k wokſchecźu; dawa móc a je k wjeſołoſcźi. Służimy=li ſchěſcź dźěławych dnjow ſwětej khlěba a druhich cźěłnych potrěbnoſcźow dla, dyrbimy tola tón ſydmy dźeń k něcźomu waźniſchomu, za naſchu duſchu nałożowacź, a też jej duchownu chrobu podacź, kotruž wona potrjeba, zo njeby cźěłu podležała, a ſwoje mocy zhubiła. Cźłowjek nje je njerozomne zwěrjo, kiž we ſmercźi ſwoje bycźo zhubi. Tón nas woźiwjacy duch, naſcha duſcha ſpóznaje ſwoje woſobniſche powołanjo, pozběhuje naſchej wocźi a wutrobu ze horjacej žadoſcźu horje k naſchomu wótcnomu krajej a žada tam wěcźnje žiwa bycź, hdyž junu cźěło wopuſchcźi. — Nimamy=li na dźěławych dnjach cźas a khwilu ſo na naſche wěcźne powołanjo dopomnicź a ſebi wſchitke naſche winowatoſcźe toho=ſamoho dla pſchemyſlicź, dha je tola na dnju wotpocźinka pſchileźnoſcź data, ſo na naſche lěpſche a woſobniſche powołanjo napſchecźo Bohu a wěcźnoſcźi dopomnicź. K tomu ſu boże ſłużby a tohodla je to wot cyrkwje prědowana wola boża, zo dyrbimy njedźelſke dny boże ſłużby wopytacź, zo bychmy tola jedyn dźeń Bohu a naſchej njeſmjertnej duſchi ſwjecźili, hdyž ſmy ſchěſcź ſwětej a naſchomu cźěłu nałożowali. To je to najlěpſche, najwužitniſche a najnuzniſche dźěło na dnju wotpocźinka. Wone poſylni cźěło a duſchu, wokſchewja naſche myſle, położa nam ſtaroſcźe a próchy žiwjenja, zaſchcźěpi do nas bożu dowěrnoſcź a da nam ſpóznacź, zo naſche powołanjo nje je jěſcź, picź, wužiwacź, abo dźěłacź, tradacź, cźerpjecź a potom wumrjecź; ale zo ſmy dźěcźi naſchoho Boha a wótca we njebjeſach, kiž wſchě wjeſołoſcźe a zrudoby k naſchomu lěpſchomu wjedźe, a kotrohož ſmilnoſcź chce nas něhdy do wěcźnoho kraleſtwa horje wzacź. Boże ſłużby nas pſchepokazaja, zo ſu wſchitcy cźłowjekowje dźěcźi jenoho Boha a zo pſched nim žane wumělenjo njepłacźi; zo Bóh ſwój zakit, ſwoju pomoc, ſwój tróſcht wſchitkim wěriwym bjez wuwzacźa ſlicźi, zo wón wſchitkich k bratrowſkej luboſcźi napomina a na ſwój ſud a ſwoju ſprawnoſcź pokazuje, hdźežkuli tule luboſcź ranja, hdyž je bohaty njeſmilny napſchecźo khudomu, khudy pak połny hramoty a zawiſcźe napſchecźo bohatomu. Boże ſłużby wozjewja nam też bożu njeſkóncźnu luboſcź we woporje Jězuſa Khryſtuſa za wumoženjo ſwěta a napominaja nas, ſo ſamych zaprěcź a ſo w žiwjenju a we wumrjecźu Bohu woprowacź we ſcźerpnym znjeſenju wſchěch kſchižow a pſchecźiwnoſcźow tohole žiwjenja, zo bychmy ſo hódni ſcźinili ſtoterych płodow wěcźnoho zbožnoho žiwjenja. Smy=li ſo pſchez njedźelſki ſwjedźeń hako cźłowjekoja, hako kſcheſcźenjo, hako dźěcźi boże a hako herbja njebjes ſpóznali a z nowej mocu wobdali, dha woſtanje nam we běhu dnja hiſchcźe

czas k rozpominanjam, k rozrycžowanjam a wschelakim dowolenym wjeselam, prjedy hacž so z wjesołym dźakom k nócnomu wotpočinkej podamy, zo bychmy nazajtra nasche dźěło z nadźiju na njedźelu zas započeli.

Wschitke tele žohnowanja brachuja tym, kiž njedźelu mocowani abo z nuzy abo ze zaprěczom kscheszczanskeje mysle dźěłaja abo pschez zakomdźenjo božich skužbow so k hrěschnym a wólnym wjeselam podadža. Zo tajki kscheszczansku haj człowjesku wědomnoscz zhubi, na swoje wěczne powołanjo zabudže a druhdy hacž k k zwěrjeczu so pokhili, kóždy spóznaje. Runje tak wěste pak je, zo człowjek, kiž swojoho knjeza a stworiczerja njespóznaje a njeczeszi, tež boże kaznje zaprěje a kaž zwěrjo jeno zwonkownej mocy so podwoli; a móže-li so tejle mocy wuwinycz, hołduje swojim lóschtam a bliži so pschech bóle we njemérnych lóschtach swojomu zahinjenju. To su sczěhwki wonjeczeszczenja njedźele. Wucženi kaž njewucženi, bohaczi kaž khudźi njemóža ženje tak hłuboko panycz, hdyž dźeń toho knjeza swjatoscza. Hdyž pak to zakomdźa, zdaluja so pschech bóle wot Boha, nabožnistwa, czahnidbh a padaja pschech hłubscho do hrěchow a njekhmanstwow. To so pokazuje we wschitkich powołanjach, najbóle pak we nižschich. Tajkich ludźi polěpschicz, prjedy a hinak móžne njeje, hacž zo so prjedy wschoho k božim skužbam pohnuja. Na to dyrbja wosobnje czi hladacz, kiž maja dźěłaczerjow abo czeladnikow pod sobu.

Njepraj nichtó: wopytowanjo božich skužbow njewucžini nabožnistwo, móžemy bjez tohole wopytowanja bohabojazni a pobožni bycz. Tajka rycz je napscheczo božim kaznjam a nazhonjenju. Bóh žada swjatoszczenjo njedźele, skyschenjo božoho skowa, swjeczenjo pótajnoszczow božich a. t. d. a wscho to tón njeczini, kiž boże skužby njewopytuje. Schtóž swoju wěru njewuznaje a po njej žiwy njeje, je mrtwy staw teje sameje a nima dźěl na jeje žohnowanjach.

Chcemy-li tohodla człowjeka na puczu póczciwoszcze zdźerżecz, abo zabłudźenoho k czahnidbje wuzběhnycz, dyrbimy joho k božim skužbam pohonjecz a dźerżecz, hewak to njedokonjamy. Pschi zakomdźenju teje winowatoszcze započnje pola wjele człowjekow jich zahubjenjo. Tohodla ma wonjeczeszczenjo njedźele tak zrudne a czeszczenjo njedźele tak zbožowne sczěhwki.

Pilne a mnohotne wopytowanjo naschich cyrkwjow pokazuje, zo wjetschi dźěl wěriwych rady swoju winowatoscz dopjelnja, hacžrunje tež hischcze tajch su, kiž rědko Boži dom wopytuja. P. L. A.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Litoměric. Nowy biskop k. Wahala bu jara swjedźenscy powitany.

Badenska. We Freiburgu je so žid rycžnik Fürst kschczicz dał.

Pruska. Kral je dowolił, zo smědźa tež we měrnych czasach miłoszciwe sotry we wojerskich schpitalach wothladanjo khorych na so wzacz, hdyž wo to

žadaja. To je pschipóznaczo jich skutkow, kajkež móhli sej też w někotrych druhich krajach za vschikkad wzacź!

Z Poznanja. Dźeń 24. haprhla swjeczesche so tudy pschikhad nowoho archbiskopa, Mjeczišlawa Ledóchowskoho z tajkej swjatoczńosczu a pychu, kotraž bu w nowischim czasu jenož wot krónowanja pruskoho krala w Kralowcu (Königsbergu) pschetrjechena. Wokoło 300 zemjanow so pschi tym wobdźěli w swojich najpyschnischich wozach; wokoło 450 duchownych w ornatych pschewodźesche swojoho nowoho wyschschoho pasthrja do cyrkwje, cyke katholske wobydlerstwo tworjesche njepschehladny pschewod.

Rakuska Schlezynska. Generalny vikar rakuskeje dźělby wrótslawskoho biskopstwa k. Helm swjeczesche swój 80-lětny narodny dźeń, pschi czimž bu ze swětneje a duchowneje strony jara poczesczowany.

Rakuska. Někotre zjenoczenstwa mikoscziwych sotrow su hižo swoju słužbu pschipowjedźike, jelizo dyrbjało k wójnje pschińcź.

Rakuska. W Gmundenje pschestupi jutrownu póndźelu protestantska zemjanka z Parry k naschej cyrkwi.

Z Wina. Za votivnu cyrkej tudy twari so mischtrowski czasnik (zeger). Hdyž pschipołdnju dwanacze bije, wupschestrěwa hodler wysche czasnika swojej kschidle a ze znutskownoho czasnika wustupja tsjo jandźeljo, kotsiž rucy styknu, poklaknu a so pomodla. Hdyž su czi woteschli, wozjewja so na woběmaj bokomaj czasnika po schěsczich figurach khěžorskich wojerskich hercow, kotsiž kruch z opery „Martha“ duja. Wschitke figury su we žiwjeńskej wulkosczi wuwjedźene.

Slawonska. Slawny biskop Stroßmayer w Diakowaru woteda wóndy kapitlej z nowa 20,000 schěsnakow k zakoženju hólczoho seminara. Prjedy je hižo k tomu kóncej 50,000 schěsnakow darił; też joho duchownstwo je k tomu 50,000 nawdako.

Tyrolska. We Feldkirchu wotpokoži 19. měrca jedyn protestant katholske wěrywuznaczo. Wón bě dlěschi czas na wschěch njedźelach a swjatych dnach schtyri hodźiny daloko na kscheszańsku wuczbu khodźił.

Schwajcarska. Město Basel je pschikład wuwołaneje protestantskeje znjesliwosczje. Chce-li katholik tam měschczańske prawo dostacź, dyrbi so prjedy z wosebitym reversom zwjazacź, zo wschě swoje dźěczi protestantscy woczahnycź da. Wot lěta 1848—1866 njebu ani jenomu katholikej měschczańske prawo wudźělene, hdyž so zawěsczenju protestantskoho woczehnjenja swojich dźěczi spjeczowasche. Tele czinjenjo baselskeje rady je napschecziwo schwajcarskim krajnym zakonjam, kotrež jenož žadaja, zo by kóždy měschczan kscheszan był.

Schwajcarska. Biskop w Solothurnje je wozjewił, zo na žadosczź swojich poddatych, kotruž je do Roma póslał dla zběhnjenja a pschepokoženja swjatych dnow, njeje połnomóc k tomu dostał, ale zo smě na tsi lěta te fabriki wot swjeczenja dispensirowacź, kiž z dosahachych winow so na njoho wobrocza. Tajke swjate

dny, hdźež smě tamniſchi biſkop (wězo za ſwoju diöceſu) diſpenſirowacz, ſu: ſ. Marije czıſtoſczenja, ſ. Józefa, ſ. Marije pſchizjewjenja, jutrowna a ſwjatkowna póńdźela, ſſ. Pětra a Pawoła, ſ. Marija naroda, ſ. Schczěpana a portiunkula.

Italſka. Město Rom ma nětk 207,338 wobydleri; mjez tym je wójſko, žiwża (4552) a njekatholikow je 437. Swětnych duchownych je 2368 (bjez nimi 819 ſeminariſtow) a klóſchtyrſkich woſobow je 4853. Italſke kraleſtwo ma pſchi 21 milijonach wobydleri 235 diöceſow, kotrež ſo do 45 arcbiſkopſkich, 184 biſkopſkich a 6 abtownjow z biſkopſkimi prawami dźěla; w pſcheměrje pſchińdże na diöceſu 90,000 wobydleri. Ale rozdźělenjo tychle wobydleri na jenotliwe biſkopſtwa je jara wſchelake. Tak je jena diöceſa, mjenujcy Milan (Mailand), kiž ma 1,117,000 katholikow, Neapelſka a Turinſka matej kóżda pſchez pół milijona, 13 je jich ze 300,000 do 400,000, 48 ze 100,000 do 200,000 atd., 44 z 30,000 do 50,000, 28 ze 20,000 do 30,000, 23 ze 10,000 do 20,000 a ſydom, kiž maja mjenje dyžli 10,000 wobydleri. Biſkopſtwo Ales w Sardinſkej liczi lědma 2000 duſchi a ma kapitl z 20 kanonikami a 18 duchownymi. Po krajinach pſchińdże na Lombardſku 8 diöceſow na 3 milijony ludźi, Romagna ma 12 diöceſow za 1 milijon; we wójwodſtwach je 9 a w Toſkanſkej 21 diöceſow; Umbriſka z pół milijonom ma jich 17; marki (bamžowy kraj) z njepołnym milijonom 21 diöceſow; Sardinſka ma 11 diöceſow a Sicilija 18 pſchi 2,300,000 wobydleri; neapelſke provincy maja jich 96 pſchi 7 milijonach.

Z Roma. Cyrkwinſka protyka „Annuario pontificio na lěto 1866 podawa bjez druhim tajke powjeſcze. Swjate kollegium liczi nětko 6 kardinalow biſkopow, 43 kardinalow měſchnikow a 8 kardinalow diakonow; z tych ſamych bydli 29 najbóle w Romje, druzy ſu w cuzych krajach. Najſtarſchi kardinal běſche lětſa zemrjety 90-lětny kardinal Toſti a najmłódſchi je 49 lět. Jědnacze kardinalſkich měſtnow je wupróznjenych. Na cyłym katholſkim ſwěcze je 12 patriarchatow, 154 archybiſkopſkich ſtołow a 692 biſkopſkich, k kotrymž dyrdi ſo pſchidacz 226 ſtołow in partibus infidelium (30 archybiſkopſtwow a 196 biſkopſtwow). Po wobrjadu (ritus) je 5 patriarchow narańſchoho abo grichiſkoho a 7 łaczańſkoho wobrjada, 24 archybiſkopſtwow je wobrjada grichiſkoho a 130 łaczańſkoho, 46 biſkopſtwow wobrjadu narańſchoho a 646 łaczańſkoho. Z biſkopſtwow ſteji 96 ſtołow (12 metropolow a 84 ſtołnych cyrkwjow, bjez nimi też naſcha budyſchinſka) njepoſrědnje pod bamžom. Japoſchtołſkich vikariatow (kaž dreždźanſki) je 101, japoſchtołſkich delegacijow 5 a japoſchtołſkich präfekturow 21. Swjaty wótc Pius je 12 ſtołnych abo biſkopſkich cyrkwjow na metropole (maczerſke cyrkwje z podſtejachymi biſkopſkimi) powyſchił, je 4 nowe archybiſkopſtwa wutworił, 96 biſkopſtwow, 15 japoſchtołſkich vikarow, 1 delegaciju a 6 präfekturow. Pſchiſpomnjenjo redaktora. Wuſtojnje zeſtajany pſchehlad katholſkich biſkopſtwow namakaſch też we jara wužitnej ſerbſkej knizy: Katholik a joho cyrkej, kotruž je k. kooperator P. Ludwig Angermann w Róžencze wudał.

Z Roma. Zańdżeny měsac bu konkordat (zwjazk) japoschtolskoho stoka z Hondurskej republiku we srjedźnej Americy wobzamknjeny. Tež khěžor we Mexiku spóznawa, zo so tamnische cyrkwinske należnosćze zrjadowacź njedadźa bjez wujednanja z Romom. — Swjaty wótc poda so 24. hapryla do cyrkwje della Minerva, zo by tam swjatu Khatu Sienisku poczěscził, kotraž je za patronku města Roma wuprajena. — Swjaty wótc je ruskomu khěžorej pschez rusowskoho póslanca w Parizu dał zbožo pschecź, zo je wóndy pschi nadpadźe pschez mordarja žiwjenjo a strowosćz zdźeržał.

Francózska. Khěžor Napoleon je ze swojoho zamoženja 80,000 frankow darił, zo bychu mnischa Trappistowje w Dombes swoju ležownosćz płódnischu sčinicź móhli.

Z Pariza. Bratrstwa swjateje a njewoblakowaneje wutroby Marije we Francózskej a we wschěch krajach swěta su wschitke (281) w loni z arcbratrstwom w Parizu zjenoczene. Pschez 100,000 nowych sobustawow je do tychle bratrstwow stupiło, w Parizu samym 12,264.

Jendźelska. Kralowna Viktoria je bamžej samorucžnje pisany list póslała, w kotrymž so jomu dźakuje za joho poruczność̌e w Irskej. Duchowni su tam najzbožownischo pschecźiwo fenierskomu zběžkej skutkowali, kiž móžesche za Jendźelsku jara straschny byc̀. — Protestantski jendźelski farar Gurdon w Assingtonje pola Sudbury je psched něktrym czasom swojim wosadnym wozjewił, zo swoje zastojnstwo złoži, zo by do jednoty katholskeje cyrkwje zastupił. Knjez Gurdon wotrjekny so z tym dotalnych lětnych dokhodow (zdy) 500 puntow sterlingow (3500 toleri).

Egiptowska. W Egiptowskej a na wuczinje Sueza kcźěje katholske missionstwo. W Suezu bu rjana cyrkej natwarjena a w hornjej Egiptowskej twari so jich schtyri.

Afrika. Srjedź januara bě so na afriskich brohach njedaloko Drana parokódź „Borysthene“ rozrazyka. Bjez puczowarjemi na kódźi běsche tež duchowny, vikar z Bel-Albésa. K njomu khwatachu wschitcy: žónske, wojacy, kódźnicy, czischczachu so wokoło njoho, kaž dźěczo wokoło maczerje, hdyž strach hrozy, a proschachu wo požohnowanjo a wo wotwjazanjo wot swojich hrěchow. Duchowny ryczesche cyle měrnje posylnjace słowa k postróżenomu ludej a wupschestrje skónczńje swojej ruky nad wschitkich, zo by jim wotwjazanjo hrěchow wudźělił. A hdyž hischcze so modlo z pozběhnjenymaj rukomaj stejesche, dosaže joho, kiž bě sam na so kaž zabył, wulka zmoha, zo by joho sobu do mórskeje hłubiny njesła. „Woprawdźe,“ tak prajesche jedyn wyschk, kiž bě smjercźi wuczeknył, „rjana, krasna smjercź! Wón wumrje woprawdźe hako duchowny! Wón stejesche prawje na swojim měscźe!“ Z nim zatepi so 30 – 40 puczowarjow; zbytkni, něhdźe 250, buchu wumoženi.

Amerika. W New-Yorku su tamnische 40 cyrkwjow kóždu njedźelu

derje wophtane a kóždu sobotu je tam wjele spowjednych ludźi. Wschitke cyrkwje su z płunom (gazom) woswětlene; na wulkich woltarjach swěczi so 50—80 płunowych płomjeschkow a wóskowych swěcow. Też tepja so cyrkwje z wohrjetym powětrom (loftom). Wschudźom dźerža so boże słužby z tajkej dostojnosczu a pychu, kaž w Němskej jenož na róczných czasach.

Amerika. W stacze New-York je 11,717 zjawnych schulow, kotrež su wot 1,307,822 wucžownikow wot 5—21 lět wophtowane. Pschi wschim tym je pschez 336,000 dźěczi, kiž do žaneje schule njekhodźa. Też je tam 25 schulow za indianske dźěczi.

Połnócna Amerika. Missionar Dion w biskopstwje Vincennes w stacze Indiana je psched něktrym czasom leżownosczu za 64 dollarow kupił; nětko pak je ju za 70,000 dollarow pschedał, dokelž su so tam bohate žórka zemskoho wolija nadeschłe. Zbožowny missionar postara so bórzy, zo by za tele pjenjezy dostojnu cyrkej natwarił a wschitko nakupił, schtož je hewak za wosadu trěbne.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Swjatkownu póndźelu budźe nasch hnadny k. biskop Ludwik w tachantskej cyrkwi swjaty sakrament firmowanja wudźělecz.

Z Budyschina. Dokelž je w powschitkownym wobronjenju dla hrožaceje wójny też sakske wójsko we wójnskej hotowosczi, je minister nětko wot naschoho hnadnoho k. biskopa pólnoho kapłana žadał. Za tajkoho je nětko k. dopołdnischi prědar Jakub Herrmann poznamjenjeny. Tola ma so wón k wójsku hakle tehdom podacz, hdyž woprawdźe wójna wudyri, schtož pak tola hischcze wěste njeje. Njech boža smilnosez wójnsku nuzu wotwobroczi!

Z Khrósczic. Kaž słyschimy, je wulki woltar farskeje cyrkwje dostojnje ponowjeny z wułožkom wschelakich dobroczerjow.

Należnosce towarstwa.

Do pokładnicy wotedachu dale swój lětuschi pschinoschk: 175. k. tachantski vikar Józef Dienst z Budyschina; 176. knjeni Augusta z Walter-Jeschki nad Běczicami, assessorowa atd. w Budyschinje.

Dobrowólne dary: k. vikar J. Dienst z B. 5 nsl.; knjeni A. z Walter-Jeschki z B. 15 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Marija Madlena, dź. Handrija Gudy, kublerja w Hornjej Kini; Ida Emma, Jana Brinka z podhroda; Theresia Khata, dź. Jana Krala, kublerja w Czemjericach.

NB. Prosymy z nowa pschecželnje wo powjesce.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 11. 2. junija 1866. **Lětnik 4.**

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadza prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Lětusche powitanjo serbskoho processiona w městaczku Gottleuba.

Serbskomu processionej, kotryż — każ je znate — swjatki a na s. Marije naroda do Krupki w Czechach khodźi, je so lětsa 19. meje na tajkim puczowanju we Gottleubje dźakowne poczesczowanjo stako, na kotrež budże so wěscze po wjele lětach hischcze husto spominacz. Duż so słuscha, zo so tež w Katholskim Pósle powjesczi wo tym zakhowa.

Hdyż bě so wloni 4. okt. poł městaczka Gottleuby (njedaloko czěskich mjezow) wotpaliło, pschińdże jedyn Serb, kiż so na spomnjenym processionje czasto wobdźěla, na tu mysliczku, zo dyrbjak so z kschesczanskeje luboscze tež bjez katholskimi Serbami za njezbožownych lutherskich wobydlerjow Gottleuby pjenježny dar hromadźicz a tam póstacz. Tale mysliczka namaka wjele pschecželow bjez katholikami. Wschitcy jara derje wjedźachu, zo kschesczanska luboscz žanoho potrjebnoho njewuzanknje. Tajku zhromadnu luboscz dźě porucza nasch zbóžnik, hdyż praji: „Hdyż wy tych lubujecze, kiż was lubuja, kajke změjecze wy myto? Njeczinja to tež cłonicy? A hdyż wy jenoż swojich bratrow postrowicze, schto wy to dale czinicze? Njeczinja to tež pohani? Tohodla dyrbicze wy dospołni byczi, każ tež wasch njebjeski wótc dospołny je.“ (Matej 5, 46—48). Wěsty duchowny wuczeŕ pak rozestaja tule zhromadnu luboscz takle: „Luboscz zapoczina wot domu, wot wobydleńskoho města, a rozpschestrjewa so potom na znatych a njeznatych, na krajanow a wukrajnikow, na dobrych a złych, haj na wschitkich, każ słónco

na njebju swoje žohnowace pruhi na wschitkich wuliwa.“ W tajkej luboszi zhromadzi so w krótkim czasu pschez sto toleri a wotpaleni w Gottleubje so njemało dziwachu, hdyž tónle njenadzity dar w liszce k nim dóńdże.

Tohodla chcychu nětko też njenadzite wopokazanjo dzaka serbskim katholikam pschihotowacz. Hdyž bě procession 18. meje w městaczku Berggieshübel na nóc, pschińdże tam wjeczor pozdże wotpósłany z blizkeje Gottleuby, zo bychu tola rano naschi katholscy Serbja psched wrotami jich městaczka khwilu zastacz chcyli. Kak so czi spodziwachu, hdyž nazajtra rano ½5 tam dóńdżechu, hdżež běchu druhe lěta wot někotrych njerozomnych ludzi druhdy hinak witani byli! Tónkrócz wuhladachu najprjedy czeszne wrota natwarjene, we kotrychž wěnc wisasche z napismom: „Dank den helfenden Brüdern in der Noth!“ (Dzak pomhachym bratram w nuzy!) Pschi wrotach czakachu na nich k. pastor Klemm, k. měschczanosta (Bürgermeister) Vogel a wschitcy schtyrjo měschczanscy radzicżerjo, haj też schulske dźěczi z dwěmaj wuczerjomaj. Najprjedy powitachu jich dźěczi ze spěwom, kotryž bě k tutej pschiležnoszi wosebje zestajany; wón bu naschim Serbam wudźělany a mějesche napismo: „Gesang zur Begrüßung unserer Freunde aus der Oberlausitz“ (Spěw k powitanju naschich pschecżelow z Hornjeje Łužicy). Joho prěnja schtuczka rěkasche takle: „Es steigt aus voller Brust — Gesang mit Herzenslust! — Die Herzen entgegen Euch schlagen, — Wir müssen es heute laut sagen: — Wohlthäter war't Ihr uns! — Habt Dank! Habt Dank!“ Po tymle spěwje powita Serbow k. měschczanosta w mjenje cyłoho města a pschepoda skónczinje wjednikej processiona dzakowny list z napismom: An die, die Stadt Gottleuba passirenden Wallfahrter nach Mariaschein. Dokelž budże snadź někotromužkuli lubo, podawamy cyły list tudy pschełożeny; wón rěka takle: Wysokoczeszczeni a wulcywaženi bratsja we Khrystusu! Hdyž 4. oktobra z. l. ruka toho Knjeza czežcy nad naschim městom wotpoczowasche a połojca toho samoho do hromady rozpadankow a popjeła so pschewobroczi, běchu wutroby naschich wobydlerjow, wosebje pak tych, kotsiž buchu wot tamnoho straschnoho njezboża trjecheni, struchłe a bjeztróschtne. Tola, hdżež je nuza najwjetscha, tam je boża pomoc najbližscha. Kaž je nam Bóh wschudzom, w blizkoszi a dalokoszi cłowjecze wutroby wubudził a nam pomoc ze słowom a skutkom pschiwjedł, tak sche też Wy, czeszczeni a wulcywaženi bratsja a sotry w Khrystusu na naschu nuzu tak pschecżelnje a luboszliwje spominali a nam za njezbožownych wotpalenych dar pschipósłali, kotryž dyrbjesche nas z pohładanjom na kscheszczansku bratrowsku luboscz, nam pschi tym wuprajenu, runje tak radostnje pschekhwatacz, kaž wón dobrowutrobnych dawacżerjow a hromadżerjow czeszczuje. My zastupnicy města a wosebje naschich wotpalenych spóznawamy, zo smy za tajke dopokazanjo kscheszczanskeje bratrowskeje luboszcze najwjetschi dzak winoszczi a wužiwamy z wjesołoszczu tule pschiležnoscz, zo bychwy Wam a wschitkim pschecżelnym daricżerjam dżensa, hdyž Wy zasy w pobožnym wotpohladanju pschez nasche město pucżujecże, tónle

dżak wosebicze pschepodali. Njech Bóh, zapłaczeŕ wschoho dobroho, Wam wschitkim bohacze žohnuje, schtož scze na naschim czežcy pruhowanym měscze czinili, a hdyž Wy dżens kaž hischcze bóle w pschichodnych lětach pschi swojim pobožnym puczowanju do swjatoho městna w susodnych Czechach město rozpadankow a pojeka nowe, byrnje w czežkej próchy a staroszi zasy natwarjene město psched sobu widżecze, njech je wone Wam runje tak pschecželne dopomnjeczo na poskiczenu pomoc, kaž nasche město Waschu ze skutkom wopokazanu luboscž ženje njezabudże. Tón Knjez budž z Wami dżens a kóždy czas! W Gottleubje, 19. meje 1866. (L. S.) Měschczanska rada: A. L. Vogel, měschczanosta. E. W. Salomo. Med. pract. Julius Mittag. J. David Uhlig. A. W. Oelschlägel.“ — Po dostaczu tutoho lista podżakowa so spěwaŕ abo wjednik processiona Mikławsch Kuschk z Khróscżic za tak wulku, njewoczakowanu czěscž w mjenje wschěch pschitomnych. Na to wustupi k. pastor Klemm a khwalesche w swojej ryczi wschěch, kotsiž su doma tak na njezbožownych spominali a potom hako bratsja a sotry w Khrystusu ze swojimi darami sylzy khudych trěli; wón wobkrucži, zo w swojej wosadże też znjesliwoscž a luboscž k druhowěriwym prěduje a zo je wuczerjam porucził też dżěczi k tomu nawodżowacž; skóncžnje pschejesche katholskim Serbam zbožo na nastupjeny puczˇ a za wschu pschichodnoscž. Nětk wotstupichu mjenowani knjezojo a te dżěczi; naschi puczowarjo pak dżěchu pschez město, na kotrohož druhim kóncu hischcze jene czěstne wrota nadeńdżechu. Wot wschoho toho hnucži sczinichu w Krupcy kollektu za khude dżěczi w Gottleubje a nawdachu 7 toleri 15 slěbornych, kotrež wjednik na dompuczu k. Uhligej k dalischomu wobstaranju pschepoda. Hdyž procession domoj dżěsche, pschińdżechu jomu gottleubske dżěczi zasy same napscheczo a rozdawachu zas horjeka spomnjeny powitanski spěw. Khwalba budž, tak dyrbi kóždy prajicž, khwalba budž tajkej luboszi, khwalba pak też tajkej dżakownoszi!

Dokelž je w Gottleubje hakle dżěl wotpalenych zasy natwarił a dokelž někotryžkuli khudy njeje ani twaricž zapoczał, zechce snadž hischcze tón abo tamny puczowaŕ do Krupki pjenježny dar tam póstacž. Budże-li tomu tak, njech swój dar k. młynkej Wawrikej w Kanecach abo redakciji Pósła k dalischomu wobstaranju woteda.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Barlina. W měsacu měrcu zemrje tudy 112 dżěczi protestantskich starschich bjez kschczeńcy.

Z Barlina. Kralowna wudowa Hilżbjeta wopyta psched krótkim miłoszczіwe sotry dobroho pastyrja w Charlottenburgu a dari jim 100 toleri. K trěbnym nowym twarjenjam je wjerch-biskop z Wrótstawja 1000 toleri dał.

Pólska. Z wulkoho města Wilna w Litwje so tole pisa. Zańdżeny

tydźeń zhoni katholski lud we Wilnje, z wotkelž je biskop wupokazany, wopraw-
dźity tróscht. Pschińdźe sem žmudźski biskop k. Wokonczewski, kotryž bè po dołhim
staranju wot generala Kaufmanna (druzy praja, zo z Petersburga) dowolnosć
dostał, zo smě tudy s. sakrament firmowanja wudźělecź. Wysokodostojny knjez
firmowasche tsi dny wot schesczich rano hacž do jeneje pschipołdnju, a tež popoł-
dnju jara wjele dźěczi, młodosćże a dorosćenych ludźi, kotsiž so na powjesć wo
pschitomnosći biskopa we Wilnje ze wschěch stron zeńdźechu. Cyrkej s. Jana
běsche pschepjelnjena a zdasche so, hako by tam wjele lět firmowane njebyło. W
zańdźenym lěcźe w czasu surowoho generala Murawjewa pschijědźe tón samy bi-
skop z Kowna do Wilna, zo by firmował a duchownych swjeczik, ale za to dyr-
bjesche tsi sta rublow khostanja płaczicź. Duž so lud nětk jara zwjeseli. Tónle
knjez njeboji so žaneje pschecźiwnosćże a žanoho pschesćěhanja. General Kauf-
mann bě jomu dowolił jenož tsi hodźiny firmowacź, wón pak firmowasche dźe-
wjecź hodźinow; wón njewotstupi, haczrunje bu jomu njeposłuschnosćź porokowana
a złě hrožene wot tutoho wojaka. Cześcź tajkim katholskim Polakam bjez bojosćże!
Zajimawy je tež tónle podawk. Gubernator Murawjew (młódschi) w Kownje
dowoli biskopej w Kownje pjecź duchownych wuswjeczicź, k. Wołonczewski wu-
swjecźi jich dwacyczi. Rozhněwany gubernator pschijědźe na to z policmajstrom
k njomu. — Kak wjele scże duchownych wuswjeczili? prascha so wótrje czesćzow-
noho biskopa. — Dwacyczi! wotmołwja tón z wěstosću. — Kak? Njedopomni-
cże so, zo sym wam jenož pjeczoch dowolił? — Wěžo, dopomnjam so, ale pola
mje dże pschisłuschnosćź nad wschitko. Hako duchowny pastyr njemóžu bjezstarostnje
hladacź, kak lud dla pobrachowanja duchownych swoje winowatosćże zakomdźa,
kak k spowjedźi njekhodźi a Božu mschu słyschecź njemóże, hdyž wot někotrych lět
sem duchowni wotebjeraju a nowi so wuswjeczicź njesmědźa. — A wěscże, knježe,
za czim to wonja? praji gubernator; wy zapłaczicże khostanjo. — Schto czinicź?
ale Wy wěscże, zo je moja kassa dospołnje pusta. — A to niczo njewadźi; psche-
damy wasche wěcy. — Cyle derje! Wostajicże mi prawo parschonskeje swobody?
— Nic hinak, scże swobodny. — Wostanje mój pastoral (biskopski kij) pschi mni? —
Wěžo. — W tym padźe dowolcże mi, zo směm wot Was wotenicź. A to pra-
jiwschi wza pastoral a dźěsche k durjam. — Hdże dźěcże? woprascha so zadźiwany
gubernator. — Du do swěta po proschenju. Snadź so něchtó smili nad khudym
biskopom žmudźskeje diöcesy a da jomu kus khlěba. Njeje mi trjeba, tudy so
dlěje zdźerżecź. Wschak scże sej wotmyslili, moje wěcy wschě pschedacź. — Nětk
joho gubernator zadźerża a hnuty pschez tajku nadobnosćź abo z bojosćże psched
scźěhwkami tajkoho proschenja biskopowoho spuschczi jomu prjedy hłupje hro-
ženu schtrafu.

Z Wilna. Direktor gymnasija we Wilnje k. Bjezsonow njedowoli niž-
schim schulerjam wjacy k wołtarjej służicź, kaž je to tudy jutry waschnjo było.
Schismatiscy schulerjo su slědźicź dyrbjeli, kotry jich katholskich sobuschulerjow

je pschi woltarju byk. Direktor pische, zo ma schtudent jenoż jedyn krócż za tydżeń prawo ke mschi hicż. Kajka je to kscheszańska znjesliwoscż!

Morawska. Archybiskop we Wokomucu je poskiczenjo cżinik, zo chce za cyły cżas hrożaceje wójny w hólczim seminaru w Kroměrižu schpital za 100—120 ranjenych wojakow dżerżecż. Khěžor je tajke poskiczenjo pschijak a archybiskopej swój dżak wuprajik.

Wuherska. W Dindeschu wobroczichu so jutry k katholskej cyrkwi dwaj bratraj helvetskoho wěrywuznacża a dotal lutherska mandżelska jenoho z njeju.

Z Wina. Kapitl ryczerskoho rjada Johannitow je wobzanknyk, zo chce w pschipadże wójny schpital za ranjenych wojakow zrjadowacż.

Tyrolska. W dolinje Passeierskej zeńdżechu so 22. hapryla rekrucżi a dowolencowje (Urlauber) z cykeje wokolnoscże, zo bychu zhromadnje k swjatej spowjedżi a k Bożomu blidu schli. Na to żadachu 29. hapryla tamnischoho fararja, zo by jich hacż na wosadne mjezy pschewodżak a jim duchownske pożohnowanjo wudżělik, na cżoż so k swojim regimentam podachu.

Schwejdska. W Stockholmje je wěża (tórm) noweje katholskeje cyrkwje, kotraż so tam twari, do hromady padnyła; 11 dżěłaczerjo buchu hnydom morjeni a 14 zasypnjeni, 8 czeżcy a 20 lochcy ranjeni. Twarjenjo wjedżesche němski architekt (twarc) Laschinger. Kral Karl XV. pschińdże sam na město njezboża.

Z Roma. Bamż je wóndy w měscże Ostia pobyk. Wón pschipuschczi tam 500—600 ludżi k wokoschenju nohi t. r. kschiżika na cżriju. K maczeri małoho dżěscża, kotreż mějesche wulki, slěborny kschiż na schiji, praji wón, hdyż bě je pożohnowak: „Moja dżowka, ty sy jomu z prawom czeżki kschiż napójsnyła; w naschim cżasu dyrbimy so na noschenjo tajkoho pschiwucżicż.“ — Bamż je pólske kollegium (duchownski seminar) wopytak, kotreż bu na pschizjewjenjo s. Marije wotewrjene a pod wjedżenjom pólskoho duchownoho k. Semjenjenko steji. Wón da so w domje wokoło wodżicż a pschipuschczi potom schtudentow k wokoschenju nohi. Skóczuje ryczesche wón k nim we kaczanskej ryczi wo swjatosczi jich powokanja.

Francózska. Jeje wobydlerstwo wucżinja 37½ milijona; bjez tym je jenoż 800,000 protestantow a 80,000 żidow. Wona ma 17 archybiskopow a 69 biskopow, 45,000 farow a kapłanstwow. Pschilicża-li so klóschtyrscy, dha je tam drje 50,000 katholskich duchownych. Wona ma też wjele mużskich a żónskich klóschtrow a zjenocżenstwow, dawa wjele lyonskomu towarstwu (w loni 1,391,000 frankow) a towarstwu swjatoho dżěcżatstwa (w loni 358,000 fr.), dżerży wjele kscheszańskich schulow a wustawow w ranischich krajach a podpjera najwjacy bamża z pětrowskim pjenjeżkom; duż dyrbi so wuznacż, zo je francózski lud horliwje katholski.

Francózska. Pschi měscże Auch bu benediktinski klóschtyr zakożeny, kotrohoż stawy chcedża też pólne hospodarstwo wobstaracż.

Francózſka. Miniſter Béhic je khěžorej tych we woſebitej rozprawje pomjenował, kotſiž ſu ſo kónſche lěto w cžaſu cholery ze ſwěrnym dopjelnjenjom ſwojich winowatoſczow wuznamjenili a tohodla ſo pſchipóznacža wot knjeżerſtwa hódnych ſcžinili. W tuthym piſmje piſa wón bjez druhim: „Dowolcže mi, ſobuſtawam wſchelakich nabožnych towarſtwow a woſebje mikoſcziwym ſotram zjawne pſchipóznacžo za jich poddatoſcž wuprajicž, z kotrejž ſo wothladanju khorych na choleru poſwjecžichu. Naſchim mikoſcziwym ſotram njemóžemy žanoho rjada poſkicžicž, ale zaſłužiłe ſu jón wſchitke."

Jendželſka. Katholſke nowiny Weekly Register z Londona piſaja, zo prèni zapiſk darow na wopomnik za njeboh archbiſkopa kardinala Wiſemana (mjenujcy na wulku cyrkej) 365,750 frankow wupokazuje.

Jendželſka. Proteſtantſke bibliſke towarſtwo w Jendželſkej je po ſwojej rozprawje w poſlenich tſjoch lětach ſydym milijonow biblijow wudało. Joho lětne dokhody wucžinjeja 100,000 puntow ſterlingow (punt = 6 toleri 20 ſlěb.)

Ruſowſka. Mordarſki napad na khěžora 4. haprila wotkrywa njezbožowne ſcžěhwki teje politiki, kotrejež ſo knjeżerſtwo dżerži. Napadnik ſłuſcha po ſwojim wuznaczu k mnohoſczi kommuniſtow t. r. tych, kotſiž chcedża wobſedżeńſtwo druhich dżělicž; tajcy ludżo pſchibjeraja, hdyž knjeżerſtwo ſamo lud z tym kazy, zo privatne wobſedżenſtwo a prawo w kongreſſowej Pólſkej a w ſwojich nawjecžornych krajinach njezranjene njewoſtaji. Měſtno, hdżež je ſo njeporadżeny napad na khěžora ſtał, bu njedawno wot duchownſtwa we wulkim proceſſionje poſwjecžene a za khapalu poſtajene, kotraž budże tam natwarjena k cžeſczi ſwjatoho Józefa, kotromuž ſo zakitanjo khěžora pſchipiſuje. Ruſowje mjenujcy ſwjecža 4. haprila dżeń ſ. Józefa; tež tón dżěkacžer, kotryž je ſmjertny wutſěl wot khěžora wotwobrocził, rěka Józef (po ruſowſku: Osip) a wón dżěſche ſo po prawym k ſwojomu patronej modlicž, hdyž pſchipadnje na pucžu khěžora wohlada a joho wumoži.

Afrika. Na ſſ. tſjoch kralow wobcžahny P. Ludwik z Kaſoria ze ſcheſcžimi druhimi miſſion w Schellalu, kotryž bě jomu wot propagandy w Romje pſchepodaty. Bjez joho pſchewodżerjemi ſtaj dwaj duchownaj franciſkanaj, P. Bonaventura z Neapela a P. Napoleon Habeſchi, prěni měſchnik z miſſionſkeje ſchule w Chartumje. Cżi druzy ſchtyrjo ſu bratſja laikowje, wucžerjo a rjemjeſnich. Towarſtwo ſ. Marije we Winje je P. Ludwikej wſchu domjacu nadobu a rjemjeſniſku pſchiprawu za wjacy tyſac toleri dariło, zo bychu miſſionarowje bórzy ſwoje ſkutkowanjo zapocžecž móhli. Na próſtwu kardinala Barnabo, präfekta abo pſchedſydy propagandy je wubjerk ſpomnjenoho towarſtwa k podpjerje tuteje miſſionſkeje ſtacije za kóżde lěto 1200 frankow pſchiſlubił. Wjetſcha podpjera njeje w tu khwilu można, dokelž ma ſtacija w Chartumje pod P. Fabianom Pfeiferom 40 domjacych ludżi a wucžownikow, kotrychž miſſionſka kaſſa towarſtwa ſ. Marije zdżerżuje.

(Kak boža hnada też dźěćźi posłylnja k swěrnomu wuznawanju wěry!) Hdyž buchu w lěcze 1707 wschitcy kscheścźanscy missionarowje w Japanskej wuhnaczi, wzaschtaj dwaj wosobnaj mużej na so, wopuschczenych kscheścźanow we wěrje posłylnjecź a w pobożnoscźi zdźerżecź. Bórzy buschtaj też wonaj pohanskej wyschnoscźi pscheradźenaj a do jastwa czisnjenaj. Hdyž běschtaj tam schtyri lěta czerpiłoj, buschtaj skónczńje k smjerczi wotsudźenaj. Kóżdy z njeju měješche syna, jedyn běsche dwanacze lět stary a rěkasche Domasch, druhi pak, kiż Pětr rěkasche, měješche hakle schěscź lět. Też tutej dyrbjeschtaj ze swojimaj nanomaj k smjerczi wotprawjenaj bycź, a wojacy buchu po njeju wupóslani. Wobaj běschtaj wot dźěczatstwa derje w kscheścźanstwje rozwuczenaj a hnada swjateje kschczeńcy a swjatoho firmowanja skutkowasche we nimaj. Też běschtaj czasto słyschałoj wo zbóżnoscźi, kotraż tych woczakuje, kotsiż krej a żiwjenjo za Jězusa wopruja. Hdyž wojacy k Domaschej pschińdźechu a wón zasłyscha, zo joho k smjerczi powjedu, żadasche wón, zo směł so khwatajcy najlěpschu drastu woblec, a dźěsche potom wjesele z nimi. Hdyž swojoho nana wuhlada, padże jomu z radoscźu wokoło schije. Dokelż wojacy, kiż běchu po Pětra wupóslani, dołho njepschińdźechu, bu najprjedy nanomaj a małomu Domaschej hłowa wotrubana, a tak wumrjechu woni hako martrarjo. Mały Pětr pak bě runje pola swojoho dźěda a spasche, hdyż wojacy po njoho pschińdźechu. Wón bu wubudźeny a jomu prajene, zo dyrbi ze swojim nanom wumrjecź. Tu praji wojakam: „O kak wulke wjesełe mi njesecźe!“ Też wón woblecże so swoju najrjenischu drastu, wza jenoho z wojakow za ruku a dźěsche żadoscźiwje na město, hdźeż dyrbjesche skóncowany bycź. Lud zhromadźowasche so we wulkej mnohoscźi a njemóżesche so sylzow zdźerżecź. Hdyż Pětr tam dóńdźe, wuhlada najprjedy krawjace cźěło swojoho nana, kotreż pschi tymaj druhimaj leżesche. Wón so pschi tym njepostroży, ale pschistupi, poklakny pscheđ cźěłom swojoho nana, cźinjesche sej schiju nahu, a woczakowasche z pobożnje stuknjenymaj rukomaj smjertny raz. Pschi tajkim pohladu zběże so w zhromadźenych żałoscźenjo a płacź; samón kat bu hłuboko hnuty, wotcźisny swój mjecź a woteńdźe płakajcy. Dwaj joho pomocnikaj pschistupischtaj, zo byschtaj jedyn po druhim krawny skutk dokonjałoj, ale też wonaj to njezamoschtaj. Skónczńje pschinuczichu jenoho njewólnika (sklavu), kotryż z njewustojnej ruku wjele krócź do hłowy a schije wbohoho dźěscza rubasche, kotreż pak żadyn zuk wot so njedawasche; tak wumrje dźěczo, posłylnjene z bożej hnadu, martrarskeje smjercze!

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Swjatkownu wutoru po Bożej mschi wudźěleschе nasch hnadny k. biskop Ludwik s. sakrament firmowanja w tachantskej cyrkwi. Pscheđ tym dźerżesche wón dleschu ryczź k firmujomnym; bjez nimi (133) běschtaj też dwaj konvertitaj (wobroczencaj), kotrejuż jedyn běsche 71 lět stary.

Z Budyschina. Wysokodostojne konsistorium je postajiło, zo ma so katholskim dźěćzom w nowej schkleńčzerni w Zemicach katholska kschesczanska wuczba wudźělecz pschez jenoho duchownoho z Budyschina (w tu khwilu pschez redaktora Póska).

Z Khróschczic. Swjatkowny procession do Krupki běsche lětsa słabschi — 270 ludźi —, dokelž so powjedasche, zo tam jara wjele wojakow w quartirach leži. Za to wuznamjenjesche so procession we druhim nastupanju. Luboschczíwe powitanjo w Gottleubje je Wam hižo znate. Farař w Schönwaldze nas tež pschecźelnje witasche a wjeselesche so, zo bě nas pschecy hischcze tajka syła pschischła, kiž smy na khwilu wschitko wopuschczili, zo bychmy pobožny pucz Bohu k czeschczi czinili a so zastupnej próstwje s. Marije dowěrili. Na dompuczu běchmy kaž hewak swjatkownu wutoru rano w 5 hodźinach na Božej mschi w Pirnje. Tu bu nam nowe pschekhwatanjo pschihotowane; schtož so nam tudy hischcze ženje stało njebě, bu nam poskiczene — prědowanjo w naschej serbskej maczernej ryczi. Nowy farař k. Krecźmar (rodźeny ze Sulschec) prědowasche nam po pschecźitanju epistle a scźenja wo wěrnym a prawym pastyrju, kiž je Jězus Khrystus, a wo joho wowczérni, kiž je joho prawa cyrkej, a napominasche nas, zo bychmy stajnje swěrne wowcy tohole pastyrja wostali a tak do joho wěcźneje wowczérnje zastupicz móhli. Wutrobny dźak budź k. fararjej tež tudy za joho luboscź w mjenje serbskoho processiona wuprajeny!

Ze Schěrachowa. Dźeń 25. meje bu zakładny kamjeń k dotwarjenju naschoju cyrkwinoju wěžow (tórmow) położeny.

Z Dreždźan. Hacźrunje so zwadne knjeżerstwa na kongressu w Parizu w krótkim jednacź zapocźnu, hrozy tola hischcze wójna, dokelž wschelake wotstupowanjo krajow a zasy wurunanjo z druhimi t. r. cźasto z cuzym kubłom njeda snadź sej te abo druhe knjeżerstwo bjez pobicźa lubicź! Tohodla je so tež tudy towarstwo lěkarjow a druhich ludźi założiło, kiž chce ranjenych wojakow ze wschim trěbnym zastaracź.

Naležnoscze towarstwa.

Do pokładnicy su dale swój lětuschi pschinoschk zapłaczili kk.: 177. pschekupc M. Hornig z Khróscźic; 178. žiwnoscźer Jakub Domanja z Kuscźa; 179. žiwnoscźer Jakub Robel z Luscźa; 180. Madlena Kralec z Radworja.

Zemrjety sobustaw. Michał Hejtmank (Kěr), krawc z Worklec, 22 lět 11 měsacow.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenej: Hana Louisa Klara, dź. murjerja Pětra Schütza w. B.; Linna Ottilia, dź. krawca J. G. Adama w B.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 12. 16. junija 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Pschesczěhanja wěriwych we Anamje.

Hižo wjacy krócz je nasch „Posoł" powjesczje z missionstwa pschinjest. Wone su wosebje pschez to jara wužitne, zo nas spominanjo na czerpjenja, we kotrychž wjele naschich bratrow swojej wěrje swěrnosczž wobkhowaja, we naschej wěrje wobkrucza. Kaž prjedy a wschudžom, chychsche njepschecželska wyschnosczž we Anamje (kraju w Asii) prjedy wschoho duchownych zlójicz a zanicžicz. Hdyž su pasthrjo zbiczi, potom je stadło lohcy rozehnate. Chychu tohodla biskopa Binha popadnycz. Hižo wot měrca 1861 slědžachu za nim, ale podarmo. Wyschk, kotryž běsche na popadnjenjo wupósłany, joho namakacz njemóžesche a dosta tohodla poswar dla njerodnosczje a njekedžbnosczje. Zo by swój zmylk někak porjedźił, popadny wón wulki pjatk (29. měrca) prědkstejerja a lěkarja Thay-Duka ze wsy Sen a wjedžesche joho do města. Mandarinojo (zastojnikojo) wjedžachu, zo je Thay-Duk czesczeny muž a njewinowaty, a tola póslachu joho do hłownoho města, hdjež wón 9. haprhla dóńdže. Na druhi dżeń bu sudej pschepodaty a pschedsyda so joho woprascha za mjenom, powołanjom a wěru. Hdyž běsche so za kschesczana wuznał, rjekny pschedsyda: „Hdyž swoju wěru zaprějesch, tebje puschczimy; ale běda tebi, jeli ju njezaprějesch." Thay-Duk: „Ja sym hotowy, wschitko pschecžerpjecz; swoju wěru pak njezapréju." Sudnik: „Czoho dla so toho wobarasch?" Wón: „Dokelž swoju wěru czesczuju. Chcecželi jeje kaznje a wuczbu bóle zeznacz, chcu wam wschitko rozpowjedacz. Potom móżecże sami sudżicz, hacž je moja wěra prawa abo wopaczna." „Ty masch dubowu hłowu," wotmowił

mandarin a dasche jomu czežki pjeńk na schiju pójsnyczź a joho zasy do jastwa dowjesczź. Dzeń 6. meje bu Thay-Duk psched najwyschschi sud cyłoho kralestwa žadany. Tam sedžachu wschitcy pryncojo, wucženi a wojerscy mandarinojo; wokoło jstwy stejachu tsi rjady wojakow a zady nich mnohosczź pschiposłucharjow. Wschitkón czwělny naporjad běsche rozkładženy a dracžojo stejachu podla. Zastupiwschi, njemóžesche so Thay-Duk wěsteje tyschnosczże wobróczź, tola pomaku so změrowa. Pschedsyda zapocža: „Sy kschesczan? Chcesch kschiž poteptaczź? Jelizo so wobarasch, budžesch bity.“ Thay-Duk: Chcecže-li so nade mnu smilicz, budu so wam džakowaczź; ale nihdy na kschiž z nohomaj njestupju.“ Mandarinojo prajachu mjez sobu: „Wschitcy kschesczenio, kiž buchu sem pschiwjedženi, tosame wotmołwjachu.“ Jedyn z kralowych wujow dasche jomu pjeńk wotewzaczź, staji joho k schěsczim druhim kschesczanam a woprascha so wotpadnjenoho kschesczana Nhieu-Hana, hacž žanoho z nich njeznaje. Wschitcy běchu jomu njeznaczi. Nětk bu jomu pjeńk zasy pschipójsnjeny a dale pscheskyschane. Jedyn mandarin so woprascha, hacž je zańdžene lěto we Turanje pobył? Thay-Duk: „Ja swoju krajinu ženje wopuschcził njejsym.“ „Hdže je twój měschnik?“ „Ja njewěm,“ wotmołwi kschesczan. Z tym so posedženjo skónczi. Pschichodny dzeń so znowa zeńdžechu. Pisař so znowa syny a praschesche so za mjenom, krajom, za starschimaj, hacž staj kschesczanaj, hacž ma wón žane kschesczanske zastojnstwa, hdže je so z kschesczanami k modlenju skhadžował! Wón wotmołwi: „Moje mjeno je Hughn-Van-Duk, sym 40 lět stary; moji prjedownicy su wot někotrych splahow sem kschesczenjo. Kral zakazuje kschesczanam zhromadžizny; schtó chcył dha sebi wěricz, so z druhimi zhromadžowaczź?“ Pschedsyda: „Wón swoju wěru derje znaje, ale je kruta hłowa a njecha k niczomu stacz.“ Druhi rjekny: „Hdže su hory Ren a hdže je biskop Binh skhowany? Rycž sprawdu a budžesch puschczeny.“ Thay-Duk; „Njewěm, hdže je biskop Binh; njeznaju joho.“ Pschedsyda poruczi. „Pschiwjazajcže joho k stołpej a bijcže joho, zo budže wuznawaczź“ Dracž dyri joho 10 króczź surowje z kijom, a zasy so pschedsyda woprascha, hdže je biskop Binh?“ Wón wotmołwi: „Ja njewěm; wysche toho w mojej krajinje žana hora z mjenom Ren njeje.“ Jedyn mandarin rjekny: „Kharjo, ja wěm, zo je hora Ren blizko pola twojeje wsy Ke-Sen; kak wěrisch sebi to prěczź?“ A wschitcy wołachu: „Bijcže joho zasy!“ Wón dosta pjeczź razow z kijom a wotmołwi: „Schtožkuli wam praju, wy mi tola njewěricže; tohodla pisajcže zastojnikam do Bentracha, a njech woni praja, hacž je pola Ke-Sen hora z mjenom Ren; je-li tomu tak, chcu sebi hłowu byrnje stokróczź wotrubaczź dacz.“ Mandarinojo běchu wohanbjeni, pschetož hora pola wsy Ke-Sen rěka Barenz. Pschedsyda pocža so hinak praschecz: „Ty sy dosczź wucženy a sy dwoje krajne pruhowanjo cžinił, ale cžoho dla so kschesczanskeje wěry wotrjec njechasch?“ Wón: „Hdy bych njewědomy był, bych snadź tule wěru zapřěł; ale runje dokelž sym wuknył, wěm, zo je wona dobra. Hdyž byschcże ju zeznali, byschcże ju wěscze też wy pschijeli, ale wy ju njeznajecże.“

A wón jim wschelake wo kscheszanstwje rozestaja. Pschedsyda pak poruczi: „Bijcze joho znowa. Praj zjawnje, hdże je biskop Binh?“ Thay-Duk wotwołwi: „Hdyž mózecze měschnika popadnycz, dha joho skóncujecze. Kak mohł joho ja draczej pschepodacz? Wysche tohe njewěmy pola nas niczo wo biskopje Binh.“ Pschedsyda: „Ty wuznawasch, zo sy kscheszan, a prajisch, zo žanoho měschnika nimasch. Schtó dha je tebje we wěrje rozwuczował?“ Thay-Duk: „Mojej starschej. Starschi dyrbja swoje dźěczi wěrnoscze kscheczanstwa wuczicz. Hdyž to njeczinja, zasłuża khostanjo. A hdyž dźěczi je nakwuknycz njechadża, budże je Bóh khostacz.“ Pschisyda rjekny: „Tón je swoja hłowa. Wón sprawdu njerhczi. Dyrbimy joho zasy bicz, a chce-li so zasy wurhczecz, ze žehliwymi klěschczemi schczipacz. Thay-Duk: „Roztołczczje mje, jeli chcecze; to budże hischcze lěpje; ja so klěschczow mjenje boju dyžli kija.“ Na to dósta wón 8 razow z prutom a bu do jastwa wotwjedżeny. Mandarinojo zjewichu kralej pschesłyschenjo a tón poruczi, zo maja joho na wsche waschnjo cžwělowacz a tak k wuznaczu wěrnoscze mocowacz. Tohodla bu 12. meje zasy psched sud wjedżeny a hnydom stołpej pschiwjazany. Zasy so praschachu: „Hdże je biskop Binh? Praj sprawdu a budżesch puschczeny.“ Wón rjekny: „Ja sym wam hižo prajił, zo joho njeznaju a njewěm, hdże je!“ Pschedsyda: „Bijcze joho ze wschěmi mocami a jutse budże ze žehliwymi klěschczemi schczipany.“ Někotsi draczojo dachu jomu po rjadu 30 razow, ale wón žanoho słowa njeprajesche a też ani njezažałoscži. Mandarinojo prajachu: „Tón so njeboji. Tola wotwjazajcze joho a wobhladajcze joho.“ Thay-Duk: „To drje so próca płaczi, mi ruch a nozy zwjazacz a potom moju wobstajnoscz pschi znjesenju pukow khwalicz.“ Pschedsyda so woprascha: „Chcesch wěru zaprěcz?“ Wón: „Hdyž bych to chcył, běch to cžinił, prjedy hacž sym pschischoł.“ Mandarinojo prajachu mjez sobu: „My jeno cžas pschecžinjamy; z tym njeje niczo zapoczecz.“ Na to skoržachu na jastnikow, zo su kscheszanow do jastwa puschczili, kotsiž su kuzłarske wěchy pschinjesli, pschez kotrež wón boloscz njecžuje a njezažałoscži. Na njoho pak wołachn: „Cžoho dla njewotmołwjesch na nasche praschenja a njedasch zwuka wot so, hdyž tebje czepu! Chcesch dha so wschitkim mandarinam spjeczicz? My so pschewinycz njedamy; ty sam mohł zběžk zapleszcz.“ Wón: „Ja sym wam prajił, zo sym kscheszan. Prawy kscheszan swoju wěru njezaprje a nikomu žaneje kschiwdy njeczini. Prjedy wschoho boji so wón Knjeza njebjes a zemje a jomu samomu so modli. Wón czeszczuje a lubuje swojej starschej, krala a joho zastojnikow a swoju duchownu wyschnoscz, a wón kóždoho lubuje. To je krótke wopschijeczo winowatoszczow naschoje wěry. Wy so mje stajnje za wěcami praschecze, kotrež su mi njeznate, a tola chcecze, zo bych wam wotmołwił. Ja mjelczu, hdyž mje bijecze. Mohł drje też wołacz, ale to by podarmo było; njebyschcze mi tola ani jenoho raza spuschczili. Cžoho dla dyrbjał so z podarmowskim wołanjom cžwělowacz? Ja žane kuzłarstwa nimam. Hdyž mje schwikacze, czuju boloscz, kaž schtó druhi. Wy prajicze, zo mohł ja

zběžk zaplescz, a tola njejsym na to ženje ani pomyslik. Prawi kscheszczenjo žanoho zběžka njeczinja. A to je wohidna kža, hdyž jim schtó potajne skazanjo na zběžk porokuje. Nascha wěra nam porucža, zo dyrbimy kralej swěrni a wyschnoszći posluschni bycz. Kscheszczenjo su prěni pschi płaczenju dawkow, we krajnych robotach, we czehnjenju do wójny. Kak móżecze prajicz, zo chcu so pozběhnycz a so spieczicz? Kak chcecze mje mocowacz, zo dyrbjak so wěry swojich prjedownikow wotrjec a druhej so pschidacz? Sudżcze sami, hacz by to rozom był?" Sudnikojo měnjachu miez sobu: „Żenje hischcze njejsmy tak hordu dubowu hkowu widżeli." We tym zastupi jedyn z kralowych wujow na sudnistwo a woprascha so mandarinow, kak wjele pukow je jaty dóstał? Pschedsyda zjewi, zo tsichczi. Jomu rjekny kralowy wuj: „Kotry zakoń wam dowola, wobskorżenoho tak jara bicz?" Pschedsyda so zamolwjesche: „Zrědka so tak twjerda hkowa namaka, kaž wón; tohodla buchu puki podwojene; ale nětko chcemy joho pohnadżicz." Thay-Duk bu wot stołpa wotwjazany a na pschedsydowu poruczność do kuta wotnjeseny, hdżež hacz do wieczora we swojich bolosczach leżo wosta. Hakle w noch bu zasy do jstwy wjedżeny. Mjaso wisasche z czasczemi wot njoho a wón běsche z krewju kaž woblaty. We pschesczěhanju wumuczńjeny, njeczujesche prěni dżeń swoje rany, ale czim hórscho wocuczichu bolosczże na druhi dżeń. Tola schto běsche kscheszczanskomu dobyczerjej wo joho rany: wschak běsche dobre běd̄żenjo běd̄żik a wěru zakhował. H. D.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Czěska. Na swjatoho Jurija, hdżež je we Hněczewsy wotpustny dżeń, wotpołoži tam dotal kalvinski, 22 létny Józef B. ze Sowětic pschi wulkich Božich służbach katholske wěrywuznaczo. Tsjo z joho bratrow sczinichu to hižo w lěcze 1849, schtwórty po dokonjanej wojerskej służbje w lěcze 1856. (Blahověst.)

Z Prahi. Swjatkowne dny bu tudy 3284 ludzi firmowanych. — Arcybiskop je na wospycy czeżcy khory pobył. — Arimathejske towarstwo tudy je w meji 121 thudych kscheszczanow czestnje pohrjebacz dało. — W cyrkwi miłosziwych sotrow w Prazy bu dotalny żid k. Józef Deutsch, kandidat prawniznistkoho doktorata, swjatoczńje kschczeny. Kmotraj běschtaj jomu hrabja Franc Schönborn a ryczńik doktor Seeling. — W Záboři wotpokożischtaj dotal kalvinskaj, Wjacslaw N. a Hana H. katholske wěrywuznaczo. (Blahověst.)

Němska. Biskop Hermann Vicary we Freiburgu swjeczesche w zańdżenym měsacu swój 94 létny narodny dżeń. Wón je na czěle a duchu hischcze mócny, ma ze swojim (badenskim) knjeżerstwom husto w cyrkwinskich a schulskich należnoszach wojowacz, a nadżija so na lěpschu pschichodnoscz.

Bajerska. We Würzburgu wotpokożischtej sobotu psched swjatkami dwě żónskej katholske wěrywuznaczo. — Nowy benediktinski klóschtyr Schäftlarn,

kotryž je prjedawschi hischcze žiwy kral Ludwik I. założił, bu 22. meje jara swjatoczńje wotewrjeny.

Hannoverska. Hildesheimski biskop je we Hönnersumje nowu farsku cyrkej poswjeczik. Tež we Peine twari so nowa katholska cyrkej.

Z Luxemburga. Lětsa budże tudy 200lětny jubilej toho dnja swjeczeny, na kotrymž bu s. Marija za patronku (zakitarku) města wuzwolena. Bamž da pschi tej składnoszi hnadne swjeczatko s. Marije, psched kotrež kóždolětnje tysacy (tawzynty) puczuja, ze złotej krónu krónowacz, kaž je so to na hnadnych swjeczatkach tu a tam tež w starych czasach stako. K tomu kóncej pschińdże kardinal do Luxemburga a wuwjedże tule swjatoczńoszcz na s. Marije domaphtanja.

Rakuska Pólska. Biskop w Krakowje ma pod sobu tež dźěl rusowskeje Pólskeje. Z joho tamnischich kubkow buchu po lěcze 1831, hdyž bě tehdomny biskop Skórkowski pschihotowanjo k wotpadej wot Rusowskeje podpisał, dokhody kóžde lěto wot knježerskeje administracije do Krakowa słane. Nětko je na dobo naměstnik pólskoho kralestwa tajke póslanjo zakazał a prajił, zo budże Rusowska z nowa z Rakuskej wo tym jednacz. Wschelake wustawy, kiž so z tymi pjenjezami dźerża, bychu z jich zapowjedźenjom jara czerpiłe.

Z Wina. W hrodże a pod pschedsydstwom kardinala arcybiskopa je leopoldske towarstwo za missionstwo w połnócnej Americh hłowne posedźenjo dźerżało. Zańdźene lěto je wone wysche wschelakich druhich darow 15,190 schěsnakow pjenjez do Ameriki póslało. Czěska wosada w St. Louisu, za kotruž so wosebje biskopstwo we Budějowicach stara, dosta wloni 800 schěsnakow.

Khrowatska. W měscze Senju (Zeng) dźerżesche 13. meje prěnju bożu mschu nowoswjeczeny měschnik Matej Grünhut. Wón je rodźeny žid, kiž je so psched někotrymi lětami hako schtudent kschczicz dał a potom tudy na duchownstwo schtudował. (Zagrebački kat. list.)

Z Roma. W konsistoriju 14. meje je bamž z pschihłosowanjom wschěch kardinalow wobzanknył, zo mataj so zbóžnaj Józafat, archbiskop we Połocku, a a Pětr z Arbuesa, inquisitor w Aragonskej, do rjada Swjatych zapisacz.

Z Roma. Sem su 10. meje schesczo biskopowje pschischli, kotrychž je italske knježerstwo wotehnało! Z cyła namakaja so ze 116 biskopow a archbiskopow něhduscheje Neapelskeje jeno dźesaczo we swojich diöcesach; druzy su wotemrjeli abo wuhnaczi.

Italska. Wulki pjatk kazaschtaj sej we hosczencu w Lazzero pola města Reggio dwaj wotnajerjej železniskeje twarby mjaso. Hosczencar njechasche jimaj najprjedy žane dacz — skónczńje pak posticzi jimaj tola na jeju hawtowanjo kokosch, kotruž nowaj wopjec daschtaj a potom jědźeschtaj. Pschi tym pschipijeschtaj djabołej na strowoszcz a wuprajischtaj hrozne swary na bójskoho zbóžnika. Nadobo napadźechu jenoho z njeju straschne boloszcze w žiwocze, a w krótkim wudychny wón swojoho ducha; tón druhi bu wot božeje ruczki zajaty, wón drje njewumrje, ale wosta wokhromjeny.

Francózska. Němcy staraja so khwalobnje za swój narod we wukraju. Jich nowa cyrkej we Parizu, na kotruž su dary hromadźili, je dokonjana a bu 22. hapryla swjedźeńscy poswjećena. Jara so wobžaruje, zo je němski farar P. Modeste nětko pschesadźeny.

Jendźelska. Powjeda so, zo chce skawny Dr. Pusey, professor w Oxfordźe wot jendźelskeje protestantskeje cyrkwje k katholskej pschestupicź. Jeho pschikład by wjele joho wucžownikow za sobu cjahnył. Daj Bóh!

Jendźelska. Znaty protestantski „mnich“ Ignac z klóschtra w Norwychu běsche w Romje, zo by tam martrowny tydźeń a jutry swjećił. W liscze k swojim „klóschtyrskim“ bratram pische wón, kajki zacźischcź je na njoho cźiniko, schtož je wschitko w Romje sam widźał, a kak je wot Pius a IX. pschijaty był, kotryž je joho za ruku pozběhnył, hdyž je psched nim pokornje poklaknył. Tón muž je najskerje tež naschej cyrkwi hižom blizki.

Schwejdowska. Do Stockholma stej 25. hapryla dwě mikoscźiwej sotse pschischkej — prěnjej w tutym kralestwje.

Amerika. We Philadelphii bu jena protestantska cyrkej do konjenca a druha do theatra pscheměnjena. Katholske cyrkwje pak stajnje pschibjeraja. Tak je psched někotrym cźasom biskop Wood tež dwě dotal protestantskej cyrkwi kupił.

Połnócna Amerika. We měscze Cincinnati bu w haprylu wobrocźeny senator Pugh ze swojej mandźelskej a dźěcźimi firmowany. We Newarku bu pschi missionje, kotryž k. P. Weninger dźerźesche, 25 ludźi ze wschelakich sektow do katholskeje cyrkwje pschiwzatych.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Kak so ludźo wosebje we zrudnych cźasach pschiwěrkow dźerża, widźimy zasy z toho, zo je tudy žónska ze wsy tón dawno znaty a z němskoho pschekoženy tak mjenowany „list swjatoho Michała“ z nowa wocźischcźecź dała. Ta hłupa wěcka ma napismo: „Jedyn list Jesußowy psches teho swjateho Jandźela Michała poßłany a je we Holstejni namykany w Ljecźi 1724.“ Schtož so tam dobre porucźa, mamy w Božich kaznjach lěpje prajene! Wysche pschilubjenja wschelakich zwarnowanjow je wosebje směschne, zo so tam praji: „schtuž pak tolej wjericź necha, ton jo wotpißaj, a pschiwjasaj jenemu Pßej wokoło Schije a tsyl do njeho, da budźe won wjesźje shonicź, so wono wjerno je.“ Kaž je z prawopisa widźecź, je ta pschiwěriwa žónska lutherska była a list k rozdźělenju za lutherskich kscheścźanow postajiła. Hlejcźe, lubowarjo stareju prawopisow, jenicźki wužitk teju sameju je, zo móžemy póznacź, z kotreje strony něschto tajke so wudawa!

Z Budyschina, 16. junija. Dźensa je 20-lětne wopomnjenjo wuzwolenja naschoho bamža Pius a IX. Joho dwacyczilětne skutkowanjo je wulkotne. Pohladajny dźensa jenož na dźeń joho wuzwolenja. W Romje njemysleschе teh-

dom nichtó, zo dyrbjał so hrabja Maſtai-Ferretti, kardinal-archbiſkop z Imola, za bamža wuzwolicz; pſchetož wón bě hižo 19 lět zwonka Roma žiwy a wuzwolachy (kardinalowje) joho z wjetſcha ani njeznajachu. Bóle myſlachu na wubjernoho a za ſwjatoho dźeržanoho kardinala a archbiſkopa Falconieri z Ravenny. Hdyž tutón zaſłyſcha, zo chcedźa joho za bamža wuzwolicz, wotpokaza wón to z rozeſtajenjom ſwojich pſchicžinow a wozjewi, zo budże ſam za kardinala Maſtai hłoſowacz, kotrohož dobre poczinki — luboſcz k khudym, ſtaroſcz za cyrkej, horliwoſcz za božu czeſcz, mikoſcz, ponižnoſcz a ſylnoſcz we wěrje ſu znate. Tež pobožny kardinal Pignatelli rozeſtaji horliwje poczinki kardinala Maſtai, a na to zjenoczichu ſo wſchitke hłoſy za tutoho Najſtarſchi kardinaldiakon wotewri po ſtarodawnym waſchnju wokno, kiž na torhoſchczo dże, hdżež romſki lud žadoſcziwje na wunoſchk wuzwolenja czakaſche, a praji we łaczanſkej ryczi z wokna: „Wozjewjam wam wulke wjeſelo: mamy bamža! Najdoſtojniſchi kardinal Maſtai-Ferretti je za najwyſchſchoho biſkopa wuzwoleny a je mjeno Pius IX. pſchijał.“ Hdyž bu ſwjatomu wótcej wuzwolenjo wozjewjene, padże wón kaž njemócny; wón je drje w duchu te czerpjenja widżał, kotrež ſu pozdżiſcho na njoho a cyrkej pſchiſchłe. Pozběžechu joho, wón poklakny a modleſche ſo někotre minuty. Potom ſtany a wupraji, zo chce wuzwolenjo na ſo wzacz, dokelž je boža wola. Za Pius IX., tohole japoſchtolſkoho muža, modla ſo zawěſcze z radoſczu dżenſa milliony a zdychuja, zo by joho tón njewidżomny njebjeſki wjerch ſ. cyrkwje hiſchcze dołho zdżeržał.

Z Budyſchina. Kralowſke miniſterſtwo je k. wucżerja Jana Kochtu z Worklec za tſeczoho katechetu a wucżerja (dwaj prěnjej ſtaj proteſtantſkaj) z prawami ſtatnoho ſłużownika a wyſchſchoho zaſtojnika we khoſtarni we Waldheimje poſtajiło. Wón naſtupi ſwoju ſłużbu z 1. julija.

Z Budyſchina. Dżeń 9. t. m. dżěſche pſchez naſche město prěni ſerbſki proceſſion z Ralbic do Philippsdorfa pola Georgswaldy. Prjedy toho pak ſu tam jenotliwi Serbja abo we wjetſchej cyrodkach ze wſchěch ſerbſkich katholſkich woſadow hižo pobyli. Z Czech pak ſu tam kóždy dżeń proceſſiony, wóndanjo ſchtyri wo jedyn dżeń, haj jedyn proceſſion běſche hižo wot duchownoho wjedżeny; zańdżenu njedżelu běſche tam wulki proceſſion, pſchi kotrymž bě pſchez 100 ſchulſkich holczkow ze ſwěczkami. Woſebje pſchińdże a pſchiwjeze ſo tam wjele khorych, kotſiž potom na kóždodżeńſkich pobožnoſczach kiž ſo we Kadec kaž do cyrkwje pſchewobroczenym bydlenju dżerża, z nutrnoſczu a dowěru ſo wobdżěla. Bóh pak je tajke dowěrne žadanja człowjekow na zaſtupnu próſtwu ſ. Marije tež wuſłyſchał, kaž je ſo to na wjele druhich hnadnych městach tež ſtało. Schtož ſtej wocži widżałej, njemóże ani njewěriwa wutroba prěcz. Pſchepokazanjo wo wuſtrowjenju pſchez wyſchenaturſku t. r. Božu móc je tež lutherſkich kſcheſczanow do Philippsdorfa hižo pſchiwjedło; haj ſmy ſłyſcheli, zo ſo pſchez ſwoje woprawjenjo na tajki khód pſchihotuja a zo ſo tohodla hižo lutherſcy paſtorowje bjez ſobu uradżuja, kak maja ſo pſchi tej wěcy zadżerżecz. A hdyž je dopokazana wěc na-

zhonjenja, zo je Bóh we naschim Rožencze a na druhich hnadnych městach tež dowěru lutherskich cžeschzerjow s. Marije z wusłyschenjom wotpłacžił, cžohodla njedyrbjeli lutherscy tež do Philippsdorfa hicž? W tu khwilu powjedaja nam katholscy wěryhódni ludži, kiž su to ze swojimaj wocžomaj widżeli, zo su tam bjez wjele druhimi (po někotrych 60) wustrowjeni byli: jena holca, kiž je kaž Kadec Madlena wjele lět khora była, jena žona, kiž skoro niczo njewidżesche, jena holca, kiž wjele lět dospołneje dyhawoscze dla ani słowa wurjec njemóžesche; druha holca z Rumburga, kiž bě wjele lět khora a wo kotrejž myslachu, zo na puczu tam wumrje, dżěsche njedżelu z processionom sama domoj. W swojim cžasu pschinjesemy mjena tychle a druhich wustrowjenych. Tón krócž hischcze za cwoslowachych pschispomniny, zo wězo Kadec Madlena, kiž te pobožnoscze wjedże, ani najmjeńschi dar njewozmje, dokelž so wulcy pohnadżena spóznawa pschez te měte spodżiwne widżenjo a pschez swoje wustrowjenjo.

Z Budyschina. Wczera je k. Herrmann, pólny kapłan, k wójsku wotjěł, dokelž je wudyrjenjo wójny blizke. Bóh joho zakitaj!

Należnoscze towarstwa.

Do pokładnicy su dale swoj lětuschi pschinoschk zapłacžili kk. 181. Michał Schpihel z Radworja; 182. Hańža Gudżic z Dalic; 183. kubleŕ H. Guda z H. Kiny.

Corkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Radworja, 28. hapryla do 8. junija. Kschcżeni: Marja, Madleny Borschec z Kupjanskeje Dubrawy; Johanna Friderika, Jana Bjedricha Wilhelma Bocka z Měrkowa; Hana, Jana Schokły, khěžkarja w Nowych Boranecach; Michał, Mikławscha Wawrija z Radworja; Jan, Pětra Měscherja, žiwnoscżerja we Měrkowje. — Hrjebani: Marija, mandż. Jana Knoblocha, khěžkarja we Kamjenej, 73 lět 1 měsac; Jan Wjerab, khěžkaŕ w Khelnje, 57 l. 2 m.; Marja Helena Augusta, dż. Khrystijana Bohuwěra Rychtarja we Kamjenej, 9 l. 6 m.; Hana, dż. Jana Schokty w Nowych Boranecach, 6 d.; Jan Bohuslaw Jeschka, khěžkaŕ w Měrkowje, 71 l. 3 m.; Hańža, dż. Mikławscha Libscha, kublerja we Minakale, 5 m.; Johanna Friderika, dż. Jana Bjedr. Wilh. Bocka we Měrkowje, 4 njedż.; Madlena, dż. Jakuba Strauße, žiwnoscżerja we Brjemjenju, 30 l. 4 m.; Marija, mandż. Jakuba Mjenja, khěžkarja we Radworju, 55 l. 5 m.; Madlena, mandż. Jakuba Krecžmara, khěžkarja we Khasowje, 59 l. 10 m. — Wěrowani: Jan Hauser, rěznik we Lubanju, z Mariju Kubańkec z Khelna. A. Nawka, murjeŕ we Mikkecach, z Mariju Schmarandrec z Radworja. J. A. Wels, pschekupc w Kulowje, z Mariju Mischnarjec z Radworja.

Z Budyschina. Kschcżeny: Karl Bernhard, s. Theresy Lehmannec. — Wěrowani: Franc Gäbler, žiwnoscżeŕ ze Zajdowa, a Hańža Lipicžec z Lubochowa. Friedrich Emil Müller, pschekupski z Drježdżan, a Louisa Scharfenbergec z Budyschina. — Zemrjetaj: Mikławsch Schěrak, krawc z B., 46 lět. Jurij A. J., Jurija Bandy, registratora, 4 m.

Z Wotrowa. Zemrjeta: Hana, mandż. Michała Wjenka z Wotrowa. — Wěrowanaj: Jakub Krawcžik z Jawory a Madlena Ryczerjec ze Žuric.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 13. 7. julija 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Jan Jurij Themler, posleni katholski farar w Hodźiju.*)

Hodźij (staroserbscy: Godij, Godiwo) je jena najprěnischich farow w serbskej Łužicy. Zo je Hodźij k tutej częsczi pschischoł, je jomu wosebje to dopomhało, zo bu z pschiskuschachymi wsami staroserbskoho wokrjesa a pozdźischo němskoho burgwarda wot khěžora Hendricha II. w lěcze 1006 tsecźomu mischnjanskomu biskopej Eiko (Eid, Ido) darjeny. Z toho so tež dowidźi, zo dźesaty a najskawnischi mischnjanski biskop swjaty Benno (1066—1106), hdyž so na visitacije do Łužicy poda, wosebje tudy pschebywasche, kaž po powjesczi tež joho macź Bezela. Po druhej powjesczi, kotruž pak nam žana liscźina (urkunda) njewobkrucźa, je s. Benno prěnischu tudomnu cyrkwiczku natwarił. Druha częsczź, kiž je so Hodźijej dostała, wobsteji we tym, zo je so tudy nakhwilnje spodźiwne swjecźatko swjateje Marije namakało, kotrež běsche hacź do lěta 1523 w drjewjanej khapałcy**) w lěsu Tuchorju (Tchórju) pola Wujezda a na to (swjatocźnje pschenjesene) we wujezdźanskej cyrkwi. Hdyž bu w lěcze 1551 Lutherowa reformacija tež tam zawjedźena, je tute swjecźatko po wěrjomnej powjesczi wot hodźijskoho hischcze kathol-

*) Pschirunaj: Dr. Hermann Knothe, Geschichte der Pfarrei Göda atd. Tutón wustojny a njestronisti nastawk je we najnowischim zeschiwku zběrki: Archiv für die Sächsische Geschichte.

**) Tuta khapałka bu (ze swojim zamoženjom) na próstwu budyskeje rady a z dowolnosczu biskopa na nowe pohrjebnischczo za Budyschin pschestajena, kotrež hischcze nětk Tuchoř (Taucher) rěka.

skoho fararja (najskerje Themlera) do Hodžija pschenjesene bylo, hdyž ludźo k pobožnosczam so zhromadźachu, hacž bu skónczńje tež tudy 2. februara 1559 prěnje „evangelske“ prědowanjo dźeržane.

Posleni katholski farar w zastarskim Hodžiju běsche wot 1540 nasch Jan Themler. Haczrunje njeje wjele wo nim zapisane, dosaha to, schtož wěmy, k zakoženju czestnoho wopomnika w naschim Katholskim Pósle. Kaž sam k. Dr. Knothe praji, njebě wón fanatiski (zazłobjeny), kaž joho protestantscy duchowni w chronikach a druhdże wopisuja, ale rozomny, haj we wobkhadźenju mity muž, jenož swěrny swojomu wěrywuznaczu, k kotrohož wopowjedowanju běsche powołany a — my pschistajamy — wo kotrohož wěrnosczi a prawdże běsche pschepokazany. Běsche tehdom czežki czas nastał; rozdwojenjo we wěrje dźělesche kraje a ludy, z czohož je w běhu czasow wschelaka njesměrna schkoda nastaka. W Hornjej Łužicy běchu měschczanske rady a němscy ryczerjo hako cyrkwinscy patronowje nowu luthersku wuczbu zawjedli z pschewjedźenjom tehdom płaczacoho prawidła: cujus regio, ejus religio (t. r. kotrohož je kraj, toho budź tam wěrywuznaczo). Jenož pod kollaturu łužiskeju klóschtrow Marijnoho Doła a Marijneje Hwězdy, kapitla w Budyschinje a biskopstwa mischnjanskoho buchu ludźo katholscy abo pod biskopom Janom VII. „pod-jansch“ z wjetscha wostajeni. Hdyž bě sej khurwjerch August w zjednanju wot 22. januara 1559 prjedy wot skaboho biskopa Jana IX. z Haugwitz lubjene knjejstwa a wsy wunuzował, porucži wón zawjedźenjo „reformacije“ w tuthym nowym wobsedźenstwje. Haj hižom 28. decembra 1558 wozjewi so we Biskopicach (w knjejstwje mischnjanskoho biskopstwa ze Stołpnom najwažnischim městnje) visitacijowa kommissija (mjenujcy superintendent Daniel Greser z Drježdźan, superintendent Anton Lauterbach z Pirny a khurwjerchowy radźicžer Khrystof z Bernstein) a powoła psched so wschěch pschistuschachych duchownych, kollatorow a cyrkwincow. Kotsiž chcychu po nowej lutherskej wěrje wuczicz a sakramenty wudźělecz, buchu w swojim zastojnstwje wostajeni; kotsiž pak do toho njezwolichu, buchu wotsadźeni a dyrbjachu swoje města lutherskim prědarjam wotstupicz. Nizki potłoczeny lud wězo tomu wotwobaracz njemóżesche! Nasch Jan Themler, kiž bě hako kollator Njeswaczidła wot tamnischeju zemjanow žadane postajenjo lutherskoho prědarja zadźěwał a hewak hako swěrny katholik so wopokazał, dyrbjesche w prěnich dnach januara 1559 psched khurwjerchowskich sakskich visitatorow w Biskopicach. Wón wozjewi tam po rozprawje visitacije*), zo so (nowomu) evangeliju nětko nochce poddacz, czim mjenje, hdyž je njedawno wot biskopa k pschistuschnosczi zwjazany, zo žane pscheměnjenja w Hodžiju zawjesczi njesmě. Tola žadasche sej hischcże schtyri dny k rozmyslenju, po kotrychž chcyschе zasy pschińcz a so hortnje bóle wuprajicz. Wón bě kommissiji prajił, zo chce so do Budyschina podacz, hdyž mějesche vikarstwo pschi kapitlu.

*) „Stolpisch vnd Bischoffswerdische vnd Gödische Visitation bei denen Kirchen 1599.“ Haupt-Staatsarchiv Loc. 7431.

W Budyschinje je wón najskerje radu skkadowak z kanonikom Janom Leisentrittom, kotryž bu bórzy na to wjelewažny tachant. Po schtyrjoch dnach (njedželu po ss. tsjoch kralach abo 8. januara) póska wón visitatoram němske pismo, kotrež nas tohole muža cžesczicž wucži. Wón so dwórliwje zamołwja, zo njemóže sam pschińcž a wozjewja, zo staru katholsku a kscheszjansku wěru na žane waschnjo wopuschczicž nochce a zo dla swojeje pschisahi a pschisluschnoszje to z dobrym swědomjom ani cžinicž njemóže. Wón pokazuje na to, zo je w Hodžiju cyła wosada (z wuwzacžom zemjanskich ludži) z nim dospołnje spokojom, zo ma joho rady, a zo je zhromadna cyrkwinska wosada, wschitko bohabojazni, pobožni ludžo*), jeneje mysle, wole a mènjenja, na starym kscheszjanskim pucžu hacž do kónca wutracž (tzuuorharrenn), we změrowacej dowěrje na wobzanknjenjo a wukonjenjo khěžora tón samy (pucž) wužiwacž bjez nuzowanja a pschemocowanja. Wón je, praji, po prawje na swoju faru pschischoł, je ze wschej pilnoszu swoje wowcy pasł; je tež w cžasu wulkoho mora za tych samych cžěło a žiwjenjo wažił, a swoje zamoženjo w swojim zastojnstwje pschisadžił; tež njeje žanomu, kotryž je w tutej wosadze k augsburgskomu wěrywuznaczu so podacž chcył, ani pschez njoho ani pschez swojich wobarane było, „kaž so mi a mojim k spěchowanju kscheszjanskeje pschezjenoszje pschisłuscha. Tohodla proschu was z nowa pokornje, Wy chcyli z pschinarodženeje (!) kscheszjanskeje sobuželnoszje a smilnoszje mje a mi poruczenych zafarowanych we spomnjenej (katholskej) wěrje bjez zadžěwanja wostajicž hacž do zhromadnoho dalischoho wujednanja stawow swjatoho romskoho khěžorstwa (Němskeje), na kotrež (wujednanjo) so kóždy wjeseli a k czomuž chcył wschohomócny Bóh swoju hnadu dacž." — Wězo tele pismo niczo njepomhasche pschecžiwo mocy visitatorow a pschecžiwo pschemocy krajnoho „wótca" khurwjercha. Visitatorowje wotpósłachu tajkule rozprawu: „Hdyž bě farar Themler najprjedy swojeje fary so dobrowólnje wotrjekł a ju do jich rukow dał, je wón nětko zmysleny, pschi swojim bamžowstwje wostacž a faru njewopuschczicž, hacž wot swojeje porjadneje wyschnoszje k tomu poruczbnoszž dostanje." Duž postajichu woni bórzy nowoho lutherskoho, z Budyschina rodženoho a serbscy rozymjacoho (der Windischen sprache wolberichten man), prědarja Jakuba Finklera, kiž bě farar w Měrjowje był, a pschiwdachu jomu Jurija Benfera ze Stołpna za diakona. Hižo 2. februara 1559 dzerželsche nowy pastor lutherske prědowanjo.

Wot toho cžasa bě Themler farar w Khróscžicach, hdyž 1573 zemrje. Sem je wón najskerje te swjeczo s. Marija z Wujezda pschenjesł. Tež po joho wotkhodze z Hodžija běchu ludžo hischcze katholscy zmysleni; dokelž na jenej bližschich njedželow běsche 150 wosobow z hodžijskeje wosady we tehdom hischcze swěrnej Huscy k katholskomu swjatomu woprawjenju, a tež hischcze pozdžischa visitacijowa kommissija namaka, zo su w Hodžiju Serbja „zu Gottes Wort sehr

*) Styschcze, katholscy Serbja, khwalbu waschich wótcow z horta duchownoho!

ungeneigt" t. r. k bożomu ſkowu (Lutherowomu) jara njenakhileni. Čžas wěžo wſchitko pſcheměni, a tak buchu też Serbja hacž na mały zbytk k nowej wucžbje němſkoho Luthera pſchewjedženi, też pſchez to we wěrje rozſchcžěpjeni a z tym pſcheněmcženjo pola nich z nowa zmócnjene. M. H.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Z Prahi. Dżeń 21. junija bu w archbiſkopſkej cyrkwi ſwjatoho Vita rozebrany a do kſchinjow położeny drohi ſlěborny kaſchcž ſwjatoho Jana Nepomuckoho, zo by, budże-li trjeba, na wěſcžiſche měſto wotwjezeny był. Cžěło ſwjatoho martrarja a cžěſkoho patrona w kryſtallowym kaſchczu njeſechu kanonikowje w nyſchpornych mantlach za archbiſkopom do khapale ſwjatoho Wjacſława, hdżež je po wuſpěwanju litanijow a druhich modlitwow na wołtarju zapołożichu. Tohorunja je bohaty cyrkwiny pokład k ſkhowanju abo wotwjezenju hižo pſchihotowany. Pſchitomny lud pſchi wotnjeſenju cžěła ſ. Jana płakaſche. Zańdżenu njedżelu běſche tu wulki proceſſion k wuproſchenju bożeje ſmilnoſcže we wójnſkim cžaſu. Tak budże też dwě pſchichodnej njedżeli.

Cžěſka. Njedawno bu we woſadże Lobendau pola Hainſpacha kſchižerſke towarſtwo (Oſterreiterverein) założene a wot krajneje wyſchnoſcže wobtwjerdżene. Sobuſtawy towarſtwa maja pſchiſluſchnoſcž, kóżde jutry na konjoch z pſchewodom hudźby (muſiki) a jutrowne khěrluſche ſpěwajo wſchitke woſadne wſy wobjěcž, a pſchi tym dary hromadźicž k wudebjenju cyrkwje a k druhim bohulubym wotpohladanjam. Woni chcedża ze ſwojich pſchinoſchkow też fond załožicž, z kotrohož ma ſo kóżdomu ſobuſtawej w khoroſcži pomoc poſticžicž a pſchiſtojny pohrjeb wobſtaracž.

Němſka. Nowiny „Lutheriſche Zeitung" piſaja: W Pruſkej, proteſtantſkej hłownej mocy w Němcach, je ſo liczba katholſkich duchownych w dżewjecž lětach — wot 1849 do 1858 — hižo wo 561 powjetſchiła. We Francózſkej je ſo w poſlenich 9 lětach liczba mnichow podwojiła, tak zo je jich tam nětko 108,000. We Jendżelſkej je wot lěta 1840 katholſka cyrkej takle pſchibjeraka: wo 583 duchownych, 449 cyrkwjow, 146 klóſchtrow. Nowiny podawaja 867 mjenow woſobnych ludźi, kiž ſu w 15 lětach k katholſkej cyrkwi pſcheſtupili, a bjez tuthymi je 213 jendżelſkich duchownych!

Pólſka. Knježerſtwo a zaſtojnicy nałożuja wſchě ſrědki k pſchewjedżenju cyłeje Litwy do ruſowſkeje wěry. Hdyž ſo we woſadże něſchto podpiſmow tajkich zhromadźi, kiž chcedża pſcheſtupicž, zamknje ſo cyrkej, wotſtroni ſo katholſki duchowny a dotal ſwěrni katholikowje dyrbja pak wſchu duchownu ſtužbu parowacž pak ju wot ruſowſkich popow ze wſchelakim materialnym wužitkom pſchijecž. To je wulke ſpytowanjo. Tak je wjele cyrkwjow pſcheſtworjenych do ruſowſkich. Woſebje wuznamjenja ſo ze ſpodżiwnym japoſchtolſtwom wjerch Chowańſkij, ge-

neral wokrjesa Wilna. Wón dawa ludźi nahich do khlěwow abo lodownjow zamkacź, hdźež jim hako cyku chrobu jerjeje podadźa a wodu wotrjeknu; druhich bija z kschudami a poliwaja rany z palencom k powjetschenju bolosczow. Tak je tam hižo wjele muži martrarscy wumrjeło, a wjele je jich pschez wschelaku lescj wot cyrkwje wotwjedźene; wjele pak dźerži krucże pschi katholstwje.

Pólska. Knjeżerstwo a zastojnicy su jara pomocni pschi twarjenju lutherskich cyrkwjow. K nowej cyrkwi, kotraž bu we zwjetscha němskim fabrikowym městaczku Zdunska Wola zapoczata, staj khěžorowy naměstnik hrabja Berg a konsistorialny pschedsyda (!) generalleutnant z Minkwitz wulke sumny dariłoj. Hdyž zakładny kamjeń kładźechu, zhromadźichu so w starej cyrkwi, hdźež so skhód a jedyn chor złama, pschi čimž bu 20 wosobow jara ranjenych.

Morawska. Rakuski najwyschschi wjedźiczeŕ połnócnoho wójska Benedek, haczrunje protestant, poda wóndanjo dobry pschikład, kak ma so waschnjo wuznawarjow wěsteje wěry też wot druhowěriwych czeszczicz a, je-li móżno, sobu wobkedźbowacz. Hdyž mjenujcy we Wołomucu duchowny khoromu najswjeczischi sakrament njesesche, poklakny wón po katholskim z wěry wukhadźacym waschnju a też druzy wyschkowje tak czinjachu a pozběžechu so hakle, hdyž bě jich duchowny požohnował.

Wuherska. Njeboh biskop Haas w Szathmaru je 30 wucżerjow najkhudschich schulow swojoho biskopstwa hako universalnych herbow postajił, kotrymž ma so kóždolětnje dań joho zamoženja wudźělicz.

Z Roma. Na wopomnjeńskim dnju swojoho krónowanja (21. junija) pschija bamž wopytanjo ministrow a wysokich zastojnikow, cuzych póskancow a generala Montebello z francózskim generalnym stabom. K tutomu generalej a wojakam praji bamž: „Knjeże generalo, dźakuju so Wam za Wasche wopytanjo. Pschi wschěm zwonkownym njeměrje je Rom dospołnje měrny; tónle měr dźakuju so z wulkoho dźěła pschitomnosczi francózskich wojakow. Jeli pak bychu, kaž so praji, też czile mój kraj wopuschczili, njebych tohodla hischcże na žane waschnjo zadwělował, bych k cyrkwi s. Pětra schoł, k rowej swjateju japoschtołow, a k s. Pětrej a k s. Pawołej prajił: „Nětk bóle dyžli hdy prjedy dyrbitaj swjaty stoł zakitacz.“ Wojerscy wyschkojo zdachu so pschez tele słowa s. wótca jara hnuczi. Pius IX. porycża potom z kóždym někotre słowa; najpschecżelnischi běsche k tym, kotrychž znajesche; skónczinje wokoschichu jomu wschitcy ruku. Potom bě wulka wojerska revua. Hdyž bamž nimo pomału jědźesche, žohnowasche wón wojakow, kotsiž poklaknychu. Też wobhnadźi bamž 50 jatych, bjez kotrymiž běsche 33 politiskich pschestupnikow. — W konsistoriu 25. junija pschepoda bamž někotrym nowowuzwolenym kardinalam kardinalski kłobuk. Jedyn z radźiczerjow rycżesche za zbóżnoprajenjo Marije Revier, kardinal Patrizi dawasche rozprawu wo swjatoprajenju zbóżnych 19 martrari z Gorkuma (w Hollandskej), kotsiž buchu 9. julija 1572 wot kalvinskich skóncowani, a wo zbóżnej Mariji Francisey z ranow

Jězusowych, terciarki z alkatarskoho rjada w Neaplu. Bamž wupraji so po pschedpokoženej rozprawje za swjatoprajenjo; kardinalowje wschitcy pschihkosowachu.

Italska. Italske knježerstwo we zkóstach khroble pokroczuje. Tamny sejm je zakoń pschijał, po kotrymž maja so wschitke duchowne a klóschtyrske towarstwa zahnacz. Z tym, kaž prjedy z někotrymžkuli zakonjom, knjejstwo ludej schpatnje poskuži; pschetož wjetschina luda so wěry krucze dzerži. Zo tam, kaž pola nas a něhdzežkuli, wěsczi ludžo duchownych a klóschtyrske žiwjenjo hidza, — tomu so njetrjebamy pschez měru dziwacz: a winu toho powjeda nam sczenjo na swjedzeń swjateje Symana a Judy (Jan 15, 17—25). D.

Hollandska. W tuthm kralestwje, kiž chchysche w swojim czasu chle kalvinske rěkacz, je nětko pódla 2,200,000 protestantow a židow hižo 1,470,000 katholikow; czile maja archbiskopa w Utrechtu, 4 biskopow, 1150 farow a wokoło 2200 duchownych, 39 mužskich a 137 žónskich klóschtrow.

Francózska. Po nowischich wobliczenjach na towarstwo swjatoho Vincenca (kiž khudych a dźěczi podpjera) z wonka Francózskeje 1938 pobocznych towarstwow, tak 71 w Rakuskej, 19 w Bajerskej, 237 w Pruskej, 400 w Belgiskej, 606 w Schpaniskej, 178 w Jendželskej, 113 w Hollandskej, 95 w połnócnej Americy.

Jriska. Dr. Cullen, archbiskop w Armaghu bu za kardinala wuzwoleny.

Amerika. W Saint-Louisu bu zakładny kamjeń wosmeje cyrkwje za katholskich Němcow położeny.

Połnócna Amerika. Bjez 900,000 wobydleri New-Yorka je z najmjeńscha połojca katholska; ale je tam jenož 32 katholskich cyrkwi a 72 duchownych.

(Swjatoprajenjo.) Pschiwzaczo wotemrjetych kscheszczanow do rjada swjatych, kotrychž cyrkej czeszczi, stawa so po dołhich a pilnych pschepytanjach, pschi kotrychž so skutki zbóžnych z tejsamej swěrnoscžu pruhuja, kaž psched sudom pscheskupjenja, kotrež maja so khostacz. To dopokazuje tónle podawk. Protestantski jendželski zemjan běsche so w Romje z jenym tych wyschschich duchownych póznał, kotsiž pschi processach (jednanjach) swjatoprajenja dźěkaja. Protestant prajesche to a wono pschecžiwo swjatoprajenjam, hako by z dopokaznami a pruhowanjemi dosez krucze njeschło. Duchowny bě zwólniwy, jomu akty jenoho tajkoho processa pschedpołożicz. Zemjan pschehlada je z pilnoscžu a pschepokaza so wo próchy a krutoszi tychle pschepytanjow. Wón praji: „haj, hdyž bychu wschitke skutki swjatych tak krucze pruhowane a dopokazane byke, kaž te, kotrež sym pscheczitał, chcu rady do dziwow wěricz.“ Duchowny pak jomu wotmołwi: „Dobre, duž wězcze, zo wot dziwow tohole swjatoho, kotrež so wam tak derje dopokazane zdadza, pschepytowacy sud njeje ani jedyn za wěryhódny wuprajił.“ Protestant so spodziwasche a bě pschepokazany, zo katholska cyrkej swjatych slepje k czeszczenju njepostaja. Tónle podawk móže so husto nałożecz!

(Bóh wjedže wschitko k dobromu). Swjaty Franc ze Sales měješche tak wulke dowěrjenjo na Boha, zo we najwjetschim njezbožu niczo joho

duschi měr wzacz njemóżesche. „Wón prajesche: Njemóżu sej myslicz, zo mohł tón, kiž do božeje prjedbywidźiwoscze wěri, kotraž so też za najnižschu wačku stara, wot wschitkoho dobre njewočakowacz, schtož Bóh na njoho dopuschczi. Hižo w swojej młodoscźi zhoni wón, kak derje je, swoju staroscz na toho Knjeza cźisnycz. Wón pschebywasche tehdom w Romje a bydlesche w hoscźencu blizko rěki Tibery. Jenoho dnja wupokaza joho z joho słužobnikami nahrabny hoscźencar z domu, dokelž běchu knjeża pschischli, wot kotrychž so nadźijesche wjacy dobycz. Scźerpny młodźenc jenož praji: „Hoscźencar je knjez swojoho domu; nochce-li nas wjacy wobkhowacz, dyrbimy dale.“ A hnydom pschecźahny ze swojimi słužownikami do bóle wotležacoho hoscźenca. Lědma bě tam pschischoł, padze wulki zliwk a woda pschibjerasche, zo bu hoscźenc, w kotrymž bě prjedy bydlił, wot žołmow Tibery podmlěty a ze wschěmi wobbydlerjemi zatepjeny.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Też tudy je so towarstwo k zastaranju ranjenych a khorych wojakow założiło. Pjenježne dary wotedawaja so pola bankiera Heydemanna a na radźinej wagy, druhe wěcy (płat, wobwjazadła, za khorych pschisprawna chyroba atd.) pola knježerskoho radźiczerja z Kiesenwetter, fabrikanta Eduarda Hartmanna a pschekupca Jakuba na kamjentnej drozy.

Z Budyschina. Nowe pischczele w tachantskej cyrkwi su hotowe hacz na někotre registry, kiž dyrbja z cuzby pschińcz; w tu khwilu dla wójnskoho czasa so pschiwjezcz njemóża.

Z Worklec. Na město k. wuczerja Kochty, kiž je 19 lět tudy zbožownje skutkował, pschińdże k nam k. Hermann Jurk, dotal w Grunawje, hako provisoriski wuczer.

Z Budyschina. Konsistorium je scźěhowacu zjawnu modlitwu na njedźelach a swjatych dnach spěwacz poruczilo: O Božo, ty wobknježerjo wschěch kralestwow a kralo wschitkich kralow, kiž zamožisch surowu wójnu zastajicz a njepschecźelow tych, kotsiž k tebi so nadźijeja, pschez móc twojoho zakitanja rozpjerschicz, pschińdź twojim słužownikam na pomoc, kiž twoju miłoscz naproschujemy, zo bychmy, zbožownje pschede wschěm njezbožom cźěła a dusche wobkhowani, z njepschestawachym džakom tebje khwalicz móhli. — Wschohomócny knjeże, wěczny Božo! wusłyschi naschu modlitwu za twojoho słužownika Jana, naschoho krala. Zapłacz jomu bohacze wschitko dobre, schtož je wón nam wopokazał. Twój wschohomócny zakit pschewodź joho na wschěch puczach; twoja mudroscz rozswětluj joho pschi wschěch wobzanknjenjach. Daj jomu a chłonu kralowskomu domej strowotu a dołhe žiwjenjo, zbožo we joho prědkwzaczach, žohnowanjo za joho kraje, wołoženjo we pschecźiwnoscźach, radu we njewěstoscźach. — Wobkhowaj joho a joho swěrnych pschede wschěm złym cźěła a dusche, zo móhli hischcze dołho pod

joho zakitom měrnje a tebi spodobnje žiwi bycź pschez Jězusa Khrystusa, twojoho syna, naschoho knjeza. Amen. Dwaj krócź: Wótcže nasch. Dwaj krócź: Strowa sy Marija.

Z Budyschina. Za wczerawschim dostachmy prěnje wuhlady na měr z tutej powjesczu: „Rakuski khěžor je, hdyž je nětko czesczź joho brónje (w bitwje pola Custozza 24. junija) w Italskej wobkhowana, Veneciansku khěžorej Napoleonej poskicził a wo joho srjedźiczerstwo prosył k zasywróczenju měra. Napoleon je so bórzy na kralow Pruskeje a Italskeje k wobzanknjenju pschiměra (nakhwilnoho zastacza wójny) wobrocził.“ To bě ta wjelewažna powjesc. Też po bitwje pola Sadowy abo Kraloweje Hródca 3. julija so telegrafuje, zo rakuski general z Gablenz w pruskim lěhwje wo pschiměr jedna. Bóh daj měr, haj też za nasch kraj a lud wužitny, žohnowany, złoty měr!

Z Budyschina. Dźensa je tsi njedźele, zo mamy pruskich wojakow w kraju; bjez tymi, kiž běchu z czasami dotal w naschim měsczе, běsche też wjele katholskich, tak z Thüringskeje (Erfurta), wjele z pruskich pólskich krajinow (z Póznańskeje a stareje Pruskeje) a nětko z Westfalskeje (krajna wobora). Woni wopytowachu swěru boże służby, hdyžkuli bě jim możno a czródka Němcow a Polakow je też k swjatej spowjedźi tudy pobyła. Wojerski duchowny běsche na jenym dnju pola nas pschipowjedźeny, ale dla hinaschoho rozpołożenja wójska potom do Budyschina pschischoł njeje.

Naležnosczе towarstwa.

Do pokładnicy su dale swój lětuschi pschinoschk zapłaczili kk.: 184. Madlena Zurec z Borschczе; 185. Madlena Wujeschec z Khróscźic; 186. Pětr Herrmann ze Smjeczkec; 187. Jurij Lebza z Nuknicy; 188. kubler Jan Wólman z Czornec; 189. kubler Jakub Běr z Libonja; 190. Hana Běrowa z Czornec; 191. Hana Hantec z Radworja; 192. Józef Leidler, gymnasiast w Prazy.

Smilne dary: Za towarstwo s. dźěczatstwa Jězusowoho (k wukupjenju pohanskich dźěczi) pjecź toleri z Rózanta. — Za swjatoho wótca: 1 tol. pschez k. kapłana Nowaka z Khróscźic. — Za wotpalenych w Gottleubje: 10 nsl. wot Jakuba Domanje z Luscza.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Radworja w juniju: Kschczeni: Jan, Marije Wjerabec z Khelna; Karl August, Jana Parjenca, zahrodnika we Kupoj; Marja, Jana Schmurandra, żiwnoszerja w Radworju; Marija Madlena, Jana Schütze, khěžkarja we Lutowczu. Hrjebani: Jan, s. Marije Wjerabec z Khelna, 15 dn.; Michał Mětowski, wuměnkař we Radworju, 77 l. 9 m.; Jan, s. Pětra Měscherja, zahrodnika we Měrkowje, 3 njedźl. Wěrowanaj: Michał Hěblak z Wětency z Hanu Měscherjec z Měrkowa.

Z Budyschina. Kschczeni: Jurij Arthur, s. krawca Wylema Rohdy; Jan Gustav, s. Handrija Bódlinka; Ferdinand Paul, s. Karla R. Klingsta; Hana Madlena, dź. dźěłaczerja Michała Robla.

Cyscharjał L.A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 14. 21. julija 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w kniharni 12½ nsl. lětnje.

Wotpustk Portiunkula.

Z hnadami Bóh swój lud domapyta a Jězusowych zasłužbow dla ze žohnowanjom napjelnja tych, kotsiž joho pytaja. A schtó njechał rady czerpacz hnady z kužołow naschoho Zbóžnika? Tajki kužoł bohatych hnadow je wotpustk, kiž je pod mjenom „Portiunkula" znaty. Dokelž so tutón tež w klóschtyrskej cyrkwi we Marijnej Hwězdze druhi dzeń auguśta (lětsa schtwórtk) dostacz móže, dowolam sebi, czitarjam Katholskoho Póśła krótku powjescz wo tutym wotpustku podacz.

We rjanym dole blizko městaczka Assisi we cyrkwinskim kraju běsche wot pobožnych pustnikow*) natwarjena khapałka, kiž wot léta 900 benediktinskim mnicham słuschesche a Portiunkula rěkasche. Swjaty Franciskus, we Assisi rodzeny, běsche we lěcze 1210 nowy cyrkwinski rjad „nižschich bratrow" założił a wot Benediktinow staru khapałku Portiunkula za so a swojich po nim pomjenowanych bratrow Franciskanow dóstał. Nětko njeběsche to wjacy wopuschczena khapałka, ale wodnjo a w nocy spěwasche so tudy khwalba boža. A ju wuzwoli Bóh za wosobne městno swojich hnadow.

We oktobrje 1221 w nocy modlesche so Franciskus kaž hewak czasto we swojej klóschtyrskej jstwiczy za wobroczenjo hrěschnikow. Tu zjewi jomu boži

*) Pustnikoju (Einsiedler, Eremiten, Anachoreten) nic kaž so zwjetscha styschi a pisało je „putnikoju" (Wanderer, Pilger) běchu pobožni mužoju, kotsiž towarschne žiwjenjo wopuschczichu a we pustych (to je njewobydlenych) krajinach Bohu stužachu.

jandżel, zo je so Jězus, wot knježny Marije a jandżelow pschewodżany, widżownje joho cyrkwi bližił a zo je jomu dowolene, psched stoł bożeje hnady stupicz. Franciskus stany a dżěsche a widżesche cyrkwiczku kaž ze słóncom rozswětlenu a słyschesche njebjeske spěwy jandżelow. Syn boži pak běsche widżecz we njewuprajnej krasnoszi. A wón modlesche so we ponižnoszi pschitomnomu Bohu. Jězus dowoli jomu, zo smě sebi kajkužkuli hnadu k zbožnoszi cłowjekow a k tróschtej duschow žadacz. Hdyž běsche so Franciskus z prěnich stróżelow wudobył a wuczek hrěschnikow, Mariju, na Jězusowej stronje widżesche, proschesche wón: „O Najswieczischi Jězuso! ja hubjeny hrěschnik proschu klecžo, zo chcył ty cłowjeskomu splahej tule hnadu dacz, a wodaczo a wotpustk hrěchow cyle a dospołnje popschecz kóždomu a wschitkim, kotsiž we tejle cyrkwi wot měschnika wodaczo swojich hrěchow dostanu.“ Na to jomu Jězus wotmołwi: „Ty wjele žadasch, ale twoja próstwa je wusłyschana. Tola dźi k mojomu naměstnikej na zemi a žadaj na moje słowo wotpustk, kotryž sym tebi wudźělił.“

Zwjeselony dla tajkeje hnady khwatasche Franciskus k bamžej Honoriej III., wupowjeda jomu nócne zjewjenjo a proschesche dospołny wotpustk za cyrkwiczku Portiunkula. Hdyž běsche so bamž wo wěrnoszi joho powjedanja pscheswědczik, njekomdżesche so ze žadanej dowolnoszu. Franciskus wróczi so domoj a njepraji nikomu niczo, ale wocžakowasche, zo Bóh sam jomu dżeń wotpustka wozjewi. Mjez tym so wón hischcże z nutrnischej luboszu za hrěschnikow modlesche. We spoczatku lěta 1223 bu wón zasy do hnadowneje cyrkwiczki powołany a zhoni wot Jězusa: schtóž so na druhim dnju augusta we tutej cyrkwiczcy swoje hrěchi želnoszciwje a sprawdu wuspowjeda, dostanje wschitko spuschczene wote dnja swojeje kschczeńcy hacž do czasa, hdyž do tuteje cyrkwje zastupi. Franciskus so woprascha: „Najswieczischi wumožniko! kak budże to swětej wozjewjene, zo wón wěri?“ Khrystus jomu wotmołwi: „To stanje so pschez moju hnadu. Ty pak dźi k mojomu naměstnikej a wón postaji po swojej mocy wozjewjenjo, kaž za dobre spóznaje.“ Zasy rjekny Franciskus: „Ale kak budże wón mi hrěschnikej wěricz?“ Jězus: „Wzmi někotrych swojich towarschow sobu, kotsiž to nětkle sobu słyscha. Wzmi tež běke a czerwjene róże, kotrež tónle měsac w lěsu we czernjach wuschczipasch, hdyž sy swoje czěło czwělował.“

Zasy dżěsche Franciskus z někotrymi towarschemi k bamžej a wozjewi wschitko po Jězusowej poruczności. Swjaty wótc wobkruczi wotpustk na druhi dżeń augusta a poruczi susodnym biskopam, zo bychu wotpustk wěriwym wozjewili. Na postajenym dnju wozjewi Franciskus ludej w prědowanju spodźiwny spoczatk tutoho wotpustka, kiž je cyrkwiczcy na wschitke czasy daty. Z wjesokoszu wěriwy lud tónle wotpustk pschija a dźělbraczo so pschecy bóle rozschěrjesche. Hdyž běchu so wot Franciskusa załožene rjady: Franciskanojo, Klarisinki (khude klóschtyrske žónske z krutej klausuru) a Tseczinki (Tertiarki bjez klausury) po krajach rozschěrile a sobustawy žónskich klóschtrow cyrkej Portiunkula wophytacz njemóžachu,

dowoli bamž Sikstus IV. dżeń 5. auguſta 1481 tutón wotpuſtk tymle klóſchtyrſkim knjeżnam we jich cyrkwjach. Pozdżiſcho doſtachu też mużſke klóſchtry tutoho rjada tuſamu hnadu. Dale bu dowolene, zo móżeja kotſiżkuli wěriwi we tuthch cyrkwjach wotpuſtk cyrkwiczki Portiunkula zaſkużicz. Innocenc XI. wozjewi, zo móże ſo tónle wotpuſtk w cyrkwjach Franciskanow a Kapucinow też za khude duſche dobycz. We běhu czaſa ſu też wſchelake druhe klóſchtyrſke cyrkwje tutón wotpuſtk doſtake, tak na pſchikład ciſtercienſkej klóſchtraj Marijna Hwězda a Marijny Dok. Zo maja Kapucinojo we Rumburgu tutón wotpuſtk, ſo ſame rozymi.

Zo je tutón wotpuſtk woſobny, ſo z toho widżi, zo je wón ze wſchitkich doſpołnych wotpuſtkow ſnadż najſtarſchi. Wón je na wſchitke czaſy wudżělený a tohodla żenje njepſcheſtanje. Schtoż pak jomu woſebitu ważnoſcz pſchidawa, je to, zo je wón, każ wěry hódne ſtawizny powjedaja, wot Jězuſa ſamoho na ſpodżiwne waſchnjo wudżěleny, każ ſmy to wobſchěrniſcho powjedali. Żadyn dżiw tohodla njeje, zo ſu kſcheſczenjo we wſchitkich czaſach tónle wotpuſtk lubowali a ſebi jón dobycz ſo prócowali. A wopyt klóſchtyrſkeje cyrkwje we Marijnej Hwězdże na pſchedwjeczoru abo na dnju druhoho auguſta nas pſcheſwědczi, zo mjez Serbami duch pobożnoſcze njeje wuhaſnył a zo naſch ſerbſki lud ſebi duchowne hnady hako najlěpſche bohatſtwo ważicz wě.

Czim wjetſche a woſobniſche ſu hnady, kotrež móżemy pſchez tutón wotpuſtk za ſwoju duſchu doſtacz, czim ſwěrniſche dyrbi bycz pſchihotowanjo, czim ródniſcho dyrbja ſo wſchitke żadane wuměnjenja dopjelnicz. Każ k doſtaczu kóżdoho, tak też tutoho, ſo najprjedy żada, zo ſy we ſwjatoſczacej hnadże bożej. Spóznaj tohodla ſwoje hrěchi a wotpołoż wſchitku luboſcz k kajkomużkuli hrěchej a wobżelnoſcz Boha dla wſchitke ſwoje hrěchi. Narunaj wſchitku każkuli naczinjenu ſchkodu. Wotrjekń ſo na wſchitke czaſy kóżdoho hrěcha, wucziſcz ſwoju duſchu pſchez dobru, żelnoſcziwu ſpowjedż. Hako we duchu po bożim ſpodobanju wobnowjeny człowjek pſchiſtup potom k bożomu blidu, zo by ſo z cyrobu Jandżelow poſylnił k nowomu żiwjenju. Wuſpěwaj potom z najwjetſchej pobożnoſczu wotpuſtkne modlitwy za powyſchenjo Jězuſoweje cyrkwje, za wukorjenjenjo błudnych wuczbow, za pſchezjenoſcz mjez kſcheſczanſkimi wjerchami a za zhromadnoho paſtyrja cyłeje cyrkwje. Z hnadami wobohaczeny wróczíſch ſo potom zaſy do ſwojoho domu. Pokazaj potom we nowym, polěpſchenym, Bohu ſpodobnym żiwjenju, zo je boża hnada we tebi płódnu rolu namakała k ſtoterym płodam za żně we wěczności.

H. D.

Cyrkwinſke nowinki a powieſcze.

Pruſka. We wſchitkich biſkopſtwach ſu woſebite próſtwy za wójnſki czas poruczene.

Z Aachena. Towarſtwo młodych katholſkich pſchekupcow póſła ſwjatomu

wótcej 3000 frankow (nórtow) hako pětrowy pjenježk. Swjaty wótc je so z luboznym listom podźakował.

Schlezynska. Katholscy cžestni rycžerjo malteskoho abo johannitskoho rjada dobywaja sej tež w nětcžischej wójnje wulke zasłużby wo zastaranjo ranjenych. W schleswigskej wójnje bu 8000 khorych a ranjenych na wuložk tychle rycžerjow ze Schlezynskeje a Rheinlanda wothladowanych. W Schlezynskej je nětko 36 sobustawow tohole rjada a jich wjedžicžer je wójwoda Viktor z Ratibora, kotryž njedawno wot wyschschoho mischtra cyłoho rjada z Roma wulkokschiž dósta. Tež w Rakuskej skutkuje tónle katholski johannitski rjad.

Schwajcarska. Kak daloko su knjeżerstwa we hewak swobodnych krajach hischcže dozady w nastupanju nabožniskeje znjesliwoscže, je w tutym kraju widžecž. W protestantskich kantonach Zürich, Bern, Basel, Waadt a Schaffhausen njesmědža katholscy žane zwony trjebacž, zo bychu ke mschi zwonili. Tak běsche a je z dźěła tež w Turkowskej.

Italska. Hdyž pschi jednanju wo zběhnjenju klóschtrow w Italskej zapostanc Ricciardi žadasche, zo bychu so tola bratsja swjatoho Jana de Deo (miłoscžiwi bratsja) a miłoscžiwe sotry wobkhowali, pschetorhnychu njepscheczelske kschiki a hołk joho rycž. Zapostanc so njestróži a praji: „Knježa, w tu khwilu je wjacy zwažniwoscže trjeba k zakitanju duchownych a mnichow dyžli k jich wobskoržowanju. Chcu, zo by so (pschi zběhnjenju klóschtrow) wuwzacžo stało z bratrami s. Jana de Deo, kotsiž we smjerdžatych schpitalach swoje žiwjenjo połne poswjecženja wjedu; chcu, zo bychu wuwzate było miłoscžiwe sotry, kotrež khorym słužby cžinja, kajkež byschcže wy cžinicž nochcyli.“ Jenož jedyn zapostanc zwaži sebi, k. Ricciardi podpjeracž. Minister slubi, zo sej knjeżerstwo to k rozmyslenju zawostaja, ale pschedłożeny zakoń zběha tola wschitke klóschtyrske rjady.

Asia. Njesměrnje wulke polo missionstwa wobdźěła so na wschěch kóncach; ale pschi wschim tym je pscheco hischcže w Prědnjej Indiskej 150 milijonow, w Zadnjej Indiskej z Thibetom 50 milijonow, w Chinesiskej 400 milijonow a w Japanskej 30 milijonow, kotrymž wschitkim móže so jenož wot europiskich missionarow zbóžnoscž pschinjesc̆. Wosebje kcžeje w tu khwilu missionstwo w Madurskej w Prědnjej Indiskej. Madurska je wokrjes jendželskoho knjejstwa z 1,800,000 wobydlerjemi, kotsiž su z wjetscha pohanskej wěrje brahmaismej podacži a tamulisku rycž rycža. Katholske missionstwo steji pod francózskimi jesuitami; staj tež hižo dwaj tam rodženaj a dwaj druhaj budžetaj skoro wuswjecženaj. Hkowne město Madura je něhdže 10 mili wot morja a ma bjez 60,000 wobydlerjemi drje 1000 kscheścžanow a něschto Turkow. Njedaloko Madury je wulke městno Virudupatti, hdžež su ludžo hižo jara katholskej wěrje pschihileni. Indianowje pschiwobrocža so tam lóžo dyžli mohammedanowje (Turkowje). W měscže Negapatamje je 2000 katholikow a w Trichinopoly 10,000. Kak jara Indowje katholsku wèru cžeścža, pokazuja pschikłady. Knjez P. Labarthère pische: We Viru-

dupatti běschtaj so mandżelska a dżowka wosobnoho Indiana Vanniena z joho dowolnoscżu kschcżicż dalej. Hdyż domoj pschindżeschtej, běsche tón hischcże pohanski muż cyle każ pscheměnjeny. Wón cżinjesche wot nětka wschitko mózne, zo by żonu a dżěczo zasy k wotpadej zawjedł. Najprjedy nuzowasche jej, pjatk a sobotu mjaso jěscż. „Radscho wumru," praji ta holczka, „sym kscheścżanka." A macż praji tosame. Jenoho dnja, hdyż nan nimo pagodu (pschibójskoho templa) dżěsche, widżesche wón rjane płody a sad, bjez druhim rjane banany (figam podobne płody). Bórzy kupi jich cyły korb a póska je domoj w měnjenju, zo joho dżowcżiczka runja Jěwje w spytowanju podleżi a zo budże wot tychle bananow jěscż, kotrež běchu, każ wona wjedżesche, prjedy pschibohej we pagodże woprowane byke. Tola dżěczo wosta wobstajne, wotpokaza te banany a nan dyrbjesche je skónczńje sam zjěscż. Ale nan njepscheśta ju wabicż a pscheścżěhacż. Też póska ju k jenomu wujej, zo by tam k dżělbraczu na pschibójskich pobożnoscżach pohnuta była; też tudy pak wotpokaza wona jědże, kotrež běchu prjedy pschiboham woprowane byke. Za lěto hakle dobu wobstajnoscż nascheje wuznawarki. Wot Bożeje hnady zapschijaty a pohnuty rjekny skónczńje nan: „Wěra, kotraż słabej holczcy tajku wutrobitoscż dawa, może jenoż prawa wěra bycż." Na to poda so też wón ze swojim bratrom do města Madury a bu kschcżeny na mjeno Handrij. — Jedyn druhi nan bě sydmjom ze swojeje swójby dowolił, so kschcżicż dacż, ale sam wosta hischcże zasakły pohan. Joho sydomlětny hólczk żadasche joho podarmo, zo by so też kschcżicż dał. Njespokojny ze spjecżowanjom swojoho nana, prajesche tón mały junu cyle ważnje: „Nó, nano, njechasch-li to z dobrym cżinicż, wozmu cże za kudumi (tak mjenuja woni stejo wostajane włosy z wjerschk hłowy), a poczahnu cże do Madury." Cyły měsac dołho pohnuwasche syn z tajkimi naiwnymi, zbożownymi napadami a skónczńje dobu. Nan je hižo nětko horliwy kscheścżan. — Druhi dwanaczelětny hólc pschiwjedże swojej starschej a dweju bratrow też na spodżiwne waschnjo k kscheścżanstwu. Běsche mjenujcy cżeżcy khory. Cyła swójba radżesche wschelake pschibójske srědki; poskicżachu jomu popjeł kruwjacoho hnoja (kruwa a wscho, schtoż wot kruwy pschińdże, je Indam swjate), změschany z wodu, kotraż bě pschiboham swjecżena. Hnětwnje wotpokaza khory tajke poskicżenjo a praji: „Chcu wam dopokazacż, zo waschich djabolstwow njetrjebam, zo bych wustrowjeny był. Potom wobstara sej něschto tamnischoho hrochu a dasche jón we wodże zwaricż, modlesche so potom jara pobożnje, wupi tón napoj a bě nadobo wustrowjeny. Cyła swójba so nad tajkim wustrowjenjom spodżiwasche, posłuchasche hłós bożeje hnady, pschindże do Madury a dasche so kschcżicż. — We Virdupatti je hischcże wjacy tajkich małych japoschtołow, kotsiż w swojej horliwoscżi druhdy daloko du. Njedawno běsche tam pohanski wobkhad, pschi kotrymż bu małe pschibójske swjecżo njesene. Hdyż cżah nimo domu dżěsche, hdżeż mały kscheścżan Klemens Sandappen, schtyrilětny hólc ze swojimaj starschimaj bydlesche, stupi tutón do duri a wołasche z cyłej schiju:

„Kak wjele ludu, zo bychu Boha njesli, kiž njeje ani pok tak wulki, kaž ja! Pójcze sem, pójcze sem! ja chcu joho kopnycz.“ Maty hischcze dale wokasche, ale zdobom torhny joho staroscziwa macz nuts. Wschitcy w tejle swójbje su kschescjenjo, jenoz nan nic, schtoz je małomu Sandappenej jara wopaki. Ale wón bě joho wóndy nimale pschedobył. „No, mój nano!“ rjekny k njomu, „jeli ty hako pohan wumrjesch, schtó póndze potom k twojomu pohrjebej?“ — O wy druzy, to so samo rozymi; ty, moje dźěczo. — „Ja? nihdy! Ty sy pohan a ja kschescjan; ženje njebudu dźěl bracz na waschich djabolstwach.“ — Powjeda so, zo so nan njeje na to rozhněwak, ale zo sej nětko tu wěc jara rozmysluje. Indisch pohanjo mjenujcy jara wjele na pohrjebnu swjatoczność a pschibójske hosczinu dźerža a duž je móžno, zo tónle nan na dobre mysle pschindze pschez wotrjeknjenjo pohrjebneje cześcze ze stronu swojoho synka.

(Posylnjenjo khorych.) W naschim czasu widzimy a słyschimy wschelaku nuzu, tež daloko wot straschnych bitwischczow, kotruž kschescjanska lubosc k bližschomu po móžnosczi wolóža. Dopomnimy so pschi tym na rjany pschikład zbóžnoho duchownoho Bartołmja Holzhausera. Tsichczilětna wójna běsche tehdom wjele ludźi wot domu a dwora wuhnała. We wulkich czródach czěkachu wurubjeni do wschěch krajinow, hdzež dźiwja wójna njeběsche. Tak pschindze jich wjele do Ingolstadta, hdzež pak jich z bojosczе do města njepuschczichu. Młody Bartołm, tehdom hischcze schtudent, słyschesche wo hubjenstwje wuhnatych, hromadzesche borzy pola měschczanow pjenjezy a chrobu, njesesche tule jatmožnu psched wrota a wudźělesche ju tym cuzym pschikhadnikam. Někotrych, kiž běchu wutli a khori, pschinjese wón w noch do domu jenoho pschecżela a dobroczerja a staraschе so tam za nich kaž miłoscziwy bratr. — Druhi krócz dźěsche Bartołm ze swojimi towarschemi po drozy. Tu wuhlada człowjeka, kiž bě połny jětrow. Wón dźěsche jeniczki k njomu a praschesche so, schtó wón je a hdze chce. Tón praji, zo je protestant a njezbožowny pschez swoju wusadojtu khoroscz. Bartołm proschesche za njoho pjenjezy pola swojich znatych a dari je jomu; haj wón wuprosy, zo bu joho pschiwzaczo do měschczanskoho schpitala dowolene. Dokelž pak khory tak daloko hicz njemóžesche, wza joho Bartołm na ramjeni a njesesche joho do schpitala. Potom porucži joho jenomu duchownomu a wopytowasche joho a hromadzesche za njoho. Za někotre njedźele wopuschczi tón prjedy khory hako na czěle a duschi strowy měschczanski schpital.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Mordarska wójna hischcze traje. Poskiczenjo Wenecianskeje ze stronu rakuskoho khěžora njeje dotal měr wuskutkowało; duž pruske wójsko dobyczerscy pscheco dale czehnje. Tola snadź pschindze k měrej, hdyž budze psched hłownym městom Winom. Nasche sakske wójsko steji w Morawskej hacž na depot, kotryž je w Linzu, a na maku dźělbu, kiž je w Wuherskej. Spo-

cžatk wójny běbr je w cžłowjeczich rukach a běda tomu, pschez kotrohož pohorschowanjo pschińdže; ale kónc je w ruch knjeza wschitkich wójskow, kiž z wójnu cyke ludy khosta. Tola dowěrjamy so Bohu, kiž tež z wójny dobre wuwjescj wě. Njech je Pruska hłowa Němskej abo njech Rakuska w němskim zwjazku wostanje kaž dotal, pschečo budže Bóh ze swojej cyrkwju. — Cyrkej napomina k zhromadnej modlitwje, cyrkej skutkuje tež nětko zbožownje k lěpschomu cžłowjestwa. Wona móže najlěpje we wójnskim horju wokschewicz. Wona sczele sły mikoscziwych bratrow a sotrow na bitwischcza a do lazarethow. Pólni duchowni so prócuja, zo bychu wojakow do kscheszczanskich wojowarjow pscheměnili; pschetož hdyž wojak nima Boži zakoń psched wocžomaj, hdyž je bjez wěry a nabožnosczje, wodziwi lochcy a njeznaje žanoho pschelutowanja; wón dže je tón sylny porucžeŕ, pschecziwo kotromuž měschczan a wjesnjan niczo njezamože. Jeli pak joho zakoń pschelutowanja a luboscze wjedže, móže wón zakitowach jandžel wjele cžłowjekow bycz, kotrymž horjo a bojosczi wolóži. Kscheszczanski wojak wojuje z Bohom a wucžiscži staroscziwje swoje swědomjo, zo by sej Boha hnadnoho sczinił, w kotrohož ruch je smjercz a žiwjenjo. Wón hlada so kóždoho smjertnoho hrěcha, derje wjedžo, zo móže w krótkim psched sudnym stołom božim stacz. Wón porucža so husto zastupnej próstwje s. Marije a nosy medaillu z jeje znamjenjom. Wón je nadobny pschecziwo pschecželej a njepschecželej, a wojuje jenož pschecziwo wobronjenomu njepschecželej, kotryž je runja jomu po božim dopuschczenju k nuznomu wobaranju prawa a czeszcze wupósłany. Wón pschelutuje wulkomysłnje pschedobytoho a jatoho, kiž bě drje njepschecžel w bitwje, ale tež bratr we njezbožu. Kscheszczanski wojak wobkhowa sczerpnosczi pschi wschitkich wobczežnosczach wójny a dopomnja so, zo je potajne wutracžo pschi napinachym khodže, pschi hłodu a lacžnosczi, pschi zymje a horcocze, pschi travanju a mucžnosczi runje tak wojerska khwalba, kaž zjawne wojowanjo a dobycžo, haj zo psched wocžomaj wschowidžacoho Boha czasto wjetschu krónu zasłuži, hacž wójnski duch a wutrobitosczi. Wón so wusteji, słabschomu towarschej wolóžicz, joho tróschtowacz a duchownje pozběhnycz; a tónle skutk wjacy we wěcžnosczi płacži, dyžli pobicžo a pschewinjenjo njepschecžela. A hdyž je ranjeny, wopruje swoju bolosczi a krej Bohu tomu knjezej a zjenoscza swoju krej a swoje rany z krewju a ranami swojoho Zbóžnika; potom dostanje wón wjetsche myto dyžli hwězdy a kschiže rjadow swojoho krajnoho knjeza. Jeli na smjercz skhorił, pschihotuje so z kscheszczanskej dowěru k pschestupjenju do wěcžnosczje a pomysli, zo wot poslenjoho rozkacža a wujednanja z Bohom tež poslenje a najwjetsche dobycžo wotwisuje. Tu njepomhaja wjacy wysoke zastojnstwa a rjady, ani dobyte bitwy, tu pomha jenož wěra a nabožnosczi. Dostojne dostacžo swjatych sakramentow je najlěpsche „zakwartirowanjo“ za njebjesa a z „parolu“ swjatych mjenow „Jězus, Marija a Józef“ nastupi wón najlěpje posleni khód k „wěcžnej armeji.“

Z Budyschina. W klóschtrje Marijnej Hwězdže zawjedžene bratrstwo

pod mjenom „japoschtolstwo modlenja" ma nětko tež serbsku knižku, kotraž móže so w klóschtrje a Róžencze dostacz.

Z Budyschina. Wot 9. t. m. je we twarjenjach lutherskoho seminara wojerski lazareth załoženy, hdzež je nětko hižo 116 ranjenych, kotsiž buchu z bitwischczow a nakhwilnych lazarethow pola Jiczina a wosebje Kraloweje Hradca sem pschiwjezeni. Je tu nětko 63 rakuskich (mjez nimi jedyn kapitan a jedyn wyschschi lieutenant), 22 pruskich a 31 sakskich wojakow. Z rakuskich su z wjetscha wschitcy katholscy, z pruskich někotsi a ze sakskich 2. Po narodnosczi je tu najwjacy Slowjanow, tak zo możesch tudy czesku, slowaksku, polsku, małorusku, khrowatsku a dalmatinsku ryczž słyschecz. Mjenje je tu Němcow, Madzarow, Rumunow a Italianow. Wschitcy so, kaž je widzecz, po wobstejenju derje namakaja; jenož jedyn je dotal zemrjeł. Za wschitke potrjebnosczże je pak tež derje starane pod wjedzenjom k. z Krieger ze swětnoho rjadu johannitow a pschez wosebite prócowanja tudomnych knjezow lěkarjow. Khorych wothladujetej dale dwě diakonissy (lutherskej mikosczliwej sotse) a 18 druhich wothladarjow a wothladarkow. Někotryžkuli ranjeny bě so spodziwał, hdyž wot někotrych serbskich wothladarkow prěni krócz serbske jomu nimale zrozymliwe słowa zasłyscha. Nětko je wschitkim tudomnym khorym Slowjanam jasne, zo we Luzicy tež mały dźěl słowjanskoho ludu bydli, kotrohož ryczž je tohodla tak wosobna, dokelž móżemy so z njej z tak dalokimi hosczimi zrozymicz.

Z Drezdzan. W tudomnych lazarethach staj dwaj duchownaj z Pruskeje a tež skutkuja tam mikosczliwe sotry. Jene drezdzanske nowiny mjenowachu teju duchowneju jesuitow, ale wězo njezwěrichu sej tón zestarjeny wobmjezowacy a wobmjezowany § 56 sakskeje konstitucije pschecziwo nimaj wutsělecz, kaž w tej lětuschej pjerowej wójnje pschecziwo zjenoczenju schěrych sotrow pod wjedzenjom Dr. Krenkela w Drezdzanach. — Tež w Žitawje je katholski duchowny z někotrymi mikosczliwymi sotrami. — W Lubiju su tež katholscy ranjeni wojacy, a wobstara jich katholski duchowny ze Strawaldy, jeli budże trjeba. Tak je wschudzom za tych wbohich wojakow, kiž su wopor posłuschnosczże a luboscze k wotczinje pschinjesli, postarane.

Należnosczе towarstwa.

Do pokładnicy su dale lětuschi pschinoschk zapłaczili kk.: 193. Jurij Cyž, gymnasiast w Prazy; 194. Jakub Skala, gymnasiast w Prazy; 195. zjwnosczer Michał Hascha z Natarjec.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczena: Marija Martha, dž. Hermanna Salma ze Zidowa. Zemrjeczi: Franc Otto, s. Mikławscha Kumpfy tudy, 4 lěta; Marija, zjwnosczerja Jana Jurija Kokle w Zajdowje, 9 měsacow.

Czischczał L.A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 15. 4. augusta 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis.

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Hrěschnicyny son.*)

Ja stejach we rjanej zahrodze a w njej běsche templ z najbělscheho kamjenja. Pschez murje swěczesche sylne swětło. Cźródy mužskich, žónskich a dźěczi klecżachu wokoło templa. Woni běchu ze wschitkich ludow a cżasow a mějachu wěncy we rukomaj: z różow cżernjowych, z lilijow, fijalkow. Někotsi mějachu wjacy różiczkow, někotsi mjenje, někotsi tsoje, druzy dwoje, mnozy jeno jene. Ja so dźiwach a myslach, schto ma to byczź. Hlej, tu so templowe wrota wotewrichu a jandźel wustupi a pschińdźe do zahrody. Wón tamne cźródy do rynkow stajesche. Tych, kotsiż mějachu troje różiczki we swojich wěncach, staji wón tak blizko k templej, zo joho swětło jich woblicża rozjasnjesche. Pschez to buchu woni rjani a běchu jandźelam podobnischi, dyżli cźłowjekam. Cźi z dwojimi różemi pschińdźechu bóle do zady; kotsiż pak mějachu jeno jene, tych z krutymi słowami na kromu zahrody staji, hdźež so ze sylzami za pobrachowachymi różiczkami rozhladowachu. Hdyż běsche jandźel cźródy takle zrjadował, pschińdźe wón z hněwnym wobliczom ke mni a rjekny, kak sebi wěrju na swjate město stupicź, hdyż tola žadyn różiczkowy wěnc nimam. Ja wocźi k zemi złożich, hdyż wón tak rycźesche, a nětko pytnych, zo mějach też ja wěnc, ale z cżernjow a kakatych róstlinow, žane zelene łopjeschko abo pupk tam njeběsche. Nastróżana chcych ze zahrody cźeknycź, ale něschto mje zwaha

*) Dokelž dla wójnskoho cźasa cyrkwinske nowiny z cuzby njedostachmy, podawamy tute powuczenje we wobrazu, hacž runje chce hewak nasch Posoł bóle historiski byczź.

dżerżeſche. Wohladnych ſo a widżach druhoho jandżela, kotryż njeběſche tak ſwětły, każ tamny; joho kſchidleſchcy dele wiſaſchtaj a ſczin zrudoby wotpoczowaſche na joho wobliczu. We joho na mnje złożenym pohladnjenju pak běſche tajka luboznoſcz, zo mje k njomu czehnjeſche. Ja padnych k joho nohomaj a płakach hórkoſtnje. Wón pak położi ſwojej ruky na moju hłowu a prajeſche prěnjomu jandżelej: „Jandżelo boži, kotryż ſtajnje ſtejiſch pſched wobliczom Najwyſchſchoho a ſy wosebity zakitar tych, kotſiż ſo prócuja, pſchez ponižne ſczěhowanjo joho póccziwoſczow pſchińcz k najſwjecziſchej wutrobje Jězuſowej: wodaj pſchiſtupjenjo tohole wbohoho ſtworjenja, kotrež ma město różiczkow jeno czernje hrěſchnoho żiwjenja we ſwojim wěncu. Hlej, ja ſam ſym ju ſem pſchiwjedł, zo by ze ſwojimaj woczomaj radoſcze widżała, kotrež ſu tym pſchihotowane, kotſiż lubowanej wutrobje Jězuſowej wſchědnje wopor póccziwoſczow wopruja a jej wěncy wija z róży horjaceje luboſcze k Bohu a k bližſchomu, z lilijow njewoblakowaneje cziſtoſcze a z fijałkow poniž-noſcze; we kotrychż je hako płód zakhowana: pokornoſcz wutroby, doſpołna po-ſłuſchnoſcz a pilnoſcz we pokucze. O mikoſcziwy jandżelo! Ja ſym jandżel pěſtoń tohole hrěſchnoho dżěſcza. Z njepſcheſtawacej luboſczu ſym nad jejnym dżěczaſtwje wachował a ſo ſtajnje prócował, jeje wutrobu z dobrymi myſlemi a żadoſczemi napjelnjecz. Ale wona je moje nutsdawanja zacpěła, ſo mojoho zakita wotrjekła, a ze zrudobu dyrbjach ju na jeje zabłudżenjach pſchewodżecz. Poſlednje ſpytanjo k jeje wumoženju tudy ſczinicz, naſcha kralowna Marija mi porucži, zo bych ju ſem dowjedł. Njebjeſkej kralownje poſluſchny podam ju na khwilu twojimaj rukomaj a proſchu tebje, jandżelo ſwjateje luboſcze! dowjedź ju do templa, zo by ſebi wuzwolenych wobhladacz mohła, kotrychż je Jězus do ſkowa ſwojeje najſwjecziſcheje wutroby zhromadżił. Tam njech ſo wona ze żadoſczu napjelni, joho poczinki ſczěhowacz."

Mój żarowacy jandżel pokhili pſchi tychle ſłowach hłowu a zakitny duch templa hladaſche ſobuželnje na njoho; mi pak wón kiwny, zo bych joho ſczěho-wała. Wón pozaſta pſchi templowych wrotach a porucži mi, zo bych ſebi czróby tam wonka klecżacych modlerjow wobhladała. „Tole ſu żiwi ſmjertnikoje, kotſiż Jězuſowu wutrobu wſchědnje poczeſczuja. Hlej ſwětło, kotrež na jich draſtu pada, hlej ſwjaty měr na jich wobliczach, kedżbuj na ſłódku wóń jich wěncow, kiż je zawěrno wóń, kotruż jich póccziwoſcze na zemi rozſchěrjeja. Tola wſchitko je hakle ſczin radoſczow, kotrež na nich we kraleſtwje njebjeſkoho Wótca czakaja. Woni pſchiſtuſcheja najſwjecziſchej wutrobje, ale njewotpoczuja hiſcheze we njej: jeno pſchez wrota ſmjercze móżeja do tohole templa zaſtupicz. Kralowna njebjes je wot Jězuſa za tebje wuwzaczo wuproſyła, duż ſczěhuj mje bjeze ſtracha, hrěſchne dżěczo. Marijina próſtwa njeje nihdy njewuſtyſchana woſtała." Templowe wrota ſo we tymle wokamiku wotewrichu, a każ zaſlepjena zaſtach khwilku, wot ſapacych ſwětłych pruhow pſchemożena. Jandżel mje za ruku pſchimny a z nim zaſtupich do ſwjatnicy. Ale kak mohła dżiwy wopiſacz, kotrež njedoſtojna tudy widżach?

Žane wóczko njeje je widżało, žane wucho słyschało, žana cžłowjeska wutroba je zapschijecz njemóže. Pschekrasnjene, zbóžne dusche mužow a žonow tudy w zhromadżenym, nutrnym a najpocžesczownischim modlenju klecžachu Jich drasty so błyschczachu kaž sněh, pola jich nohow ležachu wěncy a njebjeski spěw wukhadżesche z jich horta. Mjez nimi běsche wjele dżěczi, ketrez so hischcze swětlische zdachu, dyžli druzy. Jandżel mi je pokaza prajicy: „Móliczy su joho wutrobje prawje lubi; hlej, kak luboznje je jich tudy pschekrasnił.“

Na dobo wón wotmjelkny a pokloni so tak hluboko, zo so joho swětłej kschidle zemje dótknyschtaj. O zo mohła wam wozjewjenje wopisacz, kiž pschede mnu stejesche. Widżach žónsku ze swětłom kaž wobleczenu: swětło z jeje wutroby, rukow a nohow tak bohacze wukhadżesche, zo so swětłosczu jandżelowych kschidłow zaczěmni; wón kaž z tysacow różiczkow psched njej dżěsche a zynki njebjeskeje hudżby ju stajnje wobdawachu. Dwanacze hwězdow błyschczesche so na jeje czoło a tsi króny ležachu pschi jeje nohomaj Kóżda króna běsche z hinajschich różiczkow, jena z lilijow, druha z różow, tsecza z ponižnych fijałkow. Jandżel mi prajesche: „Hlej, to je prěnja z tych, kotsiž so k Jězusowej wutrobje modła; hlej, joho maczer, njewoblakowana Marija. Wona dżěłesche najprjedy radosczе a czerpjenja tuteje lubowaneje wutroby, wona pschija wschitke joho póczežiwosczе. Ženje wona joho pohnuwanja a zbudżowanja njezacpě, ženje žanu hnadu njezhubi, ženje žanu pschiležnosczž k zasłužbam psched Bohom njewužitu njewostaji. Tohodla móže wona jomu tsi wschelake króny podacz, mjez tym zo maja druzy smjertni wěncy z naměschanych różiczkow. Za to je jej wón krónu z dwanacze hwězdow na hłowu stajił, ju nad sykły jandżelow pozběhnył, ju k nutskhodej žiwoho templa swojeje najswjeczischeje wutroby postajił, dokelž wón chce, zo by cžłowjek joho pschez Marijnu swjatu wutrobu a jeje zastupnu próstwu namakał..“ Po tychle słowach pokhili so jandżel zasy k zemi, a nježne schumjenje jandżelskich kschidłow wobkruczesche joho słowa. Tu wobroczi maczer boża swojej mitosczżiwej wocži ke mni a prěni krócz zahańbowach so swojoho hrěschneho žiwjenja. Czernje wěnca, ketryž hischcze we ruce dżeržach, kakachu mje hacž do kosczow, a hdyž chcych jón wot so czisnyc, widżach, zo je z wjele hadami k mojim persztam pschiwity. „To su hrěchi twojoho zańdżenoho žiwjenja“ rjekny jandżel, „a jeno pschez słzy a pokutu móżeja so wotstronicz.“

We dżiwjej nahłosczi padnych jomu k nohomaj a wołach: „Daj mi wotsał hicz, jandżelo Jězusoweje wutroby; ja žanoho dżěła z tymi nimam, kotsiž we tutym templu pschebywaja.“ Ale jandżel moju próstwu njedopjelni, ale pozběhny mje, wobroczi so stronu a pokaza mi žónskoho ducha, na kotrohož so prjedy dohladała njeběch. Jeje bohate włosy dosahachu hacž k zemi, jeje wocži běschtej k njebju pozběhnjenej a jeje pył wotewrjeny hort zdasche so słowa wuprajecz. A jandżel prajesche: „Hlej hrěschnicu Madlenu, z kotrejež je Jězusowa wutroba sydom djabołow wuhnała. Pohladaj na swětłosczž jeje něhdy z wjele słzami

wosłabjeneju wočow, hlej bohatosć włosow, kotreż Jězusowej nohy trějachu; hlej luboznosć hubow, kotrejż jej koscheschtej. O njezbožowne dźěćo Jěwine, hdyž sy hrěschnica kaž wona, dźi a wobželnosćuj kaž wona. Pschez hłuboku bolosć swojich hrěchow dla móžesch joho nohy mačeć, kaž wona ze swojimi sylzami. Pschez lubosć napscheco khudym móžesch jej ze žałbu žałbowacź, kiž je jomu luboznа wón. Pschez wotrjeknjenjo swětnych wjeselow móžesch kaž wona nic jeno swoje włosy, ale też swoju młodosć a rjanosć, haj kóždu móc swojoho cźěła a dusche joho słužbje poswjecźicź. Prěnje sylzy twojeje želnosćе morja hady, liž so twojoho wěnca dźerža. Kóždy pocźink lubosćе, podacźa a pomorjenja poczěri nowe pupki, hacź budźe też twój wěnc z liscźom, kćenjom a plodami napjelnjeny. Dźi a wutrěj sylzy swojoho jandźela, a hdyž wón tebje něhdy we twojej smjertnej hodźinje zasy sem pschiwjedźe, wozmje tebje Marija do swojeju rukow a dowjedźe tebje do žiwoho, wěcźnoho templa Jězusoweje wutroby." Po tychle słowach pozběhny wón swojej wocźi k njebju; templowe murje buchu jasnische. Marija a zbóžni duchojo wokoło njeje blyschczachu so we pschiběrachym pschekrasnjenju, kaž bychu so we morju swětła znoschowali. Spěw napjelnjesche powětr, kaž bychu so jandźelojo zradowali na hrěschniku, kiž pokutu cźini. Nój zakitny jandźel, nic wjacy blědy a struchły, wza mje do swojeju rukow. A ja wotucźich a pytnych, zo běch na zemi pschi kožu z cźěłom swojeje zemrjeteje maczerje wusnyka.

To běsche drje són, ale pósłany wot smilneje wutroby mojoho Jězusa.

D.

Cyrkwinske nowinki a powjesće.

Bajerska. Z města Kißingen pisa jedyn wyschk, kotryż po bitwje bitwischczo pschehladowasche, zo mějesche tam wjetschi dźěl morwych a ranjenych swojej ruchy kaž k modlitwje styknjenej. Wěsće je Bóh poslednje zdychnjenja mrějacych hnadnje horje wzał. Njeje snadź tam we bolostnym smjertnym horju někotryžkuli ruchy styknyć a wutrobu k Bohu pozběhnyć nawuknył, kotryż to we lěpschich czasach zakomdźesche a wusměschesche? Haj, nuza wucźi cźłowjeka, so k Bohu modlicź!

D.

Z Wina. Pschi wopytanju saskich ranjenych wojakow je nasch lubowany kral Jan swoju znatu pschecźelnosć a dobroczinwosć znowa rjenje wopokazał. Jenomu wojakej běsche kula prawu ruku wottsělila. Kral so joho praschesche, hacź schto trjeba? Wojak prajesche pschecy: Ně. „Njeżadasch dha sebi niczo?" wopraschа so kral. „Jene drje sebi žadam", wotmołwi wojak. „Bych rady swojej maczeri pisał, zo sym žiwy a zo so mi pola dobroczinych Winskich derje dźe. Ale njemóžu swoju ruku trjebacź. „Hdźe dha twoja macź bydli?" woprascha so kral, a napisa sebi jeje mjeno, prajicy:" „Budź změrowany a spokoj so; ja sam chcu to twojej maczeri pisacź." — Bóh žohnuj a zdźerž nam dołho naschoho dobroczinwoho krala Jana.

Z Wina. Professorejo protestantskeje wysokeje schule su psched někotrym czasom khěžorej zjawny list pschepodali, w kotrymž jemu swěrnosczˇ wuprajeja a so dźakuja, zo je wón w khěžorstwje protestantskej cyrkwi tak wjele swobodnosczˇe dał, kaž woni aani w protestantskich němskich krajach nima. Tola wschitko to njeje zadźěwało wuzanknjenju khěžorstwa z „bunda.“

Z Barlina. Dokelž so tu a tam jenož wo skutkowanju johannitow a lutherskich diakonissow we lazarethach ryczˇi, podawamy pschehlad skutkowanja katholskich zjenoczenstwow. K wothladanju khorych buchu na bitwischcza a do lazarethow póstani: 1) z arcbiskopstwa Kölna: 4 bratsja alexandrinoju do Liebawy, 2 do Kassela, 18 franciskankow do Czech, 3 christinki do Zhorjelca, 4 kollektinki do Reichenberga, 8 bratow franciskanow do Zhorjelca, 10 franciskankow do Hořic, 6 sotrow wot s. kschiža do Zhorjelca. 2) Z biskopstwa Paderborna: 12 sotrow s. Vincenca do Langensalza, 15 franciskankow do Reichenberga, 6 sotrow wot s. kschiža do Hannovera. 3) Z Münstera: 74 franciskankow do St. Moritza, 38 sotrow s. Klementa do Drežďan, Hannovera, Kassela a Dermbacha. 4) Z Triera: 20 borromejskich sotrow do Czech ze 4 sotrami wot s. Ducha, 15 franciskankow do Hořic, 4 milosczˇiwych bratrow do Trutnowa. 5) Z Wrótsławja: 96 borromejskich z Nisy do wschelakich stronow Czech, 80 schěrych sotrow do Czech a Schlezynskeje. 6) Z Chełma: 25 sotrow s. Vincenca do Czech. 7) Z Póznanja: 16 sotrow s. Vincenca do Czech. 8) Z Ermlanda (Braunsberga) 21 sotrow s. Khatyrny do Czech a Sakskeje. Wysche tutych su hischcze wupóstani milosczˇiwi bratrja a elisabethki z Wrótsławja, tak zo z pozdźischimi pschipóstanjom liczˇba katholskich mnichow a mnischkow w słužbje khorych a ranjenych pschez 500 wuczˇinja.

Z Póznanja. Kak czˇi, kotsiž nam Polakam a druhim Słowjanam, hdyž wo rune prawo žadamy, bórzy wumjetuja, zo narodnosczˇ pschezměrnje wysoko ważimy, kak czˇi — prajimy — woprawdze sami narodnosczˇ wysche wěry stajeja, je tudy widźecˇ. Němske katholske nowiny powjedaju, zo tudomni katholscy Němcy radscho a huscˇischo swoje dźěczˇi do nèmskich protestantskich dyžli do katholskich pólskich schulow scˇelu. Duž je tudy tež katholska němska schula jara trěbna, dokelž wot poslenischich lět tudy tež katholscy Němcy pschibjeraja. Pschejemy, zo by ze załoženjom tajkeje so podobnje njedlijiło, kaž z někotrymi trěbnymi schulemi, wo kotrež su Polacy lěta dotho prosyli.

Z Londona. Tudy je wokoło 180,000 katholikow. Woni maja 146 schulow z 11,000 dźěczˇimi. Ale jedynkrócˇ tejko dźěczˇi njekhodźi do žaneje schule. Duž chcedźa hischcze 35 nowych schulow załožicˇ. Na zjawnu próstwu k. arcybiskopa su k tomu kóncej hižo 3000 puntow sterlingow składowali a 3000 létnych pschinoschkow je na 10 lět slubjenych. — Po smjerczˇi hrabje Gainsborougha je joho najstarschi syn, hrabja lord Campden, horliwy katholik, nětko sobustaw hornjeje krajneje komory. Wón je tež hako darniwy dobroczˇer wschudźom znaty.

Z Jerusalema. Tudy je poknolětna dźowka protestantskoho missionara

Sandrecki, kiž bě sam prjedy katholski subdiakon, w klóschtyrskim domje sionskich sotrow (pod wjedženjom P. Ratisbonne) k naschej cyrkwi pschestupiła. Dokelž jeje starschej to dowolicž nochcyschtaj, bě wona do mjenowanoho klóschtra czekła a je tam tež zakitanjo namakała.

Australija. Tu stej dwě nowej biskopstwje, jene we wokrjesu Maitland, druhe we wokrjesu Bathurst; dokelž w mnohoseži sem wuczahowarjo pschikhadzeja. Diöcesa Maitland ma wokoło 4000 wěriwych, zwjetscha Irischich. Biskopaj wobeju noweju diöcesow buschtaj w Dublinje wot archbiskopa Cullena swjedženjsch poswjeczenaj.

Poknócna Amerika. W měsczе Cincinnati budże katholska cyrkej za mórow twarjena. Haczrunje maja mórowje nětko rune prawo, zdaluja so jich tola běli wschudžom a nimaja jich rady ani w cyrkwi w swojej blizkoseži. Tež maja tohodla hižo wosebite schule. Znaty P. Weninger je k twarjenju cyrkwje za mórow 4000 dollarow shubił. Tež w druhich městach staraja so za mórow, kotrychž liczba někotre milijony wunoscha.

Z Lužicy a Sakskeje.

Z Lubanja (Lauban). W tudomnym knjeżnjachym klóschtrje Magdalenkow (sotrow Marije Magdaleny pokutneje), hdżež so hewak stajnje 30 khorych žónskich bjez rozdžělenja wěrywuznacża wothladuje, je nětko 50 pruskich ranjenych a khorych wojakow, kotsiž su zwjetscha protestantscy. Pschez dobrecżiwe wothladanjo tutych budże tónle klóschtyr Magdalenkow, kotryž prjedy pod dohladom budyskoho tachanta stejesche, zasy w dalischich stronach wopominany.

Z Budyschina. Skónczenje je měr wěsty! Dżeń 27. bu we Winje po wujednanjach w Nikolsburgu (Mikulow) pschiměr z najwažnischimi wumělenjemi pschichodnoho měra podpisany. Bjes tuthymi wumělenjemi steji: Rakuska ze wschěmi w lěcze 1815 pschez khěžora Němskej pschidžělenymi krajemi z němskoho zwjazka abo bunda wustupi; Pruska załoži nowy delnjoněmski bund (k kotremuž tež nascha Saksa słuscha) a změje w nim wojerske wjedżiczerstwo a zastupjenjo we wukraju; Rakuska wotstupi Venecianstu a sobuprawo na Schleswig-Holstein, a zapłaczi 20 milijonow tol. hako wójnske zarunanjo atd. Pschiměr so zapoczenje hakle wot 2. augusta a traje schtyri njedżele, do kotrohož dnja budża wschě druhe wěcy dowujednane; dokelž je k wschomu tomu tež pschihłosowanjo Italskeje hako zjenoczenje z Pruskej trěbne. Wot 27. julija do 2. augusta bě město pschiměra zastacżo wojowanja, schtož je nimale to same. Wot 2. augusta wuczahnu Prusakowje z Delnjeje Rakuskeje (a wězo tež z Wuherskeje, hdżež je jich něschto tysacow hacž we blizkoseži Preßburga pobyło) a wobsadża Morawsku a Czěsku hacž do sczinjenoho měra a zapłaczenja spomnjenych 20 milijonow. Najwažnischi dobytk za nas z cyłeje wójny a měra je, zo pod wěstym wumělenjom hischcże sakscy wostanjemy! Tež z Italskej, kotraž je hižo wulki kruch Venecianskeje z wuwzaczom twjerdžiznow wobsadźiła, jedna rukuski khěžor. Tohorunja je Bajerska wot Pruskeje tsi nje-

dżele pschiměra dostała, a w tych dnach stanje so to same drje z Würtembergskej, Badenskej, Hessen-Darmstadtskej a Sachsen-Meiningskej, tak zo so zda, zo budże w krótkim wschudżom měr; schtoż budże też za katholsku cyrkej derje.

Z Budyschina. Bratrstwo pod mjenom „japoschtolstwo modlenja" (abo modleńske japoschtolstwo) je tudy w serbskim pschełożku cżischczecź dało: „Žiwy rózarij najzbóżnischeje knjeżny Marije."

Z Budyschina. W tudomnym lazarecże je po wschelakich pscheměnjenjach (po wotpósłanju wustrowjenych a po zemrjeczu 10 wojakow) nětko hischcże pschez 70 khorych. Mjena katholskich zemrjetych steja w cyrkwinskim powěstniku.

Z Budyschina. Nasch sakski pólny kapłan k. Herrmann je wschě wobcżeżnoscze wójnskoho cżaha zbożownje pschětrał a namaka so strowy we Winje.

Z Pirny. Tudomny wucżer k. Konradi je wot 1. t. m. statny.

Z Budyschina. Njespokojnoscź z wójnu a njespokojnoscź ze skónczným wunoschkom teje sameje je ludźi do wschelakich błudnych rycźi wo wužitku modlenja zawjedła. Někotryżkuli je zabył a druhi nochce wjedżecź, zo kschescźan Bohu zawostaja, hdy a na kajke waschnjo chce wón pomoc w nuzy póstacź. Hdyż Bóh próstwy tejko pobożnych ludźi wo dospołne wotwobroczenjo wójny njeje wusłyschał; dha njeschczěhuje z toho, zo taike próstwy njewusłyschane wostanu. Njeje snadź Bóh pschez tule wobżarujomnu ale tola krótku wójnu nam wosobnoscź wěrnoho měra póznacź dał? Njeje z tym tych, kiż chcedża pschichodnje k wójnje wabicź, wottraschił wot dlěschich a straschnischich wójnow? — Někotryżkuli je zabył abo nochce wjedżecź, zo my kschescźenjo wo wotwobroczenjo cżasnoho złoho (potajkim też wójny) a wo wudżělenjo cżasnoho zboża jenoż pod wumělenjom prosymy: „jeli tute cżasne zło njeje k zbóżnoscźi nascheje dusche trěbne, — njejeli tute cżasne zbożo za naschu zbóżnoscź schkódne." Hdyż potajkim dwě napscheczniwnej stronje swěru Boha wo pomoc prosytej, zjenoczitej so tola wobě w tej próstwje, zo by Bóh tak pomhał, każ je za duchowne zbożo cżłowjekow najlěpje. Duż Bóh z wusłyschenjom naschich próstwow do żaneje wuzkoscże njepschińdże. Hdyż wón tak pomha, każ je za nasche duchowne zbożo najlěpje, dha je wobě stronje nadobo wusłyschał. Wězo dyrbi Boha za swoju — sprawnu wěc prosyćź, hewak by Boha lestrował; hdy by njesprawna wěc dobyła, by to jenoż prjedy abo pozdźischo k hórschomu padej służiło. A hdy by druhdy na swěcże też prawe najprjedy podležało, njejsu cżłowjecże próstwy wo żohnowanjo a dobycżo zhubjene, w tym padże dyrbi njezbożo k wopraudżitej pokorje, k wobkruczenju dowěry, k zjenoczenju wschěch dobrych mocow służicź k druhim dobycżam, kotrež my njewidźimy a kotrež su jenoż wotkryte psched woczomaj sprawneho Boha. — A hdyż stónczuje něchtó praji, zo bjez naschich próstwow wěc njeby hubjenscho stała, dyżli nětko steji; dha je to horde prajenjo abo z najmjenscha zasy błudnoscź. Je dha wón pschi božej radże sedżał a je wón boże wobzankujenja pschehladał, zo wě, schto by Bóh cżinił abo njecżinił, hdy buchu so ludźo poniżnje a dowěrnje

wo pomoc njemodlili? My sej njezwěrimy w jenotliwym postajicz, we czim wusty-schenjo naschich prósstwow wo wotwobroczenjo wójny a nětk wo žohnowany měr wobsteji; ale twarimy dowěrnje na slowo wschohomócnoho a wěczuje swěr-noho Boha: „Hdyž Wótca wo něschto w mojim mjenje prosycz budzecze, wón wam je da.“ Womyslimy pak sej pschi tym tež z ponižnej dowěru: Njeby-li tejko po-božnych wutrobow Boha wo zakit a pomoc prosyło, schtó wě, hacž njeby wójna powschitkownischa, dlěscha a hischcze zahubnischa była? Schtó wě, hacž njeby něko-tražkuli duscha božej hnadze zanknjena wostała, hacž njeby něktoryžkuli ranjeny parowacz dyrbjał posylnjenjo pschez wěru a pschez kscheszansku luboscz? Schtó wě, hacž by so bjez tych pobožnych modlitwow tejko so woprowacych wutrobow a rukow namakało, kiž ranjenym wulke czerpjenja wolóža? To wschitko a wjele druhoho njepóznatoho je płód a žohnowanjo waschich prósstwow, pobožni ksche-szenjo! Duž změrujcze so a khwalcze Boha tež tehdom, njejeli was wschěch wu-stłyschał po waschich myslach a jeli czinił po swojej njewuslědžitej radze!

Naležnoscze towarstwa.

Do pokładnicy su dale swój lětuschi pschinoschk zapłaczili kk: 196. kublerka M. Balantowa z Rachlowa; 197. kapłan Wowczerk z Kulowa; 198. Jakub Bjarsch ze Smjerdžaceje; 199. Michał Kocor ze Schunowa; 200. Boscżij Schuster z Rózanta; 201. Michał Schejda ze Schunowa; 202. Mikławsch Hrjehor z Konjec; 203. schewski mischtr Michał Lukasch z Khróscżic; 204. žiwnoscżer Michał Njencz z Jasency; 205. wuczer Jakub Pjetasch z Khróscżic; 206. kubler Jakub Buk ze Zyjic; 207. bursti syn M. Pjech ze Zyjic; 208. kubler Jakub Kummer z Tschasec; 209. kublerjowa Madlena Běrowa z Kopschina; 210. schtudent Nóla w Prazy.

Na lěto 1865 zapłaczi: k. M. Hrjehor z Konjec.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Jurij Fedor, s. pismikistajerja Ernsta Förstera. Zemrjeczi: 1) rakuscy wojacy: Matij Barthel z Wildendirnbacha w Delnjej Ra-kuskej; Leopold Císář z Kroměriža w Morawskej; Franc Brand z Gamberga w Schty-riskej; X. Gruber z Altendorfa w Hornjej Rakuskej; Jakub Jaromčik z Barki w Stowakskej; Schczěpan Nagy ze Zázva. 2) pruscy wojacy: Měrczin Göttgens z Fuchena w Rheinlandskej; Stanisław Golniewicz z Karzewa w Póznańskej; skónczuje hischcze: Franc Ferdinand Dittrich, z B. 40 lět.

Z Radworja w juliju. Kschczeni: Madlena, dź. Jakuba Wowczerka, žiwnoscżerja w Boranecach; Jan Anton, s. Karla Herziga, pjekarja w Nowym Kuzy; Jan Robert, s. Handrija Pjetascha, wobydlerja w Radworja; Jan, dź. Hany Leh-manec ze Sernjan; Marija Madlena, dź. Jana Renczja, połkublerja z Brjemjenja. — Hrjebany: Jurij, syn Jakuba Pjecha, khěžkarja w Nowym Bronju, 15 njedżeli.

NB. Powjescze z druhich wosadow njejsmy dostali; duž je podawacz njemóżemy.

Czischczał K.A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 16. 18. augusta 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Swjatoczne wotwjazanjo wot hrěchow we wójnſkim czasu.

Někotryžkuli ſnadź je ſłyſchał, zo ſo we wójnje zhromadne ſwjatoczne wotwjazanjo (abſolucija) wojakam wudźěla. W rakuſkim a pruſkim wójſku je ſo, kaž ſłyſchachmy, też w tutej wójnje tajke wotwjazanjo wudźělako. Schtož je pſchi tym wjedźenja hódne, njech tudy ſcźěhuje.

Hdyž ma ſo bitwa bicź, ſtupi pólny duchowny pſched ſwój do rjadow zeſtajeny regiment a prócuje ſo z krótkej rycžu wojakow pſchihotowacź k ſakramentej pokuty; na cžož wojacy poklaknu a duchowny wudźěli jim zhromadnje (generaliter) ſwjatoczne wotwjazanjo.

Bohawucźenoſcź wucźi, zo tajke wotwjazanjo pod wěſtymi wuměnjenjemi płacźi. K ſakramentej pokuty je, kaž kóždy katholik wě, trěbna želnoſcź, ſpowjedź a doſcźcźinjenjo (abo znajmjeńſcha dobra wola k tomu). Pokutny dyrbi ſo w ſwjatej ſpowjedźi wſchěch ſmjertnych abo cźežkich hrěchow wuznacź, kaž tež mnohoſcź, waſchnjo wobeńdźenja a wobcźežace wobſtejnoſcźe tych ſamych. Je-li pak fyſiſcy (n. pſch. w ſmjertnym bědźenju, w nahłej khoroſcźi atd.) abo moraliſcy (n. pſch. dla pſchitomnoſcźe druhich atd.) pokutnomu njemóžne, wſchěch ſwojich hrěchow doſpoknje ſo wuſpowjedacź, tehdom doſaha, hdyž ſo znajmjeńſcha jedyn abo druhi wuznaje; njeje-li pak ani to móžne, doſaha želnoſcźiwe powſchitkowne wuznacźo hrěchow (ſwojeje hrěſchnoſcźe). Tele powſchitkowne wuznacźo móže nětko też wjacy pokutnych pſched tymſamym duchownym nadobo

wotpołożicz, potajkim tež cyły regiment abo wjacy regimentow psched pólnym kapłanom, kotryž jim potom zhromadne wotwjazanjo abo generalnu absoluciju wudżěli. (Tale generalna absolucija je swjatoczna a wudżěła wotwjazanjo wot hrěchow, bjeztymzo tak mjenowana generalna absolucija w pschipadze smjercze, kotraž jo pola nas po sakramentalnym wotwjazanju pschi spowjedzi wudżěła, niczo druhe njeje dyžli wudżělenjo dospołnoho wotpuska.) Pschispomnicz pak so dyrbi, zo je tute zhromadne wotwjazanjo jenož tehdom płaczace a dowolene, hdyž woprawdze njeje możne, zo by so kóždy wojak wosebje spowjedał.

Duž so pólny kapłan tychle prawidłow dżerži:

1. We wójnskim czasu dyrbi wón wojakam stajnje pschileżnosc dawacz k wosebitej, dospołnej swjatej spowjedzi.

2. Njewostawa-li tejko czasa, zo by so kóždy wojak psched bitwu mohł dospołnje wschěch swojich hrěchow wuznacz, dyrbi joho duchowny napominacz, zo by kóždy znajmjeńscha jedyn hrěch wosebicze so spowjedał.

3. Hdy by tajke z dżěła dokonjane wosebite wuznaczo so njehodżiło, na pscb. hdyž su wojacy hižo we rjadach, dopomnja jich pólny kapłan z krótka na wobeńdżene hrěchi, wubudża w jich wutrobach żiwu żadosc za wotwjazanjom a wyschenatursku (z luboscze k Bohu wukhadżacu) żelnosc. Nětk poruczi jim duchowny, zo bychu ze zwonkownym znamjenjom, na pscb. z wuprajenjom słowow: „Ja sym zhrěschił a żadam duchownske wotwjazanjo" wopokazali swoje rozkaczo a żadosc za wotwjazanjom; na czož wojacy zhromadnje so modla Confiteor (zhromadnu spowjedz: Ja hubjeny hrěschnik atd.), poklaknu, zejmaja kłobuk, bija so na wutrobu, a duchowny wudżěli jim generalnu absoluciju.

Wostanje-li dosc czasa, rjeknje duchowny cyłu wotwjazansku formulu (Misereatur atd., Indulgentiam atd.); njeje-li pak tejko czasa, praji z krótka: Ego vos absolvo atd. (Ja was wotwjazuju wot cyrkwinskich khostanjow a wot hrěchow we mjenje Wótca, Syna a Ducha swjatoho. Amen.) Dosaha-li czas, napołoži jim spowjednik krótku modlitwu hako pokutny skutk abo wuspěwa ju z nimi.

Hdyž pak takle absolvirowany wojak po bitwje żiwy wostanje, dyrbi potom swoje prjedy wobeńdżene hrěchi kóždy wosebje wuznacz. Toho dla ma pólny kapłan pschiskuschnosc, cjeżcy ranjenych wojakow na bitwischczu abo w lazaretach najprjedy wuspowjedżacz (kaž daloko je to możno) a potom hakle może jim najswjeczischi sakrament podacz. Je-li ranjeny pschezměrnje zeskabjeny, tak zo so njemóże dospołnje swojich hrěchow wuznacz, czini duchowny z nim, kaž z druhim cjeżkokhorym. Widżi-li pólny kapłan, zo wulka mnohosc ranjenych na joho duchownu pomoc czaka, a dyrbi-li so bojecz, zo bychu někotsi bjez absolucije a bjez najswjeczischoho sakramenta wumrjeli, hdy by sej wot kóždoho dospołne wuznaczo hrěchow żadał, — może so tež z wuznaczom jenoho abo dweju hrěchow pola kóždoho spokojicz, pschi czimž joho k wyschenaturskej żelnosczi wubudża a k

ſmjercži pſchihotuje; potom wudżěli jomu wotwjazanjo a poda jomu najſwjeczijſchi ſakrament.

Z liſta pólnoho kapłana k. Herrmanna.

W Hetzendorfje pola Wina, 7. auguſta 1866 .... Hłowne ſkutkowanjo pólnoho kapłana je tſoje: 1. wudżělenjo poſłenich poſłylnjenjow cyrkwje na měſcże zawjazowanja ranjenych w bitwje a po tej ſamej; 2) duchownſke wopytowanjo lazaretow; 3) dżerżenjo wojerſkeje Bożeje ſłużby.

Moje ſkutkowanjo w prěnim naſtupanju bě zadżěwane pſchez njepſchiſprawne rozpołożenjo a poſtajenjo pólnych duchownych. Wjesthymzo ma na pſchikład w rakuſkim wójſku kóżdy regiment wosebitoho duchownoho, kotryż pſchecy w joho blizkoſczi woſtanje, ſmy my ſakſcy duchowni, z wuwzaczom jenoho z lutherſkich, kiż pſchi depotu woſta, wſchitcy na jenym a tym ſamym měſcże. K tomu pſchińdże, ze tele naſche zhromadne měſto ani w blizkoſczi wójſka njeje, pſchi kotrymż dyrbjeli tola ſkutkowacz, ale ze je ſtajnje pſchi ſtabje chłoho korpſa t. j. we hłownej kwartirje, kotraż ſo druhdy w doſcz wulkej zdalenoſczi wot wójſka namaka. Tak woſtachmy wojakam cuzy a njeznaczi. Z njepſchiſprawnoho rozpołożenja nas wſchitkich je pſchiſchło, ze pſchi żanej bitych bitwow ſakſcy pólni duchowni njejſu na zawjazowanſkich měſtach pſchitomni bycz móhli k poſkiczenju poſłenjoho tróſchta mrějacym.

Druhi dżěł naſchoho dżěła je wopytowanjo ranjenych a khorych w lazaretach. Dokelż je wulki dżěł naſchich ranjenych pſchi wobſadżenju naſchich zawjazowanſkich měſtow a pſchi naſchim cofanju do njepſcheczelſkich rukow padnył a tohorunja wulki dżěł ranjenych po możnoſczi daloko k połdnju do Wuherſkeje wotwjezeny (do Mitterndorfa, Peſchta, Stuhlweißenburga, Peterwardeina atd.): běſche tez tudy woſebje w czaſu woprawdżiteje wójny polo naſchoho ſkutkowanja jara wobmjezowane. Tez běchu czi ranjeni, kotſiż nam w blizkoſczi woſtachu, z woprědża we wſchelakich winſkich ſchpitalach a privatnych domach tak rozpjerſcheni, ze bě woprawdże próchy trěbne, tych ſamych jenoż nadeńcz. Hakle pozdżiſcho buchu woſebite ſakſke lazarety założene. Tak najprjedy w thereſianum we Winje, hdżež je jich nětko wokoło 630 woſebje na typhus (hłowjacu khoroſcz) abo wſchelake zahorjenja khorych. Pſchi wjacykróczným wopytowanju tohole lazareta ſym tam tola jenoż 5 abo 6 katholſkich nadeſchoł, z kotrychż pak żadyn na ſmjercz khory njebě. Druhi tez nimale 600 Sakſkow wopſchijacy lazaret je w Mitterndorfje pola Neuſiedela. Dokelż je tam po wěryhódnej powjeſczi tez jenoż mało katholikow a dokelż je ſo za tychſamych ſtaracz tamniſchi duchowny ſlubił, njetrjebam tam ani puczowacz. Tohorunja myſlu, ze budża czi katholſcy, kiż ſnadź hiſcheze dale k połdnju leża, wot duchownych tamniſchich měſtnow derje zaſtarani.

Tez k dżerżenju Bożich ſłużbow za wojakow njeje pſchiſchło hacz jedyn

krócz, hačrunje smy so jara husto k tomu posliczeli. Prěnischi czas, hdjež Prusowje stajnje za naschimi pjatami sczěhowachu, tak zo běchu druhdy jenoż někotre hodziny zdaleni, njebě to wězo mózne. Rozdzischo czinjachu so naschomu pschecziu zasy wschelake zadzěwki, tak zo mózesche so hakle na swjatu Mariju Madlenu (9. njedzelu po swjatkach) prěnja połna Boża służba dzerzecz. Dokelž nimale dwanacze bataillonow pěschkow kaž nimale wschitcy jězdni wot swojich wobpuczow pschez Wuhersku k winskej armeji hischcze dóschli njeběchu, dha wobdzělichu so pschi Božej służbje jeno nimale 8 bataillonow druheje a tseczeje brigady a brigada tsělcow. Katholikow (dokelž czi zwjetscha pschi prěnjej brigadze steja) běsche jenoż mało pódla. Tola drje dla pschitomnosczе krala a krónskoho prynca pokaza so runc prawo wobeju wuznaczow, tak ze dyrbjach ja Božu mschu dzerzecz a lutherski połny probst professor Dr. Frike prědowacz. Woltař a klětka běschtaj derje pschiprawjenaj a cyle swjate městno z kanonami, tsělbami, khorhowjemi, bubonami a wěncami wudebjene. Po Božej służbje buchu rjady a medaille wudzělene na swjatocżne waschnjo. Wot toho dnja žana połna Boža służba njebě.

Ze wschoho widzicze, zo pschewjele dźěła njemějach. Tola běchu strapazzy (napinanja) woprawdze wulke. Wjachkróczne pschenocowanjo pod hołym njebjom, nimale dwě njedzeli parowanjo koža k nócnomu wotpoczinkej, znjesenjo horcoty a zymy, hłodu a laczнosczе su wěcy, na ketrež my hewak zwuczeni njejsmy.

W tu khwilu mam dosczi spodobne pschebywanjo (prjedy běch tydzeń w jenym winskim hosczencu) w Hetzendorfje, hodzinu k połdnju wot Wina ležachym. Kóždy dzeń jězdzimy do Wina, a mózemy sebi wscho widzenjahódne wohladacz atd. atd. Nadziju so, zo budu so w spoczatku pschichodnoho měsaca wróczicz móc. Postrowjenja atd.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Rumburga. Lětsa je tudy jara wjele ludzi pschi serbskimaj processionomaj było. Prědowanjo na pschedwjeczorje Portiunkule měješche k. kapłan Wornar z Khróscżic. — Jedyn pruski wojak z 8. armeekorpsa K., kotryž běsche pschi pschecżehnjenju pola k. Antona Foki tudy w kwartirje, zaslyscha wo spodzimnych podawkach we Philippsdorfje a poda so tam. Wón bě doma dwě khorej dźěsczi zawostajił a poruczi jej swjatej Mariji w pobožnej modlitwje; tež póśła wón jene abo dwě rubischcy, kiž běschtej tam dótknjenej, hdjež je so s. Marija zjewiła, swojej žonje. A nětko pisasche sem, zo stej dźěsczi po dostatym wobkruczenju joho žony cyle wustrowjenej. Tež proschesche w liscze k. Foku abo spodzimnje wustrowjenu Hanu Fröhlichec, zo byschtaj tam w joho mjenje schłoj a z jenym tam dótknjenym rubischkom tež slubjenu modlitwu jomu póśłałoj, dokelž chcedza tež joho pschecżeljo swojich khorych zastupnej próstwje s. Marije poruczecz. Jeli so wón zbožownje z wójny wróczi, chce w swojim czasu zasy Philippsdorf wopytacz.

Spomnjeny liſt z podpiſmom móže ſo w Rumburgu widźecź. We Philippsdorfje pak je pſchecy wjele pobožnych pucźowarjow.

Pruſka. Na žadoſcź miniſterſtwa buchu do wulkeju lěhwow zajatych rakuſkich wojakow (za 10,000 muži pola Köslina a za 10,000 pola Dirſchawy) katholſcy duchowni wotpóſłani k dźerženju Božich ſłužbow a k wudźělenju ſwjatych ſakramentow. Cźile duchowni dyrbja z najmjeńſcha pólſku a italſku rycź rozymjecź; madźarſku njetrjebaja, dokelž ſu madźarſcy wojacy we ſchlezynſkich twjerdźiznach.

Wuherſka. W Peſchcźe běſche 27. junija zhromadźizna wuherſkoho duchownſtwa. Woni wobzamknychu, zo khěžorej adreſſu podatoſcźe póſcźeleja a zo za ranjenych wojakow 200,000 ſchěſnakow zkoža. Wyſche toho zrjaduje kóžde biſkopſtwo, kapitel abo wjetſchi klóſchtyr wojerſki ſchpital za ſwoje pjenjezy.

Tyrolſka. Jedyn wótcźinc we tyrolſkej krajinje Vintſchgau je krajnej woborje ſwojeje krajiny khorhoj dał, kotruž běſche prjedy pſchi wulkim tſělenju dobył. Wón daſche khorhoj z tſjomi ſchěrokimi powjazami (bantami) wudebicź. Prěni je zeleny, z barbu nadźije, deleka ma Jězuſowu wutrobu a horjeka na ſekli ſłowa: „Pomhaj nam“! Druhi je běły, z barbu cźiſtoſcźe, a pokazuje wutrobu ſwjateje Marije z piſmom: „Proſch za nas!“ Tſecźi je žołty (bamžowa barba) a ma pod kſchižom z cźernjemi wobdatym mjeno Pius IX. ze ſłowami: „Žohnuj nas!“ Tajke wupyſchenjo wobſwědcźuje kſcheſcźanſke zmyſlenjo, kotrež dyrbjało we kóždym wojowniku bycź, kiž ſo kſcheſcźan mjenuje. D.

Z Roma. Hdyž kardinalowje bamžej na 21. lětnym dnju joho wuzwolenja zbožo pſchejachu, wotmołwi jim bamž něhdźe z tajkimi ſłowami: „Nadźiju ſo na Boha, zo mi w cźežkim wojowanju pomoc póſcźele. Mužowje, kotſiž dyrbjeli kaž cyrkwi tak tutomu ſwjatomu ſtołej podacźi bycź, cźinja jomu kſchiwdu poteptuja joho ſwjate prawa, pſcheſcźěhaja a cźwiluja ſłužownikow toho Knjeza, tutych cźeſcźehódnych biſkopow (pſchi tym pokaza na biſkopow z italſkoho kraleſtwa wupokazanych, kotſiž wokoło njoho ſtejachu), kotrychž bychu ſkerje zakitacź dyrbjeli, tykaja do jaſtwa duchownych a njeduchownych cyrkwi ſwěrnych, wurubjeja cyrkwje a nabožne wuſtawy, potłócźuja duchowne rjady, kiž běchu kraſnoſcź, móc a podpjera cyrkwje. Tajcy ludźo wołaja hnėw Boži a klatbu cyrkwje na ſwoje hłowy. A mamy ſnadź zwołacź na nich khoſtanjo Ananiasa a Safiry? Nihdy, radſcho chcemy jim wuproſycź tu hnadu, kotruž je doſtał tamny pokutny mordaŕ, hdyž prawu želnoſcź wubudźi. „Budźeſch zo mnu,“ prajeſche k njomu Jězus; hdy bychu też woni zaſłyſcheli ſłowa: „Budźecźe zo mnu“, hdyž budźa też woni wobželnoſcźecź ſwoje złóſcźe a njeſprawne ſkutki. To toho dnja pak dyrbimy dwoju pſchiſłuſchnoſcź dopelnicź. Najprjedy ſtajejmy ſo mócnje a mužnje jich bjezbožnomu prócowanju. Žadaja-li wot nas njeprawe wěcy, wotwołwimy jim z japoſchtołami: Nam ſo ſłuſcha Boha bóle poſłuchacź dyžli ludźi. Njeſprawna cźłowjecźa wola njedyrbi ſo nihdy wyſche ſtajecź dyžli wola Boža, kaž to někotſi

chcedza, kiž su zdžěla nětczjische njezbožo zapoczeli. Myslachu sej, zo z tym swět dobudu! Nihdy, nad swětom dobudzemy jenož z krutej dowěru na Boha, wobkedzbowanjom joho kaznjow, z nutrnej a wobstajnej modlitwu, kotraž je druhi srědk, z kotrymž w tym nastawachym wojowanju dobudzemy. Kak dołho budze wojowanjo tracz, drje njewěmy; nadziju pak so, zo tola wjele z was joho konc wuhladaja. Nascha dowěra na Boha a nascha modlitwa pospěschitej konc wojowanja; njech was z mocu a tróschtom napjelni požohnowanjo, kotrež wudželam kardinalam, biskopam, prälatam, ludej a joho zastupnikam. Nadzijejmy so na Boha; tón Knjez je nasche wumoženjo. Na twój lud pschińdž žohnowanjo twoje!" Bamž běsche jara hnuty, a wjacykrócz stejachu jomu a joho pschiposkucharjow sylzy we woczomaj.

Z Roma. Bamž je strowy a chce nětko na swój létni hród do Castel-Gandolfa wotjěcz. Dżeń 6. t. m. dżerżesche hischcze we vatikanje konsistorium, w kotrymž biskopa Harcus z Diarbekira hako antiochiskoho (syriskoho) patriarchu wobkrucži. W Antiochii su schtyrjo patriarchowje: jedyn za Melchitow (Grichow), jedyn za Marcnitow, jedyn za Syriskich a jedyn za Laczanskich. Tsjo prěnischi bydla w Antiochii samej, poslenischi je patriarch in partibus infidelium a sydli w Romje. W tym samym konsistoriju bu k. Józef Ignac Checa hako biskop we Cuenza w amerikanskej republicy Ekuador wobkrucżeny. — Minister kardinal Antonelli, kiž bě wjacy njedżeli czežcy khory, je zasy wustrowjeny.

Francózska. Klóschtyrske knježny sotry s. Franca Salesskoho, kotrež su w měrcu z pólskoho města Wilna do Francózskeje pschewjezene, ma zasy mały spoczatk wosebitoho klóschtra; su sej z pomocu wschelakich dobroczerjow domik we Versaillesu pola Pariza kupike.

Z Luxemburga. Swjatoczнosczе, kiž buchu tudy wot 24. junija do 2. julija k czesczi „tróschtarnicy zrudnych" létsa dżerżane, su so swjedżenischy dokonjake. Haczrunje je tudy kóżde léto pschez cyłu oktavu wjele ludu, běsche létsa joho mnohosczi njesměrna. Pobożni chychu tej njebjeskej kralownje, kotraż bu psched 200 létami za krajnu patronku wuzwolena, na wosebite waschnjo dżak za dotalne zakitanjo pschinjesczi a nowe próstwy prajicz a psched njej so wjeselicz nastupjenja tsecżoho létstotka pod hnadnym zakitanjom s. Marije. Krónowanjo hnadnoho swjecżatka, na kotrohoż pschihotowanjo smy psched dléschim czasom tudy spomnili, njemóżesche so wjedra dla po żadosczi na torhoschczu stacz pschi wosebje k tomu twarjenym woltarju; wone běsche w cyrkwi. Psched Bożej mschu pschepoda kardinal hrabja Reisach měschczanskej wyschnosczi dwě krasnej złotej krónje, kotrejż bě swjaty wótc hnadnomu swjecżeczu póslał a żohnowasche jej. Krónowanjo, hako wuprajenjo lubosczе a poczesczenja a swjatoczнoho pschipóznacża krasnosczow Marije, sta so wot kardinala po pschecżitanju bamżowoho lista psched woltarjom. Wudżělenjo bamżowoho požohnowanja pschez joho wotpóslanoho, pschi czimż wojach salutirowachu, skónczi tu żadnu swjatoczнosczi. Běchu tu ludżo ze susodnych

biſkopſtwow: Straßburg, Verdun, Metz, Lüttich, Namur a Trier. Wyſche kardinala Reiſacha běchu biſkopowje z Triera, Straßburga, Lütticha a Namura pſchiſchli, kaž tež někotſi prälotowje.

Jendželſka. Huſto mjenowany a znaty proteſtantſki „bratr Ignac", kiž w Jendželſkej rjad załoži, jón ſam benediktinſki mjenowaſche a katholſke ceremonije zawjedže, je nuzowany, zaſy do ſwěta ſo wróčzicz, zo by, kaž piſa, w domje ſwojoho nana ſwój hłód změrował. W ſwojim zjawnym t. r. w nowinach wočzíſchczanym liſcze ſpomina na wudyrjenu nuzu, zo ſu ſo „bratſja" čzaſto jeno z tunimi jerijemi a khlěbom, ſchtož jim khudži ludžo poſkiczichu, žiwili. Druha pſchiczina rozpadnjenja tohole „rjada" běſche proteſtántſkocyrkwina njepſchezjenoſcz, kotraž tež w tej małej cžróbcy knježeſche a kóždy krócz ſo pokaza, hdyž bě Ignac z domu wuſchoł (kaž lětſa, hdyž bě ſo do Roma podał). Na to bě wón hižo wjacy krócz ſkoržił a ſkónczńje wobczežowaſche ſo hiſchcze zjawnje, zo bě jedyn joho „bratrow" wjele dołha napraſkał a joho potom bjez zapłaczenja dołha wopuſchcził. Joho wuſtaw abo „klóſchtyr" pſchińdže z tym do dołha, kotryž zapłaczicz njemóžeſche, cžohož dla dyrbjeſche jón tež ſam wopuſchczicz. Skónczńje wozjewja joho nan, zo je joho ſyn zaſy domoj pſchiſchoł, mniſchu draſtu wotpołożił a z tym wězo tež wot ſwojich ſlubow ſo wotwjazał, kotrež běſche ſej ſam napołożił. „Bratr" Ignac je zaſy, ſchtož prjedy bě, njenujcy diakon jendželſkeje cyrkwje! Tak piſaja baltimorſke nowiny.

Iriſka. Na měſto zemrjetoho archbiſkopa w Armaghu a primasa Iriſkeje, Józefa Dexona, ſu wot duchownſtwa tſjo kandidatowje wuzwoleni; druzy biſkopja maja ſo wo jich hódnoſczi pſchepokazacz a jich bamžej pſchedpołożicz, kotryž potom najhódniſchoho wuzwoli. Njeboh arcbiſkop běſche dla ſwojich počzinkow, dobroczíwoſcze, pobožnoſcze a pſchikhilnoſcze k bamžej w cyłej Iriſkej lubowany a je ſej wo pozběhnjenjo cyrkwinſkoho žiwjenja we ſwojim biſkopſtwje najwjetſchu zaſłužbu dobył. Arcbiſkopſku (kathedralnu) cyrkej, kotraž bu wot joho prjedownikow započzata, widžeſche pſched ſmjercžu hotowu; wjele cyrkwjow, klóſchtrow a ſchulow bu pod nim twarjenych. W Iriſkej njeje to łochka wěc, dokelž ſu tam katholikowje jara khudži a dokelž dyrbja k tajkim wěcam ſami dawacz, hdyž jich jendželſke knježerſtwo w niczim njepodpjera. Ze ſtarſchoho čzaſa wobſtejace wulke a rjane cyrkwje w měſtach a na wſach ſłuſcheja proteſtantam, kotſiž je z wjetſcha njetrjebaja, dokelž jich wojada wobſteji huſto jenož hiſchcze z prèdarja a joho ſwójby a zwónka. A tola ſo te twarjenja katholikam, prjedawſchim wobſedžerjam, njewotſtupja.

Indiſka. (Pſchibywanjo cyrkwje.) We wažnej miſſiji Medou pſchiſtupuje k cyrkwi wjele pohanow a tež proteſtantow. Miſſionar piſa: Proteſtantſtwo drje nam ſchkodži, ale pohani wjedža derje rozeznawacz a czeſcza katholſkich duchownych tak jara, kaž proteſtantſkich z jich pſchiſtuſchacym pſchewodom žonow a dzěczi hidža. Jendželſke proteſtantſke nowiny Madras Times ryczą njeſtroniſcy.

Wloni wozjewichu zapiſk 1800 konvertitow (wobroczencow), kiž běchu w lěcze 1863 wot proteſtantſkeje wěry k naſchej cyrkej pſcheſtupili. Jndowje ſo nad tym ſpodźiwachu, proteſtantowje běchu z tym jara potrjecheni, a katholikowje pak we wěrje znowa poſylnjeni.

(Pſchibjeranjo katholſkeje cyrkwje.) Kak je kſcheſczanſka wěra we wſchelakich czaſach pſchibjerała, widźi ſo ze ſcźěhowacoho pſchibližnoho zliczbowanja. Na koncu prěnjoho lětſtotka běſche wokoło 500,000 kſcheſczanow; na koncu druhoho 2 milijonaj; tſeczoho 5 mil.; ſchtwórtoho 10 mil.; pjatoho 16; ſcheſtoho 20; ſedmoho 28; woſmoho 30; dźewjatoho 40; dźeſatoho 50; jěnatoho 70; dwanatoho 72; tſinatoho 75; ſchtyrnatoho 81; pjatnatoho 100; ſchěſnatoho 125; ſydomnatoho 185; wóſomnatoho 250 milijonow. Pſchez bożu hnadu, ſkutkowanjo miſſionarow a modlitwy wſchitkich kſcheſczanow roſcze tale liczba bjez pſchetorhnjenja.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Tudomny wojerſki lazaret je zaſy wo něſchto pomjeńſcheny; někotſi ſakſcy wojacy ſu domoj póſłani.

Z Dreždźan. Na dźeń ſ. Marije donjebjeswzacza ſwjeczeſche wjelezaſłużbny k. Józef Müller, präſes dreždźanſkoho konſiſtorija (rodź. w Tſchauſchu w Czechach w lěcze 1792), ſwoje 50létne měſchniſke jubileum.

Z Grimmy. Dotalny nakhwilny wuczeŕ k. E. Meuſel je za ſtatnoho pomjenowany.

Naležnoſcze towarſtwa.

Do pokładnicy ſu ſwój lětuſchi pſchinoſchk dale zapłaczili kk.: 211. Mikławſch Robel z Wulkoho Wjelkowa; 212. kapłan Pětr Schokta z Kulowa; 213. kubleŕ Michał Lebza z Kulowca; 214. Jakub Rjencź z Kaſchec.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Hana, dź. Jana Leſchawy, měſchczana a khěžnika; Guſtav Hermann, ſ. Mikławſcha Schramma, dźěłaczerja; Wylem Oskar, ſ. Theodora Krenca, dźěłaczerja; Karl Jurij, ſ. Karla Larasa khěžnika a ſtražnika na żeleznicy; Klara Helena, dź. Franca Józefa Rükerta, ſchewſkoho miſchtra. — Zemrjeczi: Jan Ruſka, khěžnik pod hrodom, 41 lět; Karl Auguſt Fiedleŕ, ſedłaŕ tuchy, 45 lět; Marija, Michała, kublerja we Słonej Borſchczi, mandźelſka, 77 lět; Franc Czar, khěžorſki rakuſki wojak ze Öſöta we Wuherſkej. — Wěrowani: Michał Scholta, kontrolleur na kralowſkim ſudniſtwje w Schěrachowje a Hana Strohbachec z B.

Z Wotrowa. Kſchczeni: Marija, dź. Jana Kunata z Kaſchec; Jan, ſ. Michała Ryczerja z Wotrowa; Hana, dź. Pětra Wjenka z Neuhofa; Madlena, dź. Pětra Smoky z Wotrowa; Hańža, dź. Jakuba Buka z Wotrowa; Madlena, dź. Michała Bulanka z Wotrowa. — Wěrowanaj: Józef Schpitank a Karolina Preuſchec z Neuhofa. — Zemrjety: Jurij Nowaczk ze Stareje Cyhelnicy.

Cźiſchczał K. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 17. 1. septembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Nabožniſtwo.

W naſchim czaſu je wjele ludźi, kotſiż wo nabożniſtwje (t. j. kſcheſczanſkej wěrje) rady ryczecz njeſlyſcha; woni ryczja jenoż z lochkowaženjom abo hidżenjom wo nim. Su to czaſto ludźo, kotſiż ſu wuczby kſcheſczanſtwa, kiż hako dźěczi nawuknuchu, pozdźiſcho zabyli; ſu to tajcy, kotſiż ſo czim bóle do njepſchecželow kſcheſczanſtwa pſchewobroczichu, czim bóle jich złe nakhilnoſcze pſchibjerachu a czim bóle towarſtwo złych na nich ſkutkowaſche. A ſchto dha je w naſchim nabożniſtwje, zo by hidżenjo zaſłużiło? Schtóż rozom a woczi nakożuje, widźi we nim tola jenoż wſchitko dobre, nadobne, rjane a tróſchtowace, a njepytnje niczo, ſchtoż by Boha a rozomnoho cztowjeka njehódne było.

Schto dha je nabożniſtwo? Wone je ſpóznaczo Boha, joho luboſcz a ſłużba. Wone je ſwjeczeny zwjazk, kotryż nas zjenocza z naſchim ſtworiczerjom, naſchim wótcom. Wone je ta wulka wědomnoſcz, kotraż wſchitkich, bohatych każ khudych, dźěczi każ wotroſczenych, mudrych a njewědomnych wucži, ſchto ſu, z wotkel pſchińdżechu, hdże du, czoho dla ſu na ſwěcze, ſchto na nich w druhim żiwjenju czaka, kotry pucz dyrbja hicz, zo bychu dobri a zbóżni byli, kotrych wopaczných puczi dyrbja ſo zdalowacz, zo bychu zli, njezbożowni a ſchtraſyhódni njebyli. Nabożniſtwo je wědomnoſcz a dokonjenjo naſchich pſchiſłuſchnoſczow. Schto dha potajkim we nim je, zo by porok a hanjenjo zaſłużiło?

Nabożniſtwo wopokazuje jenoż dobrotu. Wone ſtara ſo za cztowjeka w kóżdym hubjenſtwje, pomjeńſcha nuzu khudych, haj wobara pſched njej po móż-

nosczi. Wone je zakitarka dżěczatstwa. Wone je, kiž połne swjatoho sobuczucza ze słabosczemi dżěczatstwa wschudżom wustawy za wopuschczene, khore a wosyroczene dżěczi zakoża. Wone pschihotuje dom za cuzych a pschikhadnikow we towarstwach za rjemjenischich. Jej dżakuja so schpitale a podobne domy wucżeka swój spoczatk; wone je, kiž ma tejko zjenoczenstwow a rjadow mużskich a żónskich, kiž so za khorych, jatych, ranjenych, wusprócnjenych puczowarjow a zabłudżenych hrěschnikow wobojoho splaha maczerscy staraja.

Nabożnistwo je cżłowjekow na skhodżeńk zdżěłanosczże pschiwjedło, na kotrymż nětko steji; wschě nasche zasady (wucżby) wo swobodnosczi, runosczi psched prawom, lubosczi k bližschomu njejsu wot nikoho druhoho pschischke, hacż wot kscheszczanskoho nabożnistwa, kotrež je tola w naschim cżasu we wschelakich krajach tak hanjene. Napoleon prajesche: „Schto by swět byk bjez nabożnistwa? Najwjetschu służbu wopokazach Francózskej z tym, zo w njej katholske nabożnistwo zasy pozběhnych.“ A Napoleon njebě wěscże ani njemudry ani żadyn pobożnostkar.

Tamna żadosczż po runym prawje, kotraż cżłowjestwo żiwje hiba, hdże je dospołnischo a sprawnischo spokojena, dyżli we nabożnistwje? Pohladajcże do cyrkwjow, napjelnjenych z tak wschelakimi wophytowarjemi. Bohaty a khudy, knjez a służownik, wosprawjeny a hrěschnik su tu pódla w hromadże; za wschitkich płaczi jenoż jedyn zakoń, kotryż jich psched klětku, pschi dupje, spowjednym stole, pschi Bożim blidże zjenocża; za wschitkich je tón samy Bóh, ta sama wěra, ta sama nadżija.

Nabożnistwo je pschecżelnica cżłowjeka, wone żohnuje a zakituje joho dżěczatstwo, joho słutkowanjo, joho starobu, joho smjercż. Wone pschenjese joho zbożnoho k Bohu, kotryż je joho w cżasu pruhowanjow na zemi cżistoho a zbożownoho cżinik a joho swěrnosczż we wěczżnosczi bohacże wopłacża.

Duż lubujcże a cżesczujcże wasche swjate kscheszczanske nabożnistwo (wěru), wukńcże derje joho wucżby a dopjelnjujcże je; cżim bóle je lubujecże, cżim bóle je dopjelnjecże. Wone ma jenoż złósczże a njepocżinki hako njepschecżelow. Smy-li dobri, smy tež k njomu nakhileni; chcemy-li pak zło cżinicż, zapocżnjemy je wotstorkowacż. Nasche nabożnistwo je potajkim dobre, hdyż je wschitko złe joho njepschecżel. Wone je dobre, dokelż wschitkich cżini dobrych, kiž su swěru po nim żiwi. Wone je skónczżnje dobre, dokelż jenoż cżini, schtoż je dobre.

Hnadne městno we Wölmsdorfje.

Katholscy Serbja maja wjacy krócż za lěto pschileżnosczż, na processionje do dalischich stronow so wobdżělicż. Schtóż swjatki abo na s. Marija naroda do Krupki abo na swjedżeń Portiunkula do Rumburga hicż njemóże, ma wot najnowischoho cżasa hischcże pschileżnosczż, na s. Marije donjebjeswzacża do Wölmsdorfa sobu puczowacż.

Wölmsdorf (nic Winsdorf, kaž někotſi praja) leži njedaloko Hainſpacha w blizkich Czechach, pſchi drozy, kotraž wot Skanknowa do ſakſkoho Neuſtadta wjedże. Je tam cyrkej na hórcy pſchede wſy a wuſtrowjaca ſtudniczka (Heilbrunnen), hdżež ſu cześczerjo ſ. Marije hižo huſto na jeje zaſtupnu próſtwu wuſłyſcheni a wuſtrowjeni byli, kaž je ſo to w naſchim ſerbſkim Róžencze a druhich ſ. Mariju czeſczachych wuzwolenych měſtnach wjele krócz ſtako. Powjeſcz wo tym, kak je Wölmsdorf za tajke měſtno wuzwoleny był, je w chronikach tajkale.

Pſched wjacy dyžli 200 lětami, hdyž nětcziſche ſwjeczene měſtno hiſchcze lěs pſchikrywaſche, běſche we wſy khuda ſyrotka žiwa, kotruž tamniſchi bur do ſłużby wza. Bóh napoloži tej holczcy nowy kſchiž; wona doſta hrozny wuſad, tak zo ſo ludźo jeje zdalowachu; wona ſmědżeſche jenož w hródźi jěſcz a pſchebywacz. W ſwojim hubjenſtwje zaczu pak wołożenjo, hdyžkuli ſo k ſwjatej Mariji wo pomoc wołaſche. Hdyž něhdy pſchi ſwojim ſtadle po modlitwje wuſny, widżeſche wo ſnje luboznu podobu (ſchtaltnoſcz), kiž jej prajeſche: „Bóh je twoju próſtwu wuſłyſchał; ſtań a dźi pod hórku; tam wuhladaſch konjacu nohu; wotſtorcz ju, dokelž pod njej je žórło; z toho myj ſo z dowěru na Boha kóždy dżeń a w krótkim budżeſch wuſchwarnjena.“ Wotucżena khwataſche tam a namaka, ſchtož bě wo ſnje ſłyſchała. Wotwali tu kóńſku nohu a myjeſche ſo, pijeſche ze žórła a bu wuſtrowjena.

Pobożna holczka wudebi nětk žórło z kwětkami a dżakowaſche ſo tam kóždy dżeń. Wězo zhonichu ludźo bórzy, kak je holczka wuſtrowjena była a pſchepokazachu ſo wo tym. Wjeſni ryjachu a wumurjowachu tam ſtudżeń; wjele bu jich wuſtrowjenych. Hdyž bu hamtſki hejtman z Hainſpacha, kotryž mějeſche na nohomaj bolozne a njezahojne rany, tudy tola wuſtrowjeny, daſche wón z deſkow khapałku natwaricz, kotraž bu pozdźiſcho ponowjana.

Pſchecy wjacy daliſchich cuzych pſchikhadżeſche na tele poſwjeczene měſtno, hacz bu wot wobſedżerja tamniſchich leżownoſczi ſkónczńje cyrkej natwarjena. Hrabja Leopold Salm mjenujcy běſche ſo ſchěſcz krócz w ſmjertnej ſtraſchnoſczi k ſ. Mariji wołał a wuſłyſchany był. Toho dla běſche ſlub ſczinił, zo chce lěs ſpuſchczecz a na hórcy cyrkwiczku natwaricz; ſchtož wón tež w lěcze 1713 dżakownje dopjelni. Wón leži tam tež pohrjebany a narownu kamjeń wobkrucża naſchu powjeſcz.

Najwjacy ludźi pſchikhadża do Wölmsdorfa (Maria am Heilbrunnen) na ſ. Marije donjebjeſwzacża a je tehdom ſwjedżeńſke němſke prědowanjo pſched cyrkwju.

Marija, ſtrowjo khorych, proſch Boha za nas!

Cyrkwinske nowinki a powiesce.

Schleswigska. Na kupje Nordstrand bu 8. julija zakladny kamjen katholskeje cyrkwje położeny.

Pruska. Z pschiwzaczom kralestwa Hannoverskeje, khurwjerchowstwa Hessenskeje, wójwodstwa Nassauskeje, dzělby wulkowójwodstwa Hessenskeje (?) a swobodnoho města Frankfurta (a Schleswig-Holsteina) pschipadnu Pruskej nětko tež biskopstwa Hildesheim, Osnabrück, Fulda a Limburg (w Nassauskej).

Pruska. W Dingelstädtu we Erfurtskim wokrjesu bu nowy klóschtyr za franciskanow natwarjeny a jim pschez biskopa z Paderborna pschepodaty.

Pruska. Najwjacy miloscziwych sotrow bjez wschitkimi biskopstwami je drje biskopstwo Münster na bitwischcza a do lazaretow wotposkalo, mjenujch 109.

Z Barlina. Židza su sej tudy nowu synagogu za 750,000 toleri natwarili, kiž ma po jich měnjenju rjenischa bycz dyžli Salomonowy templ. Zkote kulotwary, sydka (města) po 500 tolerjach, 3000 gazowych swěczníkow (kotrychž swěczenjo za jedyn sabatowy wiecžor 50 toleri placži) su pycha tuteje synagogi, kotraž je drózscha dyžli žana kschesczanska cyrkej w Barlinje. Zo by so židowstwo takle wuznamjenilo, su wschitke hewak dzělene židowske sekty k tutej synagodzy nawdawali.

Z Wrótslawja. Cyrkej s. Michała, kotruž wjerchbiskop na swój wukožk twari, je hižo pod krywom a tež wěži (tórmaj) stej hižo wysokej. Pschi wschim hubjenym czasu je so cyrkej dale twarila a wjele ludzi je tam dzěło dostało.

Z Wrótslawja. Pschi cholerje, tudy žalosnje zakhadžacej, je so kschesczanska luboscz tež wschelako wopokazała. W domje jeneje hrabjowskeje swójby bu njedawno do służby wzaty służownik wot cholery napadnjeny. Sobuželne knjejstwo, kotrež joho nochcyschе do cholera-lazareta wotwjesczˇ dacz, powoła duchownoho, a hdyž tón samy po domawobstaranju khoroho straschnoscz khoroscze wobkruczi, poklakny knjeni hrabina bjez bojoscze psched natykanjenjom pschi kožu khoroho służownika a pschedspěwasche jomu smjertne modlitwy, hacž wón duschu wudychny. Dwě hodzinje běsche joho smjertne bědzenjo trało, a nadobna knjeni njewopuschczi joho.

Bajerska. Po bitwje bjez Bajerami a Prusami pola Aschaffenburga 14. julija pschijědzechu tam nic jenož milosczíwe sotry z Mainza, ale tež k. biskop z jenym duchownym, zo bychu w susodnym kraju pomocni byli.

Khrowatska. Južnoslowjanska akademia (towarstwo wuczenych) we Zahrjebje (Agram) je 26. julija slawnoho biskopa Stroßmajera za swojoho protektora a wjelewuczenoho k. kanonika Dr. Rački za pschedsydu wuzwolila.

Dalmatiska. Hdyž khěžorske rakuske kódzstwo psched kupu Vis (Lissa) z wjele sylnischim italskim kódzstwom pod wjedzicžerstwom slawnoho Tegethofa bitwu zapocža, czěkachu tamnischi wobydlerjo na blizschu hórku a modlachu so

tam klecžicy za dobyczo khěžorskoho kódžstwa, kotreż bèsche potom też wopraw-dze skawne.

Venecianska. We wschěch městach, hdżeż khěžorscy rakuscy wojacy wucżežechu a italscy pschicżežechu, buchu bórzy italske zakonje wuwokane a po móżnoscżi pschewjedżene. Tak buchu wschudżom jesuitowje wot swětneje wyschnoscże wupokazani.

Italska. We wschěch městach wodża wjele duchownych do jastwow, dokelż su z luboscżu swjatomu stolej w Romje pschikhileni a dokelż pschecżiwo tomu rycża, schtoż cyrkwi schkodżi. To je dopokazanjo, zo bjez italskimi duchownymi Judaschowje njejsu; wschitcy steja bjez bojoscże za swoju wěc. Lud wobżaruje njeprawe zadżerżenjo wyschnoscże a wolóża duchownym, hdżeż móże.

Italska. Arcbiskop z Brindisi a biskopaj z Oria a Nardo buchu pod policajskim pschewodom do Turina pschiwjedżeni a wot tam bu kóżdy do druheje twjerdżizny póstany.

Z Roma. Wróczele so zasy nad wěcżnym městom sczahuja. Powjeda so, zo bamż swój kraj Napoleonej hako lejnstwo pschepoda. Tola Bóh wě, hacż by khěžor Napoleon dołho kraj w mjenje bamża regirował; slědny kral Viktor Emmanuel budże joho stajnje wo wotstupjenjo prosyczż. Po wucżinjenju khěżora a krala ma 14. septembra (na s. kschiża powyschenjo) francózske wójsko z Roma wucżahnyczż a kral ma bamżowy kraj hako tajki pschipóznaczż. Modlmy so za Piusa IX. w joho nětcżischej nuzy, każ jerusalemska wosada za swjatoho Pětra, hdyż bě wón w jastwje.

Z Roma. Bamż je na s. Marije donjebjeswzacża, każ kóżde lěto, w cyrkwi Maria Maggiore pschi zjawnych Bożich służbach byk a potom ludej z balkona pożohnowanjo wudżělik. Na dżeń s. Ludwika (25. z m.) bèsche wón we francózskej cyrkwi s. Ludwika. Hdyż bě psched reliquijemi (zbytkami swjatoho) so pomodlik, pschipuschczi duchownstwo, francózske póstanstwo a wyschich k wokoschenju nohi t. r. kschiża na swojim cżriju.

Schpanska. Tudy je lud jara pobożny, każ je z joho waschnja widżeczż. Wulcyschnje cżeschczuje najswjeczischi sakrament. Lud je jara nutrny pschi Bożej mschi, a też wosobni a bohaczi knjezojo pytaja cżeschcż we tym, zo móża k woltarjej służiczż; wot pschecżożohnowanja hacż k woprawjenju klecża z wupschestrjenymaj rukomaj. K khorym dże duchowny w drohich cyrkwinskich drastach a njese swjate hostije w kheluchu pod baldachinom, pschewodżany wot służownikow ze swěcami. Na hasach a drohach poklaknu wschitcy ludżo, a schtóż móże, dże za Bożim synom; też wojacy to cżinja, jeli cżah pobożnych nimo straże (wachi) hicż widża. Też swjedżenje s. Marije swjecża so z najwjetschej pychu; najbóle je psched kóżdym dżewjeczdnowska pschihotowaca pobożnoscż.

Belgiska. Wot wudyrjenja cholery zběha so w Antwerpenje a druhich městach nabożne żiwjenjo. Tak dżerża so tu processiony, na kotrychż so wjele

ludźi wobdźěli. Někotražkuli wutroba, kiž běšche dotal zymna, je nětko horliwa; spowjednych ludźi je jara wjele; w czasu zjawnych pobožnosczi su cyrkwje pschepjelnjene.

Z Londona. Bibliske towarstwo je wloni bjez ludźi rozschěriło 338,777 biblijow a nowych testamentow, 505,681 modlerskich a 2,530,734 druhich nabožnych knihow.

Irska. Hubjenstwo bjez katholikami Irskeje traje dale. W zańdźenym lěcze je wobhydlerstwo kraja zasy wo 70,000 ludźi zwotebjeralo, kiž su nuzy dla dyrbjeli druhi wótcny kraj pytacz. Irske wobhydlerstwo, kotrež by mohło a mělo dwanacze milijonow wulke bycz, budże na tsi w krótkim ponižene, jeli Jendźelska tam njebudże hinak knježicz a so poczischczowanja katholskoho ludu zdalowacz.

Litwa. Rusowske knježerstwo podczischczuje tudy katholsku cyrkej pschecy bóle. Generalgouverneur Kaufmann wukładuje postajenjo konkordata z Romom, po kotrymž móża so wosady z mjenje dyžli 300 duschemi z wjetschemi wosadami zjenoczicz, nětko tak, zo tych, kiž tam swoje wobstajne bydło nimaja abo pschitomni njejsu, sobu njeliczi. Na te waschnjo je wón wulku mnohosez mjeńschich katholskich farow a jich wosadow zběhnył a wosadnikow schismatiskim faram pschidźělił.

Połnócna Amerika. W zjenoczenych statach je po najnowschim pschehladu we 7 biskopstwach 2745 duchownych, 3052 cyrkwjow a 4,103,000 katholikow.

Połnócna Amerika. Biskopstwo Buffalo, kiž pod arcbiskopstwo New-York skuscha a hdźež wjele Němcow pschiczahuje, ma nětko 900,000 duschi, za kotrychž tam 103 duchownych skutkuje; cyrkwjow je 106 a 30 missionskich stacijow a khapalow. W měsczu Buffalo je 55,000 katholikow a w druhim wjetschim měsczu Rochester je jich 30,000.

Połnócna Amerika. Njedawno dźerżesche biskop Rosekrans we měsczu Cincinnati zjawny pschednoschk (rycz) psched wosobnymi ludźimi wo należnosczach katholskeje cyrkwje w zjenoczenych statach. Wón rozestaji tež swobodnosez cyrkwje a pokaza, we czim w Americy pschi swobodze za cyrkej lěpje steji, dyžli pschi wschelakim zakońskim wobmjezowanju w Europje. Biskopja smědza z bamžom a z wěriwymi wobkhadźecz a dopisowacz bjez zadźěwanja pschez swětnu wyschnosez; pastyrske listy, twarjenjo cyrkwjow, załoženjo klóschtrow a wustawow atd. su wěcy, wo kotrež so wyschnosez cyle njestara. Pschesczěhanjo cyrkwje je drje możne, ale njeje k wěrje podobne. Protestantscy prědarjo wschelakich sektow su w poslenischich lětach mjenje njepschecželscy; a hdy bychu swojich wěrybratrow k njepschecželskim skutkam pschecziwo katholikam naschtykacz chcyli, njebychu posluchani byli. Amerikanski lud njewě drje dospołnje, schto katholikowje wěrja; ale poczina tola spóznawacz, zo su kaž druzy człowjekowje, kotsiž poczischczowanja abo hubjenstwa dla z Europy cźěkaja. Tež njeda so lud, powuczeny pschez zhonjenja poslenjeje tsilětneje wójny, wjacy narycżecz, hako bychu so katholscy pschecziwo krajej njepschecželscy zapschisahali. Katholscy pólni kapłani dźě běchu je-

niczy, kotsiż pschi swojich regimentach w lěhwje, na marschu a bitwischczu wutrachu wot spoczatka hacz do konca służby; a jenoz woni běchu wot wojakow hako duchowni czesczeni. Runje tak je skutkowanjo miloscziwych sotrow hluboki zaczischcz na mnohoscz wojakow czinilo, kotsiż su nětko zasy hako krajenjo po wschěch statach rozpjerscheni a nětko za katholsku cyrkej pschecziwo tym ryczu, kiż chcedza pschecziwo njej schczuwacz.

Amerika. Kathedralna cyrkej w New-Yorku, kiż bu 15. augusta 1858 zapoczata, twari so nětk po wjachlětnym pschestawku znowa dale a dyrbi za pjecz lět hotowa bycz. To budze najwjetscha cyrkej w Americy a ma dwaj milionaj dollarow płaczicz. — W měscze Buffalo běsche hlowna zhromadzizna katholskich towarstwow w Americy; zastupjenych bě 86 towarstwow.

Amerika. Nowa kathedralna cyrkej s. Pětra we měscze Marquette bu wot tamnischoho biskopa Baraga 24. junija poswjeczena. — W měscze Union Township położi biskop Rosekrans swjatoczńje zakładny kamjeń k dwěmaj cyrkwjomaj. — Archybiskop poswjeczi w Circleville tohorunja zakładny kamjeń noweje cyrkwje s. Józefa.

Asia. Katholska cyrkej ma zasy jenoho martrarja wjacy w Tibetu. Japoschtolski missionar k. Gabriel Durand bu hako wopor swojeje swjateje horliwosczje wot njepscheczelskoho mandarina (chinesiskoho zastojnika) zatsělany. Duranda a joho towarscha missionara Brenta honjachu kschiczacy ludzo, wjedzeni wot schtyrjoch mandarinow. Pschesczěhowanaj běschtaj runje modlitwy za morwych dokonczilej a jedyn druhomu wotwjazanjo hrěchow wudzělilej. Durand dzěsche po jenym mosczu, hdyż joho kulka trjechi, a padze do rěki. Joho czěło namakachu wosadnicy w Ulce a pohrjebachu je; pschi žiwjenju wostajeny k. Brent wotspěwa modlitwy na rowje martrarja.

Chinesiska. Na wukožki towarstwa Jězusowoho dźěczatstwa bu wloni 570 pohanskich dźěczi do wustawa za czěschne dźěczi pschepodatych; 1050 wopuschczenych abo wustajenych dźěczi dosta swjatu kschczenicu, 150 bu jich w syrotczich domach a 66 we privatnych khěžach kschesczanscy woczehnjenych.

Afrika. Bokmończku bu w Alexandrii prěnje towarstwo němskich rjemjesniskich założene.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. W tych dnach dostachmy zasy list wot naschoho północnoho kapłana k. Herrmanna, kotryż je 28. augusta w Hetzendorfje pola Wina pisany a w kotrymž bjez druhim steji: „Moje skutkowanjo a dźěło je so borzy po wotpósłanju mojeje prěnjeje rozprawy jara powjetschiło. Wopytuju nětk czasto wschě mi znate a pschistupne lazarety, wudzělam khorym swjate sakramenty, a mam tam tež Božu mschu a prědowanjo.“ Bóh daj, zo by so wysokodostojny

k. Herrmann w krótkim ſtrowy do Budyſchina wrócził! Wón budże potom nam a cżitarjam Póſła wſchelake nazhonjenja ſobudżělicz móc.

Z Budyſchina. Nowe horjo hrozy, nowy prut Beži dże pſchez Europu a bliži ſo bóle a bóle; też w naſchej woſadże je ſo zła cholera hižo pokazała. Modlmy ſo, zo by Bóh w ſwojej miłoſczi tule khoroſcz zaſy wotwobrocził!

Z Budyſchina. Wojerſki lazaret ſo pſchecy bóle wupróżnja, dokelž wuſtrowjeni Sakſowje a Pruſowje puſchczeja ſo domoj a Rakuſchenjo, kotſiž ſu hiſchcże trochu ſłabi, ſczełu ſo do Auguſtusbada pola Radeberga. Někotſi cyle wuſtrowjeni woſtaja ſo k poſłużowanju, tak zo je tudy hiſchcże něſchto pſchez 30 wojakow. Wot wojakow ſmy cżaſto ſłyſcheli, zo ſu z Budyſchinom jara ſpokojom, dokelž běchu w kóždym naſtupanju derje zaſtarani.

Z Kulowa. Pſchedſtejerka naſchich miłoſcziwych ſotrow je někotre njedżele w cżeſkich lazaretach pomhała a ſo zaſy zbożownje domoj wróczíła.

Z Marijneje Hwězdy. Wot ſpoczatka zańdżenoho měſaca je tudy 20 koži za ranjenych wojakow pſchihotowanych, k wothladanju kotrychž běſchtej tudy dwě miłoſcziwej ſotſe. Dokelž pak běſche hižo wójny konc, ſu na cżeſczehódne poſkicżenjo klóſchtra ſem jenož ſchtyrjo ranjeni wojacy póſłani.

Z Marijnoho Doła. Na ſ. Bernarda je tudy naſch hnadny k. biſkop Ludwik na pſcheproſchenjo Božu mſchu a ſwjedżeńſke prědowanjo dżerżał. Ludźi běſche tu lětſa wjele wjacy dyžli druhe lěta.

Naležnoſcze towarſtwa.

Do pokładnicy ſu ſwój lětuſchi pſchinoſchk dale zapłacżili kk.: 215. Hana Rjeńczowa ze Zdżerje; 216. knježna Paula, ſubpriorka w klóſchtrje Marijnym Dole.

Dobrowólny dar: R. V. ſubpriorka Paula z Marijnoho Doła 15 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcżeni: Jan Bernhard, ſ. Handrija Mikławſcha Hrjehorka, měſchczana a krawſkoho miſchtra; Hańža, dż. Mikławſcha Riedela, khěžkarja we Słonej Borſchczi. — Zemrjecżi: Handrij Jakub, ſ. Jana Ulbricha z Makſec, 4 l. 9 m.; Madlena, mandżelſka Morica Seiferta, khěžerja a murjerja na Židowje, 36 l.; Hana, dż. M. Seiferta, 9 m.; Hana, dż. Jana Leſchawy, měſchczana, 3 n.; Hańža, wudowa Jgn. Degwera, zwóńka, 80 l.

Z Radworja, w auguſtu. Kſchcżeni: Hana Auguſta, dż. Handrija Akermanna, żiwnoſczerja z Khelna; Mikławſch, ſ. Michała Handrika, wobydlerja we Kamjenej; Jakub, ſ. Jakuba Haſche, khěžkarja we Radworju. — Zemrjecżi: Marija Madlena, dż. Jana Renczа, potkublerja we Brjemjenju, 6 dnj.; Khryſtian Bohuwěr Richter, wobydleŕ we Kamjenej, 62 l. 9 m.; Hana, dż. Michała Kotſche, khěžkarja we Kupjanſkej Dubrawje, 5 m.

Cżiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 18. 15. septembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Scježhwki palencpicja.

Zo ſo na jěźi a piczu zwjeſelimy, njeje hrěſchne; ſam ſwjaty Pawoł hižom praji: „Njech jěſcze abo pijecze, cźińcze wſchitko k cźeſczi bożej!“ Je-li Bóh tón Knjez najprjedy nam cyrobu poſkicźuje, zo bychmy žiwjenjo zdźerżeli a nowe mocy dostali, dha je wón też pódla ſwoju dobroczinoſcź zjewicź chcył a cyrobu tak ſcźinił, zo bychmy na njej wjeſelo a wokſchewjenjo namakali. Cyle napſchecźo bożej woli pak je, zo by cźłowjek jeno wjeſela dla jěź a napoj k ſebi brał, zo by pſchecy na nje myſlił, pſchewjele na nje wudawał a wjac wužiwał, hacź je trjeba. Pſchez měru jěſcź a picź je pak hrěſchne, dokelž ſo pſchez to cźłowjek pſchecy bóle ſkocźeczu pſchibliżuje; we nim haſnje kóżda njebjeſka myſl a boża hnada joho wopuſchczi. „Duch ſwjaty, praji piſmo, njebydli we wutrobje, kotraž je złomu lóſchtej podata.“ Kóżdy ſtrózby widźi dźeń wote dnja zrudne ſcźěhwki pſchezměrnoho picźa — jeno picźk njewidźi, ſchto cźini; kaž cźma leži na joho wocźomaj a rozomje, zo by ſo z błudnoho pucźa wjacy njewotwobrocził.

Hdyž Bóh tón Knjez hižom Kainej pſchiwoła: „Twoje žadanjo ſteji pod tobu a ty dyrbiſch nad nim z knjezom bycź“, dha płacźi tute ſłowo wjele bóle też nam kſcheſcźanam. Kak hrěſchnje, hdyž cźłowjek pſchez picźo ſwoju wolu a ſwój rozom, tajke kraſne dary boże, na tele zrudne waſchnjo kóncuje. Zrudnje ſo hroznym rycźam, hrěſchnym žortam picźka pſchipoſłucha, hdyž jim tajke helſki woheń palenca wucźiſchcźi. Chcemy nětko někotre ſłowcźka wo ſcźěhwkach picźa rycźecź, zo bychmy tak ſwoje wotpohladanjo dokonali.

1) Njemĕrne wužiwanjo palenca kóncuje ſtrowotu. We naſchich cžaſach je wjele towarſtwow a bratrſtwow zeſtupiło, kotrež ſwojim ſobuſtawam palenc-picžo chle zakazuja; a zo bychu ſo tajke towarſtwa rozſchĕrili, wudawaja ſo wot nich wſchelake knižki, we kotrychž ſo zrudne ſcžĕhwki picža pokazuja. To je khwalbne. Palenc kóncuje po cžaſu tež najſtrowſchoho cžłowjeka a ſtorcži joho do cžaſa do khoroſcžow. Picžk je runja cžłowjekej, kiž ſebi žiwjenjo z mocu wozmje, jenož zo tón to nadobo, tamón pak bóle pomału cžini. Ach, nĕkotryžkuli młodženc cžehnje lĕdma ſwoje wot tohole jĕda ſpalene ſtawy, kotrež mohłe hewak ſtrowe a wjeſołe bycž. Nĕkotryžkuliž picža dla ſwoje ſtawy wjacy trjebacž njemože a cžiſnje ſo tak bjez džĕła a zaſłužby do ſtaroſcžow, do zažnoho rowa, měſto zo by hiſchcže wjele lĕt žonu a džĕcži žiwicž mohł. Kak budže khuda duſcha tajkoho do cžaſa hinjenoho picžka pſched ſudom božim wobſtacž móc, hdyž khoſtace ſłowa zaſłyſchi: „Hlej, telko lĕt hiſchcže mohł ſtrowy a žiwy bycž a mohł ſo za ſwojich ſtaracž, telko hiſchcže mohł ſebi we wĕcžnoſcži zaſłužicž, telko lĕt ſy ſebi žiwjenjo ſkrótſchił; ale ty hinak chcył njeſły!“

2) Wjele pjenjez ſo podarmo a z hrĕchom na picžo wumjeta! Wuda-li cžłowjek druhdy za nĕkajke wjeſelo nĕſchto po ſwojim zamoženju, ſchtó chcył jomu to za złe mĕcž? Hdyž pak nĕchtó ſwoje pjenjezy jenož k tomu wudawa, zo by ſo prawje napił, zo by, měſto zo ſwoje cžĕło pſchez wjeſelo zaſy k džĕłu poſylni, je poſłabił, kóncował; hdyž jedyn ſlĕborny kroſch za druhim, měſto zo by ſo doma nałožił abo doły ſo płacžił, ſo za ſchkódne wjeſelo wudawa, hdyž ſo picža dla we hoſcžencach ſedžo na ſwoju winowatoſcž zabudže, kajki je to hrĕch pſched Bohom, kiž je nam žiwjenjo k chle druhomu wotpohladanju darił! Kak ſo picžk poſtróži, hdyž ſu ſo te ſlĕborne k 10, 20 a wjacy tolerjam nahromadžile, hdyž budže ſłyſchecž dyrbjecž, kak wjele dnow a njedželow je picža dla džĕło na boku woſtajił.

3) Picžo kóncuje zbožo domow a ſwójbow. Kak cžiſche a zbóžnje mohła nĕkotra ſwójba we ſwojim domje bycž, njeby-li nan abo ſyn picžu podaty był! Kajke horjo pak je we domje picžka! Doniž ſo hoſpodar po picžu wokoło honi, ſedži doma wboha žona abo macž, połna boloſcžow, zo mohła ſo jej wutroba puknycž; ſylzy ronja ſo po ſuchim khlĕbje, dokelž wſchitko, ſamu draſta dyrbi tradacž, hewak picžk doſcž mĕł njeby! A hańba, pſchińdže-li potom hoſpodar domoj; jedyn ſakr wulecži za druhim, njepſchiſtojne rycže, hrĕſchne požadanja, hrube puki za wbohu žonu, zrudny pſchikład za džĕcži ſu zrudne ſcžĕhwki. Kajki hrĕch, napſchecžo tym tak zakhadžecž, kotrymž je hewak lubоſcž winojty!

4) Je-li nan picžk, dha pſchehrĕſchi ſo tež nad ſwojimi džĕcžimi pſchez zły pſchikład a napomina je k złomu. Prĕnja winowatoſcž ſtarſcheju je, ze byſchtaj ſwoje džĕcži pſchez dobry pſchikład k dobrym cžłowjekam wudoſpołnikej. Kajki pſchikład pak jim picžk dawa! Wbohe jehnjatka, kiž macže pjanoho nana doma, wbohe kurjatka, kiž dyrbicže — lĕdma zo ſcže ſwĕt wuhladałe

— ſwědkowje hrěſchnoho zakhadźenja bycź, ſwědkowje žałoſcźacych ſylzow maczernych! Schtó móže ſebi wot was žadacź, zo budźecze wy něhdy hinaſche; jeno hnada boža móže was we dobrych puczach zdźerżecź. Waſch nan pak je waſchich duſchow mordař.

5) Piczo dowjedźe do wjele wjac hrěchow a k zakomdźenju winowatoſcźow. Do cźoho piczk njepadnje! Kak wjele zwadow, pukow, złych rycźow, njepſchecźelſtwow, proceſſow atd. je hižom palenc porodźił! Njeje žadyn dźiw wjacy, hdyž cźłowjek ke ſkoczecźu poniżeny, ſwoje winowatoſcze napſchecźo Bohu a bliżſchomu zabudźe, hdyž ſwjate dny pſchez piczo a njeſchwarnoſcze wonjecźeſcźi. — Ale, njemohł dha ſo piczk zaſy polěpſchicź? — Lohcy nic. Praji hižom pſchiſłowo: Njecźiſty wróczi ſo z rědka, piczk njewróczi ſo ženje na prawy pucź. Kaž zakliwanjo leži na piczku, zo wón k potrjebanju rozoma wjacy njepſchińdźe, zo wón piczo hiſchcze za dobry ſkutk dźerži. Kak zrudnje potom, hdyž k piczkej ſmjertny jandźel ſo pſchibliżuje; kak huſto, wo tym dźeń wote dnja ſłyſchimy, kak huſto piczk pjany wotemrje — a to nic na khorym ložu; pak ſłyſchiſch, zo tu jedyn we korczmje pſchi palencu ſedźo wjacy ſtanył njeje, pak, zo je pjany ze ſkhoda dele panywſchi ſo zarazył, pak, zo je pjany do rěki panył a ſo tam tepił, pak zo je wonka zmjerznył a tak a hinak! Bě tajki hódny, zo joho ſwoje ſobucźłowjekojo hiſchcze „cźłowjeka“ mjenowachu, zo joho k rowej pſchewodźachu? Kak ſo piczk zeſtróži, hdyž nětko hiſchcze pjany — we pſchichodnej minucze pſched ſudom božim ſteji! — Kak ſo jomu póndźe, hdyž lědma ſprawny wobſteji?

6) Piczo dowjedźe do hele. Móżeſch-li, luby cźitarjo, dha pohladaj w duchu do bjezdna wěcźnoho zatamanja, hdźež ſo woheń z wodu měſcha a ſłyſch bolоſcźiwe hłoſy tych, kiž ſu ze żeleznymi rjecźazami tam jecźi! Běda, běda! Wjele piczkow widźiſch bjez nimi: ſłyſchiſch, kak tſchepotaja a płakaja, zo ſu tak ſlepi, tak błudni byli a za bleſchku palenca ſo do zatamanja cźiſli — wěcźnje — wěcźnje! Dha njemólcze ſo, piczk, kiž bjez pokuty wumrje, do njebjes njepóndźe!

Hdyž pak wo ſcźěhwkach picźa rycźu, dha ſměm tudy ſłowa ſławnoho lěkarja woſpjetowacź, kiž wo piczu ſlědowace praji. Je to mjenujcy we ſwojich cźaſach daloko znaty Hufeland. Ja dźerżu, praji wón, za ſwoju winowatoſcź, powſchitkomnu khoroſcź rozpomnicź, kotraž, njeznata, zrudne ſcźěhwki za ſobu cźehnje a w cźichoſcźi pſchecy dale wokoło ſebje hraba a kotraž khoroſcź je tohodla tak zrudna, dokelž ju nichtó za khoroſcź njedźerži. Ja rycźu wo palencowej khoroſcźi. My cźěkamy a bojimy ſo opija, belladonny a druhich jědow a — palencej, kiž we ſobu ſtabſchi jěd nima, ſmy měſchcźanſke prawo dali a dowolamy jomu, zo naſch krasny młody lud kóncuje. Ja widźach dźěcźi we kolebcy, kotrymž ſo hižom tutón jěd dawaſche; widźach ſwójby ſo jeno pſchez tohole njepſchecźela cźłowjekow njezbóžne cźinicź, tyſacy a tyſacy młodych mužow palenca dla do cźaſa k rowu hicź — abo cźas žiwjenja krajej k wobcźežnoſcźi bycź. Ja

ſym ſam też zrudne dny dożiwił, zo lěkarjo bjeze wſcheje pſchicżiny tutu juchu ſtrowym a khorym hako lěkarſtwo podawachu a pſchez to khoroſcż rozſchěrjachu.“ Ale, kak móże palenc ſchkodżicż, praji někotryżkuli, hdyż jón telko ludżi pije, kiż tola pſchi tym ſtrowi woſtanu? Tym chcu wotmolwicż: Też Turkoju wukurja dżeń wote dnja tójſchto opija a tohodla jim na prěni dżeń niczo njeſchkodżi. Jěd mjenujemy wſchitke, ſchtoż pak we mjeńſchich abo wjetſchich dżělach wużite, do cżłowjeczoho cżěła namócne (gwaltne) a ſchkódne pſcheměnjenjo pſchinjeſe. Jěd je dwoji, pak rozhorja żołdk, każ arſenik, żiwe ſlěbro atd.; pak puſchczi ſo do nervow a krewje, woſobnje do mozow a pſchinjeſe za ſobu hłuboki ſpar a błudnoſcż; tele jědy rěkaja narkotiſke. K tymle jědam ſłuſcha opium, kakate jabłuko (jakotawa), a też — palenc. Po mjeńſchich dżělach wużity palenc pſchinjeſe wěſtu wjeſokoſcż, napina mozy -- wjele palenca pak wobjerje rozom, zawjercżi hłowu, a wobcżeżuje jazyk, cżini, zo huſto padamy a do hłubokoho ſpara padnjemy; toho pak, kiż pſchewjele pije, boża ruczka trjechi. Cżim bóle něchtó palenc pije, cżim bóle ſo też tute ſcżěhwki woſłabja, tohodla pak ſchkódliwe woſtanu! Każ pola kóżdoho jěda je też pola palenca dwoja ſmjercż, pak nahła abo pomała; a ta poſlenja je, na kotruż dyrbju z jenym ſłowom ſpomnicż. Wona je, kotraż we naſchich dnjach powſchitkomnje kuježi, kotraż do organiſacije cżłowſkoho cżěła hłuboke rany bije a kotraż ſo tehdom hako khoroſcż pokaże, hdyż je pomoc hižom pózdnja. Tohodla chcu ja też zrudne ſcżěhwki wſchědnoho picża zeſtajecż a mjenowacż. Palenc napina, każ ſmy prajili, naſche nervy a mocy ducha, ale jenoż na krótku khwilu, je to nahłe pſchepinanjo naſchich cżěła a duſche mocow a na te ſcżěhuje wotpjeczo. To je tola kóżdomu wědome, zo cżim ſylniſcho něchtó ſwoje mocy napina, cżim prjedy jomu wuńdu; tak móżemy też bjeze wſchoho dwělowanja wěricż, zo ſchtóż ſo dżeń wote dnja wopije, ſo też wſchědnje poſłabi. Tſchepotanjo rukow, poſłabjenjo ponjatka, zahłupjenjo hłowy a wěſte zaſtaczo naſchoho żiwjenja, kotreż jenoż nowy portion palenca zaſy wubudżi, ſu prěnje zrudne ſcżěhwki. Bórzy pak pokaże ſo też hłowwywjercżenjo, wuſchow zyncżenjo a padaca khoroſcż. Rozdżěłanjo cyroby cżerpi pſchez palenc wjele; pſchez njón nahromadżi ſo we żołdku pſchewjele kiſaliny; jědż wjacy ſłodżecż njecha, je-li zo doſcż ſele a popjerja w nich njeje. Skoro żołdk niczo wjacy njerozdżěła, khiba zo jědże, we kotrychż je wjele ſpirita; wſcha żadoſcż za jědżu zhubi ſo a dżenſa wěſte duſchenjo we żiwocże a jutſe zaſy wulke běżenjo, to ſu prěnje znamjenja, zo je cżłowjek poſlenje thdżenje żiwy. Huſto doſcż zatwjerdżi ſo żołdk a picżk wublumje wſchitko, ſchtoż jě; lěkaŕ jomu wjacy pomhacż njemóże: wón dyrbi boloſtneje ſmjercże z hłodom zahinycż. Też wutrobno ſo pſchima; ſuchi kaſchel a wuzka wutroba ſu prěnje ſcżěhwki, we płucach (lunge) naſtanu ſuki a jětſcheſchka, krawy kaſchel ſo ſkoro namaka: picżk widżi prjedy ſebje dothu khoroſcż a wěſtu ſmjercż. Najhuſcżiſcha khoroſcż pola picżka pak je wodukawoſcż (Waſſerſucht). Wón kóżdy dżeń pſchibjera a je rjany połny, każ měſacżk. Tute

naducžo pak je hižom khoroſcž, dopokaz, zo žołdk chrobu do wody, nic pak do krewje a mjaſa pſchewobrocža. A tuta wodukawoſcž pſchez palenc njehodži ſo wjacy zahojicž. Pódla tutych ſtraſchnych khoroſczow naſtanu hiſchcže druhe jara wobcžežne; bjezwocžo je kaž z khoprowej tarcžu (ſcheibe) wobcžehnjene; wěſte koſkotanjo na cyłym cžěle, hrozne jětſchenja pſchinjeſu wulke boloſcže. — Njedyrbjak palenc dobry bycž, hdyž je žołdk ſkaženy abo hdyž ſmy tucžne jědže pojědli? Kóždy rozomny lěkař praji na to: „Ně!“ Hdyž je žołdk ſkaženy, dha je cžiſta woda a póſt najlěpſche; toſame płacži, hdyž ſmy cžežku jědž k ſebi brali. Palenc njeda žołdkej jědž rozdžěłacž; wěſcže ſcže hižom na hermankach widželi, zo ſo někotre hady a druhe zwěrjata we ſpiritu khowaja, a to jeno tohodla, zo bychu bórzy njehniłe. Tak cžini tež palenc jědž hiſchcže krucžiſchu a cžežſchu, ženje pak ju njerozdžěła. Ale, kóždy cžuje, zo je na palenc lóžo a tež hrozny ſchmak za tukom ſo zhubi! To poſlednje je wěrno, dokelž je palenc ſylniſchi a na jazyk bóle pali, dyžli tak; wjetſcha boloſcž pſchecy mjeńſchu zacžěri. Komuž ſo ruka wotrubnje, tón njecžuje, hdyž traž je ſo prjedy do porſta rěznył. Te cžiſchcženjo we žołdku pak pſcheſtanje, dokelž ſo tam nětko pali a hrěje. Hdže je tež něchtó ſłyſchał, zo je ſo khoromu hdy palenc wot lěkarja wukazał?! Tohodla njech kóždy tule juchu, kiž je cžert warił, hidži. Je-li tohodla mjez mojimi cžitarjemi někotry picžu podaty, tón njech hižom z cžaſom pomyſli, kajke zrudne ſcžěhwki to za ſobu cžehnje, a njech ſo picža wotrjekne. Schtož ſym powjedał, je cžiſta wěrnoſcž, kotruž ſmy pſchez zrudne ſchule nawuknycž dyrbjeli. Pſchińdž k ſebi a hidž ſo, za někotre krepki palenca ſwoje cžaſne zbožo a ſwoju duſchu pſchedacž. Wotorhń ſo wjazkow hele a znicž te ſłowa: zo ſo picžk ženje wjacy njepolěpſcha. Ty maſch cžežki nadawk, ale dodžěłacž jón tež móžeſch. Ja chcu tebi do kónca jedyn pſchikład powjedacž, kak je ſo jedyn wuwołany picžk z božej hnadu polě-pſchił. Bydleſche we małej wjeſcy wumjelc (künſtler), hewak pſchiſtojny a mudry muž, jenož ſchkoda, zo wjele pijeſche. Kóždomu bě žel a wón ſam cžujeſche we lěpſchich hodžinach, kajka móc je nad nim z knjezom. Huſto chcyſche ſo polěpſchicž, ale pſchecy padny zas do ſtaroho pſchiwucženja. Tu ſo jomu junu dživne dži-jeſche; wón ſtojeſche pſched ſudom božim, a mějeſche ſo zakitacž. Hdyž pak hłós ſprawnoho ſudnika wuſłyſchi, napadnje joho ſtrach, zymny pót běži po nim, wſchě ſtawy tſchepotaja. We tutych ſtróżelach wotcucži; ale tež nětko hiſchcže widži wobliczo ſwojoho ſudnika. „Hdyž, praji wón nětko, mój ſudnik we ſonje tak ſtraſchny je a mje tak poſtróži, kak hakle budže mi, hdyž budu pſched nim ſtacž.“ A ſtanywſchi khwata ke mſchi a ſlubi a pſchiſaha: zo wot tuteje hodžiny žaneje krepki palenca wjacy picž njecha. A wón je tež ſłowo dżerżał a joho dobry pſchikład je we woſadže wjele dobroho ſkutkował. — Kóždomu druhomu picžkej chcył tehdy pſchiwołacž: Dži a cžiń ty tež tak! To je tón jenicžki ſrědk, ſo picža wotrjeknycž, zo ſebi prajiſch: pak dženſa — „pak nihdy.“ Ty mohł prajicž: Twoje ſłowa ſu cžežke, ſchtó mohł je ſłyſchecž?! Hdy by ſo tebi wot lěkarja

prajiko, zo dyrbiſch ſkoro wumrjecz, jeli ſo palenca njewotrjeknjeſch, ty by wěſcze cžinik; a ſchtož możeſch za te někotre lěta žiwjenja cžinicz, za njeſmjertnu duſchu cžinicz njechaſch? Dżenſa abo nihdy, tak ſebi praj a rozbij palencowu bleſchu! Dokelž je dawno znata wěc, zo ſo žadyn picža njewotwucži, kiž traž je ſebi prajik: kóždy dżeń kuſk mjenje, tak to też póńdże. Ně, je-li prěnja ſchklenca dele, dha ſu wſchě dobre prědkwzacža kaž wot wětra zahnate a ty ſtejiſch na ſtarym měſcze. Praji hižom naſch zbóžnik ſam: Pohorſchuje-li cże twoje woko abo ruka abo noha, dha je wutorhń; lěpje, zo z jenym wokom a jenej nohu do njebjes, hacž z woběmaj woczomaj a nohomaj do wěczného zatamanja dżeſch, we kotrymž waka njewotemrje a woheń njehaſnje. Hdyž ty tak, luby picžko, picža zrudne ſczěhwki widżak ſy, kak dołho hiſchcże daſch na ſo cžakacz, prjedy hacž ſebi prajiſch: „pak dżenſa, pak nihdy!“ Schtóž ma wuſchi k ſłyſchenju, tón njech ſłyſchi.

K—š.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Pruſka. W zańdżenym měſacu bu we wſy Lützen, hdżež 16. novembra 1632 kral Guſtav Adolf na bitwiſchczu zrudnu ſmjercz namaka, nowa miſſionſka ſtacija poſtajena a z duchownym wobſadżena. Miſſion w Lützenje możeſche ſo jenož zakożicz, dokelž dżěczi a pſchichodne dżěczi njeboh ryczerkubleria Handrija Joſtena w Neuſu joho poſlenju wolu wuwjedżechu a 8000 toleri k tomu darichu. Je to hižom ſchtyrnate miſſionſke měſtno, kiž bu z katholſkim duchownym wobſadżene w knježerſkim wokrjeſu Merſeburg, hdżež bě pſched 18 létami jenož jenicžka katholſka fara w Halle. Tak buchu pſchez pŕocowanja towarſtwa ſw. Bonifacia w tutym cžaſu nowe fary abo miſſiony założene w tutych měſtnach: Alsleben, Delitzſch, Eisleben, Eulenburg, Lützen, Merſeburg, Naumburg, Sangerhauſen, Torgau, Weißenfels, Wittenberg, Zapfendorf a Zeitz. Runje tak zwjeſelace rozſchěrokoſczenjo naſcheje cyrkwje je w proteſtantſkej wokolnoſczi Barlinſkeje delegatury, kotraž provincy Brandenburg a Pomorſku wopſchija. W lěcze 1842 bě we tutym cyłym wokrjeſu jenož 6 katholſkich farow, a to we Barlinje, Frankfurcze nad Wódru, Potsdamje, Spandawje, Stettinje a Stralſundże. Hacj do lěta 1848 pſchindżechu k tutym ſczěhowace miſſionſke fary w Brandenburgu a w Stargardże, pozdżiſcho doſtachu fary: Bergen (na kupje Rügen), Bernau, Charlottenburg, Köslin, Kohlberg, Fehrbellin, Fürſtenwalde, Greifswalde, Grünhof, Hoppenwalde, Luckenwalde, Luiſenthal, Nauen, Neu-Ruppin, Neuſtadt-Eberswalde, Paſewalk, Prenzlau, Schiefelbein, Schwedt, Stolpe, Wittenberge, Wittſtock a Wriezen. Wyſche toho buſchtej w Barlinje dwě nowej farje w pſchedměſcze założenej, fara ſw. Michała a ſw. Boſczija; też dżěła ſo na to, zo ſo w bliżſchim cžaſu tſecża tajka fara w Barlinje założi. K tej ſamej je hižon njeboh miniſterialny radżiczel Aulicke pjenjezy wotkazał. Tak změja nětk za 60,000

katholikow Barlinſkeje delegatury 34 farow. Tež buchu wot lěta 1848 ze ſtareje klóſchtyrſke woſady Nowa Cala 8 nowych farow załoženych; mjenujcy: Khoczebuz, Kroſſen, Küſtrin, Droſſen, Gubin, Landsberg, Lubin (Lübben) a Brody (Pförten), a wſchitkim duchowni pſchiwdaczi, kotſiž wyſche toho na wjele druhich nowych miſſionſkich ſtacijach Boże ſłužby wobſtaraja. A tola je tuto hakle mały započžatk; pſchetož wjele tyſacow katholſkich hiſchcze bjez božich ſłužbow woſtanu; woni ſu rozpjerſcheni bjez druhowěriwymi a duž zhubi ſo z nich wjele za naſchu cyrkej, jeli ſo z podpjeru wěrybratrow jich cyrkwinſkej nuzy njewotpomha!

Italſka. Kralowſke knježerſtwo je njedawno biſkopa Ranzo w Piacenzy na lěto do jaſtwa a k płaczenju 1000 lirow (nórtow) khoſtanja wotſudźiło, dokelž jedyn farař tutoho měſta po biſkopowym poſtajenju khoromu exkommuniciro-wanomu duchownomu Pizzi nochcyſche prjedy ſwiate ſakramenty wudźělicz, doniž njeběſche po pſchiſłuſchnoſczi zaſy wotwołał, ſchtož běſche pſcheczíwo cyrkwi ryczał a piſał.

Hollandſka. Jědnacze knježnow franciſkankow w Maeſtrichtu, kotrymž běſche pruſki kral za jich ſkutkowanjo w Schleswig-Holſteinſkej rjady dał, bu nětko tež wot rakuſkoho khěžora z kſchižom rjada Franca Józefa wunamjenjenych. Dwě z nich běſchtej hižo na choleru zemrjetej.

Belgiſka. W czaſu cholery bě tudy mało wo „ſolidairach“ ſłyſchecz. To ſu ſobuſtawy towarſtwa, kiž hako pſchiſłuſchnoſcz na ſo wozmu, zo nochcedźa ženje ani na ſmjertnym łožu pomoc duchownoho žadacz. Bjeztymzo hewak ſolidairowje z djabołſkej ſtaroſczu na to kedźbowachu, zo by žadyn ſkhorjeny z jich towarſtwa duchownoho njepowołał, ſu woni w czaſu cholery w ſwojej kedźbnoſczi tak popuſchczili, zo duchowni, miłoſczíwe ſotry a ſobuſtawy Vincencowych towarſtwow pola khorych a mrějacych ſolidairow nuts a won khodźa. Pſchi wjele zemrjetych na choleru a pſchi tajkej mnohoſczi ſolidairow běſche zrědka pohrjeb ſolidaira, kiž dyrbi ſo wězo bjez duchownoho ſtacz, w nowinach wozjewjeny. Smjercz na jazyku — žada za duchownej pomocu a njezbožo njewěry je tež ſłabomu mrějacomu wóczku jaſne!

Ruſowſka. Gubernator Tołſtoj běſche prämiju za nowy ruſowſki katechismus wupiſał. Wot 100,000 a wjach ruſkich duchownych njebě ſo ani jedyn ze ſwojim džěłom a wucženoſczu wo to poprócował. Hubjene znamjo za tamniſche ſchismatiſke duchownſtwo!

Aſia. W Korea ſtaj dwaj francózſkaj biſkopaj ze ſydom duchownymi martrarſkeje ſmjercze wumrjeli. — W khěžorſtwje Anam w zadnjej Indiſkej namaka ſo 57 miſſionarow, 248 duchownych a 507,000 katholikow.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Zła cholera je hischcze pschechy w měscze a hischcze bóle na Židowje. Měschczanska rada je tak mjenowany „Neuhaus“ psched chełnskimi wrotami za choleralazaret postajiła a wosebje dla cholery schtyri katholske tak mjenowane schěre sotry (mikoscziwe knježny) pschez hnadnoho k. biskopa z Drježdzan powołała; dwě z nich stej nětko w Neuhausu a dwě běschtej za měschczansku khorownju (khoru khěžu), hdzež je też wjele pruskich wojakow, k pomoch datej, kotrejuž jena pak je w tych dnach zasy do Drježdzan, dokelž njemějesche dosch dzěła. Za Židow je choleralazaret w nowotwarjenej schuli, kotryž wustojny lěkař Dr. Büttner z Drježdzan a tsi drježdzanske sotry diakonissy wobstaraja; schtwórtk běsche tam 23 khorych. Bóh daj, zo by khorosch borzy pschestała!

Z Budyschina. Po dzesaczměsaczným pschebywanju we kölnskim seminaru je so zbožownje k nam domoj wrócził k. Jurij Luscżanski z Wotrowa. Wón ma hižo swjecziznu diakonata a dostanje poslenju (měschnisku swjecziznu) sobotu 22. t. m.

Z Budyschina. Srjedu bu tudomny wojerski lazaret zběhnjeny; khežorscy rakuscy wojacy wotjědzechu wutoru pschez Zhorjelc a Schlezynsku domoj, a někotsi pruscy a sakscy srjedu. Dotal njezahojeny rakuski major k. Raisp bydli nětko w privatnym domje k. krajskoho direktora. Diakonissa (sotra) Madlena wotjědze do Erfurta a diakonissa Julia do Kaiserswertha pschi Rajnje.

Należnosche towarstwa.

Do pokładnicy su swój lětuschi pschinosch dale zapłaczili kk.: 217. Jan Wels z Hrubjelezic; 218. Marija Mjenjec z Czemjeric; 219. Madlena Cymerowa z Budyschina; 220. žiwnoscžeŕ Michał Kocor ze Schunowa.

Dobrowólny dar: W. z H. 2 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeny: Karl Hermann, s. Jana Gustava Kühnela, krawskoho mischtra. — Zemrjeczi: Marija Madlena Markec z Budyschina, 29 l.; Marija Antonia, Joachima Stolle, schtrymparja na Židowje, 2 l. 5 m.; Michał Fulk, khežnik na Židowje, 60 l.; Hana Marija rodź. Gählerec, mandzelska Jana A. Fulka na Židowje, 30 l.; Marija Frencelowa na Židowje, 65 l.; Marija Madlena Rychtarjec, 65 l; Bernhard Karl, Karla Schmidta, blidarja na Židowje, 1 l.; B. Wylem Meitzner, khežnik a schewc z podhroda, 33 l.; Marija rodź. Kschižankec, mandź. Jana Schneidera na Židowje, 34 l.; Eduard Salm, schtrympaŕ, 62 l.; Jan Dittrich, schtrympaŕ, 50 l. 4 m.; Karl Busch ze Židowa, 62 l.; Hańža, dź. Michała Delenka, 4 l.; Hańža Khata, dź. Jurija Zarjeńka, wójnarja na Židowje, 7 m.; Jurij Hellgest, ze Židowa, 54 l.; Pawoł, s. Karla Augusta Salma, schewca z podhroda.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 19. 6. oktobra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w kniharni 12½ nsl. lětnje.

Różowc abo rózarij

najzbóžniſcheje knjeżny Marije.

1) Cyrkej mjenuje Mariju potajnu, duchownu róžu. Runje kaž je róża mjeze wſchitkimi kćenjemi najrjeńſcha a z najluboznijſchej wónju: tak je Marija mjeze wſchitkimi cłowjekami najwoſobniſcha, najdoſpołniſcha, Bohu najſpodobniſcha. Dokelž ſo Marija tak často róża mjenuje, wozjewjeja wěriwi ſwjatej Mariji ſwoje poczeſczenjo pſchez wěncy a róże, kotrež za nju wija a z kotrymiž jeje ſwjeczata a woltarje wudebjeja. Tola we zahrodach roſczene a wukczěte róże bórzy wjadnjeja a móżeja ſo ſwjatej Mariji ſpodobacz dla dobreje wole a wutrobneje luboſcze dawaczerja. Tale njedoſpołnoſcz zbudżeſche hinaſche wěncy pleſcz, kiž njewjadnjeja, z khwalbow a próſtwow ſwjatej Mariji podawanych. Kaž ſo z różiczkow wěncy wija, tak ſo pleczeſche z horta biſkopa ſwjatoho Hrjehorja z Nazianza (we 4. ſtotyttu) duchowny wěnc k czeſczi maczerje bożeje, zeſtajany z khwalenjow kralowny njebjes. Tež we naſchim czaſu je waſchnjo pobożnych tſcheſczanow, ſwjatej Mariji pleſcz a podawacz tajki duchowny różowy wěnc: ja měnju **różowc abo rózarij.** Je to waſchnjo pomodlenja, we kotrymž 15 krócz „Wótcže naſch“ z pjatnaczimi dżeſatkami jandżelſkoho powitanja zjenoczamy a pſchi kóżdym dżeſatku runje tak wjele z najwažniſchich potajnoſczow ſwojoho wumożenja pobożnje rozpominamy.

2) Wo naſtaczu tuteje pobożnoſcze powjedaja nam podawizny ſczěhowace.

Na kóncu 12. stotytka rozschěrjachu we južnej Francózskej Albigensojo swoje schkódne błudy. Woni běchu najhórschi njepschecželojo Jězusoweje cyrkwje. Wot mócnych, za cyrkwinymi kubłami a zamoženjom žadoscživych zemjanow podpjerani, hanjachu woni boże słužby, spowalachu cyrkwje, pschesczěhachu měschnikow a wěriwych. We wulkich cźródach woni po kraju cźahachu a skóncowachu wsy a města tych, kotsiž jich błudam so pschizamknycź njechachu. Swětna wyschnoscź běsche napschecźo nim słaba. Toho dla pósła naměstnik Jězusowy, romski biskop, prědarjow z rjadu cistercienssow, ale też jich próca zdasche so podarmo bycź. Też swjaty Dominik († 1221) prědowasche dołhe cźasy napschecźo nim. Hdyž so też jomu tele japoschtolske dźěło poradźicź njechasche, wza wón swój wucźek k macźeri bożej a proschesche ju wo pomoc napschecźo njepschecźelam cyrkwje. Wodnjo a w nocy ju ze swojimi próstwami nadběhowasche. Tu zjewi so jomu swjata Marija we njebjeskej krasnoscźi, tsi kralowny běchu z njej a kóžda měješche 50 knjeźnow wokoło so. Prěnja kralowna ze swojimi słužownicami běsche we běłej drascźe, druha we cźerwjenej, tsecźa we złocźanej. Marija pak jomu tute widźenjo wu jasni a praješche: „Potajnoscźe podjecźa, naroda, žiwjenja a cźerpjenja mojoho lubowanoho Syna su mój róžowy wěnc. Z tym chcu ja zwjeselena bycź. Wzmi dha tónle mój róžowc a prěduj jón wschudźom. Wón budźe spěschny a mócny srědk napschecźo złomu. Pschez njón zniczísch błudy, zacźěrisch złóscźe, a póccźiwoscź so zasy na zemi rozschěri. Z nim posylnisch wěru, zbudźisch nadźiju we wěriwych a liwkich, a we kschescźanach so nimale hasnjena luboscź k Bohu zasy rozhori. Pschez njón so zabłudźeni wobrocźa a wobrocźeni budźeja zbóžni."

Tróschtowany a zwjeseleny pschez tele widźenjo dźěsche Dominik do hłowneje cyrkwje we Tulusu. Cźródy ludu běchu tam zhromadźene a wón prědowasche jim sprawnoscź božu a pschibližace sudźenja boże. Hako wosobny srědk k stajenju božoho hněwa wozjewjesche jim wón pobožnoscź róžowca. Lud ju z wjesokoscźu nawukny a wschudźom so róžowc k cźescźi bożeje macźerje spěwasche a swj. Dominik móžesche bórzy pytnycź, zo róžowc swoje slubjene płody njese a zo so błudy zhubjeja a kschescźanske zmysłenjo a žiwjenjo pschiběra. We 14. stotytku, hdyž běsche mór Europu zapuscźił, wopschesta tale pobožnoscź, ale bu we 15. stotytku zasy wobnowjena.

3) Róžowc swjatoho Dominika k cźescźi najzbóžnischeje macźerje bożeje zapocźina so, kaž je znate, z wěru, na cźož scźěhuje wopominanjo 5 radoscźiwych, 5 beloscźiwych a 5 hordoscźiwych potajnoscźow. K kóždej potajnoscźi słuscha 1 „wótcźe nasch" a 10 Strowa sy Marija a 1 „Cźescź budź Bohu Wótcej atd.'"*) Tute 150 jandźelskich powitanjow dopomnjeja na runje tak wjele psalmow měschniskoho spěwanja a mjenuje so tajke spěwanjo „psalter" abo wulki róžowc.

Druhe waschnjo róžowca dźěli psalter do 3 dźělow, kotrychž kóždy ma z

*) Tak so w Romje a druhdźe spěwa.

50 jandżelſkich powitanjow wobſtacz. Radoſcziwy różowc ſpěwa ſo wot 1. njedżele adventa hacz do popjelneje ſrjedy k poſylnjenju naſcheje wěry pſchez wopomnjeczo Jězuſowoho woczłowjeczenja. Boloſcziwy ſpěwa ſo wot popjelneje ſrjedy hacz do jutrowneje ſoboty k poſylnjenju naſcheje nadżije na bożu ſmilnoſcz pſchez dopomnjeczo na Jězuſowe czerpjenjo a ſmjercz. Hordoſcziwy ſpěwa ſo wot jutrowniczki hacz do 1. njedżele pſchikhada k wopomnjeczu krasnoſcze, kotruż Bóh ſwojim ſwěrnym ſłużobnikam pſchihotuje. Wſchi tuthym małym różowcu ſo pola nas hako zawod wótczenaſch a 3 „ſtrowa ſy Marija“ z wěſthymi próſtwami ſpěwaja a na wjele měſtnach ſo po 5 dżeſatkach hiſchcze jedyn wótczenaſch a jedyn dżeſatk pſchida z wospjetowanjom 5 potajnoſczow. Druhdy ſo tónle ſcheſty dżeſatk tez za khude duſche ſpěwa. (Hlej: „Khwalcze knjezowe mjeno“ ſtr. 268.) Po tymle waſchnju ſpěwany mały różowc ma 63 krócz „Strowa ſy Marija,“ k wopomnjeczu 63 lět Marijinoho żiwjenja na zemi.

We nowiſchim czaſu je tſecze waſchnjo tutón różowc ſpěwacz naſtało, tak mjenowany „żiwy różowc.“ Pjatnacze woſobow ſo zjenoſcza, a rozdżěla kóżdy měſac potajnoſcze wulkoho różowca mjez ſebje. Kóżdy ſpěwa wſchědnje dżeſatk z potajnoſczu, kotraż je jomu na cyły měſac pſchidżělena. Tajke zjenoczeńſtwo 15 woſobow rěkaja róża żiwoho różowca; 11 różow (t. j. 165 woſobow) mjenuja ſo różowy pjeńk; 15 tajkich pjeńkow (t. j. 2475 woſobow) wuczinja różowu zahrodu ſwjateje Marije. Kóżdy ſobuſtaw żiwoho różowca ſpěwa wſchědnje: 1 wěru, 1 wótczenaſch, 10 krócz ſtrowa ſy Marija a rozpomina jomu pſchidżělenu potajnoſcz. Na to praji: „Słódka wutroba mojoho Jězuſa, czińi, zo bych Tebje pſchecy bóle lubował“, a wobzamknje cyle, prajicy: „Czeſcz budź Bohu Wótcej a Synej a t. d.“ Tele waſchnjo różowc ſpěwacz je wot bamża Hrjehorja XVI. (1831 – 1846) pokhwalene a z wotpuſtkami wobdarjene Tele wotpuſtki je nětcziſchi ſwjaty wótc wobkruczit. (K tomu hodzi ſe knižka „Żiwy różarij.“) —

4) Kak ma ſo różowc prawje ſpěwacz? Wo tym njetrjebam wjele prajicz. Zada ſo tez tudy, ſchtoż pola kóżdeje pobożnoſcze. Spěwaj jón czaſto a pilnje. Schtóż jón zrědka ſpěwa, ſo tomu njepſchiwuczi a njezměje ducha praweje modlitwy. Spěwaj jón z dobrym měnjenjom, wubudź prjedy prědkwzaczo, zo chceſch ſwoju pobożnoſcz po ſwojich mocach hacz nanajlěpje a k Bożej czeſczi dokonjecz. Spěwaj jón pobożnje, wobrocz ſwoje myſle na Boha, a jeno na njoho; ſtaj ſo w duchu do joho pſchitomnoſcze, pozběhń wutrobu k njebjeſam. Spěwaj jón ſkładnje, a woſtaj wſchitke khwatanjo; hewak ſpěwaſch po połojcy. Wupraj kóżde ſłowo jaſnje. Woſebje pſchi zhromadnym ſpěwanju dyrbi ſo pomału ſpěwacz z nuznymi pſcheſtawkami k wotdychnjenju, zo móże tez ſłabſchi dych ſobu. Niczo njeje wohidniſche, dyżli robocżanſke khwatanjo, kiż by najradſcho z jednym dychom hacz k kóncej doběżało. Lěpje je ſchtwórt hodżiny dléje ſpěwacz, dyżli khwatacz a ſchmjatacz. Spěwaj z rozpominanjom a

pschemyslenjom potajnoszczow. Staj so we duchu na město podawka, wzmi sebi za so powuczenjo a pschikład z kóždeje potajnoszcze. We radoszcziwym różowcu pokaza tebi prěnja potajnoszcz ponižnoszcz Jězusowu, ponižnoszcz joho maczerje, druha potajnoszcz zjewi tebi Marijinu luboszcz k pschecželstwej; prosch wo jeje wopyt. Tszecza potajnoszcz pokazuje tebi Jězusowu luboszcz, kiž chcysche też Twój bratr bycz. We schtwórtej podaj a wopruj so cyłoho Bohu a prosch we pjatej, zo by też ty Jězusa zasy namakał we stole bożeje hnady. — Boloszczimy różowc pokazuje tebi czerpjenja, kotrež mějesche Syn bożi też za twoje hrěchi wustacz; měj sobuželnoszcz z nim, wobželnoszczej swoje hrěchi, a slub', zo chcesch so a swoje mjaso, z joho łóschtami pschewinycz. — Hordoszczimy różowc pokazuje tebi krasnoszcz horjestanjenoho a do njebjes spětoho Jězusa, mócne skutkowanjo swjatoho Ducha, z kotrohož hnadu móže też twoja duscha so k njebjesam pozběhnycz a krónu wěczneje zbóžnoszcze dostacz. Tajke abo podobne rozpominanjo czini so najlěpje prjedy kóždoho dżesatka. Wone pak je nuzne, a schtóż je samowólnje wuwostaji, njedostanje slubjene wotpustki.

(Skónczenjo pschichodnje.)

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Prahi. Pschi wschej wójnje je so na wutwarjenju a porjedżenju cyrkwje s. Vita pokrocziło; njedawno buschtej dwě drohej nowej barbjenej wokuje zasadżenej, kotrejuż jene bu wot pschekupca Ratzenbecka a druhe wot jeneje knjeżny zapłaczene.

Pruska. Pruske nowiny „Kreuzzeitung" pisaja nam, katholsku cyrkej nastupajo: „Schtoż katholsku cyrkej we nowych krajinach, hacż dotal k nam njestuschacych nastupa, změje nasche knjeżerstwo napschecżo tutej lohke a zbożowne dżěło. Wone trjeba jej jenoż tam tusamu swobodu dacz, kotruż wona hižon w Pruskej dawno ma, a wschitcy budża dospołnje spokojeni. Mjenujcy bjez tym zo w tych druhich němskich krajach a samo we katholskich, mjenje abo bóle policajske wobkedżbowanjo katholskeje cyrkwje za nuzne so spóznaje, je nascha Pruska hižon dawno wopokastwo dała, zo so swobodne a sylne knjeżerstwo swobodneje a samostatneje cyrkwje bojecz njetrjeba. A hacż dotal żana pschiczina njeje, zo njedyrbjała so tuta swoboda też katholskim w tych nowych krajinach, hdżeż je wosebicze też wjele katholikow, dacz, każ hacż dotal pola nas." Pschispomnjenjo. Haczrunje je wěrno, zo je katholska cyrkej w Pruskej jara swobodna, dyrbi tola pruske knjeżerstwo hischcze te zakonje zběhnycz, kiž katholikam najwyschsche městna w krajnych służbach njedowola.

Pruska. Wójsko mějesche we wójnje 43 protestantskich a 21 katholskich duchownych. Wysche toho běsche hischcze wjele duchownych z dobreje wole sobu. Za khorych wojakow we schpitalach a za jatych běsche też derje starane.

Z Roma. Bamž je poruczik, zo by so we wschitkich njedokonczenych tak mjenowanych processach kanonisacije (swjatoprajenja) po możnosczi pokhwatało, dokelž dyrbi so k lětu pschi 1800 lětnym jubileju martrarstwa s. Pětra tež swjatoczna kanonisacija dzerżecz. Wudebjenjo cyrkwje s. Pětra je hižo poruczene a bydła za cuzych biskopow so pschihotuja.

(Z wójny.) Wójna ma wschelake wopokazanja bożoho dziwnoho wjedzenja, kotrež nam wobswědczeja, kak Bóh sobuczłowjekam wopokazane dobroty hižon na zemi mytuje. Po bitwje pola Kraloweje Hródca měješche wotdželenjo khežorskich dragunarjow czękanjo zakitacz. Woni chychu sczěhowacoho njepschecjela wote wsy wotdzerżowacz, pschez kotruż artilleria czehnješche. We wsy běšche wulka měschenca wozow a koni. To nich běšche so něhdże schtyrilětne khude hólczatko zaběżało. We bojosczi psched konimi skoczi dżěczatko wozej blizko a wóska prěnjoho koła je k zemi porazy a hižom chcyšche zadne koło joho hłowiczku pschejěcz. Tu naczahny so ducy we spěschnym jěchanju wyschk, hrabja B. z konja, hrabny dżěczatko a wutorhny je zrudnej smjercżi. Z radosczu wón joho hłowiczku k swojej wutrobje tłoczješche. Tola tu njeběšche czas so komdżicz. Dale dżěšche napschecżo njepschecżelej a bu dołho wojowane. Wyschk měješche dżěczo psched sobu na sedle. Tu pschilecża kulka a trjechi dżěczatko do wutrobna, druha kulka pschetseli jomu delny żiwot a rani wyschka do nohi. Hewak drje běschtaj wobej kulcy joho trjechiłoj. Njeběšche to boże zwarnowanjo za luboscz, kotruż běšche wón móliczłomu wopokazał? — Ze sylzojthymaj woczomaj koschesche wyschk po bitwje morwe dżěczatko a dasche je na swoje zemjanske kubło k pohrjebej wotnjesczi. Wojacy a wyschkojo pschewodżachu kruch pucża njeznate dżěczatko, kotrež běšche pschez swoju smjercz swojomu dobroczerjej żiwjenjo zdżerżało. — Hnujacy je tež sczěhowacy podawk. Po tej samej bitwje pschepłowa pschi czękanju podwyschk z khorhowju swojoho połka Łobjo. Tu so dohlada, zo ranjeny wyschk ze żołmami běży a słaboscże dla so hižon podmurja. Podwyschk skoczi zasy do wody a tykny tamnomu khorhojnu żerdż a sczahny joho zbożownje na brjóh. Kajka pak běšche joho wjesołosczi, hdyż we wyschku swojoho nana spózna. D.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina, 22. septembra. Dżensa běšche wjesoły dżeń za Serbow, pschetoż po pieczich lětach dosta zasy młody Serb, k. Jurij Łuschanski, měschnisku swjeczisnu. Wulka mnohosczi ludu běšche so we tachantskej cyrkwi zhromadżiła, zo by swědk tak ważneje swjatoczności była. Boża mscha zapocża so kaž hewak, w 9 hodżinach. Wosmjo duchowni wobdawachu hnadnoho knjeza biskopa. Hdyż běšche epistla czitana, wobroczi so hnadny knjez k ludej, a dżerżeschе wot woltarja rycz, kotrejež krótki wobsah naschim czitarjam sobudżělicz sebi dowolam. Po zawodnych słowach, we kotrychż to spomni, kak su wobrjady (ceremonije)

katholſkeje cyrkwje ważne a wuznamne, zrozymliwe njewucženym a powucžne też za wucženych, wza wón z wobrjadow mèſchniſkeje ſwjecžizny k rycži „zaſwěcženu ſwěčžku, kotruž młody měſchnik biſkopej wopruje. Wona je wuznam měſchnikowych winowatoſcžow a joho ſlubjenjow. Wona dopomnja na ſwětko wěry, kotreż je Jězus z njebjes pſchinjes a na zemi zaſwěcžił; wot kotrohoż dyrbi wón ſam rozjaſnjeny bycž a z kotrymž dyrbi ſwěcžicž tym, pſched kotrymiž je na ſwěcženk ſtajeny we wucžerni pſched mólicžkimi, na klětch pſched doroſcženymi. Z tutym ſwětkom ma ſwěcžicž do cžmy njewěriwoſcže, kotraž boże zjewjenja zacžiſnje. Z nim ma rozſwětlecž cžěmnoſcž pſchiwěriwoſcže, kotraž mjez druhim wobkhadženjo z duſchemi wotemrjetych wudawa, mjez tym zo cyrkej jeno luboſtne dželbracžo pſchez modlitwu, jałmožnu a wopor wucži. Tak ſo dżerżo wucžby wot ſwjatoho Ducha rozſwětleneje cyrkwje, nicžo njepſchidawajo, nicžo njewotběrajo, dyrbi měſchnik bycž ſwětło, kiž cžłowjekam ſwěcži. — Tale ſwěcžka dopomnja też na płomjo luboſcže, z kotrymž joho wutroba za Boha zaborjena je a ſo k njomu pozběhuje we nutrnej pobožnoſcži, we prócowanju za doſpołnoſcžu a we woprowanju pſchez cžiſte, zapowjedženja połne žiwjenjo. Tele płomjo dyrbi bycž też luboſcž k bliżſchomu a joho zbožo a zbóžnoſcž ſpěchowacž, we ſpowjednym ſtole pytacž, ſchtoż je zhubjene a njeſmjertne duſche zaſy k Bohu wrócžicž. Tale luboſcž dyrbi joho wjeſcž k khorym a jim we najzrudniſchim a najſtraſchniſchim cžaſu žiwjenja bycž pomocnik a tróſchtar. Kaž ſo ſwěcžka ſama pſchecyruje tak dyrbi měſchnik, z luboſcžu napjelnjeny, hotowy bycž, ſo ſamoho zapřěcž a, je-li trjeba, hako dobry paſtyř ſwoje žiwjenjo dacž za ſwoje wowcy. K wſchitkomu tomu dóſtanje měſchnik móc we ſwjatym ſakramencže. Joho najlěpſchi dżak za doſtatu hnadu je, hdyž tele ſwoje winowatoſcže a ſlubjenja ſwěrnje dopjelnja. Njech potom prjedy abo poſledy jomu ſwětło tohole ſwěta haſnje, w njebjeſach jomu wěcžne ſwětło zeſkhadża. Ze ſylzojtymaj wocžomaj budżeja wot njoho rozſwětleni wěrivi pſchi joho rowje k Bohu zdychowacž: wěcžne ſwětło ſwěcž jomu! — Po prědowanju ſcžěhowachu napominanja a próſtwy, litanija z požohnowanjom, wupſcheſtrěcžo a napołożenjo rukow, wobłecženjo z měſchniſkej draſtu, žałbowanjo rukow ze ſwjatym wolijom a pſchepodacžo khlěba a wina k woporej nowoho zakonja. Po tym ſo boža mſcha pokracžeſche. Pſchi woprowanju woprowaſche młody měſchnik biſkopej zaſwěcženu ſwěcžku, dóſta po „Agnus Dei“ wot biſkopa „wokoſchenjo pokoja“ a potom ſwjate woprawjenjo. Po woprawjenju wotpołoži pſched biſkopom wuznacžo wěry, dóſta móc hrěchi wodawacž abo zdżerżecž a ſlubi biſkopej a joho ſcžěhowarjam cžeſcžiwoſcž a poſłuſchnoſcž. Po požohnowanju ſcžěhowaſche poſlednje napominanjo. Z tym ſo ſkónczi ſwjatocžnoſcž měſchniſkeje ſwjecžizny. Pſchi tym naſpomnimy, zo běſche to dwacyty*) měſchnik (wosmy Serb), kotromuż je naſch hnadny knjez biſkop we

*) Dwaj z nich, k. Iſidor Krecžmer a k. Mikł. Jacſkawk ſtaj hižom we młodych lětach cžaſnoſcž wopuſchcžiłoj.

12 lětach swojoho zastojnstwa měschnistwo wudżělik. — Bóh pschewodżej ze swojej hnadu a żohnowanjom nowoswjeczenoho měschnika we swjatej służbje Jězusoweje cyrkwje, daj jomu dołhe żiwjenjo a zbożowne skutkowanjo k rozschěrjenju a wobkruczenju Bożoho kralestwa. H. D.

Z Budyschina. Nowe pischczele su nětko cyle hotowe; zańdżeny tydżeń buchu poslenje registry stajene.

Z Wotrowa. Njedżelu 23. septembra běsche za naschu wosadu żadny a rjany swjedżeń; pschetoż jedyn z jeje synow, nowoswjeczeny měschnik k. Jurij Luschczanski (schtwórty duchowny z naschoje wosady) dżerżesche we farskej cyrkwi prěnju Bożu mschu, a to na jara swjatoczne waschnjo. Rano w 8. hodżinje dżěsche z cyrkwje procession, po nowoswjeczenoho měschnika do joho wótcnoho domu.*) Tam spěwasche k. farar Wels modlitwy, kiž su pschi tajkej składnoscz cyrkwinscy postajene, a dżerżesche pschisprawnu rycz; wón dopomnjesche nowoswjeczenoho na tudy wužiwane dobroty joho starschej, bratrow a sotrow, a pschejesche skónczinje, zo bychu, kaž joho dżensa wosadni na czestnym puczu pschewodżeja, na kóncu czasnoho skutkowanja jandżelojo boži wjedli na kwas we wěczinoscži. Czah z wótcnoho domu dżěsche potom w tymle rjedże: Za khorhojnikami dżěchu spěwarjo, na to tsi schulske holczki w serbskej drascze, krónu a wěnc za k. primicianta njesoj potom hako duchownaj assistentaj k. Maaz z Dreżdżan a k. Kupki z Ostritza, nětko k. primiciant, wjedżeny wot k. fararja Nowaka z Radworja a k. fararja Welsa. We pschepjelnjenej cyrkwi bě po dokonjanych poruczenych modlitwach prědowanjo, kotrež k. farar Wels dżerżesche na podłożku słowow s. Jana (20, 21): Kaž mje Wótc póslał je, tak sczeku ja was. Wón rozpokaza, schto tón nowoswjeczeny, wot Khrystusa póslany, jomu runja czinicz ma: 1. wón dżěła na wěczinym zbożu człowjekow; 2. wón czerpi za wěrne zbożo człowjekow, a 3. wón modli so, zo by zbożownje dżěłacz a czerpjecz mohł. Nětk woprowasche k. primiciant, wobdaty wot duchownych assistentow prěni krócz wopor Bożeje mschě, pod pschewodom serbskich khěrluschow a woprawjesche na tej samej swojeju bratrow, sotru a někotrych druhich blizkich pschecželow. Po Bożej mschi bu khwalbny khěrlusch Te Deum laudamus zanjesony a serbski dale spěwany, kaž tež požohnowanjo z Bożim Czełom date. Skónczinje wudżělesche nowoswjeczeny měschnik primiciantske požohnowanjo. Po Bożich służbach zhromadżi so wjele pschecželow a znatych we wótcnym domje k. primicianta, bjez nimi wysche hižo mjenowanych hischcze někotsi duchowni, kiž njeběchu prjedy wotecz móhli, a wschitcy prażscy schtudenczi serbskeje wokolnoscze a tež někotsi z dalischich stronow. Kaž słyschimy, je k. Luschczanski za Budyschin postajeny. Bóh zdżerż joho dołhe lěta pschi żohnowanym skutkowanju a wobstajnej strowocze!

---

*) Po tajkim je so najprjedy we Wotrowje swjatoczne pschewodżenjo primicianta stało, kajkež so w němskich kužiskich wosadach dawno dżerżi. Pola nas drje je to něschto nowe, ale khwalobne. Hl. końschi Posoł cz. 15. Red.

Z Pirna. Wóndanjo bu nascha nowa farska cyrkej zběhana. Hnadny k. biskop běsche tohodla też sem pschijěł.

Z Budyschina. Na Židowje je cholera nimale pschestała, ale w měsce samym hischcze na nju mrěja.

Z Wotrowa. Njedzelu 16. septembra poda so po nyschporje wulki dźěl wosadnych w processionje do Žuric, hdzež bu na Cyžec leżownosczi swjaty kschižkotryž běchu jutrownicžku někotsi njedocžinkojo powalili, z nowa postajeny a poswieczeny.

Z Khrósczic. Dźeń do s. Michała dźěsche wottudy, kaž też z Wotrowa, procession do cźěskoho Philippsdorfa.

Ze Schěrachowa. Na naschimaj cyrkwinymaj wěžomaj so pilnje dale twari.

Naležnosce towarstwa.

Do pokładnicy su swój lětuschi pschinosch dale zapłacźili kk.: 221. žiwnosczeŕ Michał Kocor ze Schunowa; 222. kubleŕ Michał Klimant z Rózanta.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźeni: B. A., njeboh J. Herrmanna z B. (†); Hana A., J. B. Krala z Małsec; P. Hedwiga, M. Wagnera we Smolicach; Jan Mikk., M. Schustera z Běleźec. -- Zemrjecźi: Jan, s. Michała Cyža z Borschcźe, saksi wojak, 23 l.; Khata Wawrikowa, khěžerka na Židowje, 70 l.; Jan Fulk, murjeŕ na Židowje, 32 l.; Hańža Schmisowa na Židowje, 39 l.; Hana Kralowa z Małsec, 70 l.; Michał Hila, 40 l.; Madlena Michałkowa, 57 l.; Hana Měrcźinkowa, 50 l.; Bertha Almertec, 8 l.; Michał Schön, 65 l.; Jan Lehmann, 58 l.; Marija Delenkowa, 26 l.; Hańža Hennigowa ze Židowa, 76 l.; Katha Wjenkowa, 64 l.; Hana Hermannowa, 58 l.; Marija Hermannowa, 24 l.; Pawoł Bałcarjec, 13 l.; Jurij Kindermann z Dobrusche, 47 l.; Marija Bartelkowa, 72 l.; Marija Ebischbachowa rodź. Polenkec, 25 l. — Wěrowanaj: Michał Žur, khěžeŕ w B. a Hana Fr. Sentnerec.

Z Radworja, w septembru. Kschcźeni: Karl August, s. Jana Renca we Łupej; Jakub Michał, s. Pětra Benscha w Radworju; Karl August, s. Jana Handrika we Měrkowje; Hana Theresia, dź. Franca Krala we Dubrawje. — Zemrjecźi: Wilhelmina, dź. Hany Strehlic z Lutowca, 6 dnj.; Madlena Korchowa z Khelna, 56 l. 8 měs.; M. Eduard Bräuer z Radworja, 30 l. 11 měs.; Madlena, m. Jurija Cźorlicha we Zdźeri, 64 l.; Wilhelmina, wud. Augusta Hesse z Měrkowa, 43 l.; Hańža, m. Jakuba Mikkawschka, pokkublerja ze Sulschecach, wumrj. we Bronju, 36 l. 10 měs.; Heinrich A. Ettelt z Roßweina, wumrjeł we Khelnje; Marija, wud. Jana Hrjehorka, kublerja we Bronju, 62 l. 5 měs.; Mikławsch Busch, wumjenkaŕ w Radworju, 67 l. 11 měs. — Wěrowanaj: Pětr Domaschka, młynk we Sulschecach, z Mariju Hendrichec z Radworja.

Z Wotrowa. Wěrowanaj: Julius Thiel, tachantski schosaŕ w Budyschinje a Hilźbjeta Wolfec. — Zemrjeta: Hańža Kocorec z Wotrowa.

Cźischcźał Ł. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 20. 20. oktobra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Różowc abo rózarij
najzbóžniſcheje knjeżny Marije.

(Skónczenjo.)

5) Różowe ma, kaž někotrażkuli druha dobra wěc, ſwojich pſchecźiwnikow. Woni pohórſchuja ſo na ſtajnym wospjetowanjom tychſamych ſkowow a měnja, zo to ducha praweje pobożnoſcze mori a we njebjeſach ſo na to poſłuchacź wostudźi. Sym prjedy na to pokazał, zo dyrbi ſo różowc z rozmyſlenjom ſpěwacź. Je li jón tón abo tamny bjez myſlow ſpěwa, njeje różowc na tym wina, runje kaž ſebi też najlěpſcha modlitna knižka za to njemóże, hdyż něchtó z njeje bjez rozmyſlenja, kaž ſpicy, jeno jeje ſkowa cźita. Porjedź tajkoho cźłowjeka, a wostaj dobru pobożnoſcź na pokoj. Stajne wospjetowanjo teje ſameje wěcy runje k tomu pomha, rozom k lěpſchomu zrozymjenju, wutrobu k hłubſchomu a mócniſchomu zacźuczej prajenych ſkowow zbudźowacź a mocowàcź. To je runje ſkaboſcź naſchoho cźaſa, zo rady wjele wſchelakich wěcow ſpěwamy a ſnadź ani jenu z rozomom a wutrobu prawje njezapſchijamy. Wospjetowanjo cźini naſchu khwalbu abo próſtwu wutrobniſchu a mócniſchu a pſchihotuje nam ſkerje wuſłyſchenjo. Pſchetoż to żadyn rozomny prajicź njemóże, zo wospjetowanjo dobrej wěcy winojtoſcź bjerje. „Wótcże naſch a ſtrowa ſy Marija“ ſtaj najrjeńſchej modlitwje. A paczer wostanje dobry, byrnje jón ſto krócź ſpěwał, runje kaž złoty wostanje złoty, byrnje jich 100 hromadźe położił.

Ale, njewoſtudźi ſo we njebjeſach tajku jenajkoſcź zaſy a zaſy ſłyſchecź?

Wěsćze nic. Je so tebi wostudźiło, tónsamy czerstwy powětr zasy a zasy srěbacz? tesame słónczko zasy a zasy widźecz? lubozny spěw schkowronczka zasy a zasy słyschecz? Wysche toho je wostudzenjo njedospołnosćz a njemóże we njebjesach, hdźež je wschitko dospołne, swojoho města měcz. Namołamy tola też we swjatym pismje tajke wospjetowanja berje naspomnjene. David spěwa we sto a pjecz a tsichtym psalmje sydom a dwacyczi krócz: „pschetož do wěcznosćze traje joho smilnosćz.“ Tso młodźencojo Ananias, Azarias a Misael we wupyrjenej pjech prajachu we swojim spěwje (Dan. 3, 52—56) schěsćz krócz: „Ty sy wulcy khwalobny a horvostny do wěcznosćze;“ a (Dan. 3, 57—88) dwaj a tsichczi krócz: „Khwalcze a wysche wschoho joho powyscheicze do wěcznosćze.“ Na swoje wobstajne klepanjo dosta proschacy wot pscheczela žadane khlěby (Luk. 9, 8). Sleply na puczu do Jericho stajnje wołasche: „Jězuso, syno Davidowy, smil so nade mnu“ a bu wot Jězusa wusłyschany. (Luk. 18, 38.) Dźěczatka we Jeruzalemje wołachu pschecy: „Hosanna synej Davidowomu“ a Jězus je toho dla pokhwali (Mat. 21, 15). Jězus sam wospjetowasche, na wolijownej horje tusamu modlitwu tsi krócz (Mat. 21, 44). Swjaty Jan słyschesche we potajnym zjewjenju (4, 8) wodnjo a w nocy wospjetowacz: „Swjaty, swjaty, swjaty je knjez wschohomócny Bóh, kiž běsche, kiž je, a kiž budźe.“ Po tajkich pschikładach njeje dźiw, zo wospjetowanje wěstych modlitwow so rozschěrjesche. Wot japoschtoła swjatoho Bartołmja so powjeda, zo so wón wschědnje sto krócz poklaknył a k tomu pschecy tusamu modlitwu prajesche. Swjaty Hieronym pisa, zo w joho czasu wschědnje 150 krócz „Wótcze nasch“ spěwachu, kotsiž psalmy njemóžachu. Je to stare a dobre kscheszczanske, a wěscze Bohu spodobne waschnjo, tesame modlitwy wospjetowacz.

Něchtó snadź praji: „różowc je za sprosty, njewuczeny lud, kiž czitacz njemóże; za bóle rozwuczenych su knihi, z kotrychž so modla.“ Tu je kaž z bożim khlěbom; tón khudym a bohatym słodźi, jeno zo maja strowy żołdk. Różowc so za wschitkich hodźi, za wuczenych a njewuczenych, jeno zo maja ponižnu a pobožnu wutrobu. Ja móžu tebi pschikłady tajkich mjenowacz, kotsiž móžachu wěscze derje czitacz, kotsiž su sami rjane modlitwy zestajecz móhli: a tola woni różowc rady spěwachu: Swjaty Franc Borgias, swjaty Karl Borromejski, swjaty Franc Xaverski; swjaty Handrij Avelinski spěwasche wschědnje cyły psalter, runje tak swjaty Pětr Kanisius a swjaty biskop Franc Saleski. Ja mjenuju dale wosobnych swětnych ludźi, kotsiž so różowc spěwacz njehańbowachu: znaty hudźbnik Józef Haydn wuspěwa różowc, hdyž jomu joho dźěło wot rukow hicz njechasche. Hudźbnik Mozart spěwasche różowc. Pryne Eugen Savoyski měješche zboka njecża swój różowc, zo móhł jón spěwacz. Slawny marschal Radetzky junu psched bitwu něschto staroscżiwje pytasche; wojak zběhny jomu różowc a wójnski wjednik z nim wjesele do bitwy jěchasche. Khěžor Karl schtwórty spěwasche różowc wschědnje. Hlej, na to możesch so spuschczecz, mjez spěwarjemi różowca nadeńdżesch dobre towarstwo, snadź lěpsche, dyžli mjez tymi, kotsiž jón zacpěja.

6) My mamy doſcź winy, ſebi rożowc wyſoko ważicź hako luby a drohi pokład. Je to lohka pobożnoſcź, kotruż móże kóżdy, wucżeny a njewucżeny, we wſchitkich wobſtejenjach triebacź. Trochu rozwucżene dźěczo jón hižon rozymi a najwyſchſcha wucżenoſcź joho bohatoſcź njewucżerpa. Pſchi dźěle a wotpocżinku, we ſtrowoſcżi a khoroſcżi, doma a na polu, na pucżu a w cyrkwi, wodnjo a w nocy je rożowc rjana pobożnoſcź, a hodźi ſo wyſche toho za wſchě cżaſy a ſwjatocżnoſcże, a hodźi ſo woſebje k zhromadnej pobożnoſcżi we cyrkwi a na wobkhadach (proceſſijach). Hdźe namakaſch druhu tak pſchezcykknu a lohku pobożnoſcź, kiž tejko rjanoſcżow wopſchija, kaž rożowc ſwjateje Marije? — Wón je mócna a wużitna pobożnoſcź. Ważne wěrnoſcże, kotreż nam rożowe pſched wocżi wjedźe, napjelnjeja duſchu ze zacżuczom dźakownoſcże, luboſcże, żelnoſcże, nadźije a radoſcże a zbudźuja we nami ducha poniżnoſcże a pobożnoſcże. Wſcho to je dobry ſrědk, nam Boha pſchikhiliez. My woprujemy ſwoje modlenjo Bohu pſchez ruch ſwjateje Marije, zo njebychmy wotpokazani byli. Nam hako hrěſchnikam mohł wón prajicź: ja was njeznaju; ale wot ſwojeje macżerje Jězus wobliczo njewotwobroczi a wuſłyſchi próſtwy pſchez nju jomu podawane. Swjaty Alfons z Liguori praji wo nim: „Z tuteje pobożnoſcże ma ſwět wjele dobrotow. Mnozy ſu z joho pomocu z hrěchow pſchiſchli, a k Bohu ſpodobnomu żiwjenju nawjedowani. Kak wjele z tych, kotſiž ſu nětko we njebjeſach zbóżni, dźakuja ſo rożowcej za zbóżnu ſmjercź.“

Cyrkej ſpěwanjo rożowca radźi a zbudźuje k njomu pſchez wſchelake wotpuſtki, kotreż za to wudźěla: Za kóżde ſpěwanjo na wſchědnych dnjach 100 dnjow wotpuſtka; njedźelu a ſwjate dny pak wotpuſtk wot 5 lět a 5 krócź 40 dnjow; na ſydom hłownych ſwjedźenjach toho Knjeza (hody, tſoch kralow, jutry, donjebjeſſpěcża, ſwjatki, ſwjateje Trojicy a bożoho Cżěła), kaž też na hłownych ſwjedźenjach ſwjateje Marije (wozjewjenja, domaphtanja, donjebjeswzacża, narodź, cżiſtoſcżenja a njewoblakowanoho podjecża), na ſwjedźenjach ſwjatych japoſchtołow, ſwjatoho Jana kſchcżenika, ſwjatoho Józefa, wſchěch ſwjatych a we ſmjertnej hodźinje po doſtojnym wużiwanju ſwjateju ſakramentow pokuty a wołtarja doſpołny wotpuſtk.

Pſchiſp. Pſchi tym ma ſo wjedźecź, zo tele wotpuſtki jeno cżi doſtanu, kotſiž je ze ſwjecżenym rożowcom ſpěwaja. Tale ſwjecżizna płacźi jeno tomu, kotryż je po ſwjecżenju prěni z nim ſpěwał. Pſchez pozdźiſche pſchedacżo, darjenjo abo požcżenjo zhubi ſo ſwjecżizna. Też dyrbja ſo k doſtacżu wotpuſtkow potajnoſcże rożowca rozpominacź. — Schtóż tudy naſpomnjene wuměnjenja njedopjelnja, njemóże ſlubjene wotpuſtki doſtacź, tola woſtawa jomu porjadny wużitk pacżerjow.

7) K rozſchěrjenju tuteje pobożnoſcże załoži hižon ſwjaty Dominik „bratrſtwo rożowca ſwjateje Marije.“ Zhromadna pobożnoſcź bóle zbudźuje, wjacy dobywa, dyžli póſtwy jednotliwoho. Toho dla ſo bórzy po zrjadowanju rożowca pobożni tſcheſcżenjo ſtowarſchichu a Bohu ſlubjenjo dachu, zo chce kóżdy

wschěrnje swjaty rožowc wuspěwacź. Wysche toho mějachu so lóschtam mjasa wotrjec a so lěpschim wjeselam pschiwuczowacź, we sczerpnosczi Jězusa sczěhowacź a pschebywacź we nadźiji na njebjesku zbóžnosczź. Cyrkej je tute bratrstwo z bohatymi wotpustkami podźělika. Pola nas je Kulow sydło tajkoho bratrstwa.

8) K czesczi rožowca swjateje Marije ma cyrkej wosebity swjedźeń. Wina joho porueženja je sczěhowaca: We lěcze 1571 běchu wulke strachi psched Turkami, kotsiž chcychu ze swojej mocu cyłe kschesczanstwo potłoczicź. K wobroczenju tajkoho njezboža so wójska wobronjachu a wěrjwi so k Bohu wołachu. Dźeń 1. oktobra dobychu kschesczenjo pod wjedźenjom Don Juana Rakuskoho napschecźo Turkam namorsku bitwu pola Lepanto. Na tym dnju mějachu w Remje a druhdże bratrstwa swjatoho rožowca swoje wobkhady k wuproschenju dobycza za kschesczanske bronje. K dopomnjeczu na to a k stajnomu dźakej za dostate dobycźo porucźi bamž Pius V. swjedźeń „swjatoho rožowca“, a Hrjehor XIII. zkoži tutón swjedźeń za cyłu cyrkej na prěnju njedźelu oktobra.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Barlina. Pruski kral je k wopomnjeczu lětuschich wójnskich dobycźow klóschtrej Einsiedeln w kantonje Schwyz we Schwajcarskej swoju podobiznu (portrait) w naturskej wulkosczi we złotych wobłukach póstał. Na spomnjenym městnje, hdźež so wulki klóschtyr benediktinskich mnichow rozschěrja, běsche psched 1000 lětami swjaty Meinrad hako pustuik žiwy, kotryž bu tam 861 zamordowany. Tónle swjaty wukhadza pak ze swójby hrabjow Hohenzollern we Schwabskej, kotraž swójba je so w nětczischich pruskich kralach na kralowsku dostojnosczź pozběhnyła. Z toho wujasnjuje so dar krala Wylema I. (Hlas.)

Z Prahi. Psched wójnu bu drohotny rowny wopomnik z kaschczom s. Jana Nepomuckoho, kaž smy tehdom pisali, z hłowneje cyrkwje s. Vita do Salzburga wotwjezeny. Dźeń 6. t. m. wječor bu tutón kaschcź, kiž běsche w sudźe ze schesczimi zankami zanknjenym, z archbiskopskoho hrodu w Salzburgu do tamnischeje hłowneje cyrkwje pschenjesony a běsche tam wjacy dnow pschi woswětlenju wustajeny. Dźeń 10. t. m. wotjědźeschtaj tam dwaj kanonikaj (k. Prucha a k. Bernard) z Prahi po njón. Njedźelu 21. pschiwjezu so powostanki swjatoho krajnoho patrona hacź na Wyschehrad a wottam budźa w processionje zasy do cyrkwje s. Vita na hrodźe swjatocźnje donjesene a zapołożene. — Dźeń 13. t. m. je kardinal-arcbiskop w tynskej cyrkwi spěwane Requiem dźerźał za wojakow w poslenjej wójnje zemrjetych.

Rakuska Schlezynska. W Romje so na próstwu Rakusteje wo to sylnje jedna, zo by tale z wjetscha pólska krajina wot wrótslawskoho biskopstwa wotstupjena a krakowskomu pschidźělena była. Na to so tudy jara wjesela. Ale

kak budża wrótſkawſkomu biſkopej kokhody rakuſkoho Johannisberga (lětnje pſchez 100,000 ſchěſnakow) zarunane?

Pólſka. Wileńſki Wěſtnik piſche, zo bu w tym lěcze 40,000 katholikow w Litwje k ruſowſkej ſchismatiſkej wěrje pſchewjedźenych.

Wuherſka. Kardinal-arcybiſkop Scitowſki (rodźeny 1785) w Oſtrihomje (Gran) bu 30. ſeptembra wot Bożeje rucźki zajaty. Bamž to zhoniwſchi wudźěli jomu na telegrafiſkim puczu ſwoje požohnowanjo a wozjewi jomu ſwoje dźělbraczo. Kardinal wumrje 19. t. m.

Bajerſka. W cyłym kraleſtwje je 6454 wucźernjow z 8920 wucźerjemi a 905 wucźachymi žónſkimi. Cźile maja hromadźe 1 milijon, 971 tyſacow a 696 toler lětneje zdy, tak zo by na jednoho wucźerja 207 toler pſchiſchło, bychu-li wſchitcy jenajku zdu měli.

Francózſka. Straßburgſki biſkop Hawdrij Räß měješche pſched krótkim dwoji ſwjedźeń, mjenujcy 50lětne wopomnjeczo ſwojeje měſchniſkeje ſwjeczizny a 25lětny jubilej ſwojoho powyſchenja na biſkopſke zaſtojnſtwo. Pſchi ſwjedźenju běſchtaj dwaj kardinalej (Mathieu a Reiſach), 11 biſkopow a pſchez 1000 duchownych. Kanonik Moufang z Mainza měješche němſke a genfſki biſkop Mermillod francózſke ſwjedźeńſke prědowanjo.

Amerika. W ſeptembru bu w měſcze Louisville zakładny kamjeń k gymnaſiej a klóſchtrej tyrolſko-amerikanſkich franciskanow poſoženy; woni tam tež duchownſke paſtyrſtwo wobſtaraja. — W měſcze Cincinnati kupiſchtaj bohataj proteſtantaj za 82,000 dollarow tamniſchi wojerſki ſchpital, kotryž bu w cźaſu poſlenjeje wójny za 324,000 dollarow natwarjeny a ſo nětko wjacy njetrjeba. Daricźerjej wotedaſchtaj wjedźenjo khorownje katholſkim miłoſcźiwym ſotram ze žadanjom, zo bychu tam tež proteſtantow wothladowałe, ſchtož wone bjez toho hižo cźinja.

Amerika. We ſtacźe New-York we zjenoczenych krajach Ameriki wobſtejeſche we lěcze 1770 zakoń, zo bu kóždy katholſki měſchnik, kotryž by ſo tam pokazał, na cźas žiwjenja do jaſtwa zaſudźeny: hdy by z toho cźekuwcź ſpytał, bu morjeny. Schtóž měſchnika hoſpodowaſche, bu krucźe khoſtany. Tónle zakoń bu 1778 zběhnjeny. Nětko je tſecźina ſtata katholſka; pſchetož biſkopſtwo Buffalo ma 250,000 katholikow. Miſſionſtwo wobſtaraja 111 europiſcy a 13 tukrajni miſſionarojo a maja 154 cyrkwjow a 26 khapalow. We 153 ſchulach wuwucźuje ſo 25,000 dźěcźi. Jutrownych woprawjenjow běſche tam we zańdźenym lěcze 120,000 a buchu 750 wotroſcźeni kſchcźeni.

Połodniſcha Amerika. Pſchi wojowanju politiſkich ſtronow republiki Peru wuda ſo druhdy rozkaz katholſkej cyrkwi napſchecźiwny. Tak porucźi njedawno knježerſtwo, pſchi kajkich pſchileżnoſcźach ma ſo zwonicź a kak dołho, hdy a kak maja ſo wotemrjercźi khowacź, a ſkónczńje zakaza zjawne ſwjatocźne donjeſenjo Božoho Syna k khorym, kaž je tudy a w druhich cźiſcze ka-

tholſkich krajach waſchnjo. Arcybiſkop hłownoho měſta Limy proteſtirowaſche pſchecźiwo tomu a präſident ſlubi, z nim ſam dale wo tym jednacź. Woſobne knjenje póſłachu deputaciju k präſidentej, zo by ſpomnjenu zakaznju zběhnył. Někotſi duchowni, kiž zakaznju njeběchu wobkedźbowali, buchu zajecźi. Tola proteſt a zapjeranjo pomhaſche; ſkónczńje bu zakaznja wróczo wzata, duchowni wuſwobodźeni a miniſter, kiž bě zakaznju namjetował, wotſadźeny. Nětko je z nowa něſchto tyſac knjenjow a knjeźnow do bratrſtwa zaſtupiło, kotrohoż ſtawy pſchi pſchileźnoſcźi z proceſſiu za Bożim Synom du.

(Boże khoſtanjo.) W jenym wojerſkim lazarecźe pola Trutnowa nadeńdźe wěſty kapłan bjez druhimi też jenoho pruſkoho wojaka, kotromuž běſchtej wobě ruce wottſělenej. Hnuty pſchez taſke njezbożo tróſchtowaſche joho duchowny a napominaſche joho k ſcźerpnoſcźi. Tu pozběže ſo cźeźcy ranjeny a praji: „Doſtojny knjeże! Kaž mje w mojich boloſcźach widźicże, tak widźicże ſobu też Boži ſud na mni dopjelnjeny za moju złóſcź. Pſchi cźehnjenju do tohole měſta ſym ſamopaſchnje ſwjatomu kſchižej wobě ruce wotrazył; wottſělenjo mojej rukow ſpóznawam hako zaſłużene khoſtanjo Boże za ſwój njepocźink a tohodla znjeſu ſcźerpnje wulke boloſcże, zo bych Boha zaſy změrował.“ (Salzb. Kirchenbl.)

(Swódźiwny podawk ze ſpowjednoho ſtoła.) W hoſcźencu wjetſchoho měſta zeńdźe ſo na wjecźor towarſtwo młodych ludźi. Wina ſo napiwſchi zabawjachu ſo z wjeſołymi rycźemi. Po politiſkich nowinkach pſchińdże rycź też na cyrkwinſke a nabożniſke wěcy. Woſebje ze ſpowjedźe cźinjeſche ſej młody knjez wjele ſměchow, możno tohodla, zo by ſej z hanjenjom tamnoho wužitnoho a zbóżnoho wuſtajenja mjerzanjo zahnał, kotreż we nim ſpomnjenjo na trěbny ſrědk ſamſneje zbóżnoſcże wubudźeſche. „Ale bratſe,“ praji druhi młodźenc, „by to ſměcha a wjeſela doſcź było, hdy bychmy ſchli na żort ſo wuſpowjedacź.“ Hdyž ſo cźi druzy tomu ſmějachu, poſkicźi ſo tamny, zo to dla dobrycźa na to ſadźenych pjenjez też ſcźini. A pſchi bliżſchej pſchileźnoſcźi pſchiſtupi k ſpowjednomu ſtołej a rjekny ſpowjednikej, zo je pſchiſchoł dla wuhracźa ſadźenych pjenjez. „Duž ſo ſpowjedam, zo ſym zhrěſchił z tym, ale njecźinju ſej niczo z toho; zo ſym zhrěſchił z tamnym, ale njecźinju ſej niczo z toho“; a tak praji wjach ſwojich hrěchow. Hdyž bě bohahanjerſki cźłowjek dokoncził, pocźa ſpowjednik k njomu: „Wy ſcże to ſwoje cźinili; nětko dyrbju ja też ſwoje cźinicź a wam na waſchu ſpowjedź pokutu napołożicź. K tomu kóncej prajcże tſi krócź za dźeń pſchez tſi dny rano, pſchipołdnju a wjecźor: „Wěm, zo je ſmjercź, ale njecźinju ſej niczo z toho; wěm, zo je ſud, ale njecźinju ſej niczo z toho; wěm, zo je hela, ale njecźinju ſej niczo z toho.“ Z tym puſchcźi ſpowjednik hrěſchnika. Hiſchcże tón ſamy dźeń powjedaſche tutón wjeſele ſwojim towarſcham, zo a kak je ſo ſpowjedał, žadajo, zo bychu jomu ſadźene pjenjezy zapłacźili. Ale towarſchoje wotmołwichu, zo dyrbi prjedy też napołożenu pokutu dokonjecź, dokelž to k ſpowjedźi ſłuſcha. „Derje, też to ſcźinju, wotmołwi wón, ſym na kóżde waſchnjo wuhrał.“ A

póczńje znate słowa prajicz, najprjedy spěschnje a bjeze wschoho rozmyslenja — ale potom czini to hižo z dźiwnym zaczuczom. Wuhasnjena wěra joho młodoscże stupi jomu zasy psched duschu, a wón je nadobo njeměrny, wěscha hłowu, a skónczńje njechadźa tamne słowa wjacy pschez hort hicz. Boża hnada je so z nimi zjenoczika a joho z błuda wuwjedła. Wón pocza woprawdźe pschemyslecz wo smjercźi, wěczńoscźi a swojej duschi, a boża hnada dokonczi skutk. Wón pytasche zasy toho spowjednika, kiž bě jomu tu pokutu napołożił, wotkry jomu swoju wutrobu, a proschesche joho wo pomoc, zo by z woprawdźitej pokutu a prawej spowjedźu z Bohom so zjednał. Pozdźisscho powjedasche pschi kóždej pschileżnoscźi rady, kak spodźiwnje je joho Bóh zasy k sebi pschiwjedł, a wosta czas żiwjenja swěrny swojej wěrje a cyrkwi.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Kaž nowiny pisaja, budźe w bliżschich dnach měr bjez Sakskej a Pruskej wobzanknjeny.

Z Budyschina. Dokelž su serbskoněmske schulske „Knizki k prěnom' Lazuwańu", kiž běchu so 1847 wudate, nětko dorozpschedate, je nasche hnadne tachantstwo nowe wudało pod napismom: „Prěnja czitanka za serbske katholske wuczernje w Hornjej Łužicy. Fibel und erstes Lesebuch für die wendischen katholischen Schulen der Oberlausitz." Prěni dźěl wucźi serbske czitanjo, kotrež so psched tym hižo na „lesemaschinje" rozpokazuje, druhi němske; tsecźi serbskoněmski dźěl je rycznica w pschikładach, kiž so w nižschej klassy hako material k czitanju trjeba a wyschschej klassy za podłožk k rozwuczenju we němskej a serbskej rycznicy służicz móże; schtwórty dźěl wucźi łaczańskoserbske pismo a pschidawk wopschija mału katechismus. Pschidate su na pożadanjo schtyri lithografirowane strony pschikładnoho pisma. Prawopis je wězo kaž Pósłowy, w kajkimž mamy hižo wjetschu mnohosczi spisow, bjez nimi też dwaj za schulu: „Krótke stawizny nabożnistwa" z léta 1861 a „Pohrjebne khěrlusche," za khrósczańsku wosadu zrjadowane wot wuczerja Pjetascha.

Z Budyschina. Cholera je na Židowje pschestała, tak zo móżesche so lazaret wczera zběhnycz. Měschczański choleralazaret hischcze wobsteji a katholska schěra sotra wothladuje tam khorych.

Z Khróscżic. Pschichodnu wutoru budźe hnadny k. biskop nasche nowe zwony swjecźicz.

Z Worklec. Dotalny nakhwilny wuczer k. Hermann Jurk je, kaž słyschimy, designaciju dostał.

Z Pirny. (Dopis.) Dokelž wjele Serbow kóżde léto pschez nasche město pschińdże, budźe jim snadź lubo, hdyž jim zběhanjo nascheje noweje farskeje

cyrkwje; kotrejež zakładny kamjeń bu 4. decembra zańdzenoho lěta połoženy, we wosebitym dopisu wopisam. Dźeń 3. t. m. pschijědźechu k tomu kóncej naſch hnadny k. biſkop, naſch prjedawſchi farar k. Titlbach a krajny twarſki miſchtr Canzler popołdnja ½2 do Pirny a buchu na dwórniſchczu wot naſchoho k. farara Kreczmara a cyrkwinſkich a ſchulſkich wótcow powitani a do nowoho farſkoho twarjenja wjedzeni. Bjez tym běchu ſo druzy pſchi cyrkwi dźěławi miſchtroja a dźěłarjerjo, wnčzer ze ſchulſkimi dźěčzimi a hercy ze wjele ludźimi na twarniſchczu zhromadźili. Hdyž zběhanſki ſchtomik, z rubiſchkami a druhimi darami wupyſcheny, na twarniſchczo pſchinjeſechu, hrajeſche hudźba marſch. Na to podachu ſo hoſczo, miſchtroja, kaž tež dźěłaczerjo a dźěči z wuczerjom na róſchty, a ſchtomik bu horje doczehnjeny. Potom buchu tſi ſchturczki khěrluſcha „Te Deum laudamus“ němſcy z hudźbu spěwane a czěſliſki polir mějeſche dlěſchu rycz, kotruž ze zwuczenymi pſchipitkami ſkónczi. Nětk spěwaſche ſo spěw: Nam krala žohnuj Bóh! Skónczinje bu zběhanſki ſchtomik do reſtauracije donjeſeny, hdyž běſche wjeſoła zběhanſka hoſczina za 175 wosobow. Wokoło wosmich wróczi hnadny k. biſkop z k. fararjom Titlbachom a k. twarcom Canzlerom do Drježdźan. Njech ſo wſchitke pſchecza a nadźije tohole dnja bórzy dopjelnja. O zo by za njedołhi czas cyrkej z tórmom dokonjana ſtała bjez faru a ſchulu k žohnowanju za wofadu a k pyſche luboho města Pirny! C.

Rozjimnoſcze towarſtwa.

Do pokładnicy ſu swój lětuſchi pſchinoſchk dale zapłaczili kk.: 223. gymnaſiaſt Schołta w Prazy; 224. gymnaſiaſt M. Pětranc w Prazy; 225. Madlena Nowakec z Bronja; 226. Wórſchla Krawcowa z Bronja; 227. Jurij Grólmus z Radworja; 228. Marija Wójkec z Khelna; 229. Marija Kaſchporkowa ze Zdźerje; 230. Jakub Rjencž z Wotrowa; 231. gymnaſiaſt Theodor Rjenczka w Prazy; 232. Marija Kalic z Radworja.

Na lěto 1865 zapłaczi: gymnaſiaſt Schołta w Prazy; wuczer Pjetaſch z Khróſczic; kubler J. Buk ze Zyjic; kublerſki syn Pjech ze Zyjic; kubler J. Kummer z Tſchaſec; Madlena Běrowa z Kopſchina.

☞ W novembru budźe hłowna zhromadźizna naſchoho towarſtwa. Dźeń budźe w pſchichodnym cziſle poſtajeny.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich wosadow.

Z Budyſchina. Kſchczenej: Marija Hańža, dź. Karla A. Hille z B.; Marija A., Jana A. Měrczinka, dź. žiwnoſczerja z Hrubjelczic. — Zemrjetej: H. Emilia, wudowa Franca A. Rößlera z B., 42 l.; Marija rodź. Lukaſchec, wudowa B. Huſtiga, khěžnika z B., 59 l.

Z Wotrowa. Kſchczeny: Pětr, ſ. Michała Schołty z Neuhofa. — Zemrjeta: Khyta, mandź. Jakuba Schěraka ze Žuric.

Cziſchczał K. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 21. 3. novembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Kőln a joho cyrkwje.

Kőln je jene z najſtarſchich a z najwažniſchich městow cytoho kſcheſcźanſtwa. Bě hižom do Khrystuſowoho naroda wosobny blak za romſke wójſko. Słowo „Kőln“ pſchińdże wot łacźanſkoho „colonia“, tak wjele hako zaſydlenjo; tute pomjenjowanjo dostachu zaměſtnjenja Romſkich mjez druhimi ludami. Tuta romſka „colonia“ pak dosta k rozeznaczu wot druhich a k cźeſcźi mandźelſkeje khěžora Klaudia, Agrippiny, kiž ju tudy narodźi, „colonia Agrippina“. Hižom w cźaſu Romſkich měješche Kőln wosebitu ważnoſcź za wobkrucźenjo a dalſche rozſchěrjenjo jich knjeźſtwa we tutym dźělu Němſkeje, a bě tohodla hižom tehdom krucze wobtwjerdźene; ale też za kſcheſcźanſtwo bě Kőln we tamnym cźaſu ważny blak, hako ſydło biſkopa. Prěni biſkop bě ſwjaty Maternus. Rěka drje, zo by wón wucźownik ſwjatoho japoſchtoła Pětra, wot tutoho ſam wupóſłany, haj w někotrych ſtarych krónikach namakamy, zo bě krejny pſcheczel naſchoho zbóžnika; tola pak ju to powjeſcźe, kiž k wěrje podobne njejſu. Tak wjele je wěſte, zo prěni kölnſki biſkop Maternus rěkaſche; njebě pak to wucźownik ſwj. Pětra, ale jedyn druhi ſwjaty muž, njepſchińdże też w prěnim ale hakle na kóncu tſecźoho ſtotetka do Kölna. Hiſchcze dźensa pokazuje ſo we cyrkwi ſwj. Cäcilije woltar, hdźež je tutón prěni biſkop božu muſchu měł, a hdźež je nětk też joho cźěło zapołożene; joho ſwjedźeń ſwjecźi ſo we Kölnje z wulkej ſwjatocźnoſcźu. — We pjatym ſtotetku (462) bu Kőln wot Frankow dobyty a wosta dołhi cźas hłowne město jenoho dźěła tutoho ludu, kiž ſo Ripuarojo mjenowachu. Wot němſtoho khěžora Karla

Wulkoho bu Köln na archbiſkopſtwo pozběhnjenh a doſta wulke ſwobody. Hilde-bald, prjedy khěžorſki kaplan, bě prěni archbiſkop. We dżeſatym ſtotetku doſta kölnſki archbiſkop wot khěžora Oty I. k ſwojomu duchownomu zaſtojnſtwu hiſchcże ſwětne wěrchowſtwo. Prěni archbiſkop, kiž wobej doſtojnoſczi we ſebi zjednocži, bě ſwj. Bruno, a to trajeſche hacž do najnowiſchoho czaſa, hacž do lěta 1797, hdżež kraj, nad kotrymž bě hacž dotal kölnſki archbiſkop hako ſwětny wjerch knježik, tehdomniſchej francózſkej republicy, pozdziſcho francózſkomu khěžorſtwu pſchipadże, pſchi kotrymž hacž do lěta 1815 woſta. Wot ſpomnjenoho lěta ſluſcha pruſkomu kraleſtwej. We czaſu duchownoho knjejſtwa zběhaſche ſo město a kraj; archbiſko-pojo, kiž běchu mócni knježa, jara huſto ze khěžorſkeje abo kralowſkeje ſwójby, wobtwjedżowachu, wutwarichu, a wudebichu ſwoje hłowne město, tak zo bě Köln we ſrjedżiwěku jene z najrjeniſchich, z najbohatſchich a najmócniſchich městow, a je hiſchcże dżenſniſchi dżeń we chrwinſkich należnoſczach najprěnje we němſkim kraju, tak zo ſo z chłym prawom ſłyſchi: Köln je druhi Rom (altera Roma).

Pod nětcziſchim archbiſkopom ſteja tſo druzy biſkopja, a to biſkopja we Trieru, Münſteru a Paderbornje. Joho archbiſkopſka woſada ma něſchto pſchez milijon duſchow, 700 farow a 2000 duchownych. Nětcziſchi archbiſkop rěka Pawoł Melchers; bě prjedy biſkop we Osnabrüku; 8. januara t. l. pak bu za archbiſkopa wot bamža pomjenowany a 8. meje bu na jara ſwjatoczne waſchnjo powitany.

Najrjeniſcha a najwjetſcha chrkej nic jeno we Kölnje ale we chłym němſkim kraju je tak mjenowany dom, ſwjeczeny ſwjathmaj japoſchtołomaj Pětrej a Pawołej, njeje pak hiſchcże wutwarjeny a dotwarjeny. We lěcze 1248 bu wot tehdomniſchoho archbiſkopa Konrada z Hochſtaden prěni kamjeń k tutomu ſpodziwnomu a kraſnomu twarjenju połoženy. Wſchě wulke chrkwinſke twarby we tam-nym czaſu twarjachu ſo we gothiſkim ſtylu, a tak bu tónſamy też za tutón templ wu-zwoleny a też na najcziſcziſche waſchnjo, kaž je ſo to jeno jara porědko ſtało, wuwjedżeny, hacž runje wſchelake ſtotetki ze wſchelakimi nahladami na nim twa-rjachu. Zakładna forma (Grundriß) je łaczanſki kſchiž, kotrohož hłowny zdónk je 466 ſtopow, prěczny pak 274 ſtopow dołhi. Nimale 80 lět twarjachu, ale hacžrunje jara khwatachu, bu tola jeno we tutym czaſu chor, to je tón dżěl, hdżež ma hłowny woltar a duchownſtwo ſwoje města, dotwarjeny a we lěcze 1322 ſwjeczeny. Druhi dżěl pak hakle ſo tehdom twaricž zapocża; wſchelake njepſche-winjomne zadżěwki njedowolichu we tamnym czaſu dotwarjenjo. Po czaſu pocži-naſche tutón hordy zapoczatk, dokelž ſo nichtó za njón njeſtaraſche, czerpjecž, haj ſpadowacž. We lětach 1796—1797 bě do wójnſkoho magazina pſchewobroczeny. We lěcze 1822 poczinachu zaſy porjedżecz a naczinjenu ſchkodu hóricž; trajeſche to hacž do lěta 1842. Nětko mózachu hakle dale twaricž; za dwacyczi lět pſche-twarichu 2¼ milijona. Nimale połojca tutych pjenjez bu wot pruſkoho knjeżer-ſtwa k tomu darjena, druha połojca pſchez druhe dary kaž też k tutomu kóncej dowolenu lotteriju dobyta. We lěcze 1862 bu też hacž do wèżow dotwarjena a

z wulkej ſwjatoczńoſczu ſwieczena. Wobě wěži pak ſtej hiſchcze njedotwarjenej. Połnócna wěża je ze ſchthrnatoho ſtotetka a budże z druhej k połdnju ſtejacej, kotraż je ſo hakle pſched tſomi lětami twaricz poczała, dotwarjecz, tak khětſe hacz poſleńſcha k tej ſamej wyſokoſczi dothje. Wſchědnje dżěła tu 400 dżěłaczeri a móżemy ſo nadżecz, zo budże tutón krasny dom boži za dżeſacz lět, jelizo njebudże na pjenjezach brachowacz, dotwarjeny, ſchtoż joho zwonkownoſcz naſtupa. Nutskowne wudebjenjo murjow, ſtołpow a wjerha ſtanje drje ſo tez po něczim. Prjedy hacz budże wſcho hotowe, móże drje ſo hiſchcze 60 lět minyez; budże pak ſo potom tez rjany a nahladny wopomnik cztowjeſkoho ducha a cztowjeſkeje pilnoſcze. Je to zawěrno zwjeſelace a pozběhowace zacżucżo, hdyż jedyn k pſchikładej ſwjate dny na wulkich kemſchach wjele tyſac pobożnych widżi ze wſchěch powołanjow a kóżdeje ſtaroby! Potom hakle ſpóznajeſch, kak krasnje to je, we katholſkim templu ſo modlicz we zjednoczenju tejko tyſacow.

Najwoſobniſche reliquije, kiż ſo we domje khowaju, ſu cżěła ſwjatych tſoch kralow. Běchu najprjedy z rańſchoho kraja do Konſtantinopola pſchinjeſene a khowachu ſo potom we Mailandże; po dobyczu tutoho měſta pſchepoda je khěżor Bjedrich Barbaroſſa tehdomniſchomu kölnſkomu arcybiſkopej Reinaldej hako mzdu za wójnſku pomoc. Tutón da je z cżěłomaj ſwjateju martrarjow Nabora a Felixa, kiż běſchtaj we Mailandże wumrjełoj a dotal tam ſkhowanaj byłoj, do Kölna pſchenjeſcz, hdżeż buchu wſchě cżěła do jara drohoho wot jenoho kölniſkoho złótnika zhotowjenoho kaſcheża położene a k cżeſczowanju pobożnych wěriwych wuſtajene. Pozdżiſcho położi ſo do tohoſameho kaſcheża tez cżěło ſwjatoho Gregorija ze Spoleto, kotrez bě ſwjaty Bruno, kölnſki arcybiſkop, dóſtał. We lěcze 1794 pak dyrbjachu ſo tute drohe reliquije, zo bychu ſo pſched wonjecżeſeżenjom a wurubjenjom Francózow zakhowałe, do klóſchtra Weidinghauſen pola Arnsberga we Weſtphalſkej dowjeſcz a woſtachu tam 9 lět dołho. We lěcze 1803 hakle dóſta Köln tute ſwoje pokłady wróczo a nětko ſu we woſebicze za nje twarjenej khapałcy wuſtajene. — Pokazuje ſo we domje tez we jara drohim a rjanym kaſchcziku cżěło ſwjatoho biſkopa Engelberta; dwě wójnidle z rjeczaza, kotryż je ſwjaty Pětr we jaſtwje noſył; tutej běſchtej prjedy dżělenej, nětko ſtej na dżiwne waſchnjo ſo hromadu ſpletłoj; jedyn hóſdż, z kotrymż je naſch zbóżnik na kſchiż pſchibity był; dwaj hłowoncaj z Khryſtuſoweje czernoweje króny, jara wjele druhich ſlěbornych a złotych wěcow, każ kraſne monſtrancy, khełuchi, kſchiże, kadniki, ſwěczniki, ruby a płachty, każ woſobnje tez drohe cyrkwinſke draſty. Pſchi jenym ſtołpje ſteji hiſchcze tez taſama drjewjana tłótka, na kotrejż je prěni ſwjaty biſkop Maternus prědował. — Zo ſu tu tez k wudebjenju wołtari rjane ſwjeczatka a ſtatuy, drje ſo ſame rozymi, tola budże we tuthym naſtupanju pſchichodne wumjerſtwo k pſchichodnomu wupyſchenju tuteje kathedrale hiſchcze wjele ſkutkowacz móc.

(Pſchichoduje dale.)

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Bonifacijowe towaŕſtwo je wot ſwojoho załoženja w lěcze 1849 hacž do konca l. 1865, potajkim za 16 lět, k załoženju a dżerżenju ſchulow a miſſionow a k podpjeranju prjedy założenych cyrkwi a ſchulow we pſchewažnje proteſtantſkich městnach 653,897 toleri wudało. Proteſtantſke Guſtav-Adolfowe towarſtwo je w 21 lětach (wot 1843—64) 2,043,738 toleri podpjery wudżěliło. Wot podpjeranych wosadow je 1285 w Němſkej a Rakuſkej, 59 we Francózſkej, 44 w Hollandſkej a Belgiſkej, 6 we Italſkej, 18 we Schwajcarſkej, 2 w Portugalſkej, 3 w Ruſowſkej, 18 w Americy, 6 w Aſii a 1 w Auſtralii.

Schlezynſka. Pſchichodne lěto ma ſo tudy 600 lětny jubilej ſwjatoprajenja krajneje patronki ſwjateje Hedwigi (zemr. 1243) ſwjeczicz.

Z Prahi. Měſchczanſka rada je kardinalej archbiſkopej wjerchej Schwarzenbergej adreſſu dżakownoſcze pſchepodała, dokelž je jej wón w czaſu njepſchecżelſkoho wobſadżenja ze ſłowom a ſkutkom k pomocy ſtał.

Z Prahi. Njedżelu 21. oktobra buchu, kaž wóndy ſpomnichmy, reliquije ſ. Jana Nepomuckoho zaſy do Prahi pſchiwjezene, hdżež běchu 500 lět měrnje wotpocżowałe. Wot l. 1829 njeje Praha tak krasnu cyrkwinſku ſwjatocżnoſcz widżała. Hižo rano zahe pucżowachu czahi pobożnoho luda na Wyſchehrad, hdżež czěło ſ. martrarja w cyrkwi pſchez nóc ſtejeſche. Powoſtanki ſ. Jana wotpocżuja, kaž je znate, w kryſtallowym kaſchczu; na joho wutrobje leži kſchiž z ryzoho złota; hłowu debi złota króna, z parlemi a dejmantami wuſadżena. Cyły kaſchcz bě z wěncami wudebjeny. Pacifikale (kſchiž) abo monſtranca, kiž njezahinity jazyk tohole martrarja w ſebi (w ſchklencżanym cylindru) khowa, ſtejeſche na wulkim woltarju wyſchehradſkeje cyrkwje. W 9. hodżinje mějeſche tam kardinal-archbiſkop Bożu mſchu a k. kanonik Schtulc czěſke prědowanjo. W 2. hodżinje naſtupi pſchi najrjenſchim wjedrje czah, w kotrymž cyrkwinſkich a ſwětnych wyſokich zaſtojnikow widżachmy, ſwój tſi hodżiny trajacy pucz; kaſchcz ſ. Jana bu wot wyſchehradſkich kanonikow njeſeny. Domy běchu wupyſchene, haj na Małej Stronje a Hradczanach běchu tež woſwětlene. Khěžor Ferdinand a joho mandżelſka pſchihladowaſchtaj z hrodu. W metropolitnej cyrkwi bu kaſchcz do khapale ſ. Ludmiły na 3 dny wuſtajene. Słonczniže ſpěwaſche ſo Pangue lingua a Te Deum laudamus.

Rakuſka. Mniſcha czěkaja z nětko italſkeje Veneczianſkeje nětko do rakuſkich krajow. Tak pſchińdże do Tyrolſkeje 22 wuhnatych redemtoriſtow najprjedy, kotrymž je nětko hrabina ze Chambord ſwój hród we Burchheimje pola Linza pſchepodała. — K wutwarjenju votivneje cyrkwje we Winje je hiſchcze 993,800 ſchěſnakow trjeba a k nutskownomu wuhotowanju 258,000. Na wěži doma ſ. Schczěpana znowa porjedżeja.

Z Triera. Pſched krótkim poſwjeczi tudomny biſkop rjane ſwjeczo ſ.

Marije, kiž bu k wopomnjeczu wuprajenja njewoblakowanoho podjeczа na njedalokej horje ſ. Marka ſtajena. Wukožki ſu ſo z dobrowólnych darow cyłoho biſkopſtwa zapłaczike. Swjeczo (ſtatua) je 63 łochczi wyſoka a we gothiſkim ſtylu wuwjedzena; figura ſ. Marije měri 11 łochczi.

Francózſka. Zjenoczenſtwo dzowkow bójſkoho Zbóžnika abo niederbronnſkich ſotrow (w Elſaßu w lěcze 1849 wot jeneje knjeżny zakoženych) doſta bamžowe wobkruczenjo. Tute zjenoczenſtwo ma hižo 700 ſobuſtawow a 80 domow we Francózſkej a nawjeczornej Němſkej.

Amerika. Wokolnoſcz měſta Baltimore budze w krótkim czaſu ſrjedziſchczo katholſkoho žiwjenja a miſſionſtwa za Ameriku. Paſſioniſtojo (duchownſki rjad) zakožuja tam abtownju; jeſuitowje změja tam wulkotny duchownſki a woſebje miſſionſki ſeminar; tohorunja je ſo tam rjad redemtoriſtow zaſhdlił; ſkónczńje ſu tež xaverianoju ſchule pod ſwoje wjedzenjo doſtali.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Naſch pólny kapłan, k. Jakub Herrmann je hako pſchipóznaczo ſwojich zaſłužbow wot Joho majeſtoſcze krala Jana ryczerſki kſchiž albrechtſkoho rjadu doſtał. My wuprajamy nad tajkim poczeſczenjom ſwoju radoſcz a pſchiſtajamy ſwoje najpſchecželniſche zbožopſchecza.

Z Budyſchina. Po ſczinjenym měrje a domojwróczenju naſchoho lubowanoho krala Jana do Pillnic ſu nětko te pobožnoſcze w cyrkwjach pſcheſtałe, kiž běchu za wójuſki czas poruczene (litanije wot wſchitkich Swjathch pjatk a njedzelu atd.)

Z Drježdzan. Zańdzenu njedzelu zemrje tudy po krótkej khoroſczi wyſokodoſtojny k. Auguſtin Milde, domjacy prälat Joho ſwjatoſcze bamža, kanonik kapitla we Warſchawje, ryczer rjadu ſ. Staniſława, penſionirowany kralowſki kapłan atd. Wón běſche rodzeny w Praſkowicach w Czěſkej 10. oktobra 1795 a duchowny wot 6. auguſta 1820. Dokelž běſche njeboh k. Milde derje pólſki nawuknył, běſche wón w Drježdzanach woſebje pytany hako pólſki ſpowjednik a wuczer nabožniſtwa. Woſebje je ſo tudy za Polakow ſtarał po pſchedpoſlednjej revoluciji. Zo bě dotal w pólſkich ſwójbach czeſczeny, dopokaza joho pohrjeb zańdzenu wutoru; Polacy a Pólki, kiž ſu w Drježdzanach, dzěchu ſobu na pohrjebniſchczo. Joho biografia z podobiznu je w lětuſchim Noworoczniku dla Polek.

Z Khróſczic. Je-li ſo luboſcz k wudebjenju Božoho domu we ſerbſkich woſadach hdże wopokazała, dha je ſo to woſobnje w Khróſczicach ſtało. A to dyrbimy zjawnje khwalicz; pſchetož hdżež je dom Boži lubowany, tam je tež wutroba z Bożej luboſczu zahorjena. Woſebje w poſlenich ſcheſczich lětach je ſo

jara wjele za wudebjenjo Božoho domu pola nas ſtako. K dopokazanju toho chcemy tudy hako w ſerbſkej cyrkwinſkej chronicy wſchitko pomjenowacz, ſchtož ſu woſadni ze ſwobodneje wole cžinili. My njemějachmy doſpokne cyrkwinſke draſty a dyrbjachmy kóždy krócz, hdyž k. biſkop pſchińdże, abo pſchi druhich ſwjatocžnoſczach ſebi pobrachowace draſty wupožczowacz; duž nadarichu dobre wutroby nimale 300 toleri, za kotrež ſo rizwo, dalmatiki (draſty za levitow), nyſchporny płaſchcz a wulki czerwjeny rub na woltarne ſkhodżeńki kupichu. Na to namaka ſo dobroczerka, kotraž nam na měſto ſtareje, zakurjeneje wěcžneje lampy rjanu nowu ze ſlěbrom wuſadżanu kupi. Runje tak hubjene a zezerzawjene běchu ſwěcžniki na wulkim woltarju; zdobom nadeńdże ſo druha dobroczerka, kotraž te ſtare ſwěcžniki z nowymi pſchiſtojniſchimi z chinaſlěbora wuměni. Mějachmy prjedy ſrjedz cyrkwje krónſki ſwěcžnik, ale mały, zakurjeny a njecyrkwinſkeje iwarby; tu ſmili ſo dobra wutroba a wotkaza wjele pjenjez k rjanomu nowomu, kotryž bu tež bórzy kupjeny. Njeſomne njebjeſa za najſwjecziſchi ſakrament běchu roztorhane a njenahladne; tu prajeſche pobożna wutroba: dyrbi dha Jězus pod roztorhanej tſěchu bydlicz? a kupi nowe z rjaneje židy. Prjedawſche ſwjeczo na wulkim woltarju bě jara cžmowe a k tomu zakurjene; tež to luboſcziwa wutroba wjacy widżecz njemóżeſche a ſlubi 300 toleri k rjeniſchomu nowomu. Pſchez prócowanjo naſchoho wyſokodoſtojnoho fararja k. Bartha bu naſchej cyrkwi drohotne ſwjeczo „Boże ſpěczo“ pſchipokazane a z krajnych pjenjez dopłaczene, kotrež ſu kóżde lěto na podpjeranjo wumjelſtwa (Kunſt) wuſtajene. Hdyž bě nowe ſwjeczo, najrjeniſche debjenſtwo naſcheje cyrkwje, na woltarju poſtajene, widżachmy, zo woltar ſam njeje doſcz pſchiſtojnje pſchiprawjeny. Tu trjebaſche ſo mało prócy, a 200 toleri buſchtej wot zwólniwych nawdatej, zo móżeſche woltar ſam kraſnje wudebjeny bycz. Dale buchu jene khorhowje z darniwoſczu wěſteje parſchony ponowjene. Wjele darow za naſchu cyrkej mohł hiſchcże naſpomnicz, hdy bych chył wſchitke mjeńſche pomjenowacz. Najnowiſchi dar pak je najwjetſchi bjez tymi, kotrež ſu wot woſadnych; ſu to nowe zwony, kotrychž pſchelecżo a powjetſchenjo je k. Jakub Ducžman, wuměnkar z Khróſczic, zapłacził. Najwjetſchi zwón je pſchez 20 centnarjow cżežki. Wone ſu wſchě w znatej Gruhlec lijerni we Małym Wjelkowje late a jara wubjernje poradżene. Prěni je na mjeno ſ. Marije a ſ. Jana kſchenika ſwjeczeny; jene z joho napiſmow rěka: SanCta Del genItrIX, VIrgo sIne Labe Creata! eXVLIbVs Mater, qVos tVa preX foVeat; ſchtož na ſerbſki rěka: Swjata Boża rodżiczerka, knježna bjez hrěcha ſtworjena, macžer wupokazanym (t. r. hubjenym dżěczom Jěvinym), kotrychž chyła twoja zaſtupna próſtwa zakitacz. MDCCCLXVI. Druhi zwón ſſ. Symana a Judy, naſcheju cyrkwineju patronow, ma bjez druhim napiſmo: Voce voco populum versus coelestia regna, — Grex sciat ut Christi corda parare Deo; — Cui adstent sancti patroni Simon et Juda, — Ut sua vota queat promere digna Deo; t. r. Z hłoſom wołam lud k njebjeſkomu kraleſtwu, zo by ſtadło Khryſtuſowe wjedżało

dusche Bohu pschihotowacz; jomu niech k pomoch stejitaj swjataj Syman a Juda, zo by mohł hódne próstwy Bohu wuprajicz. Tsecźi, na mjenje swjatoho Józefa a Pětra swjeczeny zwón, ma bjez druhim zdychowańczko: Ora pro nobis, sancte Josephe! t. r. Prosch za nas, swjaty Józefje! Skónczńje schtwórty, zwón ss. Lawrjenca a Pankracia, z kotrymž so klakanjo bije, ma za serbsku wosadu najpschisprawnische serbske napismo: Wołaj nas při rańšich zerjach — Boha khwalić nadobnje; — Kazaj wječor nam na směrkach — Rucy styknyć dźakownje! Wo swjeczenju tutych zwonow pische druhi dopisować; duž skónczu ja z tym pschecźom: Bóh chcył wschitkim dobroczerjam nascheje cyrkwje wschitke dobroty stokrócz zapłaczicz a jich mytowacz z cźasnymi a wosebje z wěczńymi kubłami!

Z Khróscźic. Z wulkej žadosczu wocźakowachmy tudy dźeń 23. oktobra, dokelž na tym samym mějachu nasche nowe zwony sem dowjezene a wot biskopa poswjeczene bycź. Běsche ze wschoho widźecź, zo bě so cyła wosada prócowała, tónle dźeń swjatoczny sczinicź. Hižo w Baczonju běschtaj wysokaj czestnaj stołpaj z rjanymi zelenymi pletwami, tohorunja psched Khróscźicami; psched kerchowom pak běchu hischcze rjenischo wudebjene czestne wrota z napismom: „Nascha žadosczź — nascha radosczź!“ Na schtyrjoch wozach buchu zwony pschiwjezene a zastachu psched Prawoczicami; dokelž tam měješche so na pschikhad hnadnoho k. biskopa doczakacź. Tu zhromadźi so wulka syła wosadnych; tu stejesche tež wokoło 50 wosadnych na konjoch, kiž běchu k powitanju zwonow napschecźo jěchali. Po 10. hodźinje pschijědźe k. biskop, pschewodźany wot k. seniora Pjecha, k. fararja Kucźanka a k. Hórnika, a dojědźe hacź psched Khróscźicy, hdźež z woza wustupi. Tu powita k. kanonik a farar Barth z druhimi duchownymi k. biskopa. Bjez tym zrjadowasche so swjedźeński cźah, kotrohož prědkowni hižo w Khróscźicach stejachu a najzadnischi ze zwonami hischcze w Prawoczicach. W cźahu dźěchu najprjedy khorhowje, potom schulske dźěcźi a 12 holcźkow w druźcźej drasce, wosadni kk. wucźerjo (a k. wucźer Hauffa z Rózanta) a druzy chorowi spěwarjo, potom duchownstno (wyschе wosadnych a druhich mjenowanych hischcze k. administrator Benno z Rózanta, k. farar Bjensch z Ralbic, k. farar Wels z Wotrowa a k. Luscźanski z Budyschina); za duchownymi běchu mjenowani jěcharjo a druzy wosadni a skónczńje wozy ze zwonami, kiž so pschede wsu ze krasnymi wěncami wupyschichu. Po puczu bu khěrlusch spěwany. Hdyž bě tón dołhi a rjany cźah wokoło cyrkwje wobeschoł, dźěsche duchownstwo do cyrkwje, zo by so pschi swjeczenju poruczene cyrkwinske drasty wobletło. Ludu bě so bjeztym hischcze wjacy zhromadźiło. Swjeczenjo samo měješche so po znatym waschnju psched srjedźnymi cyrkwinymi durjemi. Hdyž bě swjeczenjo dokonjane (wokoło 12. hodź.), dźerżesche hnadny k. biskop hischcze pschiležnostnu rycź; w njej wukładze bjez druhim ceremonije zwonowswjeczenja a rozestaji z podłożkom słowow „Cześcź budź Bohu we wysokosczach a pokoj cźłowjekam na zemi, kiž su dobreje wole“,

kak maja zwony 1. nas k khwalenju a cžeſczenju Boha pohnuwacz a 2. nam njebjeſki měr pſchipowjedžecz. Potom buchu nowoſwjeczene zwony na wěžu czahane, ſchtož ſo k ſpokojnoſczi pſchitomnych doſcz ſpěſchnje wuwjedže. Hižo pſched wjeczorom móžeſche ſo że wſchěmi zwonami zwonicz a tak jich ſlěbroklink daloko a ſchěroko ſłyſchecz. Wjeczor běchu cžeſtne wrota pſched pohrjebniſchczom z lampami wobſwětlene a na kožde ſtronje zapali ſo bengalſki woheń. Na wěži (tórmje) běſche wulki transparent, w kotrymž ſo tute napiſmo krasnje ſwěcžeſche: Bóh zapłacz wſchitkim dobroczerjam! Tež buchu wjeczor zwony zwonjene, a pſchi tym ſpěwaſchtaj ſo z pſchewodženjom hudžby khěrluſchej: „Tebje my Boha khwalimy“ a „Chcemy jenej knježnje ſpěwacz.“ Tak miny ſo tón ſwjatoczny dzeń, na kotryž drje budža hiſchcže po dołhich lětach woſadni ſpominacz. Njech dha te nowe zwony njewobſchkodžene woſtanu hako dalokim potomnikam zrozymliwy a rady poſłuchany hłós naſcheje farſkeje cyrkwje!

Naležnoſcze towarſtwa.

Do pokładnicy ſu swój lětuſchi pſchinoſchk dale zapłacžili kk.: 233. Hańža Kubańkec z Khróſczic; 234. Marija Micžkec z Cžornoho Hodlerja; 235. Michał Rjelka z Koſłowa; 236. Jan Hornig z Kulowa; 237. M. Libſch z Dubrjenka.

Na lěto 1865 zapłacži: M. Rjelka z Koſłowa.

Dobrowólne dary: N. N. z Radworja 1 toleŕ; J. H. z Radworja 5 nſl.; N. N. z Hrubjelczic 2 nſl.; R. V. Paula, ſubpriorka z klóſchtra Marijnoho Doła 15 nſl.; Marija Kaſchporkowa ze Zdžerje 5 nſl.; Michał Delan z Lutowcža.

Za ſwjatoho wótca: 1 toleŕ pſchez k. kapłana Wernera z napiſmom: Wo ſ. wótcowe žohnowanjo za ſebje a ſwojich proſchu.

☛ Hłowna zhromadźizna naſchoho towarſtwa budže ſobotu 17. novembra w 10 hodź. pola k. direktora tachantſkeje ſchule.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Jan Mikk., ſ. khěžerja Jana Bjenſcha ze Židowa; Jan Pawoł, ſ. krawca J. Michała Maja; Hana Marija, dž. Jakuba Bräuera, khěžerja pod hrodom.

Zemrjecži: Marija zwudowjena Neumannowa, 84 l.; Hana rodž. Schneiderec, mandž. Jakuba Kuby, 33 l.; Jan M., ſ. Mikławſcha Schuſtera z Běłczec, 5 n.; Jakub Schwan, khěžeŕ a murjeŕ pod hrodom, 55 l.; Hana Schołczina z Budyſchina, 69 l.; Madlena Rjekowa z Budyſchina, 75 l.; Madlena Pjekarjowa ze Židowa, 55 l.; Khryſtiana zwud. Bandžina z Hruboczic, 62 l.; Fr. z Walter-Jeſchki, konſiſt. aſſeſſor, 57 l.

Z Radworja, w oktobru. Kſchczenej: Marija Hańža, dž. Ernſta Roſtoka z Radworja; Max Ludwik, ſ. Karla Hörmanna, twarožkarja w Boranecach. — Zemrjetej: Hańža zwudowjena Domſchcyna z Khelna; Hana Micžec (Wóſkec) z Khelna, 70 l. 5 m. — Wěrowanaj: Jakub Łebza z Wotrowa a Marija Wicžazec z Radworja.

Cžiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 22. 17. novembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Köln a jeho cyrkwje.

(Pokračowanje.)

K najwosobniſchim cyrkwjam we Kölnje ſtuſcha tež cyrkej ſwjatej Wórſchli ſwjeczena, dokelž ſo w njej czěło tuteje ſwjateje knježny z jeje 11000 towarſchkow khowa. Swjata Wórſchla bě dźowka jendźelſkoho krala Deonata. Hako knježna we ſpodźiwnej rjanoſczi bu wona wot pohanſkoho prynca za mandźelſku žadana. Wona zwoli tutomu žadanju pod tym wuměnjenjom, ze dyrbi jeje nawoženja ſo pohanſtwa wotrjec, a ze ſo jej hiſchcze tſi lěta k pobožnomu puczowanju do Roma dowoli. K tomu žadaſche 10 pſchewodźerkow a za kóždu pſchewodźerku 1000 towarſchkow. Na dompuczu pak buchu wſchitke, kaž tež Aetherius, Wórſchliny mandźelſki, wot wjercha dźiwjoho luda Hunnow we Kölnje martrowane. Tutón wjerch žadaſche ſebi mjenujcy tež tu rjanu kſcheſczanſku njewjeſtu za mandźelſku, kotromuž žadanju pak ſo wona z wutrobitoſczu napſchecźiwi, a radſcho z wſchěmi towarſchkami ſebi ſmjercź wuzwoli. Bóh pak tež, kaž ſo dale powjeda, tutón njeſkutk khoſtaſche. Njebjeſke wójſko, na liczbje (mnohoſczi) runja tutym kſcheſczanſkim martrarkam wuſwobodźi měſto Köln z rukow Hunnow, a zbi jich dochka, a měſchczenjo, kiž tutu pomoc zaſtupnej próſtwje ſwjateje Wórſchle a jeje towarſchkow pſchipiſowachu, pohrjeba je na jara ſwjatoczne waſchnjo, a njepſcheſtawaſche je czeſczicź. Bórzy bu na tutym pohrjebniſchczu kraſna cyrkej natwarjena, k czeſczi ſwj. Wórſche a jeje towarſchkow. Skoro cyła cyrkej ma dwójne murje, a ſrjedź njeju khowaju ſo nětko koſcze tutych knježniſkich martrarkow. We chorje, t. j. wokoło wulkoho woltarja khowaja ſo we ſczěnje za ſchkleńcami nopy (ſchädel), do czer-

wjenoho ſomota zaſchite a bohacze wudebjene. Na ſcžěnach wiſaju wobrazy, ſtawizny a martrarſtwo ſwj. Wórſche a jeje towarſchkow pſchedſtajowace, wumjerſcy pak njenahladne. Najwoſobniſche měſto we cyłej cyrkwi pak je tak mjenowana „złota komora;“ podobne njenamakamy nihdże druhdże ani we Romje. Wſchě ſcžěny kaž tež cyły wjerch tuteje ſtwy je ze koſczemi ſwjatych wukładžany a ſkoro cyły rum je ze wſchelakimi ſwjatymi reliquijemi, kiž ſu ze złotom a ſlěbrom wobdate, wupjelnjeny; tu namakatej ſo woſebicze nopaj ſwj. Wórſche a ſwj. Aetheria, jeje nawoženje, a wulka mnohoſcž druhich nopow ze jeje towarſtwa, a mjez nimi tež někotrych biſkopow, kiž běchu ju pſchewodželi a ſebi tudy tež z njeju martrarſku krónu dobyli. Namakaju ſo tudy tež reliquije wſchelakich druhich ſwjatych, tak na pſchikład jedyn zub ſwj. Jana kſchcženika, nop ſwj. Kordule, ſwj. Pantala, a wjele druhich, dale jedyn złoty kaſchczik, kiž jena partikula Jězuſoweje czernoweje krónty, jena wołmjana lapka naſyczena z krewju knježniſkich martrarkow khowa, jedyn porſt ſwj. biſkopa Materna, reliquije ſwj. Schczěpana we běłokoſczatym kaſchczíku, jedyn z tych kamjentnych karanow, kotryž ſo pſchi kwaſu we Kana trjebaſche. Je wěſte, zo je we Kana jeno pjecz tuthch karanow a zo je tudy ſchěſty tamnym docyła podobny; kruch, kiž je ze ſchije wuraženy, namaka ſo we Parizu. Tuta złota komora je zawěſcze najbohatſche měſto na reliquijach a wopytuje ſo tohodla tež jara huſto. Pod hłownym woltarjom leži cžěło ſwj. Wórſche ſame, a pódla je jeje kraſny wopomnik. Pſchi durjach ſteji kaſchcž z jenym džěſczom Pipina, kotrež kaž ſo powjeda, bu tam pohrjebane, pſcheměni pak na dźiwne waſchnjo ſwój row z nětczíſchim měſtom, a bu tu tohodla tež woſtajene. Je drje hiſchcze w tutej ſtarej ale bohatej cyrkwi tež wjele druhich wopomnjecza hódnych wěcow, najwoſobniſche pak ſu tu tola mjenowane. Swjate cžěła z towarſtwa ſwj. Wórſche ſu daloko a ſchěroko rozſchěrjene, tak mamy tež my we klóſchtrje Marije Hwězdy, mam za to, 8 cžełow.

Z cyrkwjow, kiž ſu k cžeſczi ſwjateje Marije natwarjene, dyrbimy woſobnje na ſcžěhowace ſpomnicž. Na brózy pſchi Rheinje ſtejaca, a tohodla „Maria in littore“ mjenowana, ale kaž ſo we Kölnje nětko praji, „Maria Lyſtirchen,“ je pſchiſtojna tola nic jara wulka we romanſkim ſthlu a z gothiſkim wjelbom natwarjena cyrkej z bohacze wupyſchenym presbyterium. Cyrkej, kiž je na prjedawſchim romſkim kapitolu natwarjena, a tohodla „Maria am Kapitol“ mjenowana, je jedyn z najdoſpotniſchich wopomnikow romanſkoho twarjerſtwa, po njej je ſo we wokolnoſczi wjele tajkich twariło. Dotwari ſo w 11. ſtotetku we nětczíſchej pſchiprawje na ſpadankach jeneje ſtarſcheje. Scžěny a wjerch ſu ze wulkimi a tež z někotrymi wumjerſtimi wobrazami wudebjene; z kóždeje ſtrony wulkoho woltarja namakatej ſo dwě khapałky; pod cyrkwju pak nahladna a wopytanja hódna krypta, kiž tež we wěſtych cžaſach bożim ſłużbam ſo wotewri. Cyrkej z jeneje ſtrony wobdawace „ſtationy“ abo kſchižowy pucz je z dwanatoho ſtotetka. — Cyrkej po haſy, na kotrež ſo namaka, pomjenowana „Maria in der Schnurgaſſe“, je drje mała, tola

dochła jara bohacże a wosobnje wudebjena cyrkwiczka. Słuschesche prjedy pschi njej natwarjenomu knjeżnischkomn klóschtrej, po zběhnjenju toho samoho bu z farskej. We njej je dźiwna zroscżena boża martra; każ so powjeda, je tasama we dwanatym stotetku we blizkim klóschtrje „ad albas dominas“ na dźiwne waschnjo ze scżěny wurostka. Běsche mjenujcy we tutym klóschtrje pobożna knjeżna, kiż so njepschestajnje psched bożej martru modlesche, tak zo so jeje pschedstejicżerki bojachu, zo mohła wona nad lutym pacżerjespěwanjom rozom a strowotu zhubicż, a tohodla je z mocu tón kschiż wzachu; za to pak zroscże ji ze scżěny we jeje stwě tuta spodźiwna boża martra, kiż so w tamnym klóschtrje hacż do joho zběhnjenja khowasche, potom pak pschenjese so do spomnjeneje cyrkwje. Njehodźi so spóznacż, z cżoho wona po prawym je, njeje z kamjenja, też nic z drjewa, a też nic ze żanoho kowa. We tutej cyrkwi namakamy hischcże też dwaj jara drohej a wumjersch wudżełanej kaschczikaj z reliquijemi swjateju biskopow Maurina a Albina. — Najnowischa swj. Marina cyrkej je ta wot Jězuwitow natwarjena, a hacż k zběhnjenju jich rjada też jim słuschaca, a tohodla hischcże dżensa rěkana „Jesuitenkirche“. Je też nětko farska cyrkej; tola pak ma tón pschi njej też wot Jězuwitow k wotczehnjenju a k wuwuczenju swojich sobustawow natwarjeny, nětk arcybiskopski měschnischi seminar prawo kóżde ranjo hacż do syhymich swoje boże służby swjeczicż. Tuta cyrkej słuscha mjez najrjensche a też najwjetsche cyłoho města, je we měschanym abo tak mjenowanym jězuwitskim sthlu twarjena; scżěny wokoło hłownoho wołtarja a też pschi poboczných su jara bohacże z marmorom wukładżene; wosobnje kedźbliwosczż kóżdoho wopytarja pak kehelki na so sczahnu. Su z wschelakich druzinow marmora rjenje wurubane a jara wuschikuje zestajane; je to dźěło jenoho Jězuwita. Też w tutej cyrkwi namakamy mnoho reliquijow; najwosobnische z nich su rózarije sw. Franzciska Xaverija, boża martra, kiż je swj. Aloisius pschecy pschi sebi nosył, klóschtyrska drasta swj. Ignacia a wjele druhich. Wuznamjenjuje so tuta cyrkej wosobnje też pschez wulke rjane zwony, kiż su z kanonow łate, kotrez khěżorskomu generalej Tilly po dobyczu Magdeburga do rukow panychu.

(Pschichodnje dale.)

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Z Prahi. Na město zemrjetoho generala kschiżownischoho rjada k. Becca bu dotalny prior k. Ještřabek wuzwoleny. — Swjeczacy biskop k. Krejči da za swoje pjenjezy statuu (swjeczo) s. Marije na Hradczanach wobnowicż, psched kotrejż je so lud w czasu cholery k pobożnosczam zhromadżował.

Bajerska. Zemrjety swobodny knjez z Rast we Mnichowje je swoje cyłe zamożenjo 177,500 schěsnakow k dobrym skutkam wotkazał. Wón postaji, zo bychu z joho kapitala synowje khudych starschich do wuczby k wosobnym mischtram a fabrikantam do wuczby dawani byli. Po wuwuczenju dostanje kóżdy

tajki mkodzenc hischcze pjenjezy, zo by sej pschisprawne město pytacz mohł; najwobdarjenischi dostanu hacz 250 schěsnakow stipendia, zo bychu k rozschěrjenju swojich wědomoscži do cuzby pucžowacz móhli. Narodny dzeń wotkazarja budza kóžde lěto kemsche w Mnichowje, pschi kotrejž pschileżnoscži 12 wucžownikow knihi a pjenjezy dostanje. To je rjany skutk mikoscže!

Rakuska. W Grazu je doktor prawa a auskultant pschi sudnistwje k. rycžer Azula do noviciata dominikanskoho rjada zastupił. — „Hlas" poscticza tule duschnu nowinku. Pruski wojak, kiž na farje w J. bydlesche, žadasche kapłana, zo by jomu domjace cžrije požcžił. Po khwili pschińdže w tych cžrijach k kapłanej a praji: Ach knježe pastorje, kak su mi te cžrije pschisprawne, wy móhli mi je na dopomnjenjo daricz. „Scže wy katholik abo protestant", praschesche so duchowny. Protestant, wotmołwi pruski wojak. „Nó," praji kapłan, „hdyž scže protestant, dha je wam daruju, zo byschcže tu a tam waschim krajanam dopokazali, zo katholscy duchowni nimaja kóński stop, kaž jej někotsi z was mysla." W Němcach je mjenujcy něhdzežkuli tajka směschna mysliczka.

Z Wina. Porjedzenjo najwyschschoho tórma hłowneje cyrkwje budže dléje tracz, hacz bě mischtyr k. Schmidt najprjedy wuměrił; dokelž tež delni dźěl tórma je jara wobschkodzeny. K tomu njemóže so na porjedzenjo cyłeje cyrkwje lětnje njacy wudacz dyžli 70,000 schěsnakow, k kotrejž summje krajna pokładnica 50,000 schěsnakow dawa; pschi nětcžischich hubjenych financach pak móže so stacz, zo so tónle pschinoschk zmjeńschi abo cyle wotpadnje.

Pólska. Dzeń 5. oktobra bu w Chełmuje w pólskim kralestwje jaty a do Wjatki w znutskownej Rusowskej wotwjezeny mjenowany biskop grichisko-katholskeje zjenocženeje cyrkwje k. Jan Kaliński z cyłym kapitlom. Wón bu jaty, dokelž chce knježerstwo grichisko-katholskich do schismatiskeje cyrkwje pschewjesc a tohodla na wschón pad cyrkwinsku wyschnosc wjacy trjebacz njemóžesche. Wschiczinu k zajeczu namaka knježerstwo w tym, zo so biskop profesforej pschecžiwjesche, kiž schtudentow cyle po schismatisku wucžesche. Kaž nowiny pisaja, je pschescžěhany k. Kaliński w Rusowskej zemrjeł.

Pólska. Khěžorowy naměstnik w Pólskej, general Kaufmann, je ze służby puschczeny, dokelž je też w krajinach, hdzež njejsu Polacy ale Litwjenjo, katholsku cyrkej pschez měru poczischczował a tak lud pschecžiwo sebi a knježerstwu zahorił. Knježerstwo chce bjez Polakami, w kotrychž politiskich pschecžiwnikow spóznawa, katholsku cyrkej na wschón pad poczischczecz; bjez druhimi ludami pak, njech su kajkeježkuli wěry (wosebje lubuje schismatikow a protestantow), pyta wone pschecželow. Wěžo potajkim nowy naměstnik Rusa Baranow II. za katholikow w Pólskej wo niczo sprawnischi njebudže dyžli Němc general Kaufmann!

Khrowatska. Narodnje zmysleny biskop Stroßmayer w Djakowje je 50,000 schěsnakow k założenju universitу (wysokeje schule) w Zagrjebje darił. Wón je też najwjetschi dobroczel tamnischeje noweje akademije (wucženoho towarstwa).

Z Roma. Bamž je dwě allokuciji (rycži), k kardinalam dżeržanej, wozjewił. W prěnjej skorži wón na pschescjěhanjo cyrkwje ze strony italskoho knjeżerstwa (dla poczischczowanja klóschtyrskich rjadow, zebranja cyrkwinskich kubłow atd.). W druhej wozjewja, zo je rusowski khěžor dotal płaczacy konkordat (wujednanjo khěžora z bamžom) njedżeržał, biskopow a duchownstwo a wosebje klóschtyrske rjady pschescjěhał, a zo chce ze wschim swojim skutkowanjom katholsku cyrkej w Pólskej zahnacz.

Z Roma. Jeli italski kral abo italska revolucija po wotczehnjenju francózskich wojakow bamża z Roma wotjěcz nuzuje, chce so wón, kaž so powjeda, na schpanisku kupu Majorka (63 schtyrirózknych mil wulku) pschesydlicz, hdżež je jomu schpanska kralowna swój najrjenischi hród pschihotowacz dała. Tež móże sej bamž po liscze kralowny hród Alhambra w Granadże abo w Sevilli wuzwolicz.

Z Roma. Po wozjewjenju jenoho dekreta móże so k swjatoprajenju zbóżnoho Pawoła z Kschiża, założerja rjadu passionistow, zbóżnoho spowjednika Leonarda z Porto-Maurizia a kapucina Pacifika ze San Severina pschikroczicz.

Italska. Knjeżerstwo porucza, zo dyrbja mnischa w bliżim czasu swoju mnischu drastu wotpołożicz. — W Sicilskej żehli so hischcze płomjo zběžkarstwa, kiž je wot republikanow zapoczate a wjedżene. Duchowni a mnischa njejsu do njoho zapleczeni.

Rusowska. Ruski czasopis Kijewlanin pisa, zo bu w něhduschich pólskich provincach zasy czródka katholskich klóschtrow zběhnjena. Z cyła je z tamnoho broha Wisły jenoż hischcze mało klóschtrow; a hdyż budża te zběhnjene, dokonczi drje knjeżerstwo na prawym brozy swój schismatiski mission. Knjeżerstwo skutkuje zjawnje, hako by katholsku cyrkej w Pólskej wutupicz chcyło. Zastojnicy su pschikaz dostali, zo dyrbja pschecziwo katholskim duchownym surowje wustupowacz. Czi njedadża sej to dołho kazacz. Pschi zarjadowanju nowych wokrjesow bjeru farske domy, pschemění je na bureau a na wobydlenja zastojnikow a wupokazuja fararjow. Hdyż so wosadni tomu pschecziwjeja, praji so jim: Chcecze-li duchownych měcz, twarcze jim druhe domy abo njech w hródżach bydla. Prěni lěpschi officir smě bjez pschicziny duchownoho do jastwa wotwjescz, kaž je so hižo stało. Najwyschschi wojerski we włocławskim wokrjesu Simons napołoži na kóżdoho duchownoho, kotryż bě w susodnej wsy Ostrowąs hako spowjednik na wotpustu był, 12 rublow khostanja, dokelż njeběchu paßport (paß) měli! Tež sczele knjeżerstwo swojich agentow do wsow a městow, zo bychu ludzi k pschestupjenju do rusowskeje cyrkwje narycželi. To je spodziwne japoschtolstwo! Czas je, zo by Rusowska swoju móc wjacy njetrjebała k tak surowym poczischczowanjam. Wězo w němskich swětnych nowinach pschecziwo tajkej njeprawdże rusowskoho knjeżerstwa runje tak mało pisaja, kaž pschecziwo pschescjěhanju jesuitow w Rakuskej a druhdże.

Połnócna Amerika. Katholscy Němcy dweju wosadow w New-Yorku su bamżej 10,110 dollarorow póstali z tajkim listom: „Swjaty wótcże! Naschi

duchowni ſu nam ſobudžělili, w kajkej nuzy ſo Waſcha Swjatoſcź pſchecy namaka a kak wſchelake zrudoby Waſchu wutrobu tkócža. Dokelž ſmy z cykej duſchu Waſchej Swjatoſczi pſchikhileni, ſmy ſebi wotmyſlili, nic jenož naſche modlitwy za Was a ſwjatu cyrkej podwojicź, ale tež pjenježny dar z naſcheje zaſkužby a z naſchoho zalutowanja Wam póſłacź. Tudy ſcželemy 10,110 dollarow z próſtwu, tónle dar hako dopokazmo naſcheje ſwěrneje luboſcže a pſchikhilnoſcže pſchiwzacź a nam za to japoſchtolſke požohnowanjo wudžělicź, zo bychmy hako dobre dźěczi Waſcheje Swjatoſcže a katholſkeje cyrkwje žiwi byli a hako tajke wumrjeli.“

Połnócna Amerika.* W oktobru běſche w Baltimore cyrkwinſka ſynoda (zhromadźizna) pod wjedźenjom tamniſchoho archbiſkopa Spaldinga. Pſchitomnych běſche 7 archbiſkopow, 41 biſkopow a wjele druhich prälatow.

Auſtralia. Straſchna wěrnoſcź, zo rozſchěrjenjo njekſcheſcźanſkeje zdźěłanoſcže bjez dźiwimi ludami ſo z jich zahubjenjom kónczi, wopokazuje ſo z nowa na jenym ſplahu w Auſtralii. Splahi dźiwich, kiž wokoło Ballarat a hory Emel bydla, liczachu w lěcže 1865 lědma 20 ſwójbow, bjez tym zo měješche jenicźki ſplah Emu w l. 1845 hiſchcže pſchez 100 ſwójbow. Hlej, praja jene nowiny, tajke hinjenjo a wotebjeranjo ludnoſcže je ſkutk palenca a potajnych khoroſczi, kotrež ſu Europjenjo bjez tute dźiwje ludy donjeſli a zaſchczěpili k zahubjenju tych ſamych. Wot někotrych lět ſem rodźi ſo we wſchěch tychle ſplahach hromadźe za lěto lědma jene dźěczko. (Runje tak je wjele dźiwich ſplahow w Americy zaſchło a zahinyło.)

Z Łužicy a Saſkeje.

Z Kulowa. Dźeń 28. okt. běſche pjecźadwachte lěto dokonjane wot toho dnja, na kotrymž bě naſch wyſokodoſtojny k. farar Franc Schneider měſchniſku ſwjecźiznu doſtał. Joho duchowni ſobubratſja, woſadni a wſchelacy druzy pſchecźelojo z blizka a z daloko běchu tohodla wobzanknyli, zo chcedźa na tymle wopomnjecźa hódnym dnju cźeſcźenoho a wjelezaſłužbnoho k. fararja, kotryž je 25 lět tudy w Knjezowej winicy ſwěru dźěłał a pódla ſerbſke piſmowſtwo pſchiſporjał,*) woſebicze poczeſcźicź. Dokelž pak wopomnjeńſki dźeń lětſa na njedźelu padźe, hdźež cuzy duchowni njebychu woteńcź móhli, bu wón hakle pónjdźelu ſwjecźeny. Rano bu k. jubilar z hudźbu poſtrowjeny a wſchelacy pſchecźelojo a znacźi pſchejachu jomu hortnje zbožo, kaž: kulowſcy kk. duchowni a wucźerjo, cyrkwinſcy a ſchulſcy wótcowje, tamniſche miłoſcźiwe ſotry, k. ſchulſki direktor Scholta a redaktor Póſła z Budyſchina, k. farar Wels z Wotrowa, k. kaplan Krauſe z Noweje Cale (prjedy w Kulowje); druzy běchu telegrammy a liſty póſłali, kaž k. probſt Dr. Eiſelt w mjenje patronata klóſchtra Marijneje Hwězdy, k. probſt a wyſchſchi ſchulſki inſpektor

*) Wot njoho ſu zeſtajane: Knižki ſ prènom' Łazuwańu, z l. 1847, a Grammatik der wendiſchen Sprache katholiſchen Dialects, z l. 1851.

Anter z Lubanja, k. kapitular kantor Hoffmann z Budyschina, k. farař Wornacz z Frankfurta, knjezaj kapłanaj Braunsteinaj, serbsch fararjo a kapłani w susodnej Saksej, k. redaktor Smoler z Budyschina, pschecželowje z Wrótsławja, z Wojerec atd. Tež buchu k. jubilarej někotre swjedženske spěwy pschepodate, bjes kotrymiž běsche jedyn cžischczany we łacžanskej ryczi wot k. kapłana Roberta Krause a druhi cžischczany we němskej ryczi wot wucžerjow kulowskeje wosady. W 9. hodžinje zhromadzi so wjele wosadnych a druhich pschecželow w cyrkwi a k. jubilar mějesche spěwanu Božu mschu, kotraž bu z cyrkwinskej hudžbu a njedawno dostajanymi pischczelemi pschewodžana. Jako assistentaj słužeschtaj k. kapłan Krause z Noweje Cale a k. kapłan Wowcžerk z Kulowa. Po Božej mschi bu Pange lingua spěwane. Na to džerżesche k. jubilar pschi woltarju pschisprawnu němsku ryczż, w kotrejż so skónczżnje za wschitku wopokazanu czescż a luboscż džakowasche. Daj Bóh, zo bychu so wschitke zbožopschecza, na tym rjanym swjedženju wuprajene, na k. jubilaru hnadnje dopjelnike!

Z Budyschina. Zańdženu wutoru wotjědže wottudy deputacija do Dreždžan, zo by Joho majestoscži kralej Janej po joho domojwróczenju zbožo pschała a swoju swěru wobkruczżiła. Deputacija pschedstajesche takrjec cyłe Serbowstwo, dokelž běchu we njej pschedsydzo wschěch tsjoch literarnych serbskich towarstwow: Maczicy Serbskeje (městopschedsyda k. Smoler, zastupujo pschedsydu k. ryczżnika Rychtarja), towarstwa ss. Cyrilla a Methoda (k. farař Kuczank) a lutherskoho knihownoho towarstwa (k. farař Jmisch z Hodžija), kaž tež wschitcy serbscy redaktorjo: Serbskich Nowinow (k. Smoler), Katholskoho Pósła (Hórnik), Łužiczana (k. Fiedler), Missionskoho Póßła (k. farař Rychtař z Kotec) a Czżasopisa Maczicy Serbskeje (k. progymnasialny direktor Buk z Dreždžan). Deputacija poda so w postajenym czżasu do kralowskoho hrodu a jeje pschikład we wulkim audienczżnym salu bu kralej pschez komornika k. z Erdmannsdorfa wozjewjeny. Hdyž kral pschińdže, mějesche k. Jmisch w mjenje pschitomnych Serbow němsku ryczż, w kotrejż běchu tež někotre serbske sady a serbske wobzankjenjo. Kral jara milosczżiwje wotmolwi a porycża hischcże z kóždym wosebje a wupraji bjez druhim swoje spodobanjo nad pismowskim prócowanjom Serbow. Sława naschomu lubowanomu kralej!

Z Budyschina. Pschi pohrjebje k. konsistorialnoho assessora a ryczżnika z Walter-Jeschki, knjeza nad Běczżicami, běsche tak prawje widžecż, kajku czescż wón wschudžom wužiwasche; syła pschewodžeri, tež wosobnych, běsche jara wulka. W pohrjebnej ryczi spomni k. farař Kuczank zdobnje tež na to, zo bě zemrjety k. assessor hako młody ryczżnik z cyłym pscheswědczenjom k katholskej cyrkwi pschestupił. Potom wopominasche hischcże k. měschczanosta Löhr w pschisprawnej ryczi zasłużby njebocziczżkoho wo cyłe město.

Z Budyschina. Zańdženy tydżeń je so nasch dotalny półny kapłan k. Jakub Herrmann zasy sem wrócził.

Z Khróſczic. Czíſło 21. Katholſkoho Poſoła wopſchija rozprawu wo ſwjeczenju naſchich nowych zwonow, hdzež je tež pomjenowane, ſchtož ſu woſadni w nowiſchich czaſach ze ſwobodneje wole za cyrkej czinili. Pſchi tym pak njeſſu pomjenowane ſtacijony, kotrež drje ſu něſchto dléje hacž ſchěſcź lět tudy, darjene wot k. Jakuba Wiczaza, wuměnkarja w Khróſczicach; běchu woſobnje tón prěni zapoczatk tajkoho rjanoho ſkutkowanja. Tež bu hižo pſched ſchěſczimi létami jedyn mjeńſchi ale tola jara pſchiſtojny krónſki ſwěczník darjeny, a mamy tohodla nětko dwaj rjanaj nowaj. Skónczńje je pak tež w poſlenich ſchěſczich létach nowa wulka woſobna chinaſlébrowa boža martra na wulki woltař wot dobroczerja do naſchoho domu božoho darjena. Tak wjele k doſpoknoſczenju cyrkwinſkeje chroniki.

Z Budyſchina. Schtwórtk bu w tachantſkim konſiſtoriju k. Jurk hako wucžer we Worklecach wobkruczeny.

Z Koſlowa. Kaž je znate, je we lutherſkej woſadze Njeſwaczidle tež wjele katholikow, kaž w Dobroſchicach, Haſlowje, na Horje, w Jaſeńcy, Koſlowje, Luſczu, Mikkecach, Khaſowje atd. Haczrunje nětko po nowym zakonju cyrkwinſke akty (kſchczenja atd.) njetrjebaja wjacy tam wotpłaczecź, maja tola hiſchcze k twarbam a druhim potrjebnoſczam tamniſcheje cyrkwje a fary ſobu dawk dawacź. Tak bě wſam tuteje woſady njedawno napołożene, za dyrbja 300 toleri k drainirowanju abo wotwodżowanju nowoho pohrjebniſcheża w Njewaczidle nawdacź. Ale tu wza k. baron Schönberg-Bibran nad Luhom cyłu ſummu na ſo a bu tak dobroczeŕ lutherſkich, kaž tak tež wjele katholſkich wobydleri tamnych wſow.

Naležnoſcze towaŕſtwa.

Do pokładnicy ſu ſwój lětuſchi pſchinoſchk dale zapłaczili kk.: 238. P. Ludwik Angermann z Rožanta; 239. ſchewc Jakub Lehmann z Dobroſchic.

☞ **Proſymy wſchitke ſobuſtawy, kotrež hiſchcze lětuſchi abo ſtarſchi abo pſchedſtarſchi pſchinoſchk njezapłaczichu, naležnje wo dopłaczenjo.**

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Zemrjeczi: Hańža a Marija, dżowcy Jana Schokty, khěžnika na Židowje, 3 a 5 l.; Jan Schokta na Židowje, 46 l.; Jan Jakub Ducžman, kubleŕ, rychtaŕ a gmejnſki prědkſtejeŕ z Bozankec, 69 l.; Pětr P., Michała Zmija, młynka we Wutołczicy, 13 l. 5 m.; Jurij Lukaſch, wuměnkaŕ w Radworju, wumrjeł w Nowych Bobolcach, 65 l.

Z Khróſczic. Zemrjety: Michał Pjech ze Zyjic, stud. juris w Lipſku.

Z Wotrowa. Zemrjetaj: Madlena, m. Michała Rädy z Wotrowa; Jakub Kokla, piwarc z klóſchtra Marijneje Hwězdy.

Czíſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Čo. 23. 1. decembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyſchinje.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Redaktor: Michał Hórnik.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihańi 12½ nsl. lětnje.

Kőln a jeho cyrkwje.

(Skónczenjo.)

Hnydom z tutej cyrkwju bu tež wulki konwikt wot jězuwitow za wotczehnjenjo ſobuſtawow rjada pſchi cyrkwi natwarjeny. Po zběhnjenju jězuwitſkoho rjada ſłużeſche tutón konwikt hako archybiſkopſki duchownſki ſeminar. Je to ſchěroke twarjenjo z tſomi poſkhodami, z dwěmaj rumnymaj dworomaj. Tamniſchi duchowni pſchihotuja ſo hakle po ſkónczenju ſwojich theologiſkich ſchtudijow poſlenje lěto w ſeminaru na měſchniſke ſwjeczizny a duchownſke żiwjenjo. Woſpjetuja ſo junu theologiſke wědomnoſcze, woſebita próca pak ſo dawa, zo bychu ſo alumnojo k praktiſkomu duchownomu żiwjenju pſchiwuczili; na to dźěła cyle zrjadowanjo wuſtawa, wſchelake dźěła a cyle zwuczowanjo. Cyły wuſtaw wjedże präſes, kiž ſo z kanonikow kapitla wot archybiſkopa poſtaji; pod nim ſteja wuczerjo kaž tež cyle druhe zaſtojnſtwo. Alumnow je najbóle wokoło ſydomdźeſacz; dźěl z nich płaczi, dźěl doſtawa pak tež ſtipendije. Mjez nimi knježi, haczrunje je domjacy rjad trochu kruty, tola wjeſoła myſl a jara ſprócniwy duch, tak zo tutón ſeminar mjez najlěpſche podobne wuſtawy ſkuſcha. Wot lěta 1860 ſczełu ſo tam tež, kaž je znate, kandidatojo duchownſtwa, kiž ſu hižo prjedy wjacy lět w prażſkim ſeminaru byli, z naſcheje wótczizny, kotrychž knjez präſes Weſthoff woſebicze lubuje, czeſczuje a tež na najlěpje zaſtara.

Wyſche hižom mjenowanych cyrkwjow dyrbju woſobnje hiſchcze na ſczěhowace ſpomnicz. Swjatoho Handrijowa cyrkej khowa mjez druhimi woſobnymi re-

liquijemi tež cžěła ſydom makkabejſkich bratrow. Swjatoho Gereonowa cyrkej je ſpodžiwna we ſwojim twarje; hłowny dźěl mjenujcy je dźeſacžrózk (Zehneck), kotrohož pſcheměr 90 ſtopow, wyſokoſcž pak 125 wuežini; tutomu dźěſacž-rózkej je potom powyſcheny jara dołhi khor pſchitwarjeny, pod kotrymž je rumna rjenje wjelbowana krypta. Natwarjena je tuta cyrkej k cžeſczi ſwjatoho Gereona, kiž bě wjednik we tak mjenowanej thebaiſkej legiji, kotraž woſebicže z kſcheſczanow wobſtejeſche. We cžaſu ſurowoho pſcheſcžěhowanja, wot khěžora Diokleciana a joho pomocnikow zbudženoho, zaſłuži ſebi wón z wulkej cžrodu ſwojich towarſchow martrarſku krónu; hiſchcže dženja pokazuje ſo we ſpomnjenej krypcže tamón ka-mjeń, na kotrymž bu wón woprowany. — Cyrkej ſwjatym japoſchtołam ſwjecžena ſtejeſche hižom we 11. ſtotetku, bu pak tola k dźělej wot wohenja znicžena, we 13. ſtotetka znowa we rjanych a nahladnych poměrach natwarjena. Poſticži tu-tón mócny twar ze ſwojej wyſokej wot błyſka hižom jara huſto trjechenej wěžu rjany napohlad. Tež cyły nutſkowny twar kaž tež bohate wuphyſchenjo woltari, ſcžěnow a ſtołpow ze rjanymi ſwjecžatkami, a dobrymi ſtatuami hnuje kóždoho wophytowarja k pobožnoſczi. Woſebicže ſpomnicž dyrbju na wumjeŕſcy z drjewa wurežane wulke ſtatuy ſwjatych japoſchtołow a na tamny póſtny rub. Powjeda ſo mjenujcy wo poſlednim, zo bu jena woſobna žónſka jeno po zdaczu morwa pohrjebana, tótka pak chchyſche drohe wudebjene cžěło wurubicž, a pſchez to pſchińdže ſpomnjena žónſka zas k ſebi a ſtany a dźěſche domoj. Jeje muž pak, kotrohož wo wotewrjenje khěže proſcheſche, jej wotmołwi, zo prjedy joho konje na hornju łubju zaležu, hacž zo joho mandželſka zaſy woživi. A hlej, konje lězechu po nahłych ſkhodach hacž pod tſěchu a tykachu hłowy pſchez tſěſchne wokno, a wona bu nětk wjeſele a luboznje witana; dwě konjacej hłowje na jenej khěži nje-daloko cyrkwje dopomnjatej nas hiſchcže nětko na tutu powjeſcž. Tak mjenowany póſtny rub pak je z jara drohoho wutka wot dźakowneje knjenje tkany a cyrkwi darjeny. — Swjatoho Severinowa cyrkej je ſwětła baſilika z powyſchenym khorom; bu 1237 ſwjecžena; zady hłownoho woltarja leži cžěło ſwjatoho biſkopa Seve-rina a we muri pſchi nim ſu tež wſchelake druhe reliquije. — Swjatoho Pětrowa cyrkej wophytuje ſo wot cuzych woſobnje krajnoho wobraza dla, kſchižowanjo ſwjatoho Pětra pſchedſtajowacoho, wot znatoho a ſławnoho Rubenſa molowane a tutej cyrkwi darjene, dokelž wón je ſo we tutej farſkej woſadže njedaloko wot cyrkwje ſameje narodźił. — Hnydom pſchi ſwjatej Pětrowej cyrkwi ſtoji ſwjateje Cäcilijina, něhdy klóſchtyrſka nětko pak ſchpitalſka cyrkej; hnydom pſchi njej je nowy hakle pſched někotrymi lětami hotowy měſchczanſki ſchpital, kaž mała měſtacžko natwarjeny. — Podła doma je tak mjenowana „Minoritenkirche“, we gothiſkim ſtylu, kaž ſo praji, wot dźěłacžeri, kiž na domje twarjachu, pſchi wjecžorku zhoto-wjena; we najnowiſchim cžaſu bu taſama ze ſrědkow wulkoho dobrocžerja Richartza jara pſchiſtojnje ponowjena a ze ſchtyrjomi nowymi woltarjemi wudebjena. We njej wotpocžuje ſławny „Geſellenvater Kolping“, kiž je we njej dołhe lěta ſkutko-

wak. — Najnowiſcha cyrkej, hakle pſched dwěmaj lětomaj ſwjeczena, je k czeſczi ſwjatoho Mauricija twarjena; jedyn bohaty měſchczan poſkiczi k tomu 80,000 toler. Na tym ſamym blaku ſtejaca prjedawſcha dyrbjeſche ſo mjenujcy padawoſcze dla wottorhacz. —

Tak wjele rjanych a wulkich cyrkwjow njenamakamy lochcy we druhim měſcze němſkoho kraja; tola hacz k koncej zandzenoho ſtotetka běſche jich tu hiſchcze wjele wjacy; kózdy mózeſche tu, kaz ſo powjeda, pſchez cyke léto ſwoje paczerje wſchědnje we druhej cyrkwi ſpěwacz. Tola pſchez zběhnjenjo klóſchtrow, pſchez podtorhanjo wjele cyrkwjow, kaz tez trjebanjo tych ſamych k wſchelakim ſwětnym wěcam, njewoſta jich nětko wjacy hacz wokoło tſicyczi. We kózdej cyrkwi namakamy k najmjeńſchomu jedyn woltar ſwjatej Mariji ſwjeczeny, kiz je ſtajnje woſobnje pak we czaſu mejſkeje pobożnoſcze jara bohacze ze zywymi kwětkami wuphſcheny.

Hewak namakamy woltarje huſto tez ſwjatym ſwjeczene, kotſiz ſu we Kölnje abo we wokolnoſczi ſkutkowali, tak woſobnje ſwjatym kölnſkim biſkopam a archybiſkopam.

Z rjanych a tak rjenje wuphſchenych cyrkwjow mózemy ze wſchěm prawom na ludowu pobożnu myſl ſudzicz. Nic jeno njedzelu a ſwjate dny ſu cyrkwje wjacy krócz za dzeń pſchepjelnjene, ale tez dzěławy dzeń ſu teſame we rańſchich hodzinach wot pobożnych modleri ſylnje wophytane, a zadyn dzeń drje njezandze, zo njebychu we kózdej cyrkwi někotſi k woprawjenju pſchiſchli; njedzele a ſwjate dny pak bliza ſo ſta kózdeje ſtaroby a powołanja k bożomu blidej. — Wulke kemſche nimaja ſo tam zenje bjez wuſtajenja bożoho Cžěła a tez na nyſchporje dawa ſo ſtajnje boże pożohnjowanjo z Najſwjecziſchim. Tez wſchelake woſebite pobożnoſcze wotdzerzuja ſo pſched wuſtajenym bożim Cžěłom, a to najprjedy wěczna pobożnoſcz k najſwjecziſchomu ſakramentej, tak mjenowana, dokelz ſo wón pſchez cyke léto po wěſtym poſtajenym rjedze wſchědnje we druhej cyrkwi archydiöceſy pſchez dzeń a nóc k cžeſczowanju wuſtaji a tak paczerje naſchomu Zbóżnikej we ſwjatej ſchtaltnoſczi pſchitomnomu wěcznje traja. Zapoczmu ſo tute paczerje nowe léto we domje, potom pſchińdze rjad na druhe cyrkwje we měſcze a potom na te na kraju. Zapoczmu ſo we kózdej cyrkwi z wulkimi kemſchemi; dopołdnja ſu hiſchcze junu wulke kemſche, a hewak ſpěwaju wodnjo a nocy rózarije, litanije a wſchelake druhe zhromadne paczerje. Na podobne waſchnjo ma ſo ſchtyrcyczihodzinſka a tſinaczehodzinſka pobożnoſcz pſched Najſwjecziſchim. Wuſtaja ſo mjenujcy pſchez tſi dny boże Cžěło; prěnjej dwaj dnaj 12 a poſledni dzeń 13 hodzinow k pobożnomu cžeſczowanju. We tajkich dnach njejſu cyrkwje zenje bjez pobożnych modleri.

Na woſebite waſchnjo ſwjeczi ſo tam tez kermuſcha. Kaz pola nas na boże Cžěło proceſſion z bożim Cžěłom k ſchtyrjom woltarkam we farſkej woſadze natwarjenym cžehnje, tak ſtanje ſo we Kölnje na kermuſchnej njedzeli. Swjecza ſo wſchě kermuſche za ſobu a zapoczmu ſwjatkownu pońdzelu. Nic jeno cyrkej je

tehdom we nowej a bohatej pyſche, ale też wſchě khěże a haſty, po kotrychž proceſſion dże, ſu z wěncami, hakozami, rożemi, khorhojemi a ze ſwěcami wuphyſchene. Też ſwjedżeń cyrkwinſkoho patrona t. j. ſwjatoho, kotromuż je cyrkej ſwjecżena, wobeńdże ſo jara ſwjatocżnje. Z toho kóżdy ſpóznaje, kak rjenje we tutych krajinach katholſka cyrkej kcżěje.

J. Lusćanski.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcże.

Z Prahi. Na měſto njeboh kanonika Dr. Mařana bu rektor duchownſkoho ſeminara Dr. theol. Eduard Terſch za kanonika wuzwoleny.

Němſka. Po poruczności biſkopa we Limburgu běchu w katholſkich cyrkwjach njehduſchoho wójwodſtwa Naſſau boże ſłużby dla pſchidżělenja tohole kraja k Pruſkej. Pſchi modlitwach za pruſkoho krala dżěſche wjele ludźi z cyrkwje, a druha hara ſo ſta. W Hattenheimje wosebje wuznamjeni ſo wobydleŕſtwo w tym naſtupanju; hdyżkuli farař cżitajo biſkopowy paſtyŕſki liſt mjeno krala wupraji, naſta w cyrkwi ropot a ſchumot; hdyż pak duchowny „Te Deum“ zaſpěwa, njepſchewodżeſche nichtó ze ſpěwanjom zynki piſchczelow, haj ſam měchiteptař cżekny wot piſchczelow, tak zo wone poczachu zaſtawacż a ſkónczńje cyle womjelknychu; ludźo pak dżěchu ze ſměchami z cyrkwje.

Schlezynſka. W maczeŕſkim domje ſchěrych ſotrow ſ. Hilżbjety w Neiſſe bu 10. novembra 26 kandidatkow klóſchtyrſcy zwoblekanych a 25 novickow wotpokoży ſwjate ſluby. Jena z poſleniſchich, kiż bě w naſchim Budyſchinje w cżaſu cholery, je nětko zaſy w Dreżdżanach.

Bajerſka. Stary kral Ludwig I. je wobzamknył, ſwojomu něhduſchomu wucżerjej duchapołnomu biſkopej a ſławnomu ſpiſowarjej njeboh Michalej Sailerej na torhoſchczu Emeramſkim w Regensburgu wopomnik poſtajicż dacż. W tamniſchej biſkopſkej cyrkwi je też hižo rjany wopomnik k cżeſcżi Sailera. — Skónczńje je nowy biſkop za diöceſu Eichſtätt pomjenowany, mjenujcy k. farař Leonhard z Reichenhalla. — Wojerſki kaptan k. Limbecher je bjez druhimi najwoſobniſchi rjad wot krala doſtał, dokelż je w bitwje pola Hammelburga w najhórſchim tſělenju z kulkami a granatami ſwoju duchownſku pomoc poſkicżał.

Schwajcarſka. W měſcże Genfje bu nowa ruſowſka khapala ſwjecżena za mnohoſcż woſobnych Ruſow, kiż pſchi Genfſkim jězorje pſchebywaja. Proteſtantſcy prědarjo a židowſki rabbin pſchiidżechu k ſwjecżenju tuteje khapale; ale też pſcheproſcheny katholſki biſkop Mermillod ſo wězo na tuthym cyle cyrkwinſkim ſwjedżenju njewobdżěli.

Z Rakuſka. Votivna cyrkej we Winje, na kotrejż dyrbi ſo hiſchcże wjacy lět twaricż, je za wojerſku cyrkej poſtajena. — We wjetſchich měſtach khěżorſtwa je hiſchcże pſchecy wulke hawtowanjo pſchecżiwo jeſuitam. Bjez druhimi nowinami zakituje jeſuitow też cżěſki Blahověſt derje. Jene němſke nowiny

ſměja ſo proteſtantſkej bojoſczi pſched jeſuitami, kotraž też w naſchej lubej Sakſkej ſcheri, a praja dale, zo ſu pſchi krajach, hdźež je jeſuitam pſchebywanjo zakazane (kaž w Sakſkej), tola ſtaty wſchěch formow, kiž ſu mócne pſchi wſchěch jeſuitach. „W połnócnej Americy, hdźež lud knježi a ſwobodu wobkedźbuje, ſkutkuja jeſuitowje, bjez toho zo by jim knježerſtwo republiki w něczim zadźewało. W Belgiſkej, hdźež je konſtitucija najmócniſcha, ſteja jeſuitowje pod tymi ſamymi zakonjemi, kaž kóždy druhi krajan. Francózſke khěžorſtwo, kiž je ze ſwobodneje wólby ludu naſtało, njewidźi w jeſuitach ani njepſcheczelow knježerſtwa ani potłoczerjow ludow abo jenotliwych. W proteſtantſkej Pruſkej wužiwa jeſuitſki rjad njewobmjezenu tolerancu (t. r. je dopuſchczeny a czerpjeny), bjez toho zo bychu pſchi tym wjedźiczerjo kraja mudroſcz a móc zhubili, bjez toho zo by z tym zbožo kraja někajku ſchkodu czerpjeło abo zdźěłanoſczi ludu ſo ſchkoda ſtała. Abo je ſnadź to pruſkomu wójſku we znajmenitym poſtupowanju lětuſcheje wójny někak zadźewało, zo bu wone pſchewodźane wot 41 jeſuitow hako pólnych kapłanow?“

Italſka. Dźeń 21. oktobra wopuſchczichu poſleni mniſcha w Meſſinje ſwoje klóſchtry; wſchitcy dyrbjachu draſtu ſwojoho rjada wotpołożicz, tak zo nětko žadyn mnich wjacy widźecz njeje w Siciliſkej. Knježerſtwo chcyſche rady wóndaniſchi zběžk w Palermje a druhich městach na mnichow ſtorczicz, haczrunje běchu woni w tym njewinowaczi. Francózſki „Monde“ piſa: „Lědma by něchtó za móžne dżerżał, zo by knježerſtwo w zdźěłanej Europje ſo k tajkim ſurowoſczam zawjeſcz mohło, kajkež tam wſchědnje widźimy. Na ſudniſtwje prócowachu ſo někajke wuznaczo wunuzowacz. Bjez tajkimi wbohimi wobſkorženymi běchu też duchowni a mniſcha, kotrychž wojacy a zaſtojnicy hako podhladnych po jich myſli abo po donoſchowanjach zajachu. Sakriſtan w klóſchtrje ſwjatych jandźelow bu borzy po pſchikhadźe wójſka jako podhladny na zběžku zatſělany, haczrunje běſche w tych ſcheſczich dnach, hdźež ſo na haſach wojowaſche, w klóſchtrje ſkhowany byk. Hoſpodar toho klóſchtra bu z kijom zaražany. Knježny buchu bjez miłoſcze z klóſchtra wuhnate a bu jim lědma 12 hodźinow popſchatych k wuprózdnjenju klóſchtra; wſchitke jich privatne wobſedźenſtwo bu jim wzate. W klóſchtrach dei Stigmati, de San Quiliano a ſwjatych jandźelow, kotreż buchu po potłóczenju zběžka wobſadźene, rozbichu wojacy wſchitko, ſchtoż móżachu, ſamo drohe wěcy. Knježny tſjoch druhich klóſchtrow buchu też wuhnate, a nimaja niczo dyžli ſwoju draſtu.“

Z Roma. Tudy wocżakuje ſo póſłanc italſkoho krala, Vegezzi. — Z jenoho rozrycżowanja jendźelſkoho póſłanca Gladſtona z bamżom powjeda ſo tole. Hdyž póſłanc pocża wo politicy rycżecz, ſkorżeſche bamż na khěžorſke rakuſke knježerſtwo, haczrunje pſchipózna, zo je tutomu njemóżne, něſchto za ſwjaty ſtoł cżinicz. Hdyž k Gladſton dale bamżej zbožo pſchejeſche pſchi pſchikhadźe nowoho dobrowólniſkoho wójſka, praji tutón: „Zemſcy wojacy njedoſpěja cżaſto wotbyknjeny kónc, kaž ſej to pſcheja. Schto mje z cyła wobcżežuje, kak ſo mi póndże?

Wěrcze mi, też po wotczehnjenju francózskich wojakow budu zakitany". A pschi tym pozběže swjaty wótc swojej wocži k njebesam. Póskanc pocža potom wo wujednanjach bjez Francózskej a Florenzom rycžecz. Bamž praji k tomu: „Njewěm, schto so w tym nastupanju pschihotuje. Jenož to wěm, zo pschi swojej smjerczi mojomu nastupnikej swjate a njedótknjene herbstwo swjatoho Pětra njedzělene (t. r. moje swětne kralestwo) njezawostaju".

Jendzelska. Czasopis „London Review" mjenuje pjeczoch jendzelskich protestantskich duchownych, kotsiž w poslenich tsjoch měsacach swoju duchownsku skužbu złożichu a k naschej cyrkwi pschestupichu.

Norwegska. Tudy a w Schwejdskej skutkuja za cyrkej najbóle mnischa barnabitowje. Woni założichu hižo dwě staciji w Christianii a Bergenje. W prěnischim měscze je hižo katholska cyrkej s. Olasa; też skutkuja tam knježny sotry s. Józefa. Nadzija je, zo budże też w Drontheimje, hdzež je w starych czasach psched reformaciju archbiskop pschebywał, zasy katholska cyrkej twarjena.

Rusowska. Gouverneur general Bezak je we Wołyńskej a Podolskej porucził, wschě pschi puczach stejace boże martry potorhacz a wotstronicz, dokelž tajke kschiže, praji, w Rusowskej we waschnju njejsu. Zasy dziwne wopokazmo sprawnoscze!

Amerika. Swjatocžnje započata cyrkwinska zhromadzizna w měscze Baltimore je so też jara swjatocžnje skónczika. Bjez njesměrnej mnohoscžu ludzi jědzeschtaj też dwaj wosobnaj wozaj, a k spodziwanju wschitkich wustupi z jenoho präsident republiki Andrew Johnson (protestant), pschewodzany wot swojoho syna a jenoho sekretarja, a podachu so do archbiskopskeje cyrkwje, zo bychu Božim skužbam pschitomni byli. Na pok 10. hodziny pocža so procession pschi zwonjenju wschitkich zwonow po měscze hibacz: najprjedy seminaristowje, potom duchowni, kotsiž njeběchu pschi zhromadzizny byli, 150; potom pschindže 60 doktorow bohawědomoscze, notarow a sekretarow, rektorjo seminarow, pschedstejiczerjo klóschtyrskich rjadow, generalni vikarojo a administratorjo biskopstwow, wokoło 40 w najkrasnischich cyrkwinskich drastach. Za tymi dzěchu tsjo infulirowani abtowje, 37 biskopowje a 6 archbiskopowje, a skónczinje archbiskop Spalding hako japoschtolski legat (wupóslanc) pschewodzany wot diakonow. Wschitke nowiny, też protestantske, wobkruczachu jenohlósnje: „Tajke něschto móže so jeniczcy w katholskej cyrkwi widzecz." W cyrkwi měješche božu mschu k. archbiskop Odin z New-Orleansa a k. archbiskopa ze Saint-Louisa prědowanjo. Pschez tule cyrkwinsku zhromadziznu je nascha cyrkej w Americy zasy wjele nahladnoscze dobyła. — Pschi wotewrjenju zhromadzizny póslachu biskopja swjatomu wótcej do Roma telegramm, kotryž tam za schtyri hodziny a 20 minutow dóńdże.

Amerika. Dżeń 6. oktobra spali so kathedralna (biskopska) cyrkej w New-Yorku. Płomjo wudyri najprjedy w blizkostejachch budach pschedawarjow a bu ze sylnym wětrom na cyrkwinu tsěchu zanjesene. Katholscy Jrczenjo khwa-

tachu, zo bychu znajmjeńscha woltarje a cyrkwinske ſudobja zdžerželi, ale podarmo. Cyku cyrkej z kryptu (rowami) biſkopow z wjele drohotnymi ſwjeczatami a z wjele ſlěbornymi a zkotymi wěcami (za 3000 dollarow) zanicži woheń. — Pſchehlad katholſkich provincow w zjenoczenych ſtatach dawa ſo tajkile. 1. Cyrkwinſka provinca New-York liczi 9 biſkopſtwow, 730 duchownych, 1,500,000 katholikow. 2. Provinca St. Louis ma 10 biſkopſtwow, 660 duchownych, 1,100,000 katholikow. 3. Provinca Cincinnati liczi 8 biſkopſtwow, 550 duchownych, 680,000 katholikow. 4. Provinca Baltimore z 9 biſkopſtwami 540 duchownymi 680,000 katholikami. 5. Prov. Neu-Orleans ma 6 biſkopſtwow, 240 duchownych, 350,000 kath. 6. Prov. San-Francisko ma 3 biſkopſtwa, 100 duchownych 160,000 kath. 7. Prov. Oregon liczi dwě biſkopſtwje, 30 duchownych a 30,000 kath. Z cyła: 47 diöceſow, 2850 duchownych, połpjata milijona wěriwych. Pſched 22 lětami běſche jenož 22 diöceſow, 709 duchownych a 1,300,000 katholikow. Na kóždoho duchownoho pſchikhadża pſcheměrnje 1580 duſchi a 46 ſchtyrirózknych mil (to je wulka woſada!); haj biſkop w Santa-Fé ma tak wobſchěrnu diöceſu kaz francózſke khěžorſtwo je, ze 114,000 katholikow, a k tomu nima wjacy dyžli 38 duchownych.

Z Łužicy a Sakſkeje.

Z Budyſchina. Dżens pſched dwěmaj njedżelomaj měješche naſche towarſtwo ſwoju lětuſchu hłownu zhromadżiznu w tachantſkej ſchuli. Pſchedſyda k. farar Kucżank wotewri ju z powitanſkej ryczu a powjedaſche wosebje, kak je ſo naſch lubowany kral wóndaniſcheje ſerbſkeje deputacije za naſchim towarſtwom praſchak.*) Nětko cžitaſche piſmawjedžer a redaktor Pósta lětnu rozprawu. Sobuſtawy běchu wob lěto doſtali druhi zeſchiwk „Žiwjenjo Swjatych“ wot H. Ducžmana a Posoł. Dokhodow běſche za lěto 267 tol. 10 nſl. 8 np. a wudawkow 190 tol. 9 nſl. 3 np.; duž bě zbytka 77 tol. 1 nſl. 5 np., z cžohož ma ſo tſeczi zeſchiwk „Žiwjenja Swjatych“ płaczicz, kiž w decembru wuńdże. Na to bě po wuſtawkach nowa wólba wubjerka a buchu jenohłósnje na tſi lěta wuzwoleni dotalni zaſtojnicy: k. farar Kucżank z nowa za pſchedſydu, k. kapłan Hórnik za piſmawjedżerja a redaktora (a korrektora), k. ſchulſki direktor Scholta za pokładnika. Druzy ſchtyrjo wubjerkownicy buchu k. vikar Herrmann z Budyſchina, k. kapłan Ducžman z Radworja, k. wucžer Hauffa z Różanta a k. vikar Łuſczanſki poſleniſchi na měſto k. Kochty, kiž je hako katechet do Wakdheima wotczahnył a tohodla poſedżenja wubjerka wjacy wopytowacz njemóże. Dale bu wucžinjene, zo mataj ſo pſchichodne lěto dwaj zeſchiwkaj knihi „Žiwjenja Swjatych“ wudacz. Skónczże poſtaji ſo, zo by pſchichodnje Posoł, kiž je w pſchiru-

*) Němſkomu cyrkwinſkomu czaſopiſej w Lipſku běchmy do 1. julija tohole lěta njeznaczi a potom je tónſamy naſche byczo na tajke waſchnjo wozjewił, zo ſo jomu za to dżakowacz njemóżemy. Redakcia.

nanju z druhimi podobnymi cžasopisami jara tuni, na póstach a w knihikupstwach też 15 nsl. płaczik. Wězo wostanje pschinoschk sobustawow jenoż 15 nsl. Dokelž su katholscy Serbja wo wužitnoscži naschoho jeniczkoho katholskoho serbskoho towarstwa pschepokazani, wostanu jomu swěrni a pschidobudže drje nasche towarstwo hischcže w nowym lěcže na sobustawach. Njech dha so nasche towarstwo pod zakitom swjateju słowjanskeju japoschtołow Cyrilla a Methoda dale rozschěrja, zo joho žiwjenjo njeby wopschijate było we słowje „byćź“, ale w mócnischim „skutkowacź.“

Z Budyschina. Kaž słyschimy, je nasche wysokodostojne konsistorium na město njeboh k. z Walter-Jeschki nětko k. Junge, rychžnika w Zwickawje (rodženoho z Ostritza), za konsistorialnoho pschisydu (assessora) a tachantskoho rychžnika wuzwoliło. Wón nastupi swoje zastojnstwo na nowe lěto.

Naležnosce towarstwa.

Do pokładnicy su swój lětuschi pschinoschk dale zapłaczili kk. 240. Marija Smolic z Bronja; 241. Augustin Fischer, katechet na realnej schuli w Plznje; 242. kubler Jurij Herrmann z Khróscžic; 243. cžěsla Jan Wincar z Worklec; 244. Jan Grunert z Radworja; 245. Mikławsch Mischnar z Radworja; 246. Marija Rjecžcyna z Kamjeneje; 247. zahrodnik Mikławsch Nowak z Hory; 248. Hana Natuschkec z Hory.

Na lěto 1865 zapłaczi: Marija Rjecžcyna z Kamjeneje.

Dobrowólne dary: z Wotrowa 1 toler.

Smilne dary. Za s. wótca wotedamy za tydzeń 10 nsl., na kotrež je w 13. cžisle kwitirowane, dokelž so na tamne měnjenjo za cyłe pokłěto niczo dariło njeje; khiba zo dawacžer wob tydzeń hinak postaji. Redakcia.

Proshmy wschitke sobustawy, kotrež hischcže lětuschi abo łońschi abo pschedłońschi pschinoschk njezapłaczichu, naležnje wo dopłaczenjo. Na požadanjo wozjewimy zastate pschinoschki jenož z woczischczenjom prěnich pismikow mjena.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Bruno Max, s. Morica Möchela, tyscherja; Pawoł Karl, s. Karla Jäkela, khěžnika pod hrodom; Max Hermann, s. Józefa Andersa.

Z Radworja, w novembru. Kschczeni: Michał Měrczin, s. Jana Almerta ze Zdžerje; Marija, dž. Jakuba Horniga w Radworju; Hana, dž. Jana Lorenca z Radworja; Jakub, s. Jana Suchoho z Radworja; Mikławsch, s. Jurija Miczki z Khasowa; Mikławsch, s. Jana Krala z Khelna. — Zemrjeczi: Handrij, s. Jana Rjeczka z Nowych Boranec, 3 l. 3 m.; Michał Měrczin, s. Jana Almerta ze Zdžerje, 13 dnj.; Jakub, s. Jana Suchoho z Radworja; Handrij, s. Jurja Hejtmanka z Kupoje. — Wěrowanaj: Michał Glawsch z Worklec a Hanža Schramic z Radworja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Čo. 24. 15. decembra 1866. Lětnik 4.

Katholski Posoł

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Płaći w redakcii 10 nsl., na pósće a w knihařni 12½ nsl. lětnje.

Wot bójskoho bycza katholskeje cyrkwje a nahlada: cyrkej reformirowacz.

Wloni rozestajichmy we Pósle, zo so nascha wěra z dweju žórtow czerpa: ze swjatoho pisma a z cyrkwinskeje podawizny abo tradicije.*) Smy tehdom pak wosebje na to spomnili, zo my katholikowje, schtož swjate pismo nastupa, tesame jenož tak wěrimy, kaž nam je cyrkej wukładowane do rukow podawa, dokelž je wona jenicžcy njezmylniwa wukładowarka swjatoho pisma. Ale z kajkim prawom, wumjetuja nam protestantowje, z kajkim prawom mózecze wy katholikowje wobkruczicz, zo wona to njezmylnje czini? Wascha cyrkej je wschak hižom we 5. a 6. lětstotku wot wěrnosczе wotstupiła, do błuda padnyła a wottudy pschestała wěrna cyrkej Khrystusowa bycz, tak zo so we srědnim czasu (wosebje w 16. stotku) wschudzom nuznota spózna, ju wuporjedzecz a po zasadach slawnych reformatorow Luthera, Kalvina a druhich reformirowacz.

Hłuposczе je, wotmołwjamy, tajke bjezrozomne baczo; katholska cyrkej njeje zenje hako cyrkej wot wěrnosczе wotpadnyła a tohodla wona tez zenje reformaciju t. r. porjedzenjo njetrjebasche; wona njeje staromu domej podobna, kiž by wobschkodzeny a wohidzeny porjedzenja potrjebał. Něschto tajke jenoz myslicz, je

*) Podobne nastawki Posoła, kiž su k wobaranju wěry a cyrkwje pisane, mohłe so druhdy zasy czitacz, dokelž so to we nich prajene husto w ziwjenju trjebacz hodzi.

1. napschecžo rozomej a 2. napschecžo zjawnomu wuprajenju jeje załožerja Jěžusa Khrystusa.

1) Schtožkuli je Bóh, praji nam strowy rozom, k wěstomu wotkknjenomu kóncej stworił, to wostanje też, kaž dołho joho wotkknjeny kónc wostawa, a žadyn cžłowjek, žadyn jandžel a žadyn djaboł njemóže je wotměnicž. Tak móže cžłowjek n. psch. wschelake mocy we pschirodže wužiwacž a znjewužiwacž (t. r. k njecžeschži božej a k swojej abo bližschoho schkodže potrjebacž), ale wotměnicž, wuporjedžecž abo reformirowacž a je lěpje scžinicž dyžli su, to wón nanihdy njezamož i. Schto by drje njewucženy muž we cžasu Luthera a Kalvina prajił, hdy by tymaj wucženymaj mužomaj do myslow pschischło, słónco, měsac abo hwězdy reformirowacž t. r. porjedžecž? Wón by so jimaj wusmjał a wschěch jimaj podobnych mudrych hłupakow mjenował. Tosame hodži so pak też nimale cžinicž, hdyž na te wjelekhwalene cžinjenjo cyrkwinskich reformatorow srědnjoho cžasa hladamy. Cyrkej je też stworjenjo boże, skutk stworjaceje mocy božoho Syna, kaž słónco a měsac, jenož z tej wschelakoscžu, zo je wona duchowny skutk, duchowny swět, połny božich hnadow a džiwow. Kaž je směschne prajicž: słónco, měsac a hwězdy su swoju prěnju wot Boha jim datu móc zhubiłe a trjebaju wuporjedženjo pschez někajkoho cžłowjeskoho mischtra; runje tak směschne je, to wot Khrystusoweje cyrkwje wobkrucžecž prajicy: zo je wona so pscheměnika a pohórschika. Skerje so słónco, měsac a hwězdy pscheměnjeja, luby cžitarjo, hacž ta wot Khrystusa załožena cyrkej; wona so ženje pscheměnicž njesmě, hewak njebychmy wbozy ženje wjedželi, na cžim smy a hacž je tak prawje, kaž wona nas wjedže.

2) Zo cyrkej Khrystusowa dyrbi pschecy tasama wostacž a tohodla ženje porjedženja abo wotměnjenja njetrjeba, to praji też jeje bójski załožer sam ze zjawnymi słowami. „Ty sy Pětr (t. j. skała),“ prajesche wón Symanej, „a na tule skału chcu moju cyrkej twaricž a helske mocy njebudža ju pschemocowacž.“ Wěrja-li protestantowje božomu Synej a joho słowam we swjatym pismje (na kotrež chcedža tak wjele dzeržecž), cžohodla njechadža jomu tele słowa wěricž? „Njebjo a zemja,“ praji wschak Syn boži, „zańdžetaj, moje słowa pak njezańdu.“ Khrystus wupraji jasnje: „helske mocy njebudža ju pschemocowacž“ t. j. žana njepscheczelska móc njebudže na njej nihdy niczo wobschkodžecž móc; schtó dyrbjał nětk tomu napschecžo tola wucžicž, zo je wona schkodu cžerpjała a tohodla reformirowanja potrjebna była we 16. lětstotku. Je-li tomu tak, dha njeje Khrystus też Khrystus, dokelž njeby był wěrnoscž rycžał, potom njeje Bóh, potom njeje joho cyrkej bójska, potom pak też niczo na tym njeleži, hacž sy kschescžan abo žid abo pohan! Tak daloko wjedže ta myslicžka: zo je cyrkej něhdy wot wěrnoscže wotpadnyła. Hacž do najnutskownischeje wutroby dyrbi sy kóždy stróžicž, kiž so na stronu reformatorow staji a te předkkładžene mysle jenož trochu rozpomina a sebi k wutrobje wozmje. Je-li pak Khrystus Khrystus t. j. wèrny

Syn Boži a wěrny Bóh, kaž my krucże wěrimy, potom je też tamne joho ſlubjenjo wěrne hacž do kónca ſwěta a žadyn cžłowjek, žadyn jandžel a žadyn djabok njemóžachu a njemóža cyrkej porjedžecž a wotměnicž. Bychmy-li potajkim wſchitko za wěrne dżerżeli, ſchtoż ſu wukhwaleni reformatorowje a jich pſchiwiſnich bamżam, biſkopam a duchownym złoho wumjetowali (kóżde druhe ſłowcżko je pak huſto hižom łża), dha njeſcżěhuje hiſchcże niczo z toho napſcheczo ſamej cyrkwi. Bychu-li też bamżowje a biſkopowje a duchowni ſrědnjoho cżaſa luczi Judaſchowje a djabołojo we widżownej mjaſnej ſchtaktnoſczi byli, dha njemóżachu tola cyrkej, kotruż Khryſtus njeje za nich, ale za cżłowjekow wſchěch lětſtotkow założił, wotměnicž a złu cżinicž; pſchetoż cyrkej bě ſkutk Boha Syna Khryſtuſa, a wona je hako tajki njepſcheměnita, a jej je bójſki założer ſam te ſtajne wobſtaczo pſchiſlubił, pſchi wſchitkich njepſcheczelſkich mocach hacž do ſkónczenja ſwěta. Pſchedſtojerjo a ſłużownicy we cyrkwi (bamż, biſkopowje a duchowni) móża ſrědki k zbóżnoſczi, kiž bě Khryſtus cyrkwi dowěrił, derje abo złě wużiwacż, ale cyrkej pohórſchicż a tak daloko pſchinjeſcż, zo by wona porjedżenja potrjebała, to woni njemóżachu. Runje tak mało móżachu reformatorowje tele porjedżenjo dokonjecż, dokelž porjedżachu, ſchtoż běſche bjez poroka a ſchtoż njeſmědżachu a njemóżachu. Rycża-li tohodla pſchecżiwnicy naſcheje cyrkwje z połnej hubu wo wažnej reformaciji cyrkwje, kiž ſu něhdy wótcowje proteſtantſkich wěrywuznaczow k powſchitkownomu zbożu kſcheſczanow dokonjeli, dha wěſch nětk, luby cżitarjo, ſchto ſo jim wotmłowicż hodżi a dyrbi. — Sleпy dyrbjał kóżdy byczż, kiž drje wěri: zo je Khryſtus wěrny Bóh a pſchi tym tola njewěri, zo je ta wot njoho założena cyrkej hako joho ſkutk njepſcheměnita a bjez poroka a zo je reformirowanja njepotrjebna.*) Praſchenjo wſchěch praſchenjow woſtawa za kóżdoho, kiž

*) Zo je we 16. lětſtotku reformacija w druhim zrozymjenju trěbna była, njechamy tu pſchenjecż a zaprěcż. Schtożkuli te wobſtejenja ſrjedżnoho cżaſa z knihow znaje, wě, zo je we żiwjenju ludu kaž we żiwjenju mnohich duchownych a biſkopow wjele pohorſchowanjow ſo ſtało, kotrychż wotſtronjenjo lěpje zmyſleni dawno żadachu. Ale kóżdy rozomny tola na najprěnſchi napohlad widżi, zo tajka reformacija jenoż żiwjenjo a poczinki wěrjacych kaž duchownych naſtupaſche, nic pak cyrkej ſamu a jeje wuczbu (wěru, ſakramenty :c.). Bychu-li ſo jenoż wſchitcy po cyrkwi a jeje wuczbje dżerżeli a jeje wěru dopjelnili, dha njebychu tamne pohorſchowanja we żiwjenju ſo ſtałe. Reformacija a porjedżenjo we tymle naſtupanju njeje też nic jenoż za trěbnu ſpóznata, ale je też wot cyrkwje ſameje dokonjena była na Trientſkim koncilију 1545—1563. Lutherowa, Kalvinowa a kóżda druha podobna reformacija, kiž wſchitke do lěta 1517 padnu, njezaſłużachu mjeno reformacije t. j. porjedżenja; dokelž ſo tamni reformatorowje (wothladane wot toho, zo woni żane prawo a móc k tomu njemějachu) wot porjedżenja żiwjenja a poczinkow zabłudżichu do porjedżenja cyrkwje, jeje wuczby, ſakramentow, božich ſłużbow atd. ſchtoż jim nihdy dowolene njebě. Pſchetoż te wuczby wěry a te ſwj. ſakramenty a te ſłużby boże, kiž ſo we ſrědnim cżaſu wuczachu a wotdżerżachu, běchu hižom we tſeczim lětſtotku wuczene a wotdżerżane, haj hižom we cżaſu japoſchtołow; ſchtóżkuli

wěſte wěrywuznaczo ma, tele praſchenjo: Je tón Khryſtus, kiž je prěnju cyrkej zakožił, wěrny Syn Boži, wěrny Bóh? Praji-li na to „haj", dha jomu niczo druhe zbytkne njewoſtanje, hacž pſchidacz, zo je tež joho cyrkej, ſkutk joho rukow, hako tajki njepſcheměnity a žana wurhcž a žane mudrowanjo nikomu prawo njedawa, ſo wot tuteje cyrkwje, pola kotrejež wón je hacž do ſkónczenjo ſwěta (Matej 28, 20), wotdžělicz a po waſchnju njerozomnoho wopjeracoho dżěſcza ſo wuſwobodżicz. Schtóž na tule joho cyrkej njepoſłucha, tón dyrbi nam, kaž wumožnik ſam praji, bycz kaž pohan a cłonik. (Mat. 18, 17.)

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. W poſlenim poſedżenju wubjerka Bonifacijowoho towarſtwa w Paderbornje ſo wozjewi, zo chce jena knjeni, kotraž njecha mjenowana bycz, dżeſacz lět za ſobu lětnje 300 toleri k zakožowanju nowych miſſionſkich městow w ſakſkim kraleſtwje abo tež druhdże dawacz. — Z Aachena je ſo w oktobru zaſy pjecz mikoſcziwych ſotrow do Cincinnati w Americy pſcheſydliło. — W Geislingenje we Würtembergſkej bu nowa cyrkej pſchi wulkim dżělbraczu chkeje krajiny poſwjeczena. Rottenburgſki biſkop poſkiczi nowej wosadże ſwoje požohnowanjo a zbožopſcheczo a dżakowaſche ſo tež tamniſchim proteſtantſkim měſchczanam za jich wopokazanja pſchecželſtwa. Runje je 300 lět, zo bu w Geislingenje zakazane, Božu mſchu dżerżecz.

Němſka. We wſchelakich němſkich krajach, kotrež chcedża zdżěłane rěkacz, płaczi hiſchcze za prawo, we naſtupanju katholikow dwoju měru nałożowacz. Pohladajmy do Braunſchweiga. Tam płaczi reglement wot 9. hapryla 1768. Kajku ſwobodu wón katholikam dawa, widżimy ze ſcżěhowacoho. Wſchitcy katholikojo chłoho wójwodſtwa ſu dotal do lutherſkich cyrkwjow zaſarowani, tola njetrjebaja hakle wot 1. julija 1864 wjacy wotpłaczecz, hdyž ſwjate ſakramenty pſchez katholſkoho měſchnika wužiwaja. Jeno we městomaj Braunſchweig a Wolfenbüttel (tež Helmſtädt) smě katholſki duchownty ſakramenty we domach ſwobodnje wudżělecz; wſchudżom druhdże dyrbi to lutherſkomu prědarjej abo wyſchnoſczi do prědka wozjewicz. Domawobſtaranja khorych a pohrjeby maja ſo po lutherſkim waſchnju ſtacz. Pſchipowjedanja a wěrowanja ſluſcheja jeno we měſcze Braunſchweig katholſkomu duchownomu, hdyž ſtaj wobaj ſlubjenaj katholſkaj. Je-li jeno njewjeſta katholſka, pſchipówjedanjo a wěrowanjo katholſkoho duchownoho niczo njeſtara; je jeno nawożenja katholſki, pſchipowjeda a wěruje ſo tam, hdżež lutherſka njewjeſta chce. Katholikojo ze wſchitkich měſtow ſu z wěrowanjom

---

ſo tohodla ſkhrobli we ſrědnim czaſu, tele wěcy wotměnicz a porjedżecz, tón njezaſłużi mjeno reformatora (porjedżerja), ale **powalerja** prěnjotneje japoſchtokſkeje Khryſtuſoweje cyrkwje.

do lutherſkeje cyrkwje pokazani. — Pſchi měſchanym manǯelſtwje dyrbi ſo dla wěry dźěczi hižon prjedy pſchipowjedanja kontrakt pſched wyſchnoſczu cžinicz a ma wyſchnoſcz pſchi tym prawo, lutherſkoho prědarja na pomoc wzacz. Tajki kontrakt ſo ženje wjacy pſcheměnicz njeſmě. Hdyž wukrajnikoju do kraja zacžahnu, kiž ſu we měſchanym manǯelſtwje žiwi, dyrbja k najpozdžiſchom woſom njedželi po zaſydlenju ſo z kontraktom wupokazacz; hewak ſcžěhuja lutherſkoho nana wſchitke dźěczi we wěrje, katholſkoho jeno ſynoju. — Wſchitke jednanja we naſtupanju manǯelſtwa tež pola katholikow pſchiſłuſcheja jenicžcy lutherſkomu zakonjej. — Do katholſkich wucžernjow ſměǯa jeno te dźěczi zaſtupicz, kotrež dyrbja katholſke bycz; lutherſke ſchule ſměǯa pak katholſke dźěczi bracz a hladaja, zo je hacž do ſchtyrnatoho lěta wobkhowaja a potom do ſwojeje wěry doſtanjeja. Hdyž chce ſo ſchtó lutherſki do katholſkeje cyrkwje wróczicz, dyrbi to najprjedy ſwojomu lutherſkomu prědarjej wozjewicz. Tón ſam, a je-li trjeba, z pomocn ſuperintendenta, dyrbi joho wo božim ſłowje rozwucžecz. Hewak toho, kiž pſchestupi, kaž tež katholſkoho duchownoho krute khoſtanjo potrjechi. Tajke khoſtanjo hrozy ſo tež kóždomu, kiž by wina na tym byk, zo ſchtó lutherſku wěru wopuſchczi. Katholſcy ſtarſchi, kiž ſwojim lutherſkim dźěczom někajki zadźěwk cžinja, padnu do njehnady a krutoho khoſtanja. — Wotpadnjenju wot katholſkeje cyrkwje zakoń žadyn tež najmjeńſchi zadźěwk abo wotſtork njeſtaja. Wo tym zakoń cyle mjelczi, ſchto by toho trjechiło, kiž katholika k lutherſkej wěrje nawabi. — Wulkoho ſwětła dla drje tam njewidža, zo maja dwoju měru. D.

Schlezynſka. Zańdžene lěto je w Schlezynſkej 301 proteſtantow k katholſkej cyrkwi pſchestupiło, mjez tym zo je jenož 44 katholikow wot cyrkwje wotpanyło.

Z Prahi. Deputacija měſchczanow žadaſche kardinala archybiſkopa wjercha Schwarzenberga wo wotſtronjenjo jeſuitow z Prahi a hrožeſche njemudrje doſcz, zo hewak wjele tyſacow katholikow k lutherſtwu pſchestupi. Kardinal wotmołwi: „Tym, kotſiž chcedža to cžinicz, je to bjez toho wotpuſchczene, ja nikoho džeržecz njemožu; pſche tajkich pak, kiž móža ſo tak lochkomyſlnje z myſlicžku wo wotpadnjenju ſpſchecželicz, njetrjeba cyrkej žaneje ſylzy wuronicz.“

Z Wina. Zańdženy měſac poſwjecži ſwjecžacy biſkop nowu cyrkej ſ. Hilžbjety na pſchedměſchczu Wieden. K twarjenju bě tež miniſterſtwo 50,000 ſchěſnakow dało.

Z Roma. We wotmołwjenju na rozžohnowanſke ſłowa francózſkoho generała prajeſche bamž bjez druhim tole: „Pſched ſchěſcz lětami praſcheſche ſo mje francózſki póſłanc, ſchto dyrbi khěžorej (Napoleonej) w mojim mjenje prajicz. Hako wotmołwjenjo powjedach jomu maku ſtawiznu, kotruž chcu wam wospjetowacz. Hdyž běſche ſwjaty Auguſtin w Hippo biſkop, bu tele město wot wójſka njepſchecželow woblehnjene. We wocžakowanju blizkoho njezboža a barbarſtwa, wuwoła ſwjaty biſkop: Mój Božo, daj mi pſched tymle žałoſnym nje-

zbožom wumrjecź. Cžeſczomny póſłanc, kotromuž to powjedach, wotmokwi mi. Budźcże bjez ſtaroſcże, ſwjaty wótcže, zakitanjo Francózſkeje budże barbarow wotdźeržowacź. Pozdźiſcho wozjewi mi druhi póſłanc, zo ſo Rom k tomu njehodźi, zo by měſto wulkoho ſtata było, ale we wyſokej měrje je tele měſto pſchihodne hako ſydło katholſkeje wěry. Pſchichod to pokaže. Ja ſym we měrje a bjez bojoſcże, dowěrjam ſo na najwyſchſchoho zakitarja a prjedywidźownoſcź. Hdyž waſchoho khěžora widźicże, prajcże jomu, zo ſo ja kóždy dźeń za njoho modlu. Powjedaja mi, zo je wón khory; ja modlu ſo k Bohu, zo by jomu ſtrowotu zaſy dał. Praja mi, zo je pokny ſtaroſczow; ja modlu ſo k Bohu, zo by jomu pokoj duſche woſtajił. Wězcże pak, moje drohe dźěczi, zo ſo wjerch Waſchoho wulkoho naroda „Najbóle kſcheſczanſki kral“ mjenuje. Jeli dyrbja modlitwy, kotrež ja za njoho k njebju ſczełu, wuſłyſchenjo namakacź, dha je też trěbne, zo by wón ſwoje modlitwy z mojimi zjenocził. — Bamž chce w Romje woſtacź; měſto běſche 12. decembra hiſchcże měrne. — Pětrowy pjenjezk je wot l. 1859 wunjeſł 53 milijonow.

Z Roma. Dźeń 11. decembra ſu poſleni Francózowje z Roma wucźahnyli a prěni bamžowy regiment zuavow pſchiczahny. Na bamžowym hrodźe zmahuje ſo zaſy bamžowa khorhoj po 19 lětach. Prěnju njedźelu adventa bjerjechu francózſcy wyſchſchi wſchitcy zhromadnje bożemje. Prjedy toho běſche jich też hižo wjele pola bamža pobyło, z kotrychž kóždomu ſwoju fotografiju da ze ſamoručnym podpiſmom. Někotſi měnja, zo něſchto Francózow hiſchcże w bamžowym kraju woſtanje; tola to njezda ſo wěrne. Schtyri kompanije jenož ſu k nakhwilnomu pſchebywanju tam woſtajene, a te maja też w januaru wotwjezene byczź. W mórſkim pſchiſtawje Civitavecchia ſteja francózſke, ſchpaniſke a jendźelſke kódźe (ſchify), a też jena amerikanſka; wone chcedźa wobkedźbowacź, ſchto italſka kralowſka a republikanſka ſtrona w Romje „zapoczńjetej!“

Italſka. We Venedigu bu 4. z. m. jara znaty a lubowany farar k. Cechini hrjebany. Wón běſche prjedy milijonar byk a je potom ſwoje cyke wulke zamoženjo k podpjeranju a zaſtaranju khudych nakožił a ſam khudże żiwy ſylzy wjele tyſac ſwójbow trěł.

Italſka. Edgard Mortara, hólc židowſkeju ſtarſcheju, kiž bě pſched někotrymi lětami na ſwoju žadoſcź ſo kſchcźicź dał a z tym wulku haru w nowinach njewěriwych pſchihotował, je w Romje do noviciata regularow lateranſkich zaſtupił.

Francózſka. W khapałcy w Touvens pola Chateauroux běſche 24. oktobra rjana ſwjatoczńoſcź. Dźowka generala Bertranda, nětczźiſcha knjeni Thayerowa, wobſedźerka tamnych dejmantow, kotrež bě jejna macź wot jatoho Napoleona na kupje Helena darjene doſtała, — je teſame do króny za ſwjeczo ſwjateje Marije zaſadźicź dała. Tale króna, někotre milijony płaczaca, bě do Roma póſłana a wot bamža ſwjeczena była. Na ſpomnjenym dnju bu taſama na hłowu „naſcheje lubeje knjenje wot dobyczża“ poſtajena we pſchitomnoſczi arch-

biſkopa z Bourges, biſkopow z Limoges a Nevers a 400 duchownych z diöceſy Chateauroux.

Z Londona. Lětny dźeń tak mjenowanoho pólverowoho zapſchiſahanja, na kotrymž hewak wſchelaku haru k wuſměſchenju bamža cźinja, doſta katholſki archybiſkop liſt z pſchipokazanjom na lodonſki bank k wupłaćenju 500 puntow ſterlingow (jedyn je 6 tol. 20 nſl.), z podpiſmom: Guy-Fawkes, proteſtant. Zwonkowne napiſmo měješche też ſłowa: k wužiwanju za Piusa IX. Hižo chcyſche archybiſkop, tu wěc za hubjeny žort bjerjo, liſt a pſchipokazanjo do wohnja cźiſnycź, hdyž joho ſekretar wot toho wotdźerżowaſche prajicy: zo mohło to tola prawda bycź. A běſche też tak. Zaſtojnik banka wupraji pſchi podaczu pſchipokazanſkoho piſma, zo ma wot proteſtantſkoho knjeza, kiž nochce mjenowany bycź, połnomóc k wupłaćenju tamnych 500 puntow ſterlingow.

Jendźelſka. W Schótſkej je jena žona hako prědarka wuſtupiła, knjeni Thiſtlethwayte, kotraž po kraju wokoło jězdźi. W Portland-Street wotnaja ſej khapałku a prědowaſche, zabywſchi na japoſchtołſke ſłowa: Žónſka njech w cyrkwi mjelczi. Dokelž je wona rjana a pſchez nós rycźi kaž tamniſchi prědarjo, je pſchi nowoſcźi tajkeje wěcy wjele ludźi, też woſobnych na nju poſłuchacź pſchiſchło, tak zo je wona ze ſwojej khapałku pjenjezy a pſcheczelſtwo dobyła. Do kajkich wróthoſcźow móža ſo tola jendźelſcy proteſtantowje zaběžecź!

Ruſowſka. „Moſkowſkija wědomoſti“ wukhwaluja, kak ſpěſchnje „wobroczenjo“ katholikow do ſchismatiſkeje cyrkwje pſchibjera. My ſo tomu njedźiwamy, hdyž w katholſkich nowinach cźitamy, kak ſo „wobroczenja“ ſtawaja. Pólſki „Czas“ piſa wo tym takle. Druhdźe njemóža ſej wopſchijeczo wo tym ſcźinicź, kak ſu katholſcy w Litwjanſkej a Běłoruſkej pſcheſcźěhani. Wjeſny lud je z wupokazanjom a ze zhubjenjom wſchoho wobſedźenſtwa wobhroženy. Nan, kiž ſwoje dźěczo wot katholſkoho duchownoho kſchcźicź da, dyrbi tſicyczi ſlěbrowych rublow zapłacźicź; ſchtóž pak to wot ſchismatiſkoho popa dokonjecź da, doſtanje 15 rublow prämije. Zaſtojnicy, kiž nochcedźa pſcheſtupicź, zhubja ſłužbu. Wotewzaczo cyrkwjow a wotwjezenjo duchownych wjedźe też něktrychžkuli k ſchismatiſkej cyrkwi. W jenej litwjanſkej wſy bě ſo katholſki lud w cyrkwi zhromadźił; tu wobdachu wojacy cyrkej a pop zaſtupi z kheluchom w ruch. Lud bě cyle změrom. Pop dźěſche nětk wot jenoho k druhomu a chcyſche ludźom woprawjenjo dacź. Schtóžkuli to měcź nochcyſche, toho nuzowaſche wojak, kiž za popom dźěſche, z bajonettom! — Knježerſtwo wozjewja, zo wone jenoſtroniſcy konkordat (wuczinjenjo z bamžom) za zběhnjeny wupraja.

Turkowſka. Sultan je miłoſcźiwym ſotram w Konſtantinopolu dla jich zaſłužbow wo khorych na choleru wulke twarniſchczo w blizkoſcźi francózſkoho póſłanſtwa darił, zo bychu tam móhłe ſyrotcźi dom za holczki załožicź. Wón wozjewi też, zo chce ſam protektor tutoho wuſtawa bycź.

Z Łužicy a Sakskeje.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop a tachant je w tu khwilu na krajnym sejmje w Drježdżanach.

Z Budyschina. Zańdżenu wutoru je k. J. Luschczanski za kapłana do Ralbic wotczahnył. Bóh žohnuj joho skutkowanjo!

Z Brunjowa pola Kamjenca. Psched nětkotrym czasom bu k. A. Münster z kölnskeje diöcesy za hrodowskoho kapłana wot k. hrabje Stolberga sem powołany. Dokelž w Kamjencu žadyn katholski duchowny njebydli, ale jenož schěschcz krócz za lěto w schpitalskej khapali so kemsche wotdżeržuja, je pschebywanjo katholskoho duchownoho w Brunjowje, wosebje katholikam w Kamjencu, kiž su dotal do Njebjelczic zasarowani, jara witana wěc.

Z Freiberga. Za fararja je sem pschischoł k. Bittner, kiž běsche dotal kapłan w Plauenje. Na poslenische město pschińdże k. kapłan Plewka z Chemnitza a tam jedyn duchowny z kölnskeje diöcesy.

Należnosce towarstwa.

Tsecži zeschiwk knihow „Żiwjenja Swjatych“ za sobustawy na l. 1866 wuńdże dżensa za tydżeń.

Do pokładnicy su swój lětuschi pschinoschk dale zapłaczili kk.: 249. Mikławsch Lebjesch z Khróschczic; 250. Marija Nowakec z Jasenicy; 251. Mikławsch Pjetasch z Hory; 252. Pětr Żur z Worklec; 253. Michał Manjok z Pěskec; 254. kapłan Jurij Luschczanski z Ralbic; 255. klamar Jakub Hórnik z Radworja; 256. Jakub Bjarsch ze Smjerdżaceje; 257. Madlena Kórjenkowa z Koslowa; 258. Michał Hurban z Pěskec; 259. Michał Wjerab z Khelna; 260. Michał Běrk z Radworja; 261. Pětr Kral z Bronja; 262. Madlena Hołbikowa z Radworja.

Na lěto 1865 zapłaczichu: k. Luschczanski; žiwnoschczer Krawczik z Koslowa; H. z R.

Dobrowólne dary: k. Khrystiana Donatec z Khelna 1 toler.

Smilne dary. Za s. wótca: 1 toler pschez k. kapłana Wernera z Khróschczic, z napismom: Smil so, Božo, pschez jatmožnu nad khudymi duschemi; 1 toler wot x a y a red. Z cyła smy za s. wótca zhromadżili a tachantskej kencli k dalischomu wobstaranju lětsa wotedali 6 tol. 22 nsl. 5 np.

☞ Přenje czisto Pósta na 1867 wuńdże 5. januara.

Corkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Zemrjeczi: Marija, m. Pětra Nowotnoho, khěžerja a pólnika, 60 l.; Dr. med. Ignac M. Theodor Heyde (zemrje w Drježdżanach, wot božeje ruczki zajaty), 33 l. 1 m.; Marija Thekla, m. Jan Flanderki, khěžnika w Budyschinje (zemrje w Bajerskej), 82 l.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.